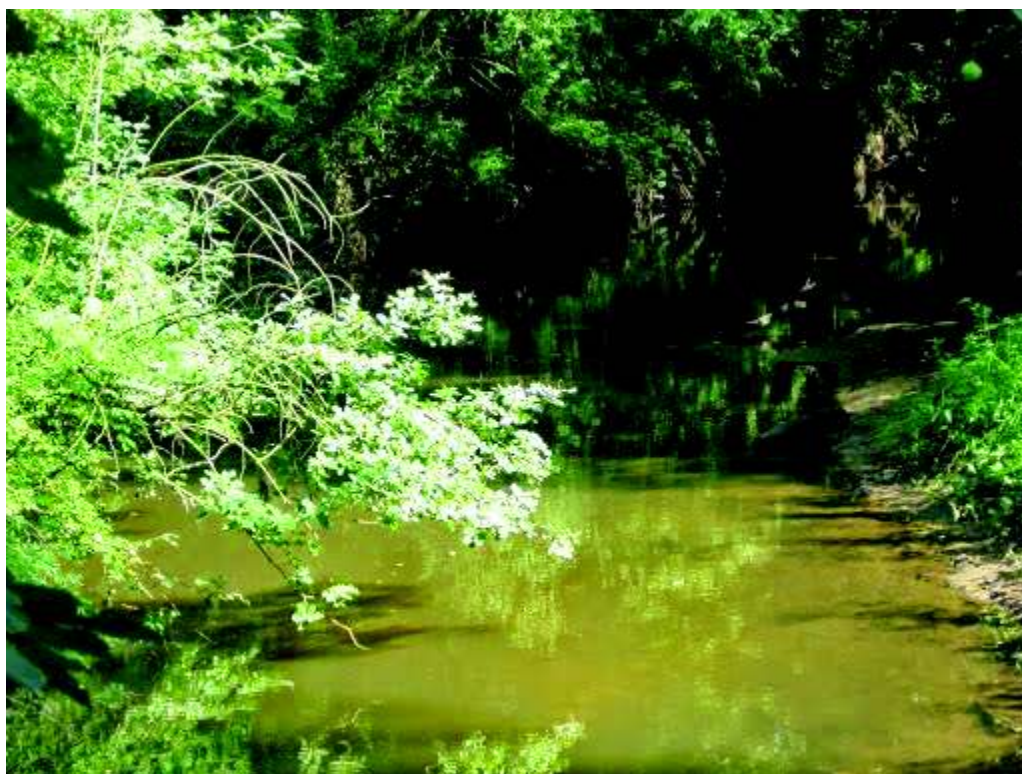

Natura 2000 beheerplan

Definitief

Dinkelland

Colofon

Uitgave

Provincie Overijssel

Datum

9 september 2016

Auteur

Natuur en Milieu

Adresgegevens

Provincie Overijssel

Luttenbergstraat 2

Postbus 10078

8000 GB Zwolle

Telefoon 038 499 88 99

Fax 038 425 48 88

provincie.overijssel.nl

postbus@overijssel.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Wat is Natura 2000?	5
1.2	De aanwijzing van een Natura 2000-gebied	5
1.3	Instandhoudingsdoelstellingen	6
1.4	Het Natura 2000-beheerplan	8
1.5	Proces	9
1.6	Relatie met het PAS	11
1.7	Leeswijzer	11
2	Gebiedsbeschrijving	12
2.1	Inleiding	12
2.2	Landschapsecologische systeemanalyse	12
2.2.1	Beschrijving abiotische en biotische kenmerken	12
2.2.2	Landschapsecologische systeemanalyse Punthuizen en Beuninger Achterveld	17
2.2.3	Landschapsecologische systeemanalyse Stroothuizen	19
2.3.1	Habitattypen	23
2.3.2	Habitatrichtlijnsoorten	29
3	Instandhoudingsdoelstellingen	30
3.1	Kernopgaven	30
3.2	Instandhoudingsdoelstellingen	31
3.3	Knelpunten	31
3.4	Knelpunten per instandhoudingsdoelstelling	40
4	Beleid, plannen en regelgeving	45
4.1	Europees niveau	45
4.2	Rijksniveau	45
4.3	Provinciaal niveau	47
4.4	Lokaal niveau	49
4.5	Consequenties voor de instandhoudingsdoelstellingen	50
5	Bestaande activiteiten	52
5.1	Inleiding	52
5.2	Bestaand gebruik, bestaande activiteiten en vergunningplicht	52
5.2.1	Voorwaarden en beperkingen	55
5.3	Methodiek	55
5.3.1	Inleiding	55
5.3.2	Effectenindicator	55
5.3.3	Centrale Beoordeling	56
5.3.4	Aanvullende informatie provincie en partners	57
5.3.5	Consequenties van de beoordelingen	57
5.4	Beschrijving en beoordeling van de bestaande activiteiten	58
5.4.1	Drinkwaterwinning	58
5.4.2	Industriële grondwateronttrekkingen	59
5.4.3	Kleine (niet agrarische) grondwateronttrekkingen onder verantwoordelijkheid van het waterschap	60
5.4.4	Onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten	61
5.4.5	Berekening met oppervlaktewater	63
5.4.6	Rioolwaterzuiveringsinstallaties	63
5.4.7	Riooloverstorten	65
5.4.8	Beheer en onderhoud waterinfrastructuur	67
5.4.9	Peilbeheer	67
5.4.10	Rijks- en provinciale wegen	68
5.4.11	Industriële en overige bedrijven met een SBI-code	69
5.4.12	Agrarische activiteiten	71
5.4.13	Recreatie en Toerisme	74
5.4.14	Luchtvaart	77
5.4.15	Motorcrossterreinen	77
5.4.16	Zandwinningen	78
5.4.17	Energiecentrales	78

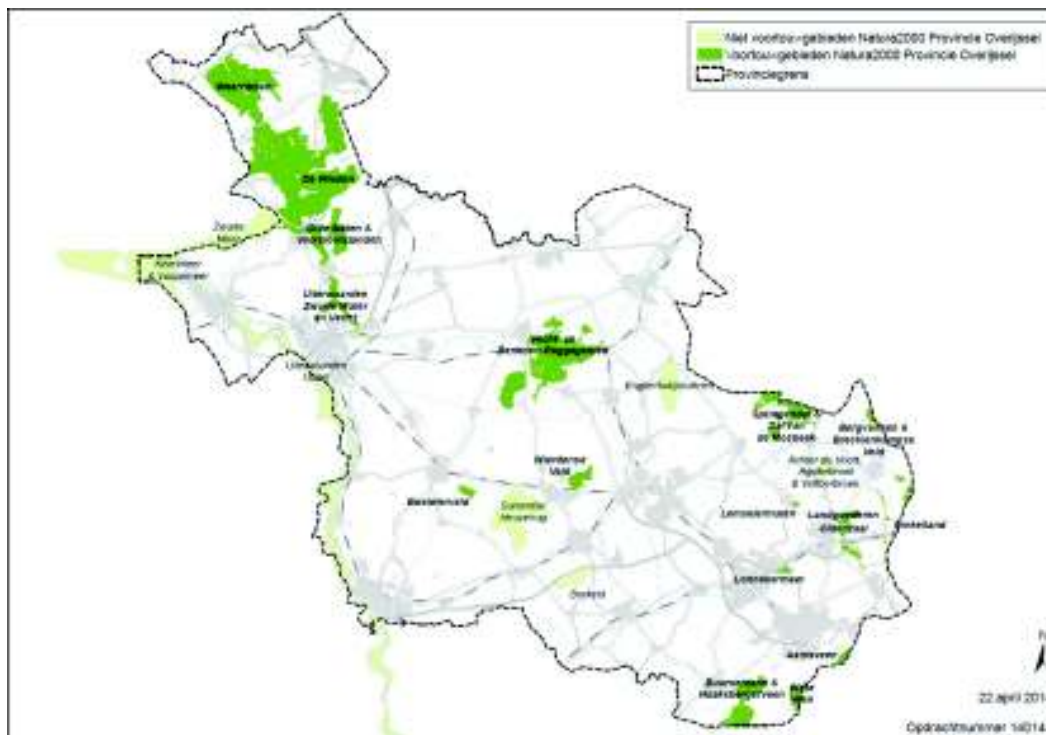
5.4.18	Afvalverwerkende bedrijven, vuilstorten, composteerinrichtingen en vergistingsinstallaties	79
5.4.19	Natuurbeheer	80
5.4.20	Jacht, faunabeheer en schadebestrijding	85
5.4.21	Muskusrattenbestrijding	88
5.5	Cumulatietoets	89
6	Instandhoudingsmaatregelen	91
6.1	PAS-maatregelen	91
6.1.1	Maatregelen op gebiedsniveau	91
6.1.2	Maatregelen op habitattypenniveau	96
6.1.3	Maatregelen voor habitatsoorten	108
6.1.4	Interactie PAS- maatregelen met andere habitattypen en -soorten	109
6.2	niet-PAS maatregelen	109
6.2.1	Maatregelen op gebiedsniveau	109
6.2.2	Maatregelen voor habitatsoorten	109
6.3	Effectbeoordeling instandhoudingsmaatregelen	109
6.3.1	Maatregelenpakket PAS	110
6.3.2	Overige, niet PAS-gerelateerde maatregelen	110
7	Sociaal-economisch perspectief	111
7.1	Sociaal-economische gevolgen van de maatregelen	111
7.1.1.	Sociaal-economische effecten PAS-Maatregelen	111
7.1.2.	Sociaal-economische effecten van niet-PAS-maatregelen	111
7.2	Sociaal-economische gevolgen in relatie tot vergunningverlening	112
7.2.1	Nieuwe activiteiten	112
7.3	De waarde van het gebied voor andere functies dan natuur	112
8	Uitvoeringsprogramma	113
8.1	Ter inzage legging PAS en Natura 2000 ontwerp-beheerplannen	113
8.2	Uitvoering	113
8.3	Monitoring	114
8.3.1	Rapportage en beoordeling	114
8.3.2	Informatie	115
8.3.3	Data	115
8.3.4	Natuurmonitoring	115
8.3.5	Monitoring voor de Programmatische Aanpak Stikstof	116
8.4	Financiering	117
8.4.1	Dekking	117
8.4.2	Schadevergoeding	118
9	Vergunningverlening en handhaving	119
9.1.1	Vergunningplicht	119
9.1.2	Vergunningprocedure	122
10	Referenties	124
Bijlagen:		
Bijlage 1 Habitattypenkaart		
Bijlage 2 PAS-beheermaatregelenkaart		
Bijlage 3 PAS-inrichtingsmaatregelenkaarten		
Bijlage 4 Invloedsafstand perceelontwatering		
Bijlage 5 Invloedsafstand kleine grondwateronttrekkingen		
Bijlage 6 Beoordeelde melkveehouderijen op het aspect lichthinder		
Bijlage 7 Beoordeelde recreatiebedrijven		
Bijlage 8 Overige beoordeelde bedrijven met een SBI-code		
Bijlage 9 Overzicht PAS- en niet-PAS maatregelen		
Bijlage 10 Begrippen- en afkortingenlijst		

1 Inleiding

1.1 Wat is Natura 2000?

Om de achteruitgang van de biodiversiteit in Europa te stoppen hebben de EU-lidstaten afgesproken dat een Europees netwerk van natuurgebieden wordt gerealiseerd: Natura 2000. De lidstaten wijzen Natura 2000-gebieden aan. In deze gebieden worden goede condities gerealiseerd voor de instandhouding van de meest kwetsbare soorten en habitattypen. In Nederland liggen ruim 160 Natura 2000-gebieden waarvan 24¹ geheel of gedeeltelijk in Overijssel (Figuur 1).

Het juridisch kader van Natura 2000 volgt op de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998.

Figuur 1 Overzicht Natura 2000-gebieden in Overijssel

1.2 De aanwijzing van een Natura 2000-gebied

De staatssecretaris van Economische Zaken wijst een Natura 2000-gebied aan met een aanwijzingsbesluit. Van de 24 gebieden in Overijssel zijn er inmiddels 23 definitief door de staatssecretaris aangewezen als Natura 2000-gebied. Het aanwijzingsbesluit van 'Wierdense Veld' is nog niet definitief vastgesteld.

In de aanwijzingsbesluiten staan de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing (Figuur 2) van het betreffende Natura 2000-gebied..

Het Natura 2000-gebied Dinkelland is op 4 juli 2013 door de staatssecretaris van het ministerie van Economische Zaken aangewezen als Natura 2000-gebied op grond van artikel 10a van de Natuurbeschermingswet. De habitattypen en habitatrichtlijnsoorten van het Dinkelland worden beschreven in hoofdstuk 2, de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 3.

¹ Oorspronkelijk lagen er 25 Natura 2000-gebieden in Overijssel. Het Natura 2000 gebied 'Boddenbroek' is afgefallen.

1.3 Instandhoudingsdoelstellingen

Het Natura 2000 doelendocument, een beleidsnotitie van het voormalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, geeft een toelichting op de instandhoudingsdoelstellingen en de daarbij gehanteerde systematiek. Vanuit de algemene door Europa vastgestelde doelen (zie kader) zijn de landelijke doelen² en de kernopgaven geformuleerd voor de acht voor Nederland beschreven landschapstypen. De kernopgaven geven aan wat de belangrijkste bijdragen van een concreet gebied aan het Natura 2000 netwerk zijn. De landelijke doelen en kernopgaven zijn per gebied uitgewerkt in instandhoudingsdoelstellingen voor specifieke habitattypen, habitatrictlijnsoorten en vogelrichtlijnsoorten.

Voor alle Natura 2000-gebieden gelden algemene doelen. De gebieden moeten bijdragen aan het behoud en indien van toepassing het herstel van:

1. De ecologische samenhang van Natura 2000 binnen Nederland en de Europese Unie;
2. De biologische diversiteit en de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. De natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. De op het Natura 2000-gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Voor een aantal kernopgaven is aan concrete gebieden een 'sense of urgency' voor beheer of watercondities toegekend. Daarnaast kan sprake zijn van een aanvullende wateropgave. Een 'sense of urgency' is toegekend als binnen enkele jaren mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat waardoor de kernopgave en de daarbij behorende instandhoudingsdoelstellingen niet meer realiseerbaar zijn. De kernopgaven en de aanduiding van 'sense of urgency' zijn van belang bij de focus van de Natura 2000-beheerplannen en de prioritering van maatregelen.

Tabel 1 bevat de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Dinkelland.

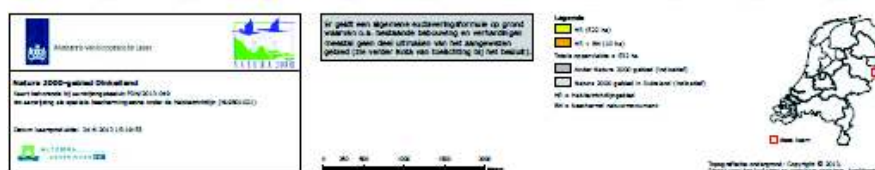
Tabel 1 Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen

		Doel		
		Oppervlakte	Kwaliteit	Populatie
Habitattypen				
H3130	Zwakgebufferde vennen	=	>	
H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	=	>	
H4030	Droge heiden	>	=	
H6120	*Stroomdalgraslanden	>	>	
H6230	*Heischrale graslanden	=	=	
H6410	Blauwgraslanden	>	>	
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	=	=	
H91E0C	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	=	>	
Habitatsoorten				
H1163	Rivierdonderpad	=	=	=

Legenda

- = Behoudsdoelstelling
- > Uitbreiding- of verbeterdoelstelling
- * Prioritair habitatype

² Landelijke doelen: habitattypen die in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeren en waarvoor Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft. Dit betreft voor een belangrijk deel schrale graslanden, waarvan de oppervlakte en de kwaliteit de laatste decennia sterk zijn afgenomen.

Pagina 7 van 126

Op de habitattypenkaart van dit Natura 2000-gebied (bijlage 1) komen ook de habitattypen H3160 zure vennen, H6430A ruigten en zomen (moerasspirea), H9120 beuken-eikenbossen met hulst, H9160A eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden), H9160B eiken-haagbeukenbossen (heuvelland), H9190 oude eikenbossen en H91E0B vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen) voor. Deze habitattypen komen niet voor in het aanwijzingsbesluit. Bij het beheer en de uitvoering van de maatregelen moet rekening worden gehouden met de aanwezigheid van deze habitattypen³.

1.4 Het Natura 2000-beheerplan

In de Natuurbeschermingswet is bepaald dat voor alle Natura 2000-gebieden, binnen 3 jaar nadat het gebied definitief is aangewezen, een Natura 2000-beheerplan moet worden vastgesteld. Een Natura 2000-beheerplan beschrijft het gebied, de te behalen instandhoudingsdoelstellingen en wat er nodig is om deze te realiseren. Het Natura 2000-beheerplan geeft ook antwoord op de vraag of en zo ja onder welke voorwaarden (bestaande) activiteiten in en rond het gebied mogen plaatsvinden en het maakt duidelijk welke (bestaande) activiteiten vergunningplichtig zijn.

Het bevoegd gezag van het Natura 2000-gebied stelt het Natura 2000-beheerplan op in samenspraak met alle betrokken partijen in en om het Natura 2000-gebied (eigenaren, gebruikers, andere belanghebbenden en betrokken overheden (gemeenten en waterschappen)). Omdat diverse gebieden meerdere bevoegde gezagen kennen is per Natura 2000-gebied een 'voortouwnemer' benoemd. De voortouwnemer van een Natura 2000-gebied is verantwoordelijk voor de totstandkoming van het Natura 2000-beheerplan van het Natura 2000-gebied. De provincie Overijssel is voortouwnemer van het Natura 2000-gebied Dinkelland.

Gedeputeerde Staten van Overijssel stellen het Natura 2000 ontwerp-beheerplan vast en leggen het ter inzage nadat ook de overige bevoegde gezagen voor dit Natura 2000-gebied het Natura 2000 ontwerp-beheerplan hebben vastgesteld. Voor dit Natura 2000-gebied is ook het ministerie van Economische Zaken bevoegd gezag. De zienswijzen die tijdens de inspraak periode naar voren zijn gebracht worden in een Nota van Antwoord beantwoord. Vervolgens wordt het ontwerp-beheerplan indien nodig aangepast. Daarna stellen de bevoegde gezagen het definitieve Natura 2000-beheerplan inclusief de Nota van Antwoord vast.

Het Natura 2000-beheerplan heeft een geldigheidsduur van zes jaar vanaf het moment van vaststelling (2016). Gedurende deze zes jaar wordt door het bevoegd gezag de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen gemonitord. Aan het einde van deze periode wordt het Natura 2000-beheerplan door het bevoegd gezag geëvalueerd en wordt beoordeeld of de beoogde resultaten zijn gehaald. Het bevoegd gezag maakt afspraken met haar partners over wie, wanneer en hoe deze evaluaties worden uitgevoerd. Op basis van de evaluatie kan de geldigheid van het Natura 2000-beheerplan met telkens zes jaar worden verlengd of een geactualiseerd of geheel nieuw Natura 2000-beheerplan worden opgesteld. Ook tussentijds kan het Natura 2000-beheerplan op basis van nieuwe inzichten worden gewijzigd.

Daarnaast wordt op nationaal niveau, onder de verantwoordelijkheid van de staatssecretaris van Economische Zaken, de ontwikkeling van de stand van soorten en de kwaliteit van habitattypen in Nederland geëvalueerd. Aan de hand van deze evaluatie beziet de staatssecretaris in overleg met de Europese Commissie en betrokken bevoegde gezagen welke aanpassingen voor de instandhoudingsdoelstellingen en/of -maatregelen nodig zijn in de volgende beheerplanperiode.

³ Algemeen voorbeeld: toename droge heide mag niet ten koste gaan van het habitatype oude eikenbossen. Ook niet als voor oude eikenbossen in het betreffende Natura 2000-gebied geen instandhoudingsdoelstelling in het aanwijzingsbesluit is opgenomen.

1.5 Proces

In 2007 zijn voor de Natura 2000-gebieden, waarvoor de provincie Overijssel voortouwnemer is, klankbord-, werk- en stuurgroepen⁴ gestart met het opstellen van Natura 2000 ontwerp-beheerplannen. Voor het stikstofgerelateerde deel van de Natura 2000-beheerplannen is in 2009 een separaat door het rijk getrokken landelijk traject opgestart, de Programmatische Aanpak Stikstof⁵ (PAS). De tussenproducten van de werk- en stuurgroepen (de werkdocumenten) zijn ingebracht in dit traject en aldaar vertaald in PAS-gebiedsanalyses⁶. De PAS-gebiedsanalyses en daarin opgenomen PAS-maatregelen en de overige stikstof gerelateerde teksten zijn ongewijzigd opgenomen in de Natura 2000-beheerplannen. Daarmee wordt invulling gegeven aan het stikstofgerelateerde deel van de Natura 2000-beheerplannen. De oorspronkelijke werkdocumenten bieden de basis voor het niet-stikstof gerelateerde deel van het Natura 2000-beheerplan.

De PAS-gebiedsanalyses en werkdocumenten zijn samengevoegd met andere bestaande informatie tot 1^e concept Natura 2000-beheerplannen. Deze zijn op 13 mei 2014 voorgelegd aan de SWB⁷ (SWB) partners en afzonderlijke gemeenten. In een interactief proces is sinds die datum gewerkt aan de verbetering van het niet stikstof-gerelateerde deel van de Natura 2000-beheerplannen. Met name de beschrijving en beoordeling van bestaande activiteiten en het daarmee samenhangende vergunningenkader zijn aangepast. De provincie en haar partners willen daarmee zoveel mogelijk duidelijkheid geven over de continuering van bestaande activiteiten en de regeldruk verminderen door bestaande activiteiten waar mogelijk vergunningvrij op te nemen in de Natura 2000-beheerplannen.

Vanwege de inhoudelijke koppeling van het PAS en de Natura 2000-beheerplannen heeft de provincie de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen grotendeels gelijktijdig met het onder de verantwoordelijkheid van het rijk vallende PAS ter inzage gelegd. Na deze inspraak heeft een herziening op het PAS plaatsgevonden (inwerkingtreding 15 december 2015). De wijzigingen die hier uit voortvloeien zijn meegenomen in dit Natura 2000-beheerplan. Met de medevaststelling van het beheerplan door EZ op 23 augustus 2016 is het beheerplan vastgesteld. Inwerkingtreding is op 9 september 2016, datum van publicatie. In paragraaf 8.1 wordt dieper ingegaan op de procedure voor de ter inzage legging.

De Natura 2000-beheerplannen zijn niet los te zien van de gebiedsprocessen die voor wat betreft de verkenningsfase vanuit SWB worden uitgevoerd. De in de Natura 2000-beheerplannen opgenomen maatregelen kunnen in het gebiedsproces met de betrokken partijen worden geconcretiseerd. Daar waar uit de resultaten van het gebiedsproces blijkt dat een in het Natura 2000-beheerplan opgenomen (PAS-)maatregel niet uitvoerbaar is dan wel dat er een betere maatregel voorhanden is kan deze onder de hierna volgende condities worden vervangen (zie kader).

⁴ Met uitzondering van Wierdense Veld. Hier zijn geen werk- en stuurgroepen gestart. In het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof is wel een dekkende PAS-gebiedsanalyse (incl. maatregelen) opgesteld.

⁵ De Programmatische Aanpak Stikstof (=het terugdringen van stikstofdepositie) is enerzijds gericht op behoud en herstel van biodiversiteit (ecologie) en anderzijds op het genereren van economische ontwikkelingsruimte (economie). De PAS beoogt de vastgelopen vergunningverlening i.h.k.v. de Natuurbeschermingswet vlot te trekken.

⁶ De PAS-gebiedsanalyses bevatten de ecologische herstelmaatregelen die nodig zijn voor het behoud van de stikstofgevoelige natuurwaarden en het op termijn realiseren van de uitbreidings- en of verbeterdoelstellingen voor deze natuurwaarden.

⁷ Op 29 mei 2013 ondertekenden vijftien Overijsselse organisaties het akkoord 'Samen werkt beter' (Landschap Overijssel, LTO Noord, Natuur en Milieu Overijssel, Natuurlijk Platteland Oost, Natuurmonumenten, Overijssels Particulier Grondbezit (OPG), provincie Overijssel, RECRON, Staatsbosbeheer, VNG Overijssel, VNO NCW Midden en de waterschappen Groot Salland, Reest en Wieden, Rijn en IJssel en Vechtstromen. De Uitvoeringsagenda 'Samen werkt beter' richt zich op de versterking van de economie en ecologie in Overijssel.

Uit het PAS vloeit voort dat er een uitvoeringsplicht is voor de in de PAS-gebiedsanalyse opgenomen herstelmaatregelen (deze zijn daarom 1 op 1 overgenomen in hoofdstuk 6 van dit Natura 2000-beheerplan).⁸

De Natuurbeschermingswet en het daarop gebaseerde PAS-programma, bieden Gedeputeerde Staten de mogelijkheid om afzonderlijke herstelmaatregelen 'om te wisselen' voor andere maatregelen.⁹ Aan zo'n 'omwisselbesluit' is een aantal randvoorwaarden verbonden. Belangrijke randvoorwaarden zijn:

- Dat de doelen van Natura 2000 niet ter discussie worden gesteld;
- De alternatieve maatregel per saldo een vergelijkbaar of beter effect heeft op de realisatie van deze instandhoudingsdoelstellingen;
- De alternatieve maatregel niet leidt tot minder ontwikkelingsruimte;
- De alternatieve maatregel in het kader van 'haalbaar en betaalbaar' in tijd en geld uitgedrukt minimaal even effectief en efficiënt is als de oorspronkelijk voorgenomen maatregel uit de PAS-gebiedsanalyse.

Zo'n alternatieve maatregel is een mogelijke resultante van het overleg in het kader van een gebiedsproces en in het bijzonder de planuitwerkingsfase en zal dus vóór 2017 duidelijk moeten zijn. Hieruit moet ook blijken dat er sprake is van voldoende draagvlak en een kwalitatief goede ecologische onderbouwing.

Voor de formeel-juridische besluitvorming wordt gebruik gemaakt van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Afdeling 3.4. Uniforme openbare voorbereidingsprocedure). Deze komt er op neer dat het voorgenomen GS-besluit ter inzage wordt gelegd en belanghebbenden hiertegen zienswijzen kunnen indienen.

⁸ Zie artikel 19kj Natuurbeschermingswet

⁹ Zie artikel 19ki, lid 2, Natuurbeschermingswet

1.6 Relatie met het PAS

In dit Natura 2000-beheerplan wordt onderscheid gemaakt tussen PAS en niet-PAS gerelateerde teksten. De grijs geaccentueerde teksten en bijbehorende tabellen, figuren en kaarten komen 1 op 1 uit de PAS-gebiedsanalyses die door Gedeputeerde Staten zijn vastgesteld op 18 november 2015. De PAS-gebiedsanalyses worden tijdens de eerste beheerplanperiode nog diverse keren aangepast (veelal als gevolg van technische wijzigingen in het reken-instrument van het PAS (AERIUS) of ontwikkelingen vanuit het gebiedsproces). Deze wijzigingen worden niet doorgevoerd in dit Natura 2000-beheerplan. Voor zover nodig zal dit beheerplan dan ook in combinatie met de meest recent door Gedeputeerde Staten vastgestelde gebiedsanalyse moeten worden gelezen. De meest recente gebiedsanalyse is te vinden op de website www.pas.natura2000.nl.

1.7 Leeswijzer

Hoofdstuk 1, de Inleiding, beschrijft de achtergrond van dit Natura 2000-beheerplan en introduceert belangrijke begrippen als Natura 2000, aanwijzingsbesluit, instandhoudingsdoelstellingen en Natura 2000-beheerplan. Hoofdstuk 2 beschrijft het gebied en de benodigde omstandigheden voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. De concrete instandhoudingsdoelstellingen staan in hoofdstuk 3, evenals de knelpunten voor het behalen van deze doelen. De voor het Natura 2000-gebied Dinkelland van belang zijnde regelgeving, beleid en plannen worden beschreven in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 5 beschrijft en beoordeelt de bestaande activiteiten. In dit hoofdstuk komt de vraag aan bod onder welke voorwaarden bestaande activiteiten kunnen doorgaan en of een vergunning vanuit de Natuurbeschermingswet nodig is. In hoofdstuk 6 zijn de maatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren uitgewerkt. Hoofdstuk 7 gaat in op de sociaal-economische aspecten van de Natura 2000-beheerplannen. Hoofdstuk 8 gaat in op de uitvoering van het Natura 2000-beheerplan. Aan de orde komen het voortraject en de doorlopen procedure van de ter inzage legging, de uitvoering, de wijze waarop de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen worden gemeten en de financiering. Hoofdstuk 9 bevat het kader voor vergunningverlening en gaat kort in op toezicht en handhaving. Daar waar in dit beheerplan wordt gesproken over "vergunningsvrij" wordt bedoeld "vergunningsvrij in het kader van de Natuurbeschermingswet".

2 Gebiedsbeschrijving

Dit hoofdstuk beschrijft het gebied en de natuurwaarden.

2.1 Inleiding

Het Natura 2000-gebied Dinkelland heeft een oppervlakte van 532 hectare. Het gebied wordt in het noorden begrensd door kanaal Almelo-Nordhorn, in het westen door het Omleidingskanaal, in het oosten door de Duitse grens en in het zuiden door het Lutterzand. Het gebied bestaat uit het beekdal van de Dinkel, met een aantal zijbeken, waaronder het oostelijk deel van het beekdal van de Snoeyinksbeek en een drietal gevarieerde heideterreinen langs de Puntbeek en Rammelbeek, te weten Punthuizen, Stroothuizen en de Beuninger Achterveld.

Het Natura 2000-gebied Dinkelland is gelegen in gemeenten Dinkelland en Losser. Het grootste deel van de natuurgebieden in Dinkelland is in eigendom en beheer van Staatsbosbeheer. Vereniging Natuurmonumenten heeft een deel van het Beschermde Natuurmonument Snoeyinksbeek in eigendom en beheer. Daarnaast zijn er een aantal onder de Natuurschoonwet vallende landgoederen gelegen in het beekdal. De overige gronden zijn eigendom van particulieren. De hoofdwatervgangen zijn grotendeels in beheer en vaak ook eigendom van het Waterschap Vechtstromen of Staatsbosbeheer. De overige watervgangen zijn in beheer en eigendom van particulieren.

2.2 Landschapsecologische systeemanalyse

2.2.1 Beschrijving abiotische en biotische kenmerken

Ligging

Het Dinkeldal bestaat uit het beekdal van de Dinkel met een aantal zijtakken waaronder het oostelijk deel van het beekdal van de Snoeyinksbeek. De Dinkel is een grensoverschrijdend riviertje, het traject tussen de zuidelijke landsgrens bij Gronau en het Verdeelwerk bij de Lutte wordt de Boven-Dinkel genoemd. Het traject tussen het Verdeelwerk bij de Lutte en de landsgrens bij Lage wordt de Beneden-Dinkel genoemd.

Geologie

De morfologie en de ondergrond van het Dinkeldal is gevormd onder invloed van landijs: de stuwwal De Lutte en grondmorenen van lagen zand, keileem en ingespoelde tertiaire klei. Het Dinkeldal is opgevuld met afzettingen van Singraven. Nabij de Dinkel wordt de grondwaterstroming afgebogen naar het westen, richting dit beekdal. Daarnaast komen er dekzandruggen en dekzandvlakten voor en dalvormige laagtes die zijn ontstaan door afstromend smeltwater. De hoogteverschillen zijn over het algemeen niet groter dan 2 meter.

Bodem

In het Dinkeldal bestaat de bodem overwegend uit beekdalgronden in het overstromingsgebied. Langs de oevers liggen plaatselijk oeverwallen of point bars en in de verlandende oude rivierarmen vindt veenvorming plaats. De hoge esgronden langs de Dinkel bestaan uit eerdgronden. Langs de zijbeken aan de westkant, zoals de Snoeyinksbeek komt binnen een meter onder het maaiveld keileem voor. In de praktijk is dat op meer plekken het geval.

Op de laagst gelegen plekken langs de Dinkel wordt nutriëntenrijk slib afgezet. Droge, schrale, leemarme en vrij jonge zandbodems op de hogere delen van de oeverwallen zijn kalkarm maar wel zwak gebufferd en daardoor zwak zuur. Meestal worden vers afgezette oeverwallen afgevoerd of weer de Dinkel ingeschoven, vanwege belemmeringen voor het agrarisch gebruik.

Hydrologie en morfodynamiek

Dinkel

Van het dal van de Boven-Dinkel overstroomt elk jaar ca. 500 ha. groot gebied. De overstromingen vinden voornamelijk in de winter plaats. Meestal is dat slechts enkele dagen, waarna het water snel wegzakt. Voor het jaarlijks (10 tot 20 dagen) overstromende deel van het dal van de Boven-Dinkel heeft het waterschap in 2000 een afkoopregeling met de boeren in het gebied getroffen, het inundatiegebied is tevens op de legger van het waterschap gezet. Ook in het bestemmingsplan heeft dit gebied een retentiefunctie gekregen. Bij de jaarlijks optredende hoge afvoeren en overstromingen op de Boven-Dinkel wordt ook het meegevoerde zand uit de rivier afgezet in lage ruggen langs de

oevers. De zo ontstane oeverwallen vormen met hun minerale zandbodem de standplaatsen voor de stroomdalvegetatie, waaronder ook het habitat "H6120 Stroomdalgrasland". Bij de hoge afvoeren treden ook andere morfodynamische processen op, zoals meandering, oeverafkalving, de aan- en afsluiting van oude meanders, etc.

Snoeyinksbeek

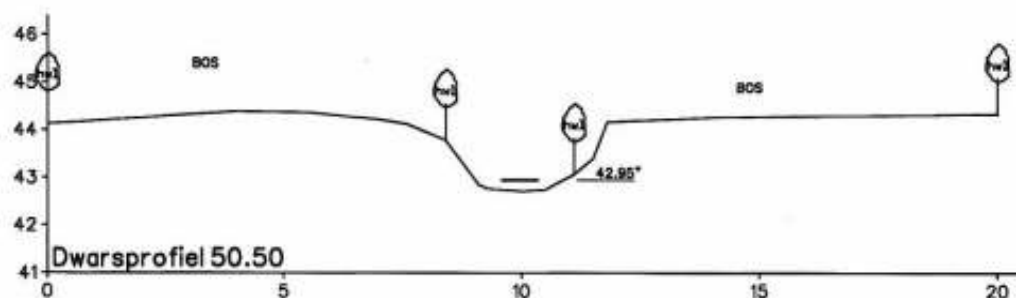
De geologische opbouw van de ondergrond is tamelijk complex. Dit wordt veroorzaakt doordat er in de loop van de geschiedenis verscheidene processen aan die opbouw hebben bijgedragen: in de eerste plaats zijn er ten westen en ten zuidwesten van Losser een aantal breuken aanwezig. Deze lopen in het algemeen zuidoost-noordwest. Van zuid naar noord liggen achtereenvolgens de Gronau-breuk, de Zeekebreuk en de Losserbreuk parallel naast elkaar. Eveneens een belangrijk 'vormend' proces is de bedekking met landijs gedurende de één na laatste ijstijd waardoor de stuwwal Oldenzaal-Enschede is ontstaan. Hierdoor komt in een groot deel van het plangebied keileem aan of zeer nabij het oppervlak voor. Dikwijls is sprake van een dunne bedekking met dekzand. De huidige bodem van de beek ligt over de gehele lengte gemiddeld ruim 120 - 140cm onder het aangrenzend maaiveld. De forse diepte is enerzijds het gevolg van graafwerkzaamheden. Maar anderzijds is dat ook het natuurlijke gevolg van te grote afvoerdynamiek, waardoor de beekbodem uitslijt. De grote dynamiek is te zien aan de verschillen tussen gemiddeld laagste afvoeren en de hoogste pieken (tot 1 m³/s!). De waterdiepte is een groot deel van het jaar slechts 10 tot 20 centimeter, wat betekent dat de beek op de omgeving een overwegend drainerend (verdrogend) effect heeft. Halverwege de beekloop is een afvoer-meetpunt aanwezig. Verder zijn er weinig peilbuizen in het beekdal aanwezig, zelfs ter hoogte van het Smoddebos (tegenwoordig een bosreservaat) staan geen peilbuizen. Ter hoogte van Boerskotten zijn langs het Rotboerpad aan weerszijden van de beek wel twee peilbuizen van Natuurmonumenten aanwezig.

Vanaf 1995 is er een redelijk consistente reeks van peilmetingen beschikbaar, oudere metingen blijven niet betrouwbaar of ontbreken. Zakte de grondwaterstand in de jaren 2000 tot en met 2002 in de zomer uit tot 100 cm onder maaiveld, in 2003 en 2006 werd dat ruim 170 centimeter. Voor de hoogste grondwaterstanden geeft de reeks een meer consistent beeld: in de winter en het vroege voorjaar varieert het grondwater van 10-20 centimeter onder maaiveld.

Uit waarnemingen van het waterschap is bekend dat de beek in de droge zomer van 2003 maandenlang heeft drooggestaan. In de relatief natte zomer van 2004 is de beek echter watervoerend gebleven. In de herfst en winter komen hoge afvoerpieken voor. Zoals reeds aangegeven zijn de grondwaterstanden in perioden van een neerslagoverschot vrij hoog. Er is op dat moment weinig bergingsruimte in de grond. Dit in combinatie met een sterk verhang en de aanwezigheid van diverse ont- en afwateringsmiddelen levert relatief hoge afvoerpieken op.

Op basis van een meetreeks bij het genoemde meetstation halverwege de beek (Lutterstraat) over de periode november 2004 t/m januari 2009 is een afvoerduurlijn geconstrueerd. Deze duurlijn geeft aan dat gemiddeld 10% van het jaar, dus gedurende 36 dagen, de beek ter hoogte van het meetpunt geen water van betekenis voert (droog staat).

De benedenloop van de Snoeyinksbeek staat periodiek onder invloed van hoge waterstanden op de Dinkel. De Dinkel stuwt dan terug in de Snoeyinksbeek, waardoor daar veel (beek)zand wordt afgezet en eerder inundaties optreden. Onderstaand dwarsprofiel is in 2006 genomen ter hoogte van Hamhorst (bovenloop). De horizontale streep met 42.95 in onderstaande afbeelding geeft de formele leggerbodem-diepte aan. De beek is in de praktijk dus dieper uitgesleten dan de formele legger. De streep is tevens indicatief voor het gemiddelde waterpeil in de beek. Omdat dat peil ruim een meter beneden maaiveld ligt, draineert de diepe beek de omgeving het grootste deel van het jaar. Het resultaat is verdroging van aanwezige alluviale bossen.

Waterkwaliteit

Boven-Dinkel

Het gebied van de Boven-Dinkel bestaat behalve uit de Boven-Dinkel, uit meerdere zijbeken. De Glanerbeek en de Lagekavikbeek hebben niet voldoende stroming om de gewenste macrofauna te kunnen huisvesten. Er worden vooral algemene soorten aangetroffen. De metingen van de chemische waterkwaliteit laten zien dat de beken voedselrijk zijn.

De Elsbeek scoort hoger op de KRW-beoordeling voor de macrofauna, omdat de stroming in de beek hier beter is. De waterkwaliteit in de Elsbeek laat zien dat het iets minder voedselrijk is dan de Glanerbeek, hoewel het verschil niet groot is. De Luttermolenbeek, Bloemenbeek, Ruenbergerbeek en Glanerbeek zijn permanent watervoerende beken die uitkomen op de Dinkel. Voor de Glanerbeek geldt dat deze deels ook gevoed wordt door het effluent van de rioolwaterzuivering van Glanerbrug. De stroming en ecologische kwaliteit in de Ruenbergerbeek is zeer goed. De beek is wel voedselrijk, maar herbergt verschillende (zeer) bijzondere soorten. Deze beek is zowel in Nederland als direct over de grens een belangrijk biotoop van zowel Rivierdonderpad als Beekprik. De Boven Dinkel is de afgelopen jaren duidelijk verbeterd en bevat veel bijzondere, stromingsminnende soorten. De stroming in de beek is goed terwijl de trofiegraad matig is. De vegetatie, voor zover bekend, bestaat vooral uit soorten van voedselrijke omstandigheden. Er zijn slechts enkele Rode Lijstsoorten bekend uit het gebied en een enkele kwelindicerende soort. Bijzondere vissen die in het gebied voorkomen zijn o.a. de rivierdonderpad, de beekprik en de bittervoorn. Van de macrofauna zijn meer gegevens bekend. Er worden veel bijzondere soorten aangetroffen, waaronder een aantal, op landelijk niveau, zeer zeldzame soorten.

Beneden-Dinkel

Van het dal van de Beneden-Dinkel ligt alleen een stuk van de Beneden-Dinkel en enkele genormaliseerde zijbeken binnen het Natura 2000 gebied. De Beneden Dinkel verkeert in goede staat. De stroming is voldoende om stromingsminnende soorten macrofauna te huisvesten, waaronder een aantal zeldzame en/of Rode Lijstsoorten. De chemische waterkwaliteit laat een verhoogde nutriëntenconcentratie zien. Er komen dan ook vooral veel plantensoorten voor die groeien bij voedselrijke omstandigheden.

Ingrepen

Dal Boven-Dinkel

Van de Boven-Dinkel is het 5 kilometer lange traject tussen de Zoekebrug bij Losser en de stad Gronau genormaliseerd. Binnen de landinrichting Losser en bij het waterschap bestaan rivierherstelplannen voor dit traject op korte termijn. Het 19 kilometer lange traject tussen de Zoekebrug bij Losser en het Verdeelwerk bij De Lutte is de morfologie voor Nederlandse begrippen relatief natuurlijk. Wel zijn op verschillende plaatsen de oevers in het verleden verstevigd met puin en bouwafval. Nabij het Verdeelwerk zijn langs de oevers enkele vakantiewoningen gebouwd.

Ter hoogte van de Ravenhorst bij Losser is een oude meander als gevolg van gebrekkig onderhoud en enkele verzakte duikers losgekoppeld van de Dinkel. Deze meander is dus op kunstmatige wijze losgekoppeld van de stroomdraad van de Boven-Dinkel. Met hoog water stroomt het gebied eromheen wel onder. Met hoog water komt het water in de Dinkel zo hoog dat dit terugstuwt naar de Oelermars, een zandwingebied dat ingesloten ligt tussen Dinkel, Duitsland en Ruenbergerbeek. De Oelermars heeft daarbij dus een retentiefunctie voor de Dinkel.

Het doorstroomprofiel van de rivier is in 1975 verruimd tot een doorvoercapaciteit van 15 m³/s binnen de boorden, met als uitzondering het traject door het Lutterzand waar een capaciteit van 9 m³/s werd nagestreefd. Dat kon op die plek door de Kramerwatergang aan te leggen.

Rond het jaar 2000 bleek dat door zandafzetting en meandering de afvoercapaciteit in de gehele Bovendinkel was teruggelopen tot gemiddeld 9m³/s. Door middel van een convenant met de Dinkeldalboeren en een financiële bijdrage is de laatstgenoemde afvoercapaciteit tot formele ligger verheven.

Dal Beneden-Dinkel

In de Beneden-Dinkel is de morfologie voor Nederlandse begrippen relatief natuurlijk. Wel zijn op verschillende plaatsen de oevers in het verleden verstevigd met puin en bouwafval. Nabij de oevers zijn verspreide vakantiehuisen en permanente huizen gebouwd. Binnen het vroegere overstromingsdal van de Beneden-Dinkel zijn nabij de Kampbrug veel oude (kunstmatige) dijkjes aanwezig. Door de realisatie van het Omleidingskanaal en het Verdeelwerk bij De Lutte in 1965, zijn

de afvoertoppen van de Beneden Dinkel losgekoppeld. Afvoeren boven 9 m³/s worden door het Omleidingskanaal afgevoerd. De Beneden-Dinkel ondervindt sinds die tijd geen overstromingen meer vanuit de Dinkel. Langs de Dinkel zijn in het landgoed Meuleman ter plekke van een historische watermolen, plannen voor herstel van oude waterplaats voor zaaghout langs de Dinkel.

Zijbeken Dinkel

De zijbeken van de Dinkel zijn voor een deel nog relatief natuurlijk, echter al deze beken zijn in de loop der tijd meer of minder aangepast aan het grondgebruik in de omgeving. De bodemdiepte is vergroot tot meestal meer dan een meter beneden maaiveld. Dit ten behoeve van afwatering en ontwatering. Ook zijn deze beken door onnatuurlijk hoge afvoerdynamiek dieper uitgesleten. In de oevers van veel beken is drainage aangelegd, dat geldt voor de Snoeyinksbeek, Bethlehemse beek en Molterheurnerbeek. Veel zijbeken zijn van stuwen voorzien, en op verschillende plaatsen van zandvangsers. Langs de Snoeyinksbeek en de Elsbeek zijn in de afgelopen tien jaar retentie-gebieden aangelegd, die periodiek overstromen met beekwater.

Verder zijn de meeste beken in het Dinkeldal in het verleden houtwalbeken geweest, wat betekent dat ze aan weerszijden een smalle dichte, goed onderhouden houtwal hadden. Een groot deel van die houtwallen is door gebrek aan onderhoud, beschadiging of anderszins verdwenen. In plaats daarvan staat er afrastering langs de insteek, en liggen de beken er op die plaatsen niet meer beschaduwd bij. Er zijn geen gegevens bekend van het afvoerpatroon van de zijbeken in het verre verleden, maar aangenomen mag worden dat de periode van droogvallen in de gemiddelde zomers langer is geworden, als gevolg van ingrepen in het stroomgebied.

De Glanerbeek vervoert het effluent van rioolwaterzuiveringsinstallatie Glanerbrug, en valt daarom in de zomer niet droog.

Vegetatie en standplaatscondities

Langs de Boven-Dinkel maar ook langs de Beneden-Dinkel zijn stroomdalgraslanden aanwezig. Ze zijn niet zo goed (meer) ontwikkeld, maar hebben wel veel potenties. Resten van deze vegetaties vindt men op de oeverwallen of point bars die meestal binnen een afstand van 25 meter aan weerszijden van de Dinkel liggen. Goed voorbeeld is de Kribbenbrug (natuurreservaat SBB) en de zuidoostelijke kade langs het Omleidingskanaal.

Verder zijn langs de Dinkel vochtige alluviale bossen aanwezig. Deze bossen hebben met elkaar gemeen dat zij goed floreren bij kortstondige periodieke overstroming in de winter. De winterse doorstroming is belangrijk voor de basenrijkdom van de bovengrond, oa tegen de verzuring. Onderstaande opsomming van typen alluviale bossen op associatieniveau is opgesteld op basis van expert judgement van EJ Weeda (mededeling jan 2011)¹⁰.

Lissen-ooibos associatie, Associatie- [38aa02a] *Irido-Salicetum albae menthetosum*, met *Salix purpurea*, *S. triandra* en *S. viminalis*, Het best ontwikkeld bij Notkamp. Deze associatie heeft winterse doorstroming nodig om mineraal karakter en basenrijkdom in stand te houden. Zie ook: Weeda, E. (2002). Wilgenstruwelen langs Geul, Worm en Dinkel. Natuurhistorisch Maandblad 91: 170-174.

Grauwe wilg Associatie associatie [36aa02] *Salicetum cinereae*, Het best ontwikkeld bij de Benthheimerstraat, abiotiek ongeveer als de vorige.

Elzenzegge-Elzenbroek associatie [39aa02c] *Carici elongatae-Alnetum ribetosum nigri*, Het best ontwikkeld in Hassinkhof. Zelden doorstroomd, aanzet tot veenvorming. Belangrijk is kwel vanuit aangrenzende hoge zandgronden.

Vogelkers essenbos associatie [43aa05] *Pruno-Fraxinetum*, Soms met veel *Carpinus*. Aanwezig bij erve Kraesgenberg, omgeving Theussinkbos/Luttermolenbeek, Oevermann, Hassinkhof. Kortstondige winterse overstroming met lichte overzanding of erosie is belangrijk, o.a. tegen verzuring en strooiselstapeling. Zie: Weeda, E.J. (2006). Waar de schedegeelster (*Gagea spathacea*) zich thuis voelt. *Hypericum* (FLORON Twente) 6: 1 - 17.

Abelen Iepenbos associatie[43aa01] *Violo odoratae-Ulmetum*,

¹⁰ Toevoeging: hieruit blijkt dat in het gebied ook subtype A en B van H91E0C voorkomen naast subtype C. Het karakteristieke van het Dinkeldal is dus een groot spectrum van dit habitatype

Vorm met *Gagea lutea*, bijvoorbeeld bij Glane. Heeft kortstondige overstroming met overzanding en aanspoelsel nodig.

De genoemde bossen zijn volgens het oordeel van Weeda niet zo zeer verruigd, maar erg onzorgvuldig beheerd¹¹. Een belangrijke factor is het 'natuurlijk fluctuerend waterpeil. Voor deze bossen zijn periodieke overstromingen essentieel om de basenrijkdom op peil te houden. Daarnaast is de kwaliteit van het water wel belangrijk.

Snoeyinksbeek en andere zijbeken

De Snoeyinksbeek, Elsbeek en Glanerbeek zijn voor een groot deel nog relatief natuurlijke beken. Ze zijn weliswaar diep in het landschap ingesneden, maar ze hebben in de steile oeverzone en direct daarlangs nog steeds natuurlijke beekbegeleidende vegetaties. Deze vegetatie vindt men vooral langs de trajecten met ouder bos of houtwallen erlangs. Uit waterschapsinventarisaties blijkt dat hier behalve gewoon sterremos, pellia en kegelmoss (Elsbeek) nog steeds karakteristieke voorjaarsvegetatie voorkomt. Kenmerkende soorten zijn slanke sleutelbloem, grote muur, bosanemoon, muskuskruid, gele dovenetel en lokaal schaafstro. Langs open trajecten met grasland of maïs bestaand beekoevers overwegend uit ruigtesoorten, met veel brandnetel, braam, hennepnetel, ridderzuring, gewone bereklauw en kleeftkruid. Andere zijbeken in het Dinkeldal vertonen langs bos en houtwallen hetzelfde vegetatiepatroon. Langs de Ravenhorsterbach en langs de Dinkel bij het verdeelwerk ontwikkelt zich steeds meer reuzenbereklauw, als invasieve exoot.

In de recent aangelegde inundatiegebieden langs de benedenloop bij de Denekamperdijk ontwikkelt zich volgens mondelinge mededelingen van Natuurmonumenten blauwgrasland, Pioniervegetatie met snavelbies en Heischraal grasland, met onder andere bleke zegge, draadgentiaan, moeraswolfsklauw, gevlekte orchis, rietorchis, waterviolier en echt duizend guldenkruid. De gele vlekken in onderstaande afbeelding zijn de retentie-compartimenten langs de beek.

¹¹ Toevoeging: de onderbouwing van deze bewering ontbreekt.

2.2.2 *Landschapsecologische systeemanalyse Punthuizen en Beuninger Achterveld*

Ligging

Punthuizen ligt ten zuidoosten van Denekamp, tegen de Duitse grens. Het bestaat voor een belangrijk deel uit heide en laagten met diverse goed ontwikkelde schraalland- en venvegetaties. Het vormt een restant van het ooit uitgestrekte heidelandschap van het Denekampse Veld. Delen van het reservaat zijn kortstondig ontgonnen geweest, maar worden ondertussen 25 à 30 jaar verschraald. Het deelgebied Punthuizen is aan de west- en zuidzijde uitgebreid (52 ha) waardoor verbinding ontstaat met het deelgebied Beuninger Achterveld. Dit leidt tot samenhang van deze deelgebieden en is van belang voor instandhouding, uitbreiding en kwaliteitsverbetering van de aanwezige habitattypen. Aan de noordzijde grenst Punthuizen aan de Beuninger Achterveld. Dit natuurterrein op droog dekzand bevat droge struikheidegemeenschappen (onderdeel van het habitatype droge heide), korstmosrijke dopheidegemeenschappen op de hoge dekzandruggen en vochtige en weinig vochtige dopheidegemeenschappen in de laagten (beide onderdeel van het habitatype vochtige heide). Verder komen in de laagte slecht ontwikkelde gemeenschappen van kleine zeggen en de oeverkruidklasse voor. Het betreft droge tot vochtige, zure omstandigheden. In de jaren '50 kwam in de slenk de zwak gebufferde Associatie van veelstengelige waterbies voor. Deze locaties zijn op dit moment verzuurd. Het Beuninger Achterveld is, net als Stroothuizen en Punthuizen, een restant van het vroegere, omvangrijke heidelandschap in Oost-Twente. Het vormt het begin van een slenk (stroet) en is door ontwatering (vooral diepe loop ten noorden van gebied) sterk verdroogd.

Geologie

De ondergrond ter plekke van de Beuninger Achterveld en Punthuizen betreft een peri- en fluvioglaciale opvulling van voornamelijk zand in een gletsjerdal (Bekken van Nordhorn). Op ca. 20 m diepte bevinden zich dunne slechtdoorlatende lagen (Brorup-laag) die het zandpakket opdelen in een 1e en 2e watervoerende pakket. In het noordwestelijke deel bestaat de slecht doorlatende basis uit keileem en tertiaire klei op ca. 40 m onder maaiveld. In het zuidoostelijk deel ontbreken de tertiaire kleiafzettingen en bevinden zich onder de kwartaire zandafzettingen goed doorlatende zandsteenpakketten uit het Onder-Krijt. Meer zuidelijk bevinden zich Waelden-afzettingen die door de aanwezigheid van klei minder doorlatend zijn. In het Zuidoosten is het 2e watervoerende pakket vele tientallen meters dikker.

Bodem

In Punthuizen komen voor het grootste deel podzolgronden voor. De bodem op de hogere dekzandrug bestaat uit een haarpodzol.

Hydrologie

Punthuizen is een dekzandgebied met geïsoleerde laagten die 's winters inunderen en pas bij hoge waterstand water afvoeren. Op dekzandruggen infiltreert neerslagwater. Het gebied staat onder invloed van een lokaal grondwatersysteem. De hogere maar ook de lager gelegen terreindelen worden minder sterk gebufferd dan de er tussen gelegen zone op de flank en staan respectievelijk voornamelijk onder invloed van regenwater of een mengsel van regenwater en jong grondwater (De Graaf et al., 1994 en Jansen et al., 1993). Op de overgangen van de dekzandruggen naar de laagte ontstaan de basenrijke omstandigheden door kwel van basenrijk grondwater gedurende de winter en voorjaar, wanneer de laagten zijn geïnvundeerd. De kwel is het gevolg van de werking van het lokale hydrologisch systeem waarbij vooral langs de flanken basenrijk grondwater uittreedt. Dit systeem versterkt zich in de loop van het voorjaar. Vanaf eind mei/begin juni wordt het gebied weer een inzijggebied. In de laagten zelf stagneert veel regenwater en heersen zwak gebufferde omstandigheden door de menging van regenwater en basenrijk grondwater. In Punthuizen is sprake van oppervlakkige instroom van sterk met meststoffen verrijkt recent geïnfiltreerd regenwater. Ook is er sprake van een gemiddeld te lage grondwaterstand.

Beuninger Achterveld is een inzijggebied, gevoed door regenwater. Er bevinden zich dekzandruggen en een laagte met droge tot vochtige, zure omstandigheden. Het gehele jaar vindt inzijging plaats. Het centrale, lage deel wordt ontwaterd door een greppel. Buiten het reservaat liggen een aantal watergangen die het gebied ontwateren. Het ondiepe grondwater is momenteel basenarm. In de slenk van het gebied heersten vroeger zwak gebufferde omstandigheden.

Er is sprake van zeer lage grondwaterstanden in zowel zomer als winter door intensieve ontwatering binnen en buiten het gebied. Hierdoor kan de toestroom van basenrijk grondwater belemmerd worden.

Waterkwaliteit

Het Natura 2000-gebied Dinkelland kent twee typen oppervlaktewater, namelijk vennen en beken. De vennen liggen in het voormalige heidelandschap van onder andere Punthuizen.

Punthuizen-vennen

In Punthuizen ligt een centrale laagte die in het monitoringsonderzoek van het waterschap te boek stond als het Punthuizerven. Deze laagte blijkt op basis van de macrofauna, minder zuur wegens het voorkomen van slakken en tweekleppigen. Daarnaast bevat het ven soorten van droogvallende wateren en er zijn meer muggen en wormen aangetroffen, een teken dat er slib op de bodem ligt. Het voorkomen van moerassmele en Spaanse ruiter duidt op de invloed van grondwater. Het gebied lijkt licht verzuurd te zijn. Maar de vegetatie duidt erop dat de verzuring hier minder is dan in Stroothuizen, waarschijnlijk door een grotere invloed van het grondwater.

In het Beuninger Achterveld is vrijwel geen oppervlaktewater aanwezig. Voor de vennen geldt dat er veel veen- en/of zuurminnende en/of typische vennensoorten macrofauna zijn aangetroffen, waaronder een aantal zeldzame en/of Rode Lijstsoorten. De vegetatie in de vennen is rijk aan Rode Lijstsoorten.

Ingrepen

Het gebied staat onder druk door de ontwateringssloten die eromheen liggen. Deze sloten zijn rond 1965 gegraven in de ruilverkaveling. In 2004 is het relatief lage oppervlaktewaterpeil in de benedenloop van de Puntbeek (thv Stroothuizen) 60 cm opgezet (vast peil).

Vegetatie en standplaatscondities (uit Meetnet verdroging Dinkelland (Royal Haskoning, 2008)).

Bovenop de dekzandrug is een Struikheidebegroeiing aanwezig, kenmerkend voor vrij droge, zure en voedselarme omstandigheden. Op de flanken van deze ruggen komt vochtige en natte heidevegetaties voor. Op de overgang naar de laagte zijn Gagelstruwelen aanwezig. Deze worden op de gradiënt gevolgd door Blauwgrasland. De hoogste gelegen blauwgraslanden zijn vrij basenarm en behoren tot de subassociatie nardetosum (heischraal). Vlak daaronder komt de subassociatie orchietosum (ook wel parnassietosum) voor, waarin zeldzame soorten als parnassia, moeraswespenorchis, vleeskleurige orchis, stijve ogentroost, vetblad en alpenrus voorkomen. Deze vegetaties komen voor op de basenrijkste standplaatsen. Lager op de gradiënt wordt deze subassociatie gevolgd door de typische subassociatie, waarin Spaanse ruiter optimaal voorkomt en met een hoog aandeel van soorten uit het Verbond van Zwarte zegge. Deze subassociatie vormt geleidelijke overgangen naar een Blauwgrasland, waarin naast Spaanse ruiter veelvuldig oeverkruid, moerassmele en veelstengelige waterbies voorkomt. Deze vegetatie grenst aan zeer goed ontwikkelde Oeverkruidgemeenschappen in de laagste en lang geïnundeerde delen. In de delen die kortstondig ontgonnen zijn geweest komen als gevolg van het verschrallingsbeheer (opnieuw) gemeenschappen van Heischraal grasland, Kleine zeggenvegetaties en het Blauwgrasland voor.

Het belangrijkste sturende proces voor de vegetatieontwikkeling is het voorkomen van ondiepe, lokaal gestuurde systemen die plaatselijk voor basenrijke omstandigheden zorgen. Bij deze systemen vindt infiltratie plaats op dekzandruggen. In neerslagrijke perioden treedt hier opbolling van de grondwaterstand op waardoor op de flanken van aangrenzende slenken en vennen aangerijkt (basenrijk) grondwater wordt uitgeperst. Door deze grondwaterstroming komen op de flank basenrijke omstandigheden voor¹² terwijl het oppervlaktewater in de slenken en vennen vrij basenarm is, als gevolg van voeding door regenwater¹³. Het aanwezige vegetatiepatroon is een afspiegeling van de door de lokale hydrologische systemen gestuurde standplaatscondities. Op de hoger gelegen dekzandruggen infiltreert regenwater en zijn door het van nature voedselarme substraat (leemarm zand) en het verschrallingsbeheer, voedselarme en zure omstandigheden ontstaan waarbij zich met name Struikheidevegetaties hebben ontwikkeld. Op de hogere delen van de flanken zijn vergelijkbare processen opgetreden en zijn er door de hogere grondwaterstanden vochtige en natte heidevegetaties ontstaan. Lager op de gradiënt is de invloed van het lokale systeem groot en komen basenrijke omstandigheden voor met Blauwgrasland. De hoogste gelegen blauwgraslanden worden in beperkte mate door het lokale systeem beïnvloed en zijn nog relatief zuur en droog en behoren tot de subassociatie nardetosum (heischraal). Vlak daaronder komt de subassociatie orchietosum voor, met een groot aantal zeldzame soorten. Dit is de basenrijkste zone op de gradiënt. Deze subassociatie wordt gevolgd door minder basenrijke vorm, de typische

¹² essentieel voor oppersing basenrijk grondwater in randen is inundatie van de slenk

¹³ zwak gebufferd door menging van basenrijk grondwater met regenwater

subassociatie met een hoog aandeel van soorten uit het Verbond van Zwarte zegge¹⁴. Nog lager op de gradiënt treedt veelvuldig inundatie op en komen goed ontwikkelde Oeverkruidvegetaties voor. Zoals eerder opgemerkt wordt de vegetatieontwikkeling sterk gestuurd door een lokaal hydrologisch systeem. Doordat dit systeem gestuurd wordt door de neerslaghoeveelheid, en deze jaarlijks sterk kan variëren, vertonen de grondwaterstanden en de zone waar kwel optreedt relatief veel variatie. Hierdoor is er relatief veel dynamiek aanwezig waardoor de aanwezige vegetaties minder sterk zijn begrensd, en veel overgangen vertonen. Door de dynamiek pendelen soorten langs de gradiënt¹⁵.

Uit de meetreeksen van de grondwaterstand blijkt dat de waterstand in de zomer relatief ver uitzakt. Ook op de locaties met goed ontwikkeld blauwgrasland is dit het geval. Hieruit lijkt te kunnen worden afgeleid dat ondanks de periodiek lage grondwaterstanden er geen verdroging optreedt¹⁶. Niet uit te sluiten is echter dat het hydrologisch systeem wel degelijk is aangetast en er minder grondwater toestroomt wat tot verzuring kan leiden. Door de aanwezige bufferingscapaciteit van de bodem komen dergelijke verzuringsprocessen pas na geruime tijd tot uiting in de standplaatsfactoren zoals de bodemzuurgraad/basenverzadiging en nog later in de vegetatiesamenstelling. Een herhaling van de meting van de basenverzadiging en de vegetatiesamenstelling – circa tien jaar na het OBN-onderzoek – zou hier uitsluitsel over kunnen geven¹⁷.

Beuninger Achterveld

Het Beuninger Achterveld bestaat uit een hogere gelegen zandrug in het oosten en een laagte met slenkachtige structuren. De bodem bestaat uit eerdgronden hetgeen aangeeft dat het van oudsher geen duidelijk infiltratiegebied was. Vermoedelijk was er in deze zone sprake van enige (periodieke) kwel waarbij het inzijgingsgebied ten oosten van de slenk ligt. De huidige vegetatie bestaat vooral uit vochtige en droge heide met lokaal nog natte heide. Lokaal is nog een schraallandvegetatie aanwezig. De vegetatiesamenstelling geeft aan dat er geen sprake (meer) is van kwel. Modelberekeningen van het waterschap Regge en Dinkel laten nog wel enige periodieke kwel zien.¹⁸ Uit isohypsenbeelden van het reservaat en directe omgeving blijkt dat de sloot meteen ten noorden van het reservaat sterk drainerend werkt.

Aanvullingen

- Punthuizen: langdurige inundatie in winter en voorjaar is essentieel voor optreden toestrooming basenrijk grondwater.
- Beuninger Achterveld: de laagte is hier een inzijgsgebied geworden door sterke ontwatering van de omgeving. Hierdoor is die verdroogd en verzuurd.

2.2.3 Landschapsecologische systeemanalyse Stroothuizen

Ligging

Het deelgebied Stroothuizen is circa 51 hectare groot en ligt ten oosten van Denekamp op het Denekamperveld. Het is een restant van het vroegere omvangrijke heidelandschap in oost Twente en bestaat uit droge en natte heide en een aantal natte, slenkvormige laagtes met vennen en schraalland. Het gebied wordt omgeven door intensief gebruikt agrarisch landbouwgebied. Hier heeft in de jaren '50 en '60 een ruilverkaveling plaatsgevonden waarbij een stelsel van diepe (waterschaps)leidingen is aangelegd. Sindsdien zijn de waterpeilen in de omgeving van Stroothuizen en ook binnen het gebied gedaald en is de natuurwaarde van het gebied achteruitgegaan. Vanaf 1988 (maatregelen in '88 en '94) is er een aantal anti-verdrogingsmaatregelen uitgevoerd waarbij een diepe slenk is afgeplagd, de hydrologie deels is hersteld door het dempen van een sloot en het verwijderen van een dam, en een deel van het aanwezige Elzenbroek is gekapt en geplagd. Verder is een voormalige akker (perceel Groener) aan het gebied toegevoegd waarbij het oorspronkelijke reliëf is hersteld door afgraving. Recent zijn aan de noord- en zuidzijde enkele percelen nieuwe natuur (26

¹⁴ en Oeverkruid en Moerassmele

¹⁵ Opmerking komt uit *Meetnet verdroging Dinkelland*. Onduidelijk waarop dit gebaseerd is, blijkt niet uit monitoring

¹⁶ Opmerking komt uit *Meetnet verdroging Dinkelland*. Onduidelijk is of deze opmerking geldt voor hele habitatype of specifieke vegetatietypen? De voorkomende vegetatietypen stellen nogal verschillende eisen aan grondwaterstand.

¹⁷ Noot: meetreeksen lopen door tot 2009, zie aanvullingen in volgende paragrafen.

¹⁸ Toevoeging: Vroeger kwam H3130 Zwakgebufferde vennen voor in samenhang met lange inundatie en toestrooming van zwak gebufferd grondwater. Dus vroeger voor de ontwatering wel duidelijk grondwatervoeding in de slenk. Vermoedelijk wordt de wortelzone momenteel niet tot nauwelijks door de kwel beïnvloed. Ontwatering in de omgeving is zeer waarschijnlijk de belangrijkste oorzaak van het ontbreken van kwel naar maaiveld

ha) toegevoegd aan deelgebied Stroothuizen. Deze percelen behoren tot het (hydrologische) intrekgebied en zijn van belang voor de instandhouding, uitbreiding en kwaliteitsverbetering hiervan.

Geologie

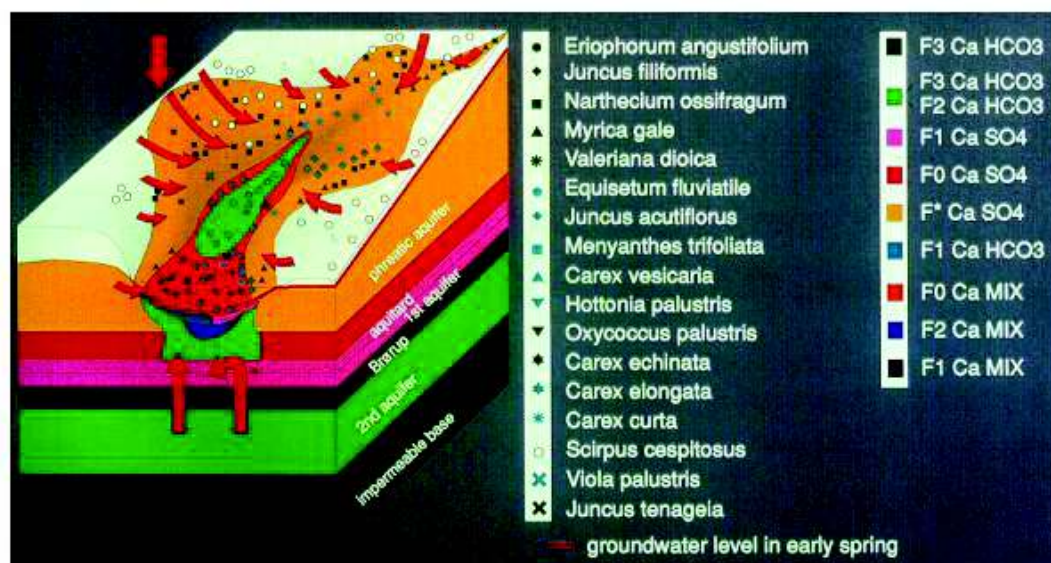
De ondergrond ter plekke van Stroothuizen betreft een peri- en fluvioglaciale opvullingen van voornamelijk zand in een gletsjerdal (Bekken van Nordhorn). Op ca. 20 m diepte bevinden zich dunne slechtdoorlatende lagen (Brorup-laag) die het zandpakket opdelen in een 1e en 2e watervoerende pakket. In het noordwestelijke deel bestaat de slecht doorlatende basis uit keileem en tertiaire klei op ca. 40 m onder maaiveld. In het zuidoostelijk deel ontbreken de tertiaire kleiafzettingen en bevinden zich onder de kwartaire zandafzettingen goed doorlatende zandsteenpakketten uit het Onder-Krijt. Meer zuidelijk bevinden zich Waelden-afzettingen die door de aanwezigheid van klei minder doorlatend zijn. In het Zuidoosten is het 2e watervoerende pakket vele tientallen meters dikker. De overgang van wel tertiaire afzettingen naar niet tertiaire afzettingen, is abrupt en loopt noordwest-zuidoost georiënteerd onder Stroothuizen door. Door de noordwestelijke stroming in de watervoerende pakketten kan ter plekke van Stroothuizen dieper basenrijk grondwater worden opgestuwd. Dit is een belangrijk systeemverschil tussen Punthuizen en de Beuningerachterveld en Stroothuizen.

Bodem

De bodem in Stroothuizen bestaat overwegend uit veldpodzolen. Op de hogere delen komen relatief 'droge' veldpodzolen voor die een overgang vormen naar haarpodzolen. In de lagere delen in de slenken zijn beekeerd- en broekeerdgronden aanwezig.

Hydrologie

Stroothuizen is een heidegebied met een kleine en een grotere slenk. De bovenste 4 meters van het freatisch pakket zijn kalkarm. In de dekzandruggen (hogere delen) treedt infiltratie op van neerslagwater (plaatselijk onder natte omstandigheden), op de iets lagere flanken stroomt geen grondwater toe. In het bovenstroomse deel van de grote slenk en aan de slenkranden treedt zwak gebufferd grondwater uit dat toestroomt via lokale stroombanen. Dit betreft grondwater dat in de aangrenzende ruggen is geïnfilterd. Dit uittredende grondwater en neerslagwater inundeert delen van de slenk langdurig. Deze slenk werd en wordt plaatselijk ook nog gevoed door basenrijk grondwater uit een groter grondwatersysteem. Dit grondwater wordt in het tweede watervoerende pakket door oplossing van kalk met basen verrijkt. In het lage deel van de grote slenk stagneert neerslagwater. Het ondiepe grondwater is aan de randen van het reservaat vervuild met nitraat en sulfaat door infiltratie van vermist water in aangrenzende landbouwpercelen. Er is sprake van zeer lage waterstanden in zowel zomer als winter door intensieve ontwatering binnen en buiten het gebied.

Figuur 3 Schematische voorstelling van de hydrologische situatie in stroothuizen. (Uit: Ek et al., 1998, fig.2)

Waterkwaliteit

Natura 2000-gebied Dinkelland bestaat uit twee typen oppervlaktewater, vennen en beken. De vennen liggen in het voormalige heidelandschap van onder andere Stroothuizen.

Stroothuizen-vennen

Het gebied van Stroothuizen bestaat uit meerdere vennen. De macrofauna van deze vennen bevat veel zuurminnende soorten wat aangeeft dat het gebied verzuurd is. Daarnaast duidt de macrofauna op wisselende omstandigheden qua droogval. De vegetatie in dit gebied is eveneens wisselend. Over het algemeen duidt de vegetatie op 's winters natte en 's zomers meer droge omstandigheden. In het noordwesten indiceren het voorkomen van Waterviolier en Holpijp dat er invloed van kwelwater is. Ook komt Beenbreek massaal voor en zijn kwelvensters aan het maaiveld te zien. Naast dat het gebied verzuurd is, is het milieu plaatselijk voedselrijk. Enkele van deze vennen, waaronder het Oortven-Oost, vallen gedeeltelijk droog in de zomer, terwijl anderen, zoals het Stroothuizenven, permanent onder water staan.

Ingrepen

Het gebied Stroothuizen staat onder druk door de ontwateringssloten die eromheen liggen. Deze sloten zijn rond 1965 gegraven in de ruilverkaveling. In 2004 is het relatief lage oppervlaktewaterpeil in de benedenloop van de Puntbeek (thv Stroothuizen) 60 cm opgezet (vast peil).

Vegetatie en standplaatscondities (uit Meetnet verdroging Dinkelland (Royal Haskoning, 2008))

Het reservaat Stroothuizen is een restant van een omvangrijk en gevarieerd heidelandschap. Het bestaat uit vochtige en natte heiden, schraalland en een aantal natte, slenkvormige laagtes met vennen. Sinds de ruilverkaveling in de jaren '50 en '60 is het gebied omgeven door intensief gebruikt agrarisch landbouwgebied en een stelsel van diepe waterlopen waardoor de waterpeilen in de omgeving van Stroothuizen en ook binnen het gebied zijn gedaald. Hierdoor is de natuurwaarde sterk achteruitgegaan. Vanaf 1993 is een aantal herstelmaatregelen uitgevoerd. Door ondermeer het plaatsen van een dam en het dempen van een sloot is de hydrologische situatie sterk verbeterd. Door afgraving perceel Groener en van verzuurde en geëutrofiëerde delen van de slenk is de voedselrijkdom teruggebracht. Door de herstelmaatregelen zijn de aanwezige hydrologische systemen geoptimaliseerd waarvan vooral de vegetatieontwikkeling in de lage delen heeft kunnen profiteren onder invloed van toestromend grondwater. De hogere delen van het reservaat zijn infiltratiegebieden. Door het verschrallingsbeheer en de vrij lage grondwaterstanden zijn hier zure en voedselarme omstandigheden ontstaan en hebben zich vochtige en droge heiden ontwikkeld.

Op de iets lager gelegen flanken waar geen grondwater toestroomt komen natte heiden voor. In de slenken en een aantal vennen kwelt grondwater op met verschillende chemische samenstellingen. Op de meeste plaatsen is het toestromend water zuur tot zwak zuur en basenarm. Dit water is afkomstig uit lokale systemen, waarvan de infiltratiegebieden op de aangrenzende zandruggen liggen. Op plekken waar dit grondwater uittreedt komen veenmosrijke natte heiden voor met Gagelstruwelen en Beenbreek en daarnaast goed ontwikkelde, zwak zure kleine zeggenvoetgaten. In de laagste, geïnnundeerde delen is de invloed van stagnerend regenwater groter en komen diverse vegetaties van het Oeverkruidverbond voor. In de grote slenk kwelt grondwater op met een basenrijker karakter. Dit water is vermoedelijk afkomstig van een subregionaal systeem. Waar dit calciumrijke grondwater het maaiveld bereikt was in het verleden Elzenbroek aanwezig met soorten als kleine valeriaan, waterviolier, elzenzegge en blaaszegge. Na het kappen van het elzenbroekbos komen er soorten voor van zowel zacht (basenarm) als hard (basenrijk) grondwater. Benedenstrooms, waar de slenkbodem hoger ligt, is de stijghoogte van het basenrijke grondwater niet hoog genoeg om tot het maaiveld te reiken. Door stagnatie van regenwater en calciumarm grondwater, dat in de winter zijdelings toestroomt vanuit de lokale systemen, ontstaat een mengwatertype. Er is sprake van een gelaagdheid van basenarm water bovenop basenrijk water in een hydrologisch neutrale situatie. Op deze plaatsen wordt voornamelijk de subassociatie met draadrus en de typische Subassociatie van zomp- en sterzegge aangetroffen.

Na uitvoering van de herstelmaatregelen in 1988 en 1993 hebben zich verschillende plantengemeenschappen gevestigd of zich uitgebreid met diverse Rode Lijstsoorten. Dit betreft vooral gemeenschappen van vrij voedselarme en zure tot zwak basische standplaatsen: het Borstelgrasverbond, het Oeverkruidverbond, Dopheide-associatie en kleine zeggengemeenschappen. Een deel van de genoemde vegetaties zijn pioniervegetaties. De pioniervegetaties gaan een aantal jaren na de ingrepen (plaggen) op veel plekken in bedekking en kwaliteit (soortensamenstelling) achteruit, een gevolg van de voortgaande vegetatieontwikkeling waarbij het pioniersmilieu verdwijnt. Op natte, periodiek geïnnundeerde plekken kunnen dergelijke vegetaties zich handhaven. De

heidevegetaties en schraallandvegetaties van zwak zure omstandigheden waaronder Kleine zeggenvegetaties en Blauwgrasland¹⁹ ontwikkelen zich positief qua soortensamenstelling en/of breiden zich uit²⁰. Op perceel Groener hebben zich vergelijkbare vegetatieontwikkelingen voorgedaan. Ook hier in eerste instantie een ontwikkeling van vegetaties met soorten van de kleine zeggenvegetaties, het Borstelbiesverbond en lokaal het Oeverkruidverbond. De pioniervegetaties van beide laatst genoemde verbonden nemen vervolgens af maar houden lokaal stand. Het terrein ontwikkelt zich richting vochtige en natte heide met op de lagere plekken kleine zeggenvegetaties met lokaal blauwgrasland en venvegetaties.

Ondanks de op de herstelmaatregelen volgende positieve ontwikkelingen staan de natuurwaarden nog steeds onder druk. Dit heeft vooral te maken met de ontwatering in de omgeving. Zo blijkt uit waterstandsmetingen in het (laaggelegen) landbouwgebied meteen ten noorden van Stroothuizen dat de waterstand hier lokaal anderhalve meter lager is dan in het reservaat. Dit heeft een negatief effect op zowel de waterstanden als de basenrijkdom in de slenken. Verder zal het subregionale systeem onder druk staan door landbouwontwatering in het intrekgebied, vermoedelijk het gebied ten zuidoosten van het reservaat.

Aanvullingen

- Stroothuizen: de geplagde delen in de grote slenk zijn na 5-10 jaar verzuurd waardoor geen duurzaam habitatype H6410 Blauwgraslanden heeft ontwikkeld (Aggenbach & Jansen 2004; gegevens 2009 C. Aggenbach). Oorzaak is te weinig kwel door ontwatering in de omgeving.
- Stroothuizen: in de grote slenk na de herstelmaatregelen in 1990 en 2004 alleen in het bovenstroomse zuidelijke deel kwel op gedurende de winter en voorjaar. Dit is zichtbaar aan roestkleuring en ook stromingspatronen zichtbaar in ijs tijdens vorstperioden; in de zomer valt de slenk hier grotendeels droog en dan treedt infiltratie van regenwater op; kwel treedt hier pleksgewijs op (waarnemingen 2009, 2010, 2011 waterschap Vechtstromen en C. Aggenbach). In noordelijke deel van de slenk worden zulke kwelverschijnselen niet waargenomen. Hier treedt door ontwatering aan de noord- en westzijde van Stroothuizen sterke infiltratie op.
- Het infiltratiegebied dat de grote slenk van Stroothuizen voedt zit in ieder geval in dekzandrug aan zuidzijde van dit deelgebied. Dit betreft het lokale intrekgebied. Het intrekgebied van subregionale grondwatersysteem van waaruit basenrijke kwel optreedt, is onbekend.

¹⁹ was in grote slenk maar tijdelijk aanwezig in fragmentaire vorm en is door herverzuring verdwenen, in noordelijk deel grote slenk vegetatie onder invloed van lage zomerstanden ontwikkeld naar RG Hennegras [Klasse Kleine zeggen] (Aggenbach & Jansen 2004; gegevens C. Aggenbach 2009)

²⁰ vooral in het bovenstroomse deel van de grote slenk waar in tegenstelling tot het benedenstroomse, noordelijke deel wel in de winter en het voorjaar kwel optreedt (zichtbaar aan roestkleuring en stroompatronen in ijs; waarnemingen C. Aggenbach en waterschap Vechtstromen)

2.3 Ecologische vereisten en trends

In deze paragraaf worden de habitattypen en habitatrichtlijnsoorten van Dinkelland beschreven. Daarbij worden eerst de ecologische vereisten beschreven, dan het actuele areaal, de kwaliteit en de trends daarin.

2.3.1 Habitattypen

H3130 Zwakgebufferde vennen

Ecologische vereisten²¹

Tabel 2 Overzicht van ecologische vereisten H3130 zwakgebufferde vennen

Aspect	Voorwaarde	Kwantitatief
Zuurgraad (pH)	Neutraal tot matig zuur	pH 7,5 – 4,5
Vochttoestand	Diep tot langdurig inonderend	GVG: < – 50 tot -5 cm - mv
Zoutgehalte	Zeer zoet	<150 mg Cl/l
Voedselrijkdom	Zeer voedselarm- matig voedselrijk	
Overstromingstolerantie	Niet	
Kritische depositiewaarde stikstof	Zeer gevoelig	8 kg of 571 mol N/ha/jr
Kenmerken van goede structuur en functie	Periodiek wisselende waterstanden; zandige of venige bodem; geen of weinig dominantie van veenmossen (<20%); optimale functionele omvang > enkele ha	

Actueel areaal en kwaliteit habitatype

Het habitatype komt met een oppervlakte van 0,38 ha. overwegend met goede kwaliteit voor in Stroothuizen en Punthuizen. In Stroothuizen en perceel Groener bij Stroothuizen komt het habitatype na herstelmaatregelen begin jaren '90 overwegend goed ontwikkeld voor, echter binnen een beperkte oppervlakte. De vegetatie bestaat uit de Associatie van Veelstengelige waterbies, de Associatie van Vlottende biezen, de Pilvaren-associatie en de Rompgemeenschap met Knolrus en Veenmos van de Oeverkruid-klasse/de Klasse der hoogveenslenken. Door de grote variatie aan inundatieduur en basenrijkdom is het habitatype in Stroothuizen inclusief perceel Groener het meest divers. In Punthuizen komt met een vrij groot oppervlakte voor als de Associatie van Veelstengelige waterbies en een grote populatie van moerassmele. In Punthuizen zijn natte vegetatietypen met zeer langdurige tot permanente inundatie sinds de jaren 1990 geleidelijk afgenomen en soorten als moerashertshooi en witte waterranonkel verdwenen.

Trend in areaal en kwaliteit habitatype

Gedurende de 20e eeuw is de oppervlakte en de kwaliteit van het habitatype sterk afgenomen door ontwatering, eutrofiering door stikstofdepositie. Het habitatype heeft zich begin jaren '90 uitgebreid in Stroothuizen door plagbeheer (centrale slenk) en het uitgraven van dichtgeschoven laagten in het aangrenzende perceel Groener. Het habitatype heeft sinds begin jaren '90 in Stroothuizen en Punthuizen een vrij stabiel voorkomen. In Stroothuizen is enige afname van oppervlakte opgetreden gedurende 2000-2008 door verminderd maaibeheer (struweelvorming).

²¹ Alle in dit document vermelde ecologische vereisten zijn gebaseerd op de Database Ecologische vereisten Natura 2000-gebieden (Min EZ, 2011) en Database Ecologische vereisten habitattypen (Runhaar et al., 2009).

H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)

Ecologische vereisten

Tabel 3 Overzicht van ecologische vereisten H4010A vochtige heiden (hogere zandgronden)

Aspect	Voorwaarde	Kwantitatief
Zuurgraad (pH)	Matig zuur – zuur	pH <4,5 tot 5,5
Vochttoestand	Langdurig inunderend - vochtig	GVG: -20 tot >40 cm - mv
Zoutgehalte	Zeer zoet	< 150 mg Cl/l
Voedselrijkdom	Zeer tot matig voedsel arm	
Overstromingstolerantie	Niet	
Kritische depositiewaarde stikstof	Zeer gevoelig	17 kg of 1214 mol N/ha/jr
Kenmerken van goede structuur en functie	Dominantie van dwergstruiken (>50%); bedekking struiken en bomen (<10%) en grassen (<25%) is beperkt; lokaal hoge bedekking veenmossen; hoge soortenrijkdom van mossen en korstmossen	

Actueel areaal en kwaliteit habitatype

Het habitatype komt met een oppervlakte van 18,50 ha voor. Het habitatype wordt aangetroffen in de natuurgebieden Punthuizen, Stroothuizen en Beuninger Achterveld met overwegend een matige kwaliteit en deels een goede kwaliteit. In gebied Stroothuizen komt natte heide voor in de vorm van de Associatie van Gewone dophei. Hier betreft het vormen met Kussentjesveenmos, Beenbreek en Veenbies en Trekrus en een inops vorm. Pijpestrootje en Struikhei komen frequent en soms abundant voor. In Punthuizen komt naast de inops vorm van de Associatie van Gewone dophei ook een vorm met Waterveenmos voor. Het habitatype maakt onderdeel uit van de gradiënt van de dekzandruggen naar laagtes. Plaatselijk is het goed ontwikkeld in Punthuizen, maar hier treedt wel snel vergrassing op. Op andere locaties is het type sterk vergrast met Pijpestrootje en soortenarm (Beuninger Achterveld), als gevolg van verdroging (te sterk fluctuerende waterstanden).

Trend in areaal en kwaliteit habitatype

Gedurende de 20e eeuw is de oppervlakte en de kwaliteit van het habitatype sterk afgenomen door ontwatering, eutrofiering door depositie en bosvorming. Het habitatype heeft zich sinds begin jaren '90 weer lokaal uitgebreid als gevolg van lokale herstelmaatregelen in Stroothuizen en Punthuizen (plaggen, ondiep afgraven, deels in combinatie met het verwijderen van elzenbroekbos, hervatten hooilandbeheer). In Punthuizen treedt snel ontwikkeling op naar een matig ontwikkelde vorm van het habitatype door vergrassing.

H4030 Droge heiden

Ecologische vereisten

Tabel 4 Overzicht van ecologische vereisten H4030 droge heiden

Aspect	Voorwaarde	Kwantitatief
Zuurgraad (pH)	Matig zuur tot zuur	pH <4 – 5
Vochttoestand	Matig droog tot droog	GVG: >40 cm – mv
Zoutgehalte	Zeer zoet	< 150 mg Cl/l
Voedselrijkdom	Zeer voedselarm	
Overstromingstolerantie	Niet	
Kritische depositiewaarde stikstof	Zeer gevoelig	15 kg of 1071 mol N ha/jr
Kenmerken van goede structuur en functie	· Dominantie van dwergstruiken (> 25%); · Aanwezigheid van hoge, oude heidestruiken; · Gevarieerde vegetatiestructuur; · Lage bedekking van grassen (< 25%) en struweel (< 10%); · Optimale functionele omvang: vanaf tientallen hectares.	

Actueel areaal en kwaliteit habitatype

Het habitatype komt met een oppervlakte van 47,7 ha voor. Het habitatype komt in matig ontwikkelde vorm in de natuurgebieden Punthuizen, Stroothuizen en Beuninger Achterveld. De struikheidevegetatie is soortenarm en er treedt vergrassing op. Informatie over recente trends in de natuurreservaten ontbreekt.

Trend in areaal en kwaliteit habitatype

Gedurende de 20e eeuw is de oppervlakte en de kwaliteit van het habitatype sterk afgenomen eutrofiering door depositie en bosvorming. Er treedt vergrassing op.

H6120 Stroomdalgraslanden

Ecologische vereisten

Tabel 5 Overzicht van ecologische vereisten H6120 stroomdalgraslanden

Aspect	Voorwaarde	Kwantitatief
Zuurgraad (pH)	Neutraal tot matig zuur	pH 5-7.5
Vochttoestand	Matig droog tot droog	GVG: >40 cm –mv
Zoutgehalte	Zeer zoet	< 150 mg Cl/l
Voedselrijkdom	Licht tot matig voedselrijk	
Overstromingstolerantie	Incidenteel	
Kritische depositiewaarde stikstof	Zeer gevoelig	18 kg of 1286 mol N/ha/jr
Kenmerken van goede structuur en functie	· Fijnkorrelig begroeiingspatroon (pioniervormen hebben een grofkorrelig begroeiingspatroon); · Groot aandeel aan eenjarige plantensoorten; · Zandafzetting door de rivier of door inwaaiend rivierzand; · Textuur niet te zwaar, zand tot zavel · Een periodieke inundatie met rivierwater in de winter die doordringt in de wortelzone; · Geen of slechts korte overstroming in de zomer; · Niet te extensieve beweiding of jaarlijks gehooit; · Optimale functionele omvang: vanaf enkele hectares.	

Actueel areaal en kwaliteit habitatype

Het habitatype komt met een geringe oppervlakte (< 1 ha) voor op zandige oeverwallen langs de Dinkel met en matige kwaliteit. In de jaren '90 betrof het een vorm met onder meer steenanjer (*Dianthus deltoides*) en grote tijm (*Thymus pulegioides*). De vegetatie bevindt zich vooral in het bovenstroomse deel van het rivierdal (bovenstrooms van het Dinkelomleidingskanaal) in een viertal percelen. Vroeger kwamen dergelijke graslanden met een veel grotere oppervlakte voor. Tegenwoordig zijn de meest locaties waar stroomdalgrasland voorkwam, sterk vervuurd en komt goed ontwikkeld stroomdalgrasland nauwelijks meer voor. Sinds de jaren '90 zijn kenmerkende soorten sterk achteruitgegaan en zelfs verdwenen (Bremer & Scholte Albers, 2010). Volgens Bremer & Scholte Albers (2010) komt de steenanjer niet meer binnen de Natura 2000 begrenzing voor. Op één perceel op locatie Kribbenbrug komen echter steenanjer, kleine bevernel, geel walstro en grote tijm voor (Eijsink eigen waarneming). Op deze locatie is blauwe knoop (sinds 1990) verspreid over het gebied toegenomen en is tandjesgras de laatste jaren sterk toegenomen (waarnemingen 2012-2013, Eijsink). Op de locatie waar het Omleidingskanaal zich van de Dinkel afsplitst is eveneens Steenanjer waargenomen (archief waterschap Vechtstromen, 2012).

Trend in areaal en kwaliteit habitatype

De oppervlakte en de kwaliteit van het habitatype zijn sterk afgenomen. Sinds de jaren '90 zijn kenmerkende soorten sterk achteruitgegaan en zelfs verdwenen (Bremer & Scholte Albers, 2010).

H6230 Heischrale graslanden

Ecologische vereisten

Tabel 6 Overzicht van ecologische vereisten H6230 heischrale graslanden

Aspect	Voorwaarde	Kwantitatief
Zuurgraad bodem	zwak zuur tot matig zuur	pH 6.5 – 4.5
Vochttoestand bodem	nat tot matig droog	GVG: 10 tot 40 cm onder maaiveld, < 14 dagen droogtestress
Zoutgehalte bodem	zeer zoet	< 150 Cl (mg/l)
Voedselrijkdom	matig voedselrijk tot licht voedselrijk	
Kritische depositie-waarde stikstof	zeer gevoelig	714 mol N/ha/jr
Kenmerken van goede structuur en functie	Dominantie van grassen en kruiden; Aanwezigheid van dwergstruiken met geringe bedekking (< 25%); Hoge soortenrijkdom (> 20 plantensoorten/m ²); een optimale functionele omvang is vanaf enkele hectares*	

Actueel areaal en kwaliteit habitatype

H6230 Heischrale graslanden is aangewezen, maar het is niet duidelijk of, en zo ja waar, het type zich bevindt in het gebied. Omdat op basis van vegetatieopnamen duidelijk is dat de enige mogelijke locaties op plekken liggen waar verwante habitattypen (zoals H6410) zijn gekarteerd, komen de maatregelen die ten goede komen aan H6410 ook ten goede aan de eventuele voorkomens van H6230.

Trend in areaal en kwaliteit habitatype
Onbekend

H6410 Blauwgraslanden

Ecologische vereisten

Tabel 7 Overzicht van ecologische vereisten H6410 blauwgaslanden

Aspect	Voorwaarde	Kwantitatief
Zuurgraad (pH)	Zwak zuur tot matig zuur	pH 5-6.5
Vochttoestand	Zeer nat tot nat	GVG: -5 tot 25 cm - maaiveld.
Zoutgehalte	Zeer zoet	< 150 mg Cl/l
Voedselrijkdom	Matig voedselarm tot licht voedselrijk	
Overstromingstolerantie	Niet	
Kritische depositiewaarde stikstof	Zeer gevoelig	15 kg of 1071 mol N/ha/jr
Kenmerken van goede structuur en functie	- Hooibeheer (jaarlijks laat in het jaar maaien en materiaal afvoeren); - Toevoer van basenrijk water (door overstromingen met oppervlaktewater of door toestroom grondwater); - Opslag van struwelen en bomen < 5%; - Optimale functionele omvang: vanaf enkele ha; - Het zo nu en dan opbrengen van organisch materiaal kan noodzakelijk zijn om verzuring tegen te gaan.	

Actueel areaal en kwaliteit habitatype

Het habitatype H6410 Blauwgraslanden komt in Punthuizen voor in een goede staat, binnen een oppervlakte van 5,2 ha). Hier is het Blauwgrasland te vinden met de subassociaties met Parnassia en Borstelgras. Er komen soorten voor als moeraswespenorchis, parnassia, rijnrus, Spaanse ruiter, blauwe zegge, pijpestrootje, biezenknoppen, blauwe knoop, grote wederik, blonde zegge, brede

orchis, kleine valerian, tandjesgras, tormentil, borstelgras, schapegras, klokjesgentiaan, gewone dophei en hondsviooltje. Een bijzondere soort in dit type is de moerasmele die hier mogelijk de grootste populatie in ons land vormt. Deze soort komt voor in de lagere zone die een overgang vormt naar begroeiingen van habitatype H3130 Zwakgebufferde vennen. Verder komen hier ook de Rompgemeenschap met Blauwe zegge en Blauwe knoop van het Verbond van Biezeknoppen en Pijpestrootje. Deze matig ontwikkelde stukken hebben tevens een klein areaal, dat ongeveer even groot is als het goed ontwikkelde deel. Vleeskleurige en breedbladige orchis zijn hier afgenomen. In Stroothuizen was het habitatype gedurende begin jaren '90 na herstelmaatregelen tijdelijk aanwezig (Aggenbach & Jansen 2003). Op basis van de meest recente habitatypenkaart komt het habitatype ook voor in Stroothuizen..

Trend in areaal en kwaliteit habitatype

Gedurende de 20e eeuw is de oppervlakte en de kwaliteit van het habitatype sterk afgenomen door ontwatering, eutrofiering door depositie en bosvorming. Het habitatype heeft zich sinds begin jaren '90 weer lokaal uitgebreid als gevolg van lokale herstelmaatregelen in Punthuizen door plaggen en hervatten van hooilandbeheer. In Stroothuizen was het habitatype gedurende begin jaren '90 na herstelmaatregelen tijdelijk aanwezig, maar verdween hier later weer door verzuring (Aggenbach & Jansen 2003). Op de habitatypenkaart is het habitatype wel aanwezig binnen Stroothuizen.

H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen

Ecologische vereisten

Tabel 8 Overzicht van ecologische vereisten H7150 pioniervegetaties met snavelbiezen

Aspect	Voorwaarde	Kwantitatief
Zuurgraad (pH)	Matig zuur tot zuur	pH <4-5.5
Vochttoestand	Inonderend tot nat	GVG: -20 tot 25 cm - maaiveld.
Zoutgehalte	Zeer zoet	< 150 mg/l
Voedselrijkdom	Zeer voedselarm	
Overstromingstolerantie	Niet	
Kritische depositiewaarde stikstof	Zeer gevoelig	20 kg of 1429 mol N/ha/jr
Kenmerken van goede structuur en functie	- Natuurlijke pionierplek; plagplekken zijn niet optimaal; - Periodiek langdurig hoge waterstanden; - Kruidlaag wordt gedomineerd door schijngrassen; - Moslaag wordt gedomineerd door veenmossen; - Patroon van slenken en bulten; - Optimale functionele omvang: vanaf enkele honderden m².	

Actueel areaal en kwaliteit habitatype

Het habitatype komt met een oppervlakte van 1,8 ha. Het habitatype komt sinds jaren '80/'90 voor op plagplekken in Stroothuizen en Punthuizen. Het betreft betrekkelijk soortenrijke, open pioniersbegroeiingen met Bruine snavelbies en Moeraswolfsklauw. Verder komen witte snavelbies, kleine zonnedaauw en geelgroene zegge frequent voor. Pijpenstrootje is ook altijd, soms abundant aanwezig. Deze gemeenschap valt onder de Associatie van Moeraswolfsklauw en Snavelbies. In het gebied komen zowel de typische vorm als een vorm met veelstengelige waterbies en moerasmele voor. Voor een groot deel zal deze vegetatie door successie zich ontwikkelen naar tot natte heide. In de grote slenk van Punthuizen lijkt successie slechts langzaam op te treden. De trend is onbekend. In het Beuninger Achterveld is het habitatype lokaal verschenen na het plaggen van lage delen.

Trend in areaal en kwaliteit habitatype

Gedurende de 20e eeuw is de oppervlakte en de kwaliteit van het habitatype sterk afgenomen door ontwatering, eutrofiering door depositie en bosvorming. Het habitatype heeft zich sinds begin jaren '90 weer lokaal uitgebreid als gevolg van lokale herstelmaatregelen in Punthuizen door plaggen en hervatten van hooilandbeheer. Voor een groot deel zal deze vegetatie door successie zich ontwikkelen naar tot natte heide. In de grote slenk van Punthuizen lijkt successie slechts langzaam op te treden. De trend van de oppervlakte is onbekend.

H91E0C Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)*Ecologische vereisten***Tabel 9 Overzicht van ecologische vereisten H91E0C vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)**

Vochtige alluviale bossen		
Aspect	Voorwaarde	kwantitatief
Zuurgraad	Neutraal – zwak zuur	pH 5 – 7,5
Vochttoestand	Vochtig – inundatie	
Voedselrijkdom	Licht – matig voedselrijk	
Overstromingstolerantie	Niet – regelmatig	
Kritische depositiewaarde stikstof	Gevoelig	1857 mol N/ha/jaar
Kenmerken van een goede structuur en functie	periodieke overstroming met rivier- of beekwater; dominantie van wilgen, zwarte populier, gewone es, iep of zwarte els; bedekking exoten < 5 %; gevarieerde bosstructuur en gemengde soortensamenstelling; aanwezigheid van oude levende of dode dikke bomen en/of hakhoutstoven; bloemrijk voorjaarsaspect; aanwezigheid van kwel en/of bronnen; optimale omvang vanaf tientallen hectares	

Actueel areaal en kwaliteit habitatype

Dit habitatype komt voor met een oppervlakte van 32,2 ha. Het habitatype komt voor in het dal van de Dinkel en haar zijdalen met de Snoeyinksbeek en Glanerbeek met matige tot goede kwaliteit. Het Elzenzegge-Elzenbroek associatie subassociatie met Zwarte bes komt het best ontwikkeld voor in Hassinkhof. Het Vogelkers essenbos associatie met soms met veel haagbeuk is aanwezig bij erva Kraesgenberg, omgeving Theussinkbos/ Luttermolenbeek, Oevermann, Hassinkhof (informatie E. Weeda in RWD 2011). Ook de Rompgemeenschap met Grote brandnetel van het Verbond der elzenbroekbossen is aanwezig. In het Dinkeldal en langs haar zijbeken komt ook het Vogelkers-Essenbos voor. Een dekkend ruimtelijk beeld van de verschillende vegetatietypen is niet voorhanden. Opvallend is dat van het habitatype een breed spectrum van vegetatietypen voorkomt. Ook overstromingafhankelijke vegetatietypen die behoren tot B van het habitatype zijn aanwezig. Of de meest natte vormen van subtype C, waarvoor in het aanwijzingsbesluit een instandhoudingsdoel geldt, voorkomen (typische subass. en subass. met Bittere veldkers van Elzenzegge-Elzenbroek en het Goudveil-Essenbos is niet duidelijk. Echte bronbossen lijken te ontbreken.

Trend in areaal en kwaliteit habitatype

De recente trends zijn onbekend.

2.3.2 *Habitatrichtlijnsoorten*

H1163 Rivierdonderpad

Actueel voorkomen

De Dinkel met haar zijbeken vormt het belangrijkste bekenstelsel voor de rivierdonderpad in ons land. Omdat de soort juist in beken bedreigd is, is behoud van deze leefgebieden van groot belang. In het Dinkelland is rivierdonderpad bij het waterkwaliteitsonderzoek van het waterschap aangetroffen in de benedenlopen van de Bethlehemsebeek, Glanerbeek, Snoeyinksbeek, Bloemenbeek, Losserse Elsbeek en de Luttermolenbeek en in de Boven-Dinkel. In de benedenloop van de Ruenbergerbeek worden de grootse aantallen gevonden, waarbij vermeld moet worden dat meer bovenstrooms in hetzelfde beeksysteem in Duitslandⁱ nog grotere aantallen en vooral jonge dieren, gevonden zijnⁱ. Het is dus goed mogelijk dat de Duitse bovenloop als brongebied functioneert, van waaruit deze vis richting de Dinkel en zijbeken koloniseert. Op de plekken waar de vis wordt aangetroffen is, met uitzondering van de Dinkel zelf, meestal sprake van ondiep, helder stromend water met goede zuurstofhuishouding, en gevarieerde zand en kiezelbodem. De Dinkel zelf heeft op de meeste plekken een zandbodem, die als gevolg van hoge stroomdynamiek voortdurend in beweging isⁱ.

Trend

Op dit moment lijkt de soort zich redelijk te handhaven in een aantal zijbeken van de Dinkel en lokaal ook in de Dinkel zelf. Voor de rivierdonderpad is de bodemdynamiek vermoedelijk niet optimaal.

3 *Instandhoudingsdoelstellingen*

In dit hoofdstuk worden de kernopgaven, instandhoudingsdoelstellingen en knelpunten van het Dinkelland beschreven.

3.1 Kernopgaven

Het Dinkelland heeft vijf kernopgaven:

- 5.02 Herstel Beeklopen. Herstel beeklopen met natuurlijke morfologie, dynamiek en waterkwaliteit, op landschapsschaal onder andere ten behoeve van de rivierdonderpad. Hiervoor geldt ook een wateropgave;
- 5.06 Beekdalflanken. Ontwikkelen van kleinschalige mozaïken van heischrale graslanden en blauwgraslanden met andere beekdalgraslanden en vochtige heiden (hogere zandgronden) op de beekdalflank ten behoeve van herpetofauna en insecten. Hiervoor geldt ook een wateropgave;
- 5.07 Vochtige alluviale bossen. Herstel kwaliteit en vergroting areaal vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen). Hiervoor geldt ook een wateropgave;
- 5.08 Eiken-haagbeukenbossen. Vergroting areaal, behoud vegetatiestructuur en herstel kwaliteit en vergroting areaal eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden). Hiervoor geldt ook een wateropgave (zie paragraaf 1.3);
- 6.02 zwakgebufferde vennen. Kwaliteitsverbetering (ook voor latere successiestadia) van zwakgebufferde vennen. Hiervoor geldt ook een wateropgave.

In het Dinkelland is geen sprake van een 'sense of urgency'. Dit betekent dat voor de korte termijn geen onherstelbare situatie wordt verwacht waardoor de kernopgave en hierbij behorende instandhoudingsdoelstellingen niet meer realiseerbaar zijn. Naast een 'sense of urgency' kan een wateropgave gelden. Een wateropgave is toebedeeld wanneer de watercondities in meer of mindere mate niet op orde zijn. Ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen voor de rivierdonderpad, heischrale graslanden, blauwgraslanden, vochtige heiden, vochtige alluviale bossen en zwakgebufferde vennen is een verbetering van de watercondities noodzakelijk.

In het Dinkelland ligt het beschermd natuurmonument Snoeyinksbeek. De instandhoudingsdoelstellingen hebben van rechtswege ook betrekking op de doelstellingen van het voormalige beschermde natuurmonument. Het bevoegd gezag heeft de keuze om beschrijvingen van de doelen van binnen het Natura 2000-gebied liggende beschermde natuurmonumenten al dan niet op te nemen in het Natura 2000-beheerplan. Hiervan wordt in dit Natura 2000-beheerplan afgezien, omdat met de uitvoering van de Natura-2000 instandhoudingsmaatregelen reeds tegemoet gekomen wordt aan de doelstellingen voor behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het voormalig beschermd natuurmonument.

Bij het opstellen van dit Natura 2000-beheerplan zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. In het Natura 2000-beheerplan zijn de maatregelen opgenomen die nodig en technisch mogelijk zijn om de Natura 2000-doelen zeker te stellen en economische ontwikkelingen mogelijk te maken;
2. Op korte termijn (1^e periode van 6 jaar) zijn de herstelmaatregelen gericht op het voorkomen van verslechtering van de aangewezen instandhoudingsdoelstellingen. Op de lange termijn (2^e en 3^e periode, 12-18 jaar) worden oppervlakte-uitbreiding en kwaliteitsverbetering (indien tot doel gesteld voor de aangewezen habitattypen) gerealiseerd;
3. Het Natura 2000-beheerplan is bijgewerkt op basis van de instandhoudingsdoelstellingen van het definitieve aanwijzingsbesluit, dat 4 juli 2013 door het rijk is vastgesteld.

3.2 Instandhoudingsdoelstellingen

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Dinkelland, de kwaliteit en het areaal van de habitattypen en de ontwikkeling daarvan in de afgelopen jaren (de beschrijving is te vinden in paragraaf 2.3). Voor de soorten is de trend van de kwaliteit van het leefgebied en de populatieontwikkeling opgenomen.

Tabel 10 Overzicht van doelstellingen, huidig areaal, huidige kwaliteit en trends in areaal en kwaliteit van de aanwezige habitattypen in Dinkelland. Voor een toelichting, zie paragrafen per habitattypen. Trends zijn gebaseerd op expert judgement van de beheerders.

		Doel		Huidig areaal (opp) in ha	Huidige kwaliteit	Trend in areaal (tot nu toe)	Trend in kwaliteit (tot nu toe)
		Oppervlakte	Kwaliteit				
Habitattypen							
H3130	Zwakgebufferde vennen	=	>	1,1	Gm**	- en +*	=/-*
H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	=	>	18,5	Mg	-	-
H4030	Droge heiden	>	=	47,7	M	<	-
H6120	*Stroomdalgraslanden	>	>	< 1,0	M	-	- en +
H6230	*Heischrale graslanden	=	=	0,0	nvt	nvt	nvt
H6410	Blauwgraslanden	>	>	5,2	GM	- en +*	-*
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	=	=	1,8	GM?	+	?
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidend)	=	>	32,2	GM?	<	-
H1163	Rivierdonderpad	=	=	?	?	?	?

* vanaf begin jaren '90

** meest natte vormen met de behoren tot goede kwaliteit ontbreken

Op één perceel nabij Kribbenbrug is de laatste jaren een positieve trend in de kwaliteit van het stroomdalgrasland waarneembaar (mond. med. F. Eijsink).

Legenda

Doelstelling en huidige kwaliteit:

= Behoudsdoelstelling;

> Uitbreiding- of verbeterdoelstelling;

G Goede kwaliteit;

M Matige kwaliteit;

Gm Overwegend goede kwaliteit, lokaal matig ontwikkeld;

Mg Overwegend matige kwaliteit, lokaal goed ontwikkeld;

? Informatie ontbreekt.

Trend in oppervlakte of kwaliteit:

+ Positieve trend;

- Negatieve trend;

= Stabiele trend;

? Trend onbekend.

3.3 Knelpunten

In deze paragraaf worden knelpunten voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen benoemd. Voor de stikstofgevoelige habitattypen en soorten komen deze uit de PAS-gebiedsanalyse, voor niet stikstofgevoelige habitattypen en soorten zijn de knelpunten overgenomen uit de werkdokumenten. Beide documenten zijn gebaseerd op de meest actuele kennis vanuit de literatuur en de bij het opstellen van de documenten en dit Natura 2000-beheerplan betrokken partijen.

Al hoewel habitattypen op dit moment deels goed ontwikkeld voorkomen zijn diverse knelpunten groot voor deze habitattypen. Reden hiervoor zijn trends in afname van oppervlakte en kwaliteit. Knelpunten hebben dus niet alleen te maken met het realiseren van doelen voor uitbreiding oppervlakte en verbeteren van de kwaliteit maar ook met behoud van oppervlakte en kwaliteit.

Hydrologie

Waterhuishouding

Het freatisch peil is in een deel van het gebied te laag en/of is de toevoer van basenrijk grondwater te gering voor behoud van grondwaterafhankelijke habitattypen en ook voor realisatie van instandhoudingsdoelen. De oorzaken voor deze knelpunten is de intensieve ontwatering in en buiten het Natura 2000 gebied (K1, K2, K25), een te laag peil in de Puntbeek (K3), aanleg van het Omleidingskanaal (K3), verdieping en insnijding van beken (K4). Onbekend is de of en in hoeverre ook grondwateronttrekkingen voor landbouw en industrie (K6 en K7) een knelpunt zijn.

Ontwatering die voor grote knelpunten voor habitattypen zorgen, bestaat uit:

- diepe leggerwaterlopen in de directe omgeving van Stroothuizen, Beuninger Achterveld en Punthuizen; vooral de waterlopen ten oosten en noordwesten van Stroothuizen, ten noorden, westen en zuiden van het Beuninger Achterveld en die ten noorden en noordwesten van Punthuizen zijn een groot probleem;
- diepe leggerwaterlopen dichtbij en door het Natura 2000 gebied in de Beneden-Dinkel;
- sloten en buisdrainage buiten het Natura 2000 gebied zijn een groot knelpunt voor Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen;
- sloten binnen het Natura 2000 gebieden bij het Beuninger Achterveld in het natuurontwikkelingsgebied ten noordwesten van Stroothuizen. In het Beuninger Achterveld ligt ook nog een ontwaterende greppel. Ten zuidoosten van Punthuizen deels op de Nederland-Duitse grens en deel in Nederland ligt een sloot.
- verdieping van de Snoeyinksbeek als gevolg van herprofilering beekprofiel en door insnijding als gevolg van afvoerpieken.

Aanleg van het Omleidingskanaal heeft een beperkt effect op verlaging van de grondwaterstand. Het benedenstroomse pand kan een ontwaterende werking op Stroothuizen hebben. Het bovenstroomse pand werkt in de zomer infiltrerend en vormt dus geen knelpunt. Detailontwatering tussen het kanaal en Stroothuizen heeft hier wel een groot effect op Stroothuizen.

Verdieping van de beekbedding en het beekpeil van de Dinkel is geen oorzaak voor te lage grondwaterstanden en te weinig kwel in het Dinkeldal in de huidige situatie. In 1975 is de Dinkel verdiept ten einde een bepaalde afvoercapaciteit te realiseren. Deze verdieping zal gezorgd hebben voor een sterkere drainerende werking en daarmee ook voor verdroging van natte vormen van het habitatype H91EOC Vochtige alluviale bossen in het Dinkeldal. Na deze uitdieping is de Dinkel ondieper geworden (WRD 2011) omdat het riviertje niet meer op het leggerprofiel van 1975 wordt gehandhaafd. De drainerende werking is toen weer verminderd. Het huidige leggerprofiel is gebaseerd op een afvoercapaciteit van 9m³/s. Uit evaluaties van de Dinkeldalregeling is gebleken dat de inundatiefrequentie de laatste 10 jaar (vanaf 2000) niet wezenlijk veranderd is. Daaruit kan worden geconcludeerd dat de afvoercapaciteit en dus het doorstroomprofiel (en dus ook diepte) dat ook is. Op dit moment wordt de huidige drainagebasis van de Dinkel daarom niet als verdrogingsknelpunt aangemerkt voor grondwaterafhankelijke habitattypen in het Dinkeldal. Verder moet bedacht worden dat de Dinkel al gedurende lange tijd diep in de dalbedding heeft gelegen en daarmee voor sterke drainage van de aangrenzende gronden zorgde.

De volgende grondwateronttrekkingen kunnen negatieve invloed hebben op het grondwaterstandsregime en kwel;

- grondwateronttrekkingen voor beregning en proceswater van landbouwbedrijven in de omgeving van Natura 2000 gebied: deze onttrekkingen kunnen in de zomer de GLG verlagen; de omvang van het effect op waterstandsregime en kwel is onduidelijk en dus ook in hoeverre zulke onttrekkingen effect hebben op habitattypen;
- grondwateronttrekking voor industrie: de omvang van het effect op waterstandsregime en kwel is onduidelijk en dus ook in hoeverre zulke onttrekkingen effect hebben.

Grote grondwateronttrekking van Vitens (Lossers, Roderfors) hebben geen invloed op het Natura 2000 gebied (modellering WRD). De winning bij Denekamp is gesloten.

Uit Van Gerven & Jehee (zonder jaar) en Van Gerven (1995) blijkt dat beregning met grondwater in het Denekampse Veld een aanzienlijk effect kan hebben op de grondwaterstanden in de natuurgebieden in het Denekampse Veld en directe omgeving.

Uit Van Gerven & Jehee (zonder jaar) blijkt dat in het Oortven ca. 40% van de beoogde grondwaterstandsverhoging kan worden gerealiseerd door een beregeningsverbod. Een

beregeningsverbod in het Denekampse Veld leidt volgens de berekeningen tot een verhoging van de laagste grondwaterstand met 15-30 cm in Stroothuizen en in het noordelijke deel van Punthuizen tot een verhoging met ca. 10 cm (Van Gerven, 1995).

Langs de Beneden-Dinkel is door aanleg van het Omleidingskanaal overstroming met basenrijk en slibhoudend oppervlaktewater gestopt dan wel sterk verminderd (K8). Bossen die hier liggen en niet meer overstroomd worden kunnen daardoor verzuurd zijn.

Per deelgebied werken knelpunten in de waterhuishouding als volgt door.

In Stroothuizen is de gemiddelde voorjaarsgrondwaterstand (GVG) in de hogere terreindelen en het oostelijke deel (Oortven) een knelpunt. Dit is een knelpunt voor habitattypen H4010A Vochtige heiden en H3130 Zwakgebufferde vennen. Plaatselijk zijn de zomerstanden zo laag dat hier droogtestress een limiterende factor is. Op laag gelegen locaties in de grote slenk van dit deelgebied, die eind jaren '80 en begin jaren '90 zijn geplagd, is herverzuring opgetreden. De aanvoer van basen was hier te gering om in de bodemtoplaag, waarin het organisch stofgehalte toenam, op een hoge basenverzadiging te handhaven (Aggenbach & Jansen 2004; gegevens C. Aggenbach 2009). Ook het Oortven is na plaggen weer verzuurd omdat door diepe ontwatering aan de oostzijde van Stroothuizen te weinig toevoer van gebufferd grondwater optreedt.

Het Beuninger Achterveld is sterk verdroogd door ontwatering. De vegetatiezonering is in dit gebied hierdoor veranderd ook op de hoogtegradiënt verschoven. Het meest natte habitatype H3130 Zwakgebufferde vennen is uit de slenk verdwenen en daar vervangen door habitatype H4010A Vochtige heiden. In de hogere delen neemt habitatype H4030 Droge heiden nu een grotere zone in en komt nu ook relatief laag in de hoogtegradiënt voor. In de huidige situatie is de GVG een limiterende factor voor de huidige voorkomens van habitatype H4010A Vochtige heiden (te laag). Hierdoor is dit habitatype in grote delen van het gebied slecht ontwikkeld. Naast interne ontwatering door een greppel hebben de diepe leggerwaterlopen aan de noordzijde, westzijde en zuidzijde van het Beuninger Achterveld een sterk verdrogend effect.

In Punthuizen zijn in en rond de grote slenk een te laag waterstandsregime in relatie tot de ecologische vereisten van habitattypen een knelpunt voor grondwaterafhankelijke habitattypen hoger op de gradiënt (H4010A Vochtige heiden). De GLG's zijn hier ook een beperking voor het voorkomen van de meest natte vormen van het habitatype H3130 Zwakgebufferde vennen. Een te geringe toevoer van basenrijk grondwater is een groot risico voor behoud van basenminnende habitattypen. In Punthuizen gaan droge jaren gepaard met verzuring in de lage delen. De reden hiervoor is drieledig: (1) het gebied is netto een infiltratiegebied en kan daardoor potentieel uitloggen, toestroming van basenrijk grondwater treedt slechts periodiek op, (2) periodieke toestroming van basenrijk grondwater is afhankelijk van langdurig hoge standen in de winter en het voorjaar, in droge jaren is de toevoer daardoor minder, (3) in de bodem is veel pyriet aanwezig dat in droge zomers oxideert (Kemmers, 2003) en dan in combinatie met netto infiltratie zorgt voor verzuring en uitloging van basen. Na een droge periode zijn dus natte jaren nodig om de basenverzadiging van de bodem weer aan te vullen. Door verlaging van freatische waterstand door ontwatering is handhaving van de een hoge basenrijkdom afhankelijk geworden van een fragiel evenwicht tussen zuurbuffer- en verzuringscapaciteit. Het gebied is daardoor ook gevoelig voor klimaatverandering, zeker wanneer het klimaat zich volgens het W+scenario ontwikkelt (minder neerslag, lagere droogteperiodes).

Het beoordelen in hoeverre te lage grondwaterstanden en te weinig kwel knelpunten zijn in het Dinkeldal voor habitatype H91E0C Vochtige alluviale bossen is niet mogelijk door het ontbreken van een ruimtelijke analyse van de variatie in vegetatie, abiotiek en ontwateringstoestand in de huidige situatie in het werkdocument van het beheerplan. Uit summier beschrijvingen blijkt dat in het Dinkeldal binnen het habitatype een grote variatie aanwezig is. Deze variatie hangt met de hoogteligging in het dal en daarmee het overstromingsregime, met het grondwaterstandsregime en wel of geen kwel. Op basis van de globale informatie wordt vermoed dat lokale ontwatering in de omgeving van voorkomens een knelpunt kan zijn voor de meest natte vormen van het habitatype (Elzenbroekbos). Deze natste vormen zouden nu door ontwatering kunnen ontbreken. Van de overige vegetatietypen in het Dinkeldal is onduidelijk of verdroging een knelpunt is of andere factoren bepalend zijn voor de variatie en ontwikkeling (intern beheer, verschillen in overstromingsregime, sedimentatie). Voor welke delen van het huidige voorkomen een verdrogingsknelpunt geldt, kan alleen met een nadere ruimtelijke analyse van vegetatie, abiotische omstandigheden en de ligging van ontwateringsmiddelen worden bepaald. Een ruimtelijke analyse is ook nodig om te bepalen in

hoeverre in de drogere varianten van het habitatype te lage grondwaterstanden een knelpunt zijn (zie kennisleemte).

In het dal van de Snoeyinksbeek is de verdiepte ligging van betreffende beken een knelpunt voor verdroging van habitatype H91E0C Vochtige alluviale bossen (K4).

Vermesting grondwater

In Stroothuizen kan vermisting van grondwater een actueel of toekomstig probleem zijn (K20). Uit chemisch onderzoek eind jaren '80 bleek dat het grondwater op de hoekpunten van het reservaat tot aanzienlijke diepte (> 10 m) was vervuild door bemesting in de omgeving (Aggenbach & Jansen, 2004). In de ondergrond wordt uitgespoeld nitraat omgezet in sulfaat. Wanneer dat het sulfaatrijke grondwater kwelgebieden in het natuurgebied bereikt kan hier door chemische processen interne eutrofiëring optreden. Door gebrek aan gegevens kan niet worden vastgesteld of dit momenteel een knelpunt is of op welke termijn het vervuilde grondwater kwelgebieden in het reservaat bereikt. Chemische gegevens van het ondiepe grondwater in kwelgebieden van het reservaat halverwege jaren '90 en één meting in 2002 duiden toen nog dat de vermisting niet tot betreffend meetpunt was doorgedrongen. De reden daarvoor kan zijn dat door de sterke ontwatering van de omgeving van het reservaat de kwelflux in het reservaat gering is. Kwel treedt in de grote slenk van Stroothuizen alleen op in de winter en het voorjaar, in de zomer treedt infiltratie op. Het vervuiliingsfront verplaatst zich daardoor ook langzaam naar de kwelgebieden binnen het reservaat. Daarnaast is het infiltratiegebied aan de zuidzijde van het reservaat, waar de vermisting van het grondwater wordt veroorzaakt, sterk ontwaterd. Hierdoor stroomt ook minder grondwater naar het reservaat. Wanneer de ontwatering in de omgeving van het reservaat wordt verminderd, zou mogelijk wel of in sterkere mate vermist grondwater kunnen gaan uittreden in de kwelgebieden van het reservaat. In grondwatergevoede locaties in het dal van de Dinkel en de Snoeyinksbeek kan ook vermisting van grondwater door bemesting in de intrekgebieden spelen. Hier kan het gaan om zowel hoge nitraat als sulfaatgehalten. Door gebrek aan gegevens is onzeker of dit hier een knelpunt is.

Standplaatsen langs de Dinkel- en benedenloop van de Snoeyinksbeek die oeverstromen zouden kunnen eutrofiëren door aanvoer van nutriëntenrijk slib (K21). Het nutriëntengehalte van het slib kan hoog zijn door uitspoeling van meststoffen uit landbouwpercelen binnen stroomgebied en door lozingen van bovenstroomse RZWI's en riooloverstorten. De bijdrage van lozingen vanuit vakantiehuishjes aan de nutriëntenbelasting is vermoedelijk zeer beperkt aangezien de meeste van deze huishjes op riolering zijn aangesloten. De nutriënteninput die tijdens overstroming optreedt, is onbekend door gebrek aan gegevens over slibsedimentatie en kwaliteit en zal ruimtelijk in samenhang met het sedimentatiepatroon sterk variëren. Uit onderzoek in beekdalen (Sival et al. 2010) blijkt dat de meeste input van nutriënten optreedt in de lagere delen van het beekdal (kommen) en delen die verder verwijderd zijn van de beek. In het Dinkeldal zal dat vooral de kommen betreffen waar van oudsher kleilig materiaal werd afgezet.

Tabel 11 Overzichtstabel van knelpunten in hydrologie en beheer en inrichting.
Aangegeven wordt op welke habitattypen deze knelpunten effect hebben.

		Habitattypen								
Knelpunt		H3130 Zwakgebufferde vennen	H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)	H4030 Droge heiden	H6120 *Stroomdalgraslanden	H6410 Blauwgraslanden	H7150 Pionierv egetaties met snavelbiezen	H91E0C *Vochtige alluviale bossen	Opmerkingen	
Hydrologie										
K1	Verlaging waterstand en vermindering kwel door ontwatering door waterlopen en buisdrainage rond Natura 2000 gebied (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen, dal van de Snoeyinksbeek; dal Dinkel)	G	G			G	KG	G	Leidt tot te lage waterstanden, afname kwel, verzuring en eutrofiering	
K2	Verlaging waterstand en vermindering kwel door ontwatering binnen Natura 2000 gebied (Dinkeldal, Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen, dal van de Snoeyinksbeek; dal van de Dinkel)	G	G			G	KG	G	Leidt tot te lage waterstanden, afname kwel, verzuring en eutrofiering	
K3	Verlaging waterstand en vermindering kwel door laag peil Puntbeek en aanleg Omleidingskanaal (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen)	G	G			G	KG		Leidt tot te lage waterstanden, afname kwel, verzuring en eutrofiering	
K4	Verlaging waterstand en vermindering kwel door verdiepen profiel agv graven en toename afvoerpieken (dal van de Snoeyinksbeek)							G	Leidt tot te lage waterstanden, afname kwel, verzuring en eutrofiering	
K25	Verlaging waterstand en vermindering kwel door diepe waterloop in Duitsland vlakbij de grens (Punthuizen)	G	G			G	G		Leidt tot te lage waterstanden, afname kwel, verzuring en eutrofiering	
K6	Verlaging waterstand en vermindering kwel door grondwateronttrekking voor landbouw (beregening en proceswater)	?	?			?	?	?	Leidt tot te lage waterstanden, afname kwel, verzuring en eutrofiering	
K7	Verlaging waterstand en vermindering kwel door grondwateronttrekking voor industrie							?	Leidt tot te lage waterstanden, afname kwel, verzuring en eutrofiering	
K8	Stoppen overstrooming door aanleg Omleidingskanaal (Beneden-Dinkel)							?	Kan geleid hebben tot verzuring	
K9	Te weinig sedimentatie van zand op oeverwallen en kronkelwaard ruggen door verharding Dinkeloevers				G			?	Leidt tot afwezigheid losse, humusarme zandbodem met relatief lage voedselrijk-dom, leidt tot afwezigheid jonge successiestadia	

<i>Beheer en inrichting</i>									
K12	Te weinig sedimentatie zand op oeverwallen door egalisatie van relief/ verwijderen zandsediment				G				Leidt tot afwezigheid losse zandbodem met laag organisch stofgehalte en lage voedselrijkdom
K13	Bemesting door agrarisch gebruik			G	G	G			Leidt tot eutrofiering, te hoge voedselrijkdom ivm met uitbreiding
K14	Verruiging, struweelvorming door te weinig/ ongeschikt beheer	K	K		G	K			Leidt tot afname oppervlakte
K15	Afname oppervlakte door successie	K					K		
<i>Overig</i>									
K20	Vermesting grondwater door bemesting in intrekg gebied (Stroothuizen, Punthuizen, Dinkeldal, dal Snoeyinksbeek)	?				?		?	Kan leiden tot eutrofiering
K21	Vermesting door sedimentatie nutriënten-rijk slib bij overstroming. Hoge nutriënten-rijkdom slib door lozingen RWZI's, over-storten en bemesting in landbouwgebied				?			?	Kan leiden tot eutrofiering
K22	Te klein oppervlakte				G	K			
K23	Versnippering	K	K	G	G	G	G		
K24	Gebrek aan dispersie en bronpupualties voor hervestiging van kenmerkende plantensoorten				G				Leidt te geen of gebrekkige hervestiging van soorten op herstellocaties

Legenda

G Effect aangetoond of waarschijnlijk: groot knelpunt;
K Effect aangetoond of waarschijnlijk: klein knelpunt;
? Effect mogelijk.

Stikstofdepositie

Naast knelpunten in de hydrologie en/of beheer, kan ook stikstofdepositie een belangrijk knelpunt zijn. Dit geldt vooral voor habitattypen met een (zeer) lage kritische depositiewaarde (KDW²²), zoals H3130 Zwakgebufferde vennen (zie tabel 3.3; Van Dobben et al. 2012). De mate waarin de actuele (2015) en toekomstige stikstofdepositie in Dinkelland een knelpunt vormt, wordt hieronder nader toegelicht. In hoeverre stikstof zich als gevolg van de jarenlange hoge depositie in de bodem heeft opgehoopt (in organische lagen en/of gebonden aan bodemdeeltjes) is niet bekend.

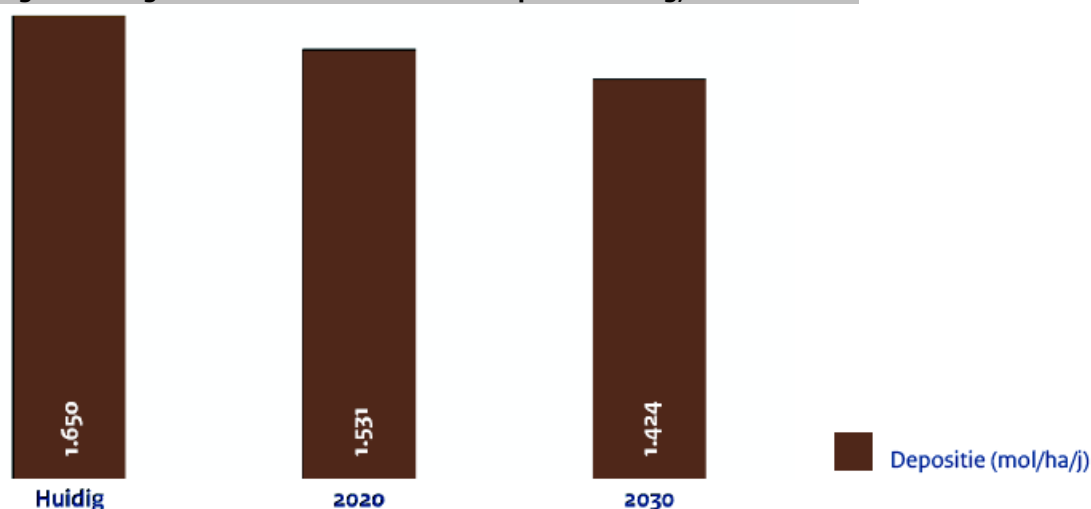
In onderstaande figuren is weergegeven wat het depositieverloop is in de huidige situatie, 2020 en 2030 en in hoeverre er sprake is van een overschrijding van de KDW. Detailinformatie (hexagonen tot op hectareniveau) over de kwantitatieve gegevens is te vinden in de digitale omgeving van Aerius: <http://genesis.aerius.nl/monitor/>.

In de actuele situatie bedraagt de stikstofdepositie in het gebied gemiddeld 1.650 mol N/ha/jr, Tussen 2015 en 2030 wordt een depositiedaling verwacht van gemiddeld 226 mol N/ha/jr²³ (zie Figuur 3).

²² Dit is de hoeveelheid stikstof dat een ecosysteem over langere tijd kan weerstaan zonder dat de structuur of het functioneren van het ecosysteem significant negatief beïnvloed worden (Bobbink et al., 2010). Hierbij wordt uitgegaan van goed functionerende ecosystemen, dus waar bijvoorbeeld de hydrologie op orde is, en met regulier beheer of gebruik.

²³ Let op: mol N/ha/jaar is de eenheid waarmee stikstofdepositie wordt uitgedrukt. Dit betekent dus niet dat per jaar de stikstofdepositie met 226 mol N/ha/jaar daalt, maar dat over de hele periode tussen 2014 en 2030 de stikstofdepositie in totaal met 226 mol N/ha/jaar daalt.

Figuur 3 Diagram met verwachte stikstofdepositie huisig, 2020 en 2030

Tabel 12 Overzicht van kritische depositiewaarden van de habitattypen en knelpunten in de atmosferische depositie (KDWs zijn afkomstig uit Van Dobben & et al. 2012). Aangeven is of er sprake is van een knelpunt (X), geen knelpunt (-) is of onbekend is of er sprake

		Habitattypen							
Knelpunt		H3130 Zwakgebufferde vennen	H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)	H4030 Droge heiden	H6120 *Stroomdalgraslanden	H6410 Blauwgraslanden	H7150 Pionierv egetaties met snavelbiezen	H91EOC *Vochtige alluviale bossen	Opmerkingen
Atmosferische depositie									
	Kritische depositiewaarde (mol N/ha/jr)	571	1214	1071	1286	1071	1429	1857	
K17	Overschrijding KDW in 2015 (AERIUS M15)	X	X	X	X	X	X	X	Leidt tot eutrofiering en tot onbalans in voedingsstoffen.
K18	Overschrijding KDW in 2030 (AERIUS M15)	X	X	X	X	X	X	X	Leidt tot eutrofiering en tot onbalans in voedingsstoffen.
K19	Vroegere overschrijding KDW	O	O	O	O	O	O	O	Heeft geleid tot eutrofiering en tot inbalans in voedingsstoffen, in droge systemen uitloging basen, in natte systemen opbouw verzurings-capaciteit door accumulatie sulfiden

Ten opzichte van het verleden is de luchtkwaliteit al sterk verbeterd, waarbij vooral de depositie van zwavelverbindingen sterk is afgenomen. Hoewel de stikstofdepositie de laatste decennia ook is gedaald, zijn de actuele depositiewaarden voor de meeste habitattypen op alle locaties van hun actuele voorkomen nog altijd hoger dan de kritische depositiewaarden die voor deze habitattypen gelden (K17) (Van Dobben et al. 2012). Voor habitattype H3130 Zwakgebufferde vennen bedraagt deze overschrijding meer dan tweemaal de KDW. Daarnaast speelt het stikstofknelpunt ook in een deel van het huidige voorkomen van de habitattypen H4010A Vochtige heide, H4030 Droge heiden,

H6120 Stroomdalgraslanden, H6410 Blauwgraslanden, H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen en H91E0C *Vochtige alluviale bossen. Het habitattype H6230 Heischrale graslanden is niet verder uitgewerkt, omdat het habitattype niet voorkomt op de habitattypenkaart. In hoeverre stikstof zich als gevolg van de jarenlange hoge depositie in de bodem heeft opgehoopt (in organische lagen en/of gebonden aan bodemdeeltjes) is niet bekend (K19). De vroegere hoge zwaveldepositie heeft in natte delen van het Natura 2000 gebied geleid tot accumulatie van sulfiden. Deze delen zijn daardoor meer verzuringsgevoelig geworden bij verdroging en droge perioden (meetgegevens C. Aggenbach).

Stikstofdepositie huidig

Om de huidige stikstofsituatie in kaart te brengen is in AERIUS de huidige stikstofdepositie (2015) op het Dinkelland vergeleken met de KDW van de verschillende habitattypen met instandhoudingsdoelen. Het resultaat is de verschilkaart Dinkelland huidig (Figuur 4).

Figuur 4 Stikstofoverbelasting huidig (afstand stikstofdepositie tot de KDW)

De ruimtelijke verdeling van de overschrijding van de KDW in het Dinkelland wordt vooral bepaald door de ligging van de zeer gevoelige habitattypen Vochtige (H4010A) en Droge heiden (H4030).

In 2015 is er sprake van een hoge stikstofdepositie in een groot deel van het areaal van habitattypen. Er is sprake van een overschrijding van de KDW voor de habitattypen H3130 Zwakgebufferde vennen, H4010A Vochtige heiden, H4030 Droge heiden, H6120 Stroomdalgraslanden, H6410 Blauwgraslanden, H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen H91E0C Vochtige alluviale bossen. Algemeen is er sprake van een belangrijk knelpunt en wordt de KDW met minstens 70 mol N/ha/jr overschreden.

Leemten in kennis

De in dit document voorgestelde maatregelen zijn vastgesteld op basis van best beschikbare kennis, waaronder de landelijke PAS-Herstelstrategieën. Er bestaat nog een aantal kennislacunes (zie ook paragraaf 3.3). Die zijn echter niet van dien aard dat geen ecologische conclusies kunnen worden getrokken over het effect van de herstelmaatregelen. Het is duidelijk welke maatregelen moeten worden getroffen en dat die effectief zijn. Er bestaat geen twijfel dat met de beschreven maatregelen behoud van de habitattypen in de 1^e beheerplanperiode is gewaarborgd en dat in de 2^e en 3^e beheerplanperiode uitbreiding en kwaliteitsverbetering (voor zover tot doel gesteld) kan aanvangen. De onzekerheid richt zich hooguit op de precieze effecten van de herstelmaatregelen op de habitattypen- en soorten. Daarom vindt zekerheidshalve monitoring plaats. Mocht het onverhoopt nodig blijken dan kan daardoor tijdig bijsturing van de uitvoering van de herstelmaatregelen plaatsvinden ("hand-aan-de-kraan-principe").

Vermesting van grondwater

Of en de mate waarin van vermessing van grondwater dat toestroomt naar kwelgebieden van Stroothuizen, Punthuizen en grondwatergevoede bossen in Dinkeldal en het dal van de Snoeyinksbeek is onduidelijk. Evenwichtsbemesting, dat momenteel al wordt toegepast, is gericht op het bereiken van de drinkwaternorm. Het bereiken van de drinkwaternorm hoeft niet overeen te komen met een algemeen geldende gewenste ecologische waarde voor de instandhouding van

natuurdoelen. De maatregelen uit het huidige generieke mestbeleid zijn daarom wellicht niet voldoende om in de buurt van de natuurlijke achtergrondwaarden te komen. Eveneens is onduidelijk welk deel van het infiltratiegebied in agrarisch gebruikte delen het meest bijdragen aan een eventuele vermessing van toestromende grondwater in genoemde kwelgebieden. Wegens deze kennislacune kunnen geen maatregelen worden onderbouwd die vermessing van grondwater in kwelgebieden tegen gaan. Om deze kennislacune op te helderen is een onderzoeksopgave geformuleerd voor de planuitwerking van een specifieke maatregel in percelen ten noorden van Stroothuizen op de korte termijn en voor eventueel aanvullende maatregelen op de lange termijn.

Hieronder wordt de kennislacune en de relatie tot herstelmaatregelen voor de deelgebieden nader toegelicht:

- Voor Stroothuizen dateren gegevens over vermessing van grondwater op de hoekpunten van het reservaat uit eind jaren '80 (Jansen & Aggenbach, 1991). Chemische gegevens van het ondiepe grondwater in kwelgebieden van het reservaat halverwege jaren '90 duiden toen nog niet dat de vermessing tot in deze kwelgebieden was doorgedrongen. De reden daarvoor kan overigens zijn dat door de sterke ontwatering van de omgeving van het reservaat de kwelflux in het reservaat gering was. Het vervuilingsfront verplaatst zich daardoor ook langzaam naar de kwelgebieden binnen het reservaat. Recente chemische gegevens zijn niet voorhanden. Om inzicht te krijgen in de duurzaamheid van kwelgevoede habitattypen in Stroothuizen is het nodig om in de eerste beheerplanperiode onderzoek te verrichten aan de vermessingstoestand van het voedende grondwatersysteem en ook in beeld te brengen waar buiten de EHS²⁴ cq percelen waar op de korte termijn landbouwkundig gebruik wordt gestopt de belangrijkste intrekgebieden zijn gelegen. Belangrijk aandachtspunt is daarbij de ligging van het intrekgebied aan de noordzijde van Stroothuizen in verband met de keuze tussen maatregel M3b en M3c (zie tabel 4.1/4.3). Het verminderen van de ontwatering in betreffende percelen kan juist leiden tot een versterkte toestroming van vermest grondwater naar de kwelzones van Stroothuizen. Inzicht hierin is op de korte termijn van belang voor de nadere keuze van deze maatregelen percelen ten noorden van Stroothuizen die geen EHS status hebben .
- Voor Punthuizen is in de periode 1989-1997 de chemische samenstelling van het ondiepe grondwater gemeten. Daaruit bleek niet dat toendertijd vermest grondwater via de regionale grondwaterstroming naar de lokale kwelzones was gestroomd. Er werden wel in de winter en voorjaar van 1996-1997 tijdelijk verhoogde nitraat en sulfaatgehalten gemeten, maar die hadden te maken met oxidatie en mineralisatie als gevolg van extreem lage grondwaterstanden in deze periode. Door de ZO-NW gerichte stroming van het regionale grondwater (Jansen, 1996) kan op termijn vermest grondwater uit infiltratiegebied met agrarisch gebruik in Duitsland toestromen. Hydrochemisch onderzoek in Punthuizen en aan de zuidoostzijde in Duitsland kan uitsluitsel in hoeverre een vermestingsfront is genaderd. Meer inzicht in het verhang van de grondwaterstand aan de zuidoostzijde van Punthuizen geeft inzicht in de ligging van de infiltratiegebieden van het regionale grondwatersysteem.
- Voor (potentiële) kwelplekken in het Dinkeldal met habitatype H91E0C Vochtige alluviale bossen (beekdalen) is onbekend of vermest grondwater toestroomt. De ligging van kwelplekken en bijbehorend infiltratiegebied is hiervan ook niet bekend. De ligging van kwelafhankelijke delen kan worden uitgezocht in samenhang met de onderzoeksopgave voor kennislacune over de toestand van dit habitatype in het Dinkeldal (zie onder). Met onderzoek aan de hydrochemie en hydrologie kan mogelijke vermessing van grondwater in beeld worden gebracht.
- Voor (potentiële) kwelplekken in de Snoeyinksbeek met habitatype H91E0C Vochtige alluviale bossen (beekdalen) is onbekend of vermest grondwater toestroomt. Onduidelijk of hier chemische gegevens beschikbaar zijn. Onduidelijk is momenteel het grondwater dat opkwelt, vervuild is met sulfaat en/of nitraat, onduidelijk in hoeverre dat in de toekomst gaat optreden en onduidelijk is als vermest grondwater de standplaats bereikt wat daarvan de effecten op de nutriëntenhuishouding zullen zijn. Met onderzoek aan de hydrochemie en hydrologie vermessing van grondwater in beeld worden gebracht.

²⁴ Waar in dit document de term EHS wordt gebruikt, is de situatie bedoeld van voor de 'Herijking EHS'.

H91E0C Vochtige alluviale bossen in het Dinkeldal

Er ontbreekt een ruimtelijke analyse van de toestand en knelpunten van het habitatype H91E0C Vochtige alluviale bossen in het Dinkeldal. Dit geldt voor variatie in de vegetatie, de abiotische omstandigheden (bodemprofiel, waterstandsregime, wel/geen kwel, overstromingsintensiteit, afzettingssediment door overstroming) en beheer. Zo zijn bijvoorbeeld geen peilbuisgegevens voorhanden. Uit de beschikbare globale informatie blijkt dat binnen het habitatype grote variatie in vegetatie en abiotiek aanwezig is. De invloed van diverse factoren als ontwatering, afzetting van nutriëntenrijk slib, afzetting van zand, aanvoer basen door overstroming kan daardoor van plek tot plek sterk verschillen. Voor adequate uitwerking van maatregelen in de waterhuishouding is het nodig een relatie te kunnen leggen tussen specifieke lokale ontwatering en het huidige voorkomen en potenties voor kwelafhankelijk Elzenbroekbos. Hier speelt lokale ontwatering in en op de flanken van het dal ook vaak een rol. Voor de minder natte vegetatietypen is de vraag of er wel sprake is van verdroging of dat andere factoren meespelen. Voor de uitwerking van effectieve maatregelen is daarom onderzoek aan vegetatie, abiotiek en beheer noodzakelijk op basis van bestaande informatie (bv analyse van vegetatiekarteringen) aanvullende gegevens (veldonderzoek). Voor het verkrijgen van een compleet inzicht in de herstelmogelijkheden van habitatype is het verstandig om alle bosopstanden in het Dinkeldal binnen de N2000-begrenzing hierin te betrekken en niet te beperken tot de voorkomens van het habitatype op de habitattypenkaart. Met betrekking tot deze kennislacune is een onderzoeksopgave geformuleerd.

Eutrofiering door afzetting slib tijdens overstromingen

De invloed van slibafzetting op de nutriëntenrijkdom van habitattypen met overstroming (H6120 Stroomdalgraslanden, H91E0C Vochtige alluviale bossen) is niet duidelijk. Nutriëntentoevoer bij overstroming vindt vooral plaats door afzetting van slib met daaraan gebonden nutriënten. Deze kennislacune is ook van belang bij de vraag wat de invloed zal zijn van eventueel herstel van de overstroming in het Beneden-Dinkel-traject. Momenteel treedt daar geen overstroming op omdat piekafvoeren worden afgeleid op het Omleidingskanaal. Door gebrek aan kwantitatieve gegevens over nutriëntenaanvoer door overstroming is een eensluidend deskundigenoordeel over deze vraag niet mogelijk. Met metingen aan de slib- en nutriëntenlast tijdens piekafvoeren van de Dinkel en metingen aan sedimentatie van slib in het Boven-Dinkeldal (zowel op oeverwallen/kronkelwaardruggen als in kommen) kan meer inzicht worden verkregen in de omvang van nutriënteninput tijdens overstromingen. Deze input moet worden afgezet tegen de actuele nutriëntentoestand van de bodem van actuele en potentiële locaties van habitatype H6120 Stroomdalgraslanden en actuele locaties met van habitatype H91E0C Vochtige alluviale bossen. Met betrekking tot deze kennislacune is een onderzoeksopgave geformuleerd.

Grondwateronttrekkingen industrie en landbouw

De invloed industriële winningen en winningen voor landbouw (beregening en proceswater) op grondwaterafhankelijke instandhoudingsdoelen is niet bekend. Deze kennislacune is van belang bij de beoordeling van bestaand gebruik in het beheerplan en behoeft niet te worden opgepakt in het kader van het PAS.

3.4 Knelpunten per instandhoudingsdoelstelling

In deze paragraaf wordt per instandhoudingsdoelstelling aangegeven welke knelpunten en kennisleemten er zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstelling.

H3130 Zwakgebufferde vennen

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde

In 2015, 2020 en 2030 wordt over het hele areaal de kritische depositiewaarde met meer dan 2x de KDW overschreden. Actuele en toekomstige stikstofdepositie vormen hiermee een belangrijk knelpunt voor dit habitatype.

Knelpuntanalyse

In Beuniger Achterveld zijn waterstanden in zowel winter als zomer zijn te laag door ontwatering buiten het Natura 2000 gebied (knelpunt K1, K3, K25) en binnen het Natura 2000 gebied (knelpunt K2) waardoor het habitatype hier verdwenen is. Het ontbreken van kwel in de slenk van dit deelgebied eveneens door ontwatering is ook een knelpunt (verzuring). In Punthuizen zijn te lage waterstanden in sterke mate een knelpunt door ontwatering buiten (knelpunt K1) en binnen

(knelpunt K2) het Natura 2000 gebied. Door te lage zomerstanden ontbreken hier vegetatietypen van het habitatype met zeer langdurige tot permanente inundatie (de Associatie van Vlottende bies, de Pilvaren-associatie). Door langdurig lage zomerwaterstanden als gevolg van ontwatering kan ook de toestroom van basenhoudend grondwater te gering zijn (knelpunt K1 en K2). Het Oortven in Stroothuizen is door verzuring te zuur voor het habitatype. In Stroothuizen kan actueel of in de toekomst sulfaatrijk grondwater toestromen en zorgen voor interne eutrofiëring (knelpunt K20). Of dit een knelpunt is of gaat worden, is onbekend. Mogelijk kan toestroming van sulfaatrijk grondwater leiden tot accumulatie van sulfiden op de standplaats van het habitatype. Dit kan in droge jaren leiden tot oxidatie van deze sulfiden en daarmee tot sterke verzuring. In Punthuizen zijn in het verleden veel sulfiden opgehoopt door zwaveldepositie (knelpunt K19) en aanvoer van oppervlaktewater uit landbouw gebied en zwaveldepositie. Daardoor kan hier ook in droge jaren sterke verzuring optreden. In Stroothuizen heeft gedurende enkele jaren weinig maaibeheer plaatsgevonden waardoor opslag van struweel is opgetreden (knelpunt K14). Dit heeft geleid tot een afname van de oppervlakte. De overschrijding van de KDW voor stikstofdepositie heeft een negatieve invloed op de kwaliteit (knelpunt K17 en K19) en is dat ook in de toekomst (knelpunt K18).

Opmerking: verlanding/ dichtslibben vennen wordt in het werkdocument (Oranjewoud, 2009) als knelpunt genoemd voor afname oppervlakte; dit knelpunt komt niet naar voren uit monitoring van Stroothuizen en Punthuizen, ook niet uit veldbezoeken; hooguit op kleine schaal oppervlakteverlies door successie in Stroothuizen (knelpunt K15). De voorkomens in Stroothuizen en Punthuizen liggen geïsoleerd als gevolg van ontginning van het omringende gebied (knelpunt K23).

Kennisleemten

Of toestroming van vermist grondwater optreedt of kan gaan optreden waardoor het habitatype als gevolg van eutrofiëring achteruitgaat. Of verdroging door grondwateronttrekking voor landbouw een knelpunt is, is onduidelijk.

H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde

In 2015 is voor vrijwel het volledige areaal sprake van een overschrijding van de KDW met 70 mol N/ha.jr, tot maximaal 2x de KDW. Doordat de depositie in 2020 en 2030 afneemt ten opzichte van 2015 neemt het areaal waar geen sprake is van een overschrijding van de KDW of een evenwichtssituatie geldt vanaf 2020 toe naar ca. 70% in 2030. Actuele en toekomstige stikstofdepositie vormen hiermee een knelpunt voor dit habitatype.

Knelpuntanalyse

In de natuurreservaten Stroothuizen, Beuninger Achterveld en Punthuizen zijn te lage grondwaterstanden in het voorjaar en de zomer zijn een knelpunt door door ontwatering buiten het Natura 2000 gebied (knelpunt K1, K3, K25) en binnen het Natura 2000 gebied (knelpunt K2). Door sterke verdroging van het Beuningerachterveld is het habitatype hier slecht ontwikkeld. Op recente plagplekken in de lage delen van dit deelgebied is veel pijpestrootje verschenen wat duidt op verdroging (waarneming waterschap Vechtstromen). Versnippering van de huidige voorkomens is ook een knelpunt (knelpunt K23). In Punthuizen treedt snel ontwikkeling op naar een matig ontwikkelde vorm van het habitatype door vergrassing als gevolg van lage zomergrondwaterstanden. In Stroothuizen heeft gedurende enkele jaren weinig maaibeheer plaatsgevonden waardoor opslag van struweel is opgetreden (knelpunt K14).

Verdroging en een hoge atmosferische depositie zorgen voor vergrassing met pijpestrootje. In het verleden (knelpunt K19) en in 2015 (knelpunt K17) trad een overschrijding van de KDW op. In de toekomst vermindert dit knelpunt (knelpunt K18).

Kennisleemten

Of verdroging door grondwateronttrekking voor landbouw een knelpunt is, is onduidelijk.

H4030 Droge heiden

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde

In 2015 en 2020 is voor het gehele areaal sprake van een overschrijding van de KDW. De actuele stikstofdepositie is overal minstens 70 mol N/ha.jr (tot maximaal 2x de KDW) hoger dan de KDW. In 2030 is de depositie afgenomen en is in ca. 30% van het areaal sprake van een evenwichtssituatie of is er geen overschrijding meer. Actuele en toekomstige stikstofdepositie vormen hiermee een knelpunt voor dit habitatype.

Knelpuntanalyse

Een groot knelpunt is een te hoge stikstofdepositie (knelpunt K17, K18, K19). De stikstofbeschikbaarheid is daardoor te hoog en dit leidt tot vergrassing. Door een overmaat aan stikstof treedt een onbalans in nutriënten die nadelig is voor fauna. Deze onbalans is ook een knelpunt in geplagde delen. Plaggen leidt weliswaar tot een sterke verwijdering van de geaccumuleerde stikstof, maar creëert ook een bodem die arm is aan andere nutriënten, waaronder fosfaat. Door sterke toevoer van stikstof uit de lucht ontstaat dan snel een onbalans met een te kort aan onder andere fosfaat voor planten- en diersoorten. Een hoge zuurdepositie, vooral in het verleden toen de zwaveldepositie hoog was, heeft geleid tot sterke uitloging van basen en verzuring van de bodem (knelpunt K19). De verzuring is nadelig voor diverse kenmerkende plantensoorten. Het huidige voorkomen is versnipperd. Ontginning en bemesting van percelen binnen het Natura 2000 gebied heeft geleid tot eutrofiëring en afname van de oppervlakte van het habitatype (knelpunt K13). Versnippering van de huidige voorkomens is ook een knelpunt (knelpunt K23).

Kennisleemten

Niet van toepassing.

H6120 Stroomdalgraslanden

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde

In 2015, 2020 en 2030 is voor het gehele areaal sprake van een overschrijding van de KDW. De actuele stikstofdepositie is overal minstens 70 mol N/ha/jr (tot maximaal 2x de KDW) hoger dan de KDW. Actuele en toekomstige stikstofdepositie vormen hiermee een knelpunt voor dit habitatype.

Knelpuntanalyse

Een groot knelpunt is agrarische gebruik van de oeverwallen, terrassen en kronkelwaardruggen waarop het habitatype voorkwam. Dit gebruik leidt tot sterke eutrofiëring door bemesting (K13), tot egalisatie van het reliëf en verwijdering van gesedimenteerd zand (K12). In de meeste restanten van het habitatypen in natuurreservaat treedt achteruitgang van kwaliteit door ongeschikt beheer (K14). De restanten zijn onderdeel van een grotere begrazingseenheid met ook lagere, vochtige delen. Het vee zorgt dan voor eutrofiëring van de delen met stroomdalgrasland omdat ze hier het meest hun uitwerpselen achterlaten, terwijl ze vooral in de lage, meer productieve delen grazen. Onduidelijk is in hoeverre afzetting van nutriëntenrijk slib een eutrofiëringsknelpunt vormt (K21). In de lagere delen van oeverwallen en in de kommen is de nutriëntenrijkdom hoog door slibafzetting. Op de hogere delen van de oeverwallen (10 cm boven waterniveau bij bankfull afvoer) kunnen kan de sedimentatie van slib relatief gering zijn omdat bij overstromingen hier door sterke stroming tijdens overstromingen vooral zand wordt afgezet. Op hogere delen verder verwijderd van de rivier zou wel meer slib kunnen worden afgezet en daardoor wel eutrofiëring kunnen optreden. De overschrijding van de KDW voor stikstofdepositie heeft een negatieve invloed op de kwaliteit (K17, K18 en K19). Een hoge zuurdepositie, vooral in het verleden toen de zwaveldepositie hoog was heeft geleid tot sterke uitloging van basen en verzuring van de bodem (K19). De verzuring is nadelig voor diverse kenmerkende plantensoorten. Deze verzuring zal vooral hebben plaatsgevonden in de hogere delen met weinig overstroming en die niet in agrarisch gebruik waren. De bodems van het habitatype zijn zeer verzuringsgevoelig door hun lage zuurbuftercapaciteit.

Door sterke achteruitgang van kenmerkende soorten in het Dinkeldal kan uitblijven herbestiging na herstelmaatregelen een knelpunt worden (K24). Herbestiging moet op herstellocaties met vers gesedimenteerd zand optreden door aanvoer van zaden. Het is de vraag of bovenstrooms deze soorten voorkomen en de aanvoer van zaad optreedt of voldoende is, voor herbestiging van levensvatbare populaties. Zo is de Steenanjer, die uit het Natura 2000 gebied verdwenen, in het Nederlandse traject van de Dinkel, recent slechts op een beperkt aantal locaties nabij de Dinkel aangetroffen. Als de soort in het bovenstrooms Duitse traject ontbreekt of weinig voorkomt, maakt dat de kans herbestiging van zo'n soort zeer klein. Versnippering van de huidige voorkomens is ook een knelpunt (knelpunt K23) waardoor uitwisseling van soorten gering zal zijn. Door het huidige geringe oppervlakte en de matige kwaliteit van het habitatype zijn huidige populaties van kenmerkende soorten zijn ook klein. Het risico op lokaal uitsterven van deze soorten is daarom groot. Deze soorten vertonen tevens een afnemende trend.

Kennisleemten

Door het ontbreken van gegevens over sedimentatie van slib en nutriënten is niet vast te stellen in hoeverre een hoge nutriëntenrijkdom van het slibgehalte een actueel knelpunt is. Onduidelijk is of

voldoende aanvoer van zaden van kenmerkende plantensoorten optreedt bij overstrooming en sedimentatie.

H6230 Heischrale graslanden

H6230 Heischrale graslanden is aangewezen, maar het is niet duidelijk of, en zo ja waar, het type zich bevindt in het gebied. Omdat op basis van vegetatieopnamen duidelijk is dat de enige mogelijke locaties op plekken liggen waar verwante habitattypen (zoals H6410) zijn gekarteerd, komen de maatregelen die ten goede komen aan H6410 ook ten goede aan de eventuele voorkomens van H6230.

H6410 Blauwgraslanden

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde

In 2015 is voor het volledige areaal sprake van een overschrijding van de KDW met 70 mol N/ha.jr, tot maximaal 2x de KDW. Doordat de depositie in 2020 en 2030 afneemt ten opzichte van 2015 neemt het areaal waar geen sprake is van een overschrijding van de KDW of een evenwichtssituatie geldt vanaf 2020 toe naar ca. 80% in 2030. Actuele en toekomstige stikstofdepositie vormen hiermee een knelpunt voor dit habitatype.

Door ontwatering (K1, K2, K3) en ook mogelijk door grondwateronttrekking voor landbouw (K6) treedt in natuurgebied Stroothuizen een te geringe toestrooming van basenrijk grondwater op. Hierdoor kan het habitatype daar nu niet voorkomen. In Punthuizen zorgt verdroging door ontwatering (K1, K2, K3, K25) en mogelijk ook door beregening voor een grote verzuringsgevoeligheid van het habitatype in droge jaren. Hieraan draagt ook de accumulatie van zwavel die in het verleden door atmosferische depositie (K19) en instroom van landbouwwater is opgetreden. In Stroothuizen is onbekend of vermessing van het grondwater door bemesting in het intrekgebied op termijn een probleem zijn voor een duurzaam voorkomen (zie paragraaf 3.3). Het Beuninger Achterveld is zo sterk verdroogd en verzuurd door ontwatering (K1, K2, K3) door grondwateronttrekking voor landbouw (K6) dat het habitatype hier momenteel niet voorkomt. Atmosferische depositie kan zorgen voor eutrofiering en daardoor voor een geringere kwaliteit (K17, K18, K19). Omdat het habitatype alleen in Punthuizen en Stroothuizen voorkomt, ligt het sterk geïsoleerd van andere voorkomens in de regio. Versnippering van het huidige voorkomens is daarom ook een knelpunt (knelpunt K23). Een te hoge atmosferische stikstofdepositie is een knelpunt. Ontginning en bemesting van percelen binnen het Natura 2000 gebied heeft geleid tot eutrofiëring en afname van de oppervlakte van het habitatype (knelpunt K13). De huidige oppervlakte is klein (K22). Verruiging en struweelvorming door ongeschikt beheer is een klein knelpunt.

Kennisleemten

Of toestrooming van vermest grondwater optreedt of kan gaan optreden waardoor het habitatype als gevolg van eutrofiering achteruitgaat. Of verdroging door grondwateronttrekking voor landbouw een knelpunt is, is onduidelijk.

H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde

In 2015 is voor ca. 80% van het areaal sprake van een overschrijding van de KDW met minstens 70 mol N/ha/jr (tot maximaal 2x de KDW). De depositie neemt in 2020 en 2030 af ten opzichte van 2015, waardoor het areaal met overbelasting wezenlijk afneemt, naar ca. 20% in 2030. Het overige deel van het areaal kent in 2030 geen overschrijding of een evenwichtssituatie. Actuele en toekomstige stikstofdepositie vormen desalniettemin een knelpunt voor dit habitatype.

Knelpuntanalyse

In de natuureservaten Stroothuizen, Beuninger Achterveld en Punthuizen zijn vooral de lage zomerstanden een knelpunt (K1, K2, K3, K25). Versnippering van de huidige voorkomens is ook een knelpunt (knelpunt K23). Door ontwikkeling naar natte heide neemt de oppervlakte af (K14). Momenteel treedt in een deel van het habitatype een overschrijding van de KDW op (K17). Ook in de toekomst vormt de hoge depositie een knelpunt (K18).

Kennisleemten

Of verdroging door grondwateronttrekking voor landbouw een knelpunt is, is onduidelijk.

H91E0C Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde

In 2015 is voor ca. 35% van het areaal sprake van een overschrijding van de KDW met minstens 70 mol N/ha/jr (tot maximaal 2x de KDW). De depositie neemt in 2020 en 2030 af ten opzichte van 2015, waardoor het areaal met overbelasting wezenlijk afneemt, naar ca. 5% in 2030. Het overige deel van het areaal kent in 2030 geen overschrijding of een evenwichtssituatie. Actuele en toekomstige stikstofdepositie vormen desalniettemin een knelpunt voor dit habitatype.

Knelpuntanalyse

Verlaging van de grondwaterstand en vermindering van kwel speelt zeker in de voorkomens langs de Snoeyinksbeek door verdieping van betreffende beek (K4). Verlaging van de grondwaterstand en vermindering/ wegvallen van kwel door lokale ontwatering is vermoedelijk een knelpunt voor de meest natte vegetatietypen van het habitatype in het Dinkeldal (K1 en K2). Een aantal leggerwaterlopen die vlakbij en door voorkomens van het habitatypen lopen zorgen voor verdroging. Ontwatering zorgt voor te lage grondwaterstanden, verzuring door te weinig of geen kwel en eutrofiëring door een verhoogde mineralisatie. Het habitatype degradeert daardoor naar bossen met veel Braam of Grote brandnetel in de ondergroei. Onduidelijk is grondwateronttrekking voor landbouw en industrie bijdragen aan verdroging (K6 en K7). Op locaties waar overstroming optreedt met beek- of rivierwater (bovenstroms van Omleidingskanaal) kan verzuring niet optreden of beperkt worden door aanvoer van basen via het overstromingswater. De meeste voorkomens van het habitatype langs de Boven-Dinkel overstromen eens per jaar 10-20 dagen. Hier kan wel eutrofiëring optreden door afzetting van nutriëntenrijk slib. Onduidelijk is dat het geval is (zie paragraaf 3.3). Langs de Beneden-Dinkel kan door het stoppen van overstroming verzuring zijn opgetreden (K8). Langs de Dinkel en Snoeyinksbeek kan toestroming van vermest grondwater een knelpunt zijn dat voor eutrofiëring zorgt (K20). De overschrijding van de KDW voor stikstof treedt in 2015 op in ca. 35% van het voorkomen van het habitatype (K17). In 2030 is voor ca. 5% van het areaal nog sprake van een overschrijding (K18). Stikstofaccumulatie in het verleden kan echter nadelig zijn voor de huidige en toekomstige kwaliteit van het habitatype (K19). In het verleden kan ook door een hoge zwaveldepositie verzuring zijn opgetreden (K19).

Kennisleemten

Voor de voorkomens in het Dinkeldal zijn de toestand en trends wat betreft biotiek en abiotiek zijn onbekend en daarmee ook knelpunten in de waterhuishouding en het beheer. In hoeverre eutrofiëring door overstroming optreedt in voorkomens met overstroming en kan gaan optreden in voorkomens in de Beneden-Dinkel na eventueel herstel van overstroming is onduidelijk. Of toestroming van vermest grondwater optreedt of kan gaan optreden waardoor het habitatype als gevolg van eutrofiëring achteruitgaat. Of verdroging door grondwateronttrekking voor landbouw een knelpunt is, is onduidelijk.

H1163 Rivierdonderpad

Er zijn geen knelpunten bekend.

4 *Beleid, plannen en regelgeving*

In dit hoofdstuk worden beleid, plannen en regelgeving van belang voor het Dinkelland beschreven mede in relatie tot de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van dit Natura 2000-gebied.

Van belang daarbij is de rangorde. Indien in een beschermd gebied meer wetten, richtlijnen, plannen of vormen van beleid van toepassing zijn, geldt in zijn algemeenheid de volgende rangorde: Europees niveau, landelijk niveau, provinciaal niveau en tenslotte gemeentelijk niveau. Wanneer meerdere wetten, richtlijnen, plannen of vormen van beleid van een gelijk niveau gelden (bijvoorbeeld Natura 2000 en KRW) én er sprake is van conflicterende belangen, wordt door de bevoegde gezagen een passende belangenafweging gemaakt.

4.1 *Europees niveau*

Vogel- en Habitatrichtlijn

Het Natura 2000-netwerk van natuurgebieden in Europa wordt ontwikkeld op basis van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Het Dinkelland valt onder de Habitatrichtlijn. De Europese Habitatrichtlijn betreft de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (92/43/EEG, 21 mei 1992) en is in juni 1994 in werking getreden.

De richtlijnen verplichten Nederland de habitattypen en soorten waar Nederland mede verantwoordelijk voor is in een gunstige staat van instandhouding te brengen of in voorkomend geval te herstellen.

In het aanwijzingsbesluit staan de exacte begrenzingen van het betreffende Natura 2000-gebied en de instandhoudingsdoelstellingen voor de beschermde soorten en leefgebieden. De beleids- en beheersmaatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en soorten te bereiken zijn opgenomen in dit Natura 2000-beheerplan.

Kaderrichtlijn Water

De KRW is een Europese Richtlijn die in december 2000 van kracht is geworden en die een kader biedt voor de bescherming van oppervlaktewater en grondwater. Deze richtlijn moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa in 2015 op orde is. De basiseenheid waarmee de KRW werkt, zijn waterlichamen. Voor deze waterlichamen zijn doelen en maatregelen opgesteld. Alle maatregelen zijn opgenomen in de eerste Stroomgebiedsbeheerplannen (SGBP 2009-2015).

4.2 *Rijksniveau*

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) staan de plannen voor ruimte en mobiliteit. Binnen de door het rijk gestelde kaders begrenzen, beschermen en onderhouden de provincies een natuurnetwerk met de juiste ruimtelijke, water- en milieucondities voor kenmerkende ecosystemen van (inter)nationaal belang. Dit provincie- en landsgrensoverschrijdende netwerk is de herijkte nationale EHS. In de EHS geldt het 'nee, tenzij'-regime. Nieuwe plannen, projecten of handelingen zijn niet toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten ('nee'). Hiervan kan alleen worden afgeweken als er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang ('tenzij').

Wet ruimtelijke ordening

Op 1 juli 2008 is de Wet ruimtelijke ordening (Wro) ingevoerd. Deze wet biedt het kader voor de ruimtelijke plannen in Nederland. De Wro regelt hoe de ruimtelijke plannen van rijk, provincies en gemeenten tot stand komen. De structuurvisie van het rijk bevat de kaders voor de inrichting van Nederland. Provincie en gemeenten werken deze verder uit. De provincie doet dat in een omgevingsplan, de gemeente in bestemmingsplannen. In gevolge de ontwerp-Omgevingswet komen de Wro en verschillende andere wetten te vervallen. De Omgevingswet treedt naar verwachting in 2018 in werking.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

Op 1 oktober 2010 is de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in werking getreden. Doel van de Wabo is om met de zogenaamde omgevingsvergunning een eenvoudiger en snellere vergunningverlening en een betere dienstverlening door de overheid op het terrein van bouwen, ruimte en milieu te bereiken. Als een omgevingsvergunning wordt aangevraagd geldt een 'aanhaakplicht' op grond van artikel 47a van de Natuurbeschermingswet. Er is dan een verklaring van geen bedenkingen van Gedeputeerde Staten nodig (artikel 47b Natuurbeschermingswet).

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet is op 1 april 2002 in werking getreden. De doelstelling is het behoud van de gunstige staat van instandhouding van de beschermde planten- en diersoorten in Nederland. In deze wet zijn EU-richtlijnen voor de bescherming van soorten opgenomen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) en het internationale CITES-verdrag voor de handel in bedreigde diersoorten. De Flora- en faunawet biedt ook bescherming aan niet-Vogelrichtlijn en niet-Habitatrichtlijnsoorten. Het uitgangspunt van de wet is het 'nee, tenzij' principe. Dit houdt in dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn. Van het verbod op schadelijke handelingen kan onder voorwaarden worden afgeweken met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van het ministerie van Economische Zaken of, in geval van beheer en schadebestrijding, van Gedeputeerde Staten.

Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet is de wettelijke basis voor de aanwijzing van alle Natura 2000-gebieden en voor alle Natura 2000-beheerplannen. In deze wet wordt aangegeven, zij het in beperkte mate, aan welke regels een Natura 2000-beheerplan moet voldoen. In dit Natura 2000-beheerplan wordt daar waar nodig naar de Natuurbeschermingswet verwezen.

Wet Natuurbescherming

Het rijk werkt aan de Wet Natuurbescherming. In deze nieuwe 'natuurwet' worden de Boswet, de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet samengevoegd. Uitgangspunt daarbij is een goede bescherming van de biodiversiteit in Nederland zonder dat de lasten worden verhoogd. De gewijzigde Wet Natuurbescherming is op 18 juni 2014 naar de Tweede Kamer gestuurd. De verwachting is dat de wet in januari 2017 in werking treedt.

Wet Ammoniak en Veehouderij

Met de Wet ammoniak en veehouderij (Wav) wordt ter bescherming van voor verzuring gevoelige natuur een aanvullend zoneringsbeleid gevoerd. Deze wet, van kracht vanaf 8 mei 2002 en aangepast per 1 mei 2007, schrijft voor dat binnen zeer kwetsbare gebieden en in een zone van 250 meter daaromheen aanvullende ammoniakregels gelden. Daar is vestiging van nieuwe veehouderijen niet meer mogelijk en hebben bestaande veehouderijen slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden tot een voor deze veehouderijen vastgelegd emissieplafond. Een uitzondering geldt voor melkveehouderijen (zij kunnen doorgroeien tot maximaal 200 melkkoeien en 140 stuks jongvee), voor uitbreiding met paarden en schapen, voor biologische bedrijven en bedrijven die hun dieren hoofdzakelijk houden voor natuurbeheer. Zeer kwetsbare gebieden op grond van de Wav worden aangewezen door Provinciale Staten. Bij dit besluit hoort een kaart waarop de begrenzing van de gebieden nauwkeurig wordt aangegeven. Alleen voor verzuring gevoelige gebieden die liggen in de EHS worden aangewezen. Grote delen van het Natura 2000-gebied Dinkelland zijn aangewezen als zeer kwetsbaar gebied en geniet dus ook bescherming middels de beschreven zonerings.

Waterwet

De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater en stelt integraal beheer op basis van de 'watersysteembenadering' centraal. Hierdoor verbetert de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. De Waterwet vervangt sinds haar in werking treding in 2009 de volgende 8 wetten:

- Wet op de waterhuishouding
- Wet op de waterkering
- Grondwaterwet
- Wet verontreiniging oppervlaktewateren
- Wet verontreiniging zeewater
- Wet droogmakerijen en indijkingen
- Wet beheer rijkswaterstaatswerken
- Waterstaatswet 1900
- Waterbodemparaaf uit de Wet bodemsanering

Totdat de Omgevingswet in werking treedt (voorzien voor 2018) blijft de Waterwet van kracht.

4.3 Provinciaal niveau

Omgevingsvisie Overijssel

De provincie Overijssel heeft het streekplan, verkeer- en vervoerplan, waterhuishoudingsplan en milieubeleidsplan samengevoegd tot één Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is het provinciale beleidsplan voor de fysieke leefomgeving van Overijssel. Het heeft de status van:

- Structuurvisie onder de Wet ruimtelijke ordening (Wro);
- Regionaal Waterplan onder de Waterwet;
- Milieubeleidsplan onder de Wet milieubeheer;
- Provinciaal verkeer- en vervoersplan onder de Planwet verkeer en Vervoer;
- Natuurvisie onder de Wet natuurbescherming

Op 3 juli 2013 hebben Provinciale Staten van Overijssel een actualisatie van de Omgevingsvisie vastgesteld. Deze actualisatie is uitgevoerd naar aanleiding van het hoofdlijnenakkoord 'Kracht van Overijssel'. Er zijn aanpassingen uitgevoerd voor diverse onderwerpen, waaronder de EHS. Op 8 oktober 2014 is de Omgevingsvisie nogmaals op onderdelen herzien en door Provinciale Staten vastgesteld. Momenteel wordt de Omgevingsvisie herzien. De omgevingsvisie wordt verankerd in de Omgevingswet (voorzien voor 2018).

Omgevingsverordening

Eén van de instrumenten voor de doorwerking van het beleid uit de Omgevingsvisie is de verordening. Uitgangspunt van de Omgevingsverordening is dat er niet meer geregeld wordt dan nodig is voor het belang zoals dat in de Omgevingsvisie is verwoord. De omgevingsverordening is opgesteld vanuit het uitgangspunt 'decentraal wat kan, centraal wat moet'. Dat wat elders geregeld wordt (bijvoorbeeld door het rijk) wordt niet dubbel geregeld in deze verordening.

In de Omgevingsverordening wordt een relatie gelegd tussen Natura 2000 en de EHS. Het beschermingsregime van de EHS is een belangrijk uitvoeringsinstrument voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.

De Omgevingsverordening geeft regels voor:

- De provinciale adviescommissie (regelt instelling, taken en werkwijze van de Provinciale Commissie voor de Fysieke Leefomgeving);
- Gemeentelijke ruimtelijke plannen (inhoud en toelichting bestemmingsplannen en beheersverordeningen);
- Grondwaterbescherming, bodemsanering en ontgroningen;
- Kwantitatief en kwalitatief waterbeheer;
- Verkeer (provinciale wegen en scheepvaartwegen).

De Omgevingsverordening heeft de status van:

- Ruimtelijke verordening in de zin van artikel 4.1 Wro;
- Milieuverordening in de zin van artikel 1.2 Wet Milieubeheer en de Ontgroningenwet;
- Waterverordening in de zin van de Waterwet;

- Verkeersverordening in de zin van artikel 57 van de Wegenwet en artikel 2A van de Wegenverkeerswet.

Natuurbeheerplan Provincie Overijssel

Het Natuurbeheerplan Overijssel vormt het belangrijkste uitvoeringsinstrument van het Subsidiestelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer (SNL). Het SNL vervangt sinds januari 2010 het oude Programma Beheer en kent twee provinciale regelingen:

1. De 'Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer' (SRNL);
2. De 'Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap' (SKNL).

Het Natuurbeheerplan geldt als toetsingskader voor subsidieaanvragen op basis van voornoemde regelingen.

In de SRNL zijn de mogelijkheden voor (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer vastgelegd. Er zijn vanuit SRNL subsidies mogelijk voor:

- Het beheer van nieuw ingerichte natuurterreinen en bestaande natuurgebieden;
- Agrarisch natuurbeheer op bestaande landbouwgronden;
- Het beheer van bestaande landschapselementen;
- Monitoring van natuurwaarden.

SKNL biedt subsidiemogelijkheden om:

- Bestaande landbouwgronden om te vormen naar natuur en/of
- Bestaande natuur naar een hoger kwaliteitsniveau te tillen met behulp van een kwaliteitsimpuls.

Waterbeheerplan

Met de invoering van de KRW is Nederland verdeeld in zeven deelstroomgebieden (Maas, Schelde, Eems, Rijn-Noord, Rijn-Midden, Rijn-Oost, Rijn-West). De provincie Overijssel ligt geheel in het deelstroomgebied Rijn-Oost. Dit deelstroomgebied wordt beheerd door de waterschappen Drents Overijsselse Delta, Rijn en IJssel en Vechtstromen. Voor de periode 2016-2021 is door deze waterschappen gezamenlijk een waterbeheerplan opgesteld. Een waterbeheerplan bevat de kaders en voornemens voor het beleid van de waterschappen voor de komende planperiode. Daarnaast vormt het de basis voor samenwerking met andere overheden én is het een basis voor verantwoording van de voortgang van de uitvoering. Ook geeft het waterbeheerplan inzicht aan burgers voor welke taken de waterschappen de komende jaren staan en op welke wijze deze taken worden uitgevoerd.

Gewenst Grond en Oppervlaktewater Regime (GGOR)

Het GGOR-besluit is een besluit van het waterschap over de inrichting van de waterhuishouding in een gebied. Het achtergronddocument bij het GGOR-besluit geeft inzicht in de effecten van inrichtingsmaatregelen op de verschillende gebruiksfuncties.

Waar het Natura 2000-beheerplan de maatregelen beschrijft die noodzakelijk zijn voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen geeft het GGOR-besluit concrete invulling aan de hydrologische maatregelen op inrichtingsniveau. Het GGOR-besluit geeft grondgebruikers duidelijkheid welk waterbeheer zij in normale omstandigheden kunnen verwachten.

Keur

Om haar taken uit te kunnen voeren, hebben de waterschappen de Keur vastgesteld. Dit is een verordening met regels voor waterkeringen (dijken en kaden), watergangen (kanalen, rivieren, sloten en beken) en andere waterstaatswerken (duikers, muren, bruggen, stuwen, sluizen en gemalen).

Als er (bouw)werkzaamheden uitgevoerd worden in de nabijheid van een water of een dijk, heeft degene die dat wil doen een keurvergunning of keurontheffing van het waterschap nodig. Het waterschap onderzoekt hoe en wat de nadelige gevolgen zijn voor het water of voor de dijken. Zijn de gevolgen acceptabel, dan wordt onder strikte voorwaarden een vergunning of ontheffing afgegeven. Voor sommige werkzaamheden zijn algemene regels beschikbaar. Als aan deze regels wordt voldaan, is er geen vergunning of ontheffing nodig, waarbij de werkzaamheden wel bij het waterschap moeten worden gemeld.

Reconstructieplan

De Reconstructiewet concentratiegebieden onderscheidt, voor de goede ruimtelijke structuur van concentratiegebieden, drie soorten zones: landbouwontwikkelingsgebied, verwevingsgebied en extensiveringsgebied. Het daaruit voortkomende door de provincie Overijssel op 15 september 2004

vastgestelde Reconstructieplan Salland-Twente, is gericht op een geleidelijke verschuiving van de intensieve veehouderij van extensiverings- naar landbouwontwikkelingsgebied en aan te wijzen sterlocaties in het verwevingsgebied. Het Reconstructieplan is verwerkt in de Omgevingsvisie Overijssel en heeft een ruimtelijke doorwerking in bestemmingsplannen. Per 1 juli 2014 is de Reconstructiewet concentratiegebieden vervallen. Het Reconstructieplan blijft tot 12 jaar na vaststelling van het reconstructieplan van kracht, dus tot september 2016. Het noordelijk deel het Natura 2000-gebied Dinkelland ligt in het extensiveringsgebied (hieromheen ligt verwevingsgebied), de zuidelijke delen rondom Losser liggen voornamelijk in het verwevingsgebied, een klein deel van het Natura 2000-gebied ligt in het stedelijk gebied.

4.4 Lokaal niveau

Bestemmingsplannen

Hieronder worden de relevante (bestemmings-)plannen en structuurvisies binnen de begrenzing van het Dinkelland kort toegelicht. Voor zover relevant zijn ook (bestemmings-)plannen en structuurvisies rondom het Dinkelland benoemd. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het in lijn brengen van hun (bestemmings-)plannen en structuurvisies met de Natuurbeschermingswet en de Natura 2000-beheerplannen.

Structuurvisie

De structuurvisie is op 10 september 2013 vastgesteld. In het kader van de herijking EHS wordt door de gemeente het volgende benoemd: 'Provinciaal uitgangspunt voor de herijking is het voldoen aan internationale verplichtingen (Natura 2000, KRW en soortendiversiteit)'. Ook wordt aangegeven dat de aanwijzing van het Natura 2000-gebied Dinkelland in procedure is.

Bestemmingsplan buitengebied

Het Bestemmingsplan buitengebied 2010 is op 18 februari 2010 door de gemeenteraad vastgesteld. Een klein deel (gelegen ten oosten van Denekamp) van het Natura 2000-gebied Dinkelland valt binnen het plangebied. In de toelichting bij het bestemmingsplan wordt aangegeven dat het 'uitgangspunt voor het bestemmingsplan is dat er geen strijdigheid ontstaat met het beleid en de wetgeving op het gebied van de natuurbescherming'. Het gebied is binnen het bestemmingsplan aangeduid als specifieke vorm van natuur: Natura 2000. De gemeente stelt het volgende: 'in het bestemmingsplan is vastgelegd dat iedere uitbreiding of nieuwvestiging individueel bekeken moeten worden. Bij het bouwen ten behoeve van een uitbreiding van het aantal stuks vee moet worden aangetoond dat er een natuurbeschermingswetvergunning is verkregen of wel dat er geen natuurbeschermingswet vergunning nodig is.'

Landinrichtingsplannen

Landinrichtingsplan Losser

Het landinrichtingsplan is in 2007 vastgesteld door Provinciale Staten (PS) van Overijssel. Het plangebied Losser beslaat bijna het hele buitengebied van de gemeente Losser. Dinkelland maakt onderdeel uit van het plangebied. In het plan wordt circa 910 hectare nieuwe natuur begrensd, waarvan een deel binnen het Natura 2000-gebied. In het zuidelijke deel van het plangebied is één module in afronding (wettelijke herverkaveling), in de deelgebieden Elsbeek en Overdinkel. Een groot deel van de middels deze module gerealiseerde nieuwe natuur valt binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Dinkelland. In het landinrichtingsplan wordt aangegeven dat het plan met name door de aanzienlijke areaal-uitbreiding (natuur) in belangrijke mate bijdraagt aan de realisatie van de natuurdoelen in het gebied.

4.5 Consequenties voor de instandhoudingdoelstellingen

Europees niveau

Omdat het Dinkelland onder de Habitatrichtlijngebied valt, is het aangewezen als Natura 2000-gebied en is voorliggend Natura 2000-beheerplan opgesteld. Met de uitvoering van het definitieve Natura 2000-beheerplan wordt uitvoering gegeven aan de Habitatrichtlijn.

Rijksniveau

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet vormt de basis voor de bescherming van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. De ruimtelijke, planologische component van de maatregelen, die nodig zijn voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen, wordt geregeld in de Wro (zie paragraaf 4.2 hierboven).

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet zorgt op basis van haar soortenbeschermende karakter voor de bescherming van de instandhoudingsdoelstelling voor de rivieronderpad. Dat geldt indirect ook voor de betreffende habitattypen, omdat een habitatype meerdere soorten flora en fauna vertegenwoordigt.

Waterwet

De Waterwet vormt de basis voor normen die aan watersystemen kunnen worden gesteld. Zo zijn waterbeheerders verplicht te voldoen aan een aantal belangrijke waterkwaliteitseisen. Voor grondwaterkwaliteit gelden chemische kwaliteitsnormen. Voor oppervlaktewaterkwaliteit gelden naast chemische kwaliteitsnormen ook ecologische kwaliteitsnormen. Door deze waterkwaliteitsnormen draagt de Waterwet bij aan het scheppen van de juiste condities voor het behoud van biodiversiteit.

Provinciaal niveau

Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie is in 2013 en 2014 aangepast op de herijkte EHS en ondersteunt daarmee de uitvoering van Natura 2000.

De met het reconstructieplan beoogde verschuiving van de intensieve veehouderij ondersteunt de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.

Beregeningsregeling waterschap Vechtstromen

De waterschappen in Overijssel hebben gezamenlijk één beregeningsregeling opgesteld. Uitgangspunt van deze regeling is '*Onttrekken waar het kan, beschermen waar het moet*'. In het kader van deze beregeningsregeling gelden regels voor het onttrekken van grondwater en oppervlaktewater ten behoeve van beregening.

Grondwater

In het kader van de beregeningsregeling hebben de waterschappen aangegeven waar waardevolle grondwaterafhankelijke natuur aanwezig is. Deze waardevolle grondwaterafhankelijke natuur ligt zowel binnen als buiten de Natura 2000-gebieden, maar hoeft niet altijd overeen te komen met de grondwaterafhankelijke habitattypen of leefgebieden van soorten. Binnen een straal van 200 meter rondom deze waardevolle grondwaterafhankelijke natuur staan de waterschappen geen nieuwe grondwateronttrekkingen ten behoeve van beregening toe.

Oppervlaktewater

Op grond van de beregeningsregeling geldt dat het verboden is water te onttrekken uit kwetsbare oppervlaktewateren. Het waterschap bepaalt wat de kwetsbare oppervlaktewateren zijn. Uit overige oppervlaktewaterlichamen mag water worden onttrokken ten behoeve van beregening zolang de afvoer over het eerstvolgend benedenstrooms gelegen peilregulerend kunstwerk (stuw,emaal, vistrap, bodemval en dergelijke) niet stagneert.

Bodemconvenant

Ter uitvoering van het bodemconvenant, dat voortkomt uit de Wet Bodembescherming, stelt de provincie een lijst op van alle in de Kaderrichtlijn Water genoemde kwetsbare objecten in relatie tot bodemverontreiniging. Natura 2000-gebieden zijn dergelijke kwetsbare objecten. De komende jaren onderzoekt de provincie of er bodemverontreinigingen zijn die een knelpunt opleveren voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Indien nodig neemt de provincie maatregelen.

Lokaal niveau

De bestemmingsplannen moeten (voor zover dit nog niet is gerealiseerd) in lijn worden gebracht met de Omgevingsvisie, de Natuurbeschermingswet en de Natura 2000-beheerplannen. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van de betreffende gemeenten.

5 *Bestaande activiteiten*

In dit hoofdstuk wordt het effect van bestaande activiteiten in en rondom dit Natura 2000-gebied op de instandhoudingsdoelstellingen van dit Natura 2000-gebied beschreven en beoordeeld. Na een algemene inleiding volgt een toelichting op de in de Natuurbeschermingswet gehanteerde definitie van 'bestaand gebruik' mede in relatie tot vergunningplicht. Achtereenvolgens beschrijven en beoordelen we de mogelijke effecten van bestaande activiteiten op de instandhoudingsdoelstellingen. Met deze informatie wordt duidelijk welke bestaande activiteiten onder welke voorwaarden kunnen doorgaan, welke activiteiten nader onderzoek vragen en voor welke activiteiten mogelijk een Natuurbeschermingswet-vergunning nodig is. In hoofdstuk 9 wordt het vergunningenkader nader uitgewerkt en is een schema opgenomen waaruit kan worden afgeleid wanneer een activiteit vergunningplichtig is.

5.1 *Inleiding*

Om te kunnen beoordelen wat nodig is voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen is naast kennis van het Natura 2000-gebied ook inzicht nodig in de effecten van bestaande activiteiten. Daarom moet het Natura 2000-beheerplan een beschrijving en beoordeling bevatten van bestaande activiteiten (landbouw, recreatie, drinkwatervoorzieningen, natuurbeheer etc.). Voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen kan het bevoegd gezag waar nodig voorwaarden stellen aan de voortzetting van deze activiteiten.

5.2 *Bestaand gebruik, bestaande activiteiten en vergunningplicht*

De Natuurbeschermingswet bepaalt dat activiteiten die een negatief effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen vergunningplichtig zijn. De Natuurbeschermingswet maakt één uitzondering op deze regel en dat betreft 'bestaand gebruik'. Bestaand gebruik is volgens de Natuurbeschermingswet *'gebruik dat op 31 maart 2010 bekend is, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag'*.²⁵ Activiteiten die onder deze definitie vallen hebben geen vergunning nodig op grond van de Natuurbeschermingswet²⁶. Uit deze definitie vloeit een aantal voorwaarden voort waaraan gebruik moet voldoen, wil het vergunningvrij bestaand gebruik in de zin van de Natuurbeschermingswet zijn. Het gaat om de volgende voorwaarden:

- Het bestaand gebruik moet 'redelijkerwijs bekend' zijn bij het bevoegd gezag. Een activiteit is bekend als er een nationaalrechtelijke toestemming voor is verleend (bijvoorbeeld een milieuvergunning c.q. omgevingsvergunning of een melding op grond van de Wet milieubeheer). Het is daarbij niet relevant of de activiteit wel of niet is opgenomen in het Natura 2000-beheerplan. Illegale activiteiten (activiteiten waarvoor een vergunning had moeten worden aangevraagd, maar waar dat niet is gebeurd) vallen daarmee niet onder de definitie van bestaand gebruik.
- Het bestaand gebruik moet ongewijzigd zijn sinds 31 maart 2010. Gewijzigde activiteiten zijn voor de Natuurbeschermingswet hetzelfde als nieuwe activiteiten. Tevens vallen activiteiten die niet continu worden uitgevoerd niet onder de wettelijke definitie van bestaand gebruik (bijvoorbeeld eens in de drie jaar een ander deel van het natuurgebied kleinschalig plaggen)²⁷.

Bestaande, reguliere activiteiten die al sinds jaar en dag rondom een Natura 2000-gebied plaatsvinden, vallen dus niet altijd onder de wettelijke definitie van bestaand gebruik. Vaak is het vrijwel onmogelijk om te bepalen of een dergelijke reguliere activiteit wel of niet onder de wettelijke definitie van de Natuurbeschermingswet valt. Tevens leidt het strikt hanteren van de definitie van bestaand gebruik in het Natura 2000-beheerplan ertoe dat de gewenste duidelijkheid aan ondernemers rondom het Natura 2000-gebied niet wordt gegeven. Immers, welk deel van hun bedrijfsvoering nu wel en welk deel niet vergunningvrij is, blijft onduidelijk. Daarom heeft de

²⁵ Artikel 1, aanhef en onder m Natuurbeschermingswet

²⁶ Artikel 19d, lid 3, Natuurbeschermingswet

²⁷ De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State oordeelde dat *'... iedere verandering na de peildatum van 31 maart 2010 van het gebruik, zoals dat op deze datum bestond, een beroep op de uitzondering op de vergunningplicht voor bestaand gebruik doet vervallen'*. ABRvS 3 juli 2013, 201113299/1/R2

provincie ervoor gekozen alle bestaande activiteiten zoals die plaatsvonden tot 2012 rondom het Natura 2000-gebied te beoordelen en te bepalen of deze activiteiten onder voorwaarden door kunnen gaan.

Op de algemene regel dat bestaand gebruik (datum 31 maart 2010) geen Natuurbeschermingswetvergunning nodig heeft, maar ander gebruik wel, maakt de Natuurbeschermingswet een aantal uitzonderingen, namelijk:

1. Projecten en de exploitatie van projecten met mogelijk significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen;
2. Vergunde rechten;
3. Activiteiten die worden uitgevoerd overeenkomstig het Natura 2000-beheerplan van het betreffende Natura 2000-gebied.

Ad. 1 Projecten en de exploitatie van projecten

De regel dat 'bestaand gebruik' vergunningvrij is, geldt niet voor projecten en de exploitatie van projecten die gestart zijn na de aanmelding van het Natura 2000-gebied onder de Vogel- en/of Habitatrichtlijn, de zogenaamde referentiedatum. Als de (exploitatie van) projecten significant negatieve effecten (kan) kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen zijn deze activiteiten vergunningplichtig. Ook wanneer de (exploitatie van) projecten onder de definitie van bestaand gebruik uit de Natuurbeschermingswet vallen. In onderstaande kaders worden de begrippen 'project' en 'referentiedatum' nader toegelicht.

Projecten en andere handelingen

Bij 'projecten' gaat het om fysieke ingrepen in het leefmilieu, overeenkomstig het projectbegrip van de MER-richtlijn: de uitvoering van bouwwerken of de totstandbrenging van andere installaties of (materiële) werken en andere (materiële) ingrepen in het natuurlijke milieu of landschap, inclusief de ingrepen voor de ontginning van bodemschatten²⁸. Volgens het Europese Hof is een project in de zin van de MER-richtlijn een 'materieel' werk, een activiteit die ter plaatse – kennelijk onmiddellijk – 'reële fysieke veranderingen meebrengt', een werk of ingreep die de 'materiële toestand van de plaats verandert'²⁹. Te denken valt dus aan bouwen, graven, baggeren, storten, verharderen, delven, draineren en leegpompen e.d., maar ook aan het uitzaaien van mosselzaad met het oog op de vorming van mosselbanken. Niet relevant is waar die projecten plaatsvinden – binnen of buiten een Natura 2000-gebied – maar of zij schadelijke gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied.

Bij 'andere handelingen' gaat het om feitelijke handelingen die niet als 'project' zijn aan te merken. Te denken valt aan het houden van een wandeltocht, een rally, het weiden van vee of het bakken van stenen. Er is nog niet veel jurisprudentie over 'andere handelingen'. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft de volgende activiteiten aangemerkt als een andere handeling in de zin van de Natuurbeschermingswet: bestaand gebruik, inhoudende de exploitatie van een veehouderij³⁰, een wijziging van het veebestand in bestaande stallen³¹, het uitvoeren van strandexcursies met een strandbus³² en het tijdelijk wederom voor ontsluitingsverkeer openstellen van een bestaande, verharde weg, die zonder het treffen van maatregelen geschikt is om te dienen als ontsluitingsweg³³.

²⁸ Het projectbegrip is breed. Het Europese Hof zoekt aansluiting bij het projectbegrip van de MER-richtlijn. Volgens het Hof gaat het daarbij om fysieke ingrepen en materiële werken. Zie HvJ 7 september 2004, zaak C-127/02 - (Kokkelvisserij), ro 24 e.v. en HvJ 17 maart 2011 (Brussels Hoofdstedelijk Gewest en anderen tegen Vlaamse Gewest), zaak C-275/09.

²⁹ HvJ 17 maart 2011 (Brussels Hoofdstedelijk Gewest en anderen tegen Vlaamse Gewest), zaak C-275/09.

³⁰ ABRvS 1 december 2010 zaaknr. 200905342/1/R2, ABRvS 1 september 2010 zaaknr. 200905018/1/R2, ABRvS 31 maart 2010 zaaknr. 200903784/1/R2.

³¹ ABRvS 1 mei 2013, zaaknr. 201011080/1/A4.

³² ABRvS 27 december 2012, zaaknr. 201111811/1/A4.

³³ ABRvS 6 maart 2013, zaaknr. 201113007/1/A4.

Referentiedatum

De referentiedatum is de datum waarop op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn een voor projecten een voorafgaande nationaalrechtelijke toestemming is vereist:

- voor Natura 2000-gebieden die als speciale beschermingszones op grond van de Habitatrichtlijn worden aangewezen (Habitatrichtlijngebieden) is de referentiedatum de datum van plaatsing van het Natura 2000-gebied door de Europese Commissie op de lijst gebieden van communautair belang. Voor de meeste gebieden is dat 7 december 2004.
- voor Natura 2000-gebieden die als speciale beschermingszones op grond van de Vogelrichtlijn worden aangewezen (Vogelrichtlijngebieden) is de referentiedatum de datum van de nationale aanwijzing van het desbetreffende Natura 2000-gebied, of, als de aanwijzing dateert van vóór 10 juni 1994, 10 juni 1994.

Ad 2. Vergunde rechten

Hierboven is onder 1 beschreven dat (de exploitatie van) projecten met mogelijk significant negatieve effecten op grond van de Natuurbeschermingswet vergunningplichtig is. Deze vergunningplicht vanuit de Natuurbeschermingswet vervalt wanneer er sprake is van 'vergunde rechten'. Dit volgt uit jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State³⁴. Er is sprake van 'vergunde rechten' als voor de activiteiten vóór de referentiedatum (zie kader 'Referentiedatum') nationaalrechtelijke toestemming is verleend op grond van de Hinderwet of de Wet milieubeheer (bijvoorbeeld voor het bouwen van een veehouderij, restaurant of de ontgroning door een steenfabriek) en de situatie onveranderd is.

Ad 3. Opgenomen in het Natura 2000-beheerplan

De Natuurbeschermingswet bepaalt dat geen Natuurbeschermingswetvergunning nodig is voor activiteiten die worden uitgevoerd overeenkomstig het Natura 2000-beheerplan van het betreffende Natura 2000-gebied. Het Natura 2000-beheerplan kan nadere voorwaarden en beperkingen stellen aan activiteiten³⁵. De provincie Overijssel heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid om in het Natura 2000-beheerplan te regelen onder welke voorwaarden activiteiten vergunningvrij zijn. Dit is gedaan om te voorkomen dat onnodige regeldruk ontstaat als gevolg van uit de Natuurbeschermingswet voortvloeiende vergunningplicht voor terugkerende activiteiten en activiteiten die onderdeel uitmaken van de reguliere bedrijfsvoering van bestaande bedrijvigheid. Tevens kunnen in het Natura 2000-beheerplan wijzigingen van bestaande activiteiten worden opgenomen, waardoor ook de gewijzigde activiteit is vrijgesteld van de vergunningplicht uit de Natuurbeschermingswet. Omdat het moeilijk is op voorhand te bepalen of activiteiten gewijzigd worden en hoe een gewijzigde activiteit er uit komt te zien, is het effect van gewijzigde activiteiten moeilijk te bepalen. Daarom is terughoudend omgegaan met de mogelijkheid om wijzigingen van bestaande activiteiten op te nemen in het Natura 2000-beheerplan. Alleen daar waar op basis van bestaande informatie duidelijk is dat de gewijzigde activiteit geen negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen is van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

Figuur 6 legt de relatie tussen de relevante data vanuit de Natuurbeschermingswet, de Habitatrichtlijn en de vergunningplicht vanuit de Natuurbeschermingswet. Voor dit Natura 2000-gebied is de Vogelrichtlijn niet van toepassing.

<i>HR</i> <i>7/12/2004</i>		<i>bestaand gebruik</i> <i>31/3/2010</i>
<i>Vergunningvrij</i>	<i>Afhankelijk van wel/niet project wel/niet vergunningplicht</i>	<i>Vergunningplicht</i>

Figuur 6 Habitatrichtlijn, bestaand gebruik in relatie tot vergunningplicht

³⁴ ABRvS 31 maart 2010, zaaknr. 200903784/1

³⁵ Artikel 19d, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998.

5.2.1 Voorwaarden en beperkingen

Zoals reeds vermeld kunnen bestaande activiteiten, al dan niet onder voorwaarden, vergunningvrij worden opgenomen in het Natura 2000-beheerplan. Uit de beoordeling van de bestaande activiteiten (zie paragraaf 5.4) blijkt dat in de meeste in dit Natura 2000-gebied spelende situaties bestaande activiteiten geen significant negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. In die situaties kunnen deze activiteiten zonder meer gecontinueerd worden.

Als de bestaande activiteiten wel significant negatieve effecten (kunnen) hebben op de instandhoudingsdoelstellingen worden mitigerende maatregelen in het Natura 2000-beheerplan opgenomen die de effecten verzachten of wegnemen, waardoor de natuurlijke kenmerken van het gebied niet (langer) worden aangetast. Voor het bepalen van de mitigerende maatregelen kan nader onderzoek nodig zijn.

Als de (mogelijk) significant negatieve effecten van bestaande activiteiten niet met mitigerende maatregelen kunnen worden weggewomen, dan is nader onderzoek nodig om te bepalen of en hoe de activiteiten kunnen worden voortgezet. Dit nader onderzoek wordt in de eerste beheerplanperiode uitgevoerd. Hetzelfde geldt voor de activiteiten waarvoor de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen onvoldoende bekend zijn (zie ook paragraaf 5.3.5).

5.3 Methodiek

5.3.1 Inleiding

De provincie en haar partners streven naar zoveel mogelijk duidelijkheid wat betreft de continuering van bestaande activiteiten met waar nodig aan deze continuering verbonden voorwaarden. In dit kader zijn diverse bestaande activiteiten expliciet vergunningvrij opgenomen in dit Natura 2000-beheerplan.

De gewenste duidelijkheid vraagt een goede beschrijving en beoordeling van bestaande activiteiten als geheel. De beschrijving en beoordeling van de bestaande activiteiten is gebaseerd op het werkdocument van het Dinkelland, de Centrale Beoordeling en onderliggende onderzoeken van ARCADISⁱⁱ (hierna te noemen Centrale Beoordeling), de effectenindicator van het rijk³⁶ en aanvullende informatie van de partners.

Bij de beschrijving en beoordeling van de bestaande activiteiten is geen onderscheid gemaakt tussen bestaand gebruik, projecten en andere handelingen en overige bestaande activiteiten. Of een bestaande activiteit vergunningplichtig is kan worden afgeleid uit hoofdstuk 9 en het daarin opgenomen schema.

5.3.2 Effectenindicator

De effectenindicator 'Natura 2000 – ecologische randvoorwaarden en storende factoren' is een instrument van het rijk waarmee mogelijke schadelijke effecten als gevolg van activiteiten en plannen kunnen worden verkend. De effectenindicator geeft generieke informatie over de gevoeligheid van soorten en habitattypen voor de meest voorkomende verstoringsfactoren. In de door de effectenindicator gegenereerde figuur (Figuur 5) is voor het Dinkelland per habitatype en -soort aangegeven welke verstoringsfactoren kunnen optreden. Daarbij is onderscheid gemaakt in:

- Kwantitatieve effecten: oppervlakteverlies of -toename;
- Kwalitatieve effecten: chemische stoffen, fysieke effecten, verstorende effecten;
- Ruimtelijke samenhang: versnippering van leefgebied.

³⁶ zie <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>

Figuur 5 Effectenindicator Dinkelland

5.3.3 Centrale Beoordeling

ARCADIS heeft in opdracht van de provincie Overijssel onderzoek gedaan naar de effecten van bestaande activiteiten in en rondom Natura 2000-gebieden in Overijssel³⁷. Daarbij zijn alle mogelijke verstoringsfactoren meegenomen met uitzondering van verzuring en vermeting door stikstofdepositie uit de lucht. Deze twee verstoringsfactoren zijn meegenomen in het PAS (paragraaf 3.3) en waar nodig vertaald in mitigerende PAS-maatregelen (zie paragraaf 6.2).

Het cumulatieve effect (de optelsom en/of versterking van effecten) van bestaande activiteiten is niet door ARCADIS in beeld gebracht. Dit is later op basis van de meest actuele kennis beschreven (zie paragraaf 5.5).

Het rapport is gebaseerd op de situatie 2011/2012. Voor zover niet anders is aangetoond, gaat dit Natura 2000-beheerplan er vanuit dat de beoordeelde activiteiten plaatsvonden op de peildatum voor bestaand gebruik (31 maart 2010). De beoordeelde bedrijven zijn opgenomen in Bijlage 6, 7 en 8 bij dit Natura 2000-beheerplan.

In de Centrale Beoordeling is van grof naar fijn gewerkt. Eerst is bepaald op welke afstand(en) redelijkerwijs geen significant negatieve effecten meer te verwachten zijn van bestaande activiteiten. Aan de hand van deze afstanden is achtereenvolgens voor diverse, veel voorkomende, activiteiten onderscheid gemaakt tussen activiteiten waarvoor kan worden uitgesloten dat zij leiden tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen en activiteiten waar dit niet voor geldt. De laatste categorie is nader beoordeeld.

³⁷ Voor een uitgebreide beschrijving van de gebruikte methode en een onderbouwing van de beoordeling zie de Centrale Beoordeling.

5.3.4 Aanvullende informatie provincie en partners

- De Centrale Beoordeling is omgezet in teksten voor de Natura 2000-beheerplannen³⁸. Op basis van de reacties van de partners op het niet-stikstof deel van de 1^e concept Natura 2000-beheerplannen (zie paragraaf 1.5) is besloten tot een kwaliteitsslag waarmee zoveel mogelijk duidelijkheid wordt gegeven over: of en zo ja onder welke voorwaarden bestaande activiteiten kunnen worden doorgezet en
- of en zo ja onder welke voorwaarden reguliere tot bestaande bedrijfsvoering behorende activiteiten vergunningvrij kunnen worden gemaakt.

Het onderhavige hoofdstuk is in een iteratief proces met de partners op basis van actuele, aanvullende informatie van de partners en de provincie tot stand gekomen.

In de in dit Natura 2000-beheerplan opgenomen beoordeling van de bestaande activiteiten wordt aangesloten bij de door ARCADIS gehanteerde kleurcodering:

Groen	Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn uitgesloten. De activiteit kan onveranderd worden gecontinueerd.
Geel	Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd.
Rood	Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn niet uit te sluiten, ook niet met 'mitigerende maatregelen'. Nader onderzoek (op het niveau van een passende beoordeling) is nodig om het effect definitief vast te stellen.
Oranje	Er is onvoldoende informatie om vast te stellen of er, en zo ja wat, het effect is van de activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen. Er is nader onderzoek nodig.

5.3.5 Consequenties van de beoordelingen

Wanneer een bestaande activiteit als groen beoordeeld is, kan de activiteit zonder Natuurbeschermingswetvergunning worden gecontinueerd. Voor een geel beoordeelde activiteit geldt dat de activiteit geen Natuurbeschermingswetvergunning nodig heeft, *indien de activiteit wordt uitgevoerd onder de in dit Natura 2000-beheerplan opgenomen voorwaarden*.

Als een groen of geel beoordeelde activiteit in de praktijk toch tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen leidt, zal het bevoegd gezag opnieuw een habbatoets moeten (laten) verrichten en zo nodig nieuwe voorwaarden en beperkingen in het Natura 2000-beheerplan moeten opnemen. De kans daarop is klein omdat de beoordeling uitgaat van 'afstanden waarbij redelijkerwijs significante effecten kunnen worden uitgesloten'.

Daar waar nader onderzoek nodig is (categorieën oranje, rood en soms ook geel), de mitigerende maatregelen nog niet in dit Natura 2000-beheerplan zijn opgenomen en de activiteit onder de definitie 'andere handelingen' valt (zie paragraaf 5.2), liggen het initiatief tot en de financiering van dit onderzoek bij het bevoegd gezag, de provincie Overijssel.

³⁸ Een eerste versie van de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen is gebaseerd op het werkdocument, de PAS-gebiedsanalyse en Centrale Beoordeling. Dit 1^e concept is op 13 mei 2014 voorgelegd aan de partners.

5.4 Beschrijving en beoordeling van de bestaande activiteiten

In de volgende paragrafen worden activiteiten in en rondom het Natura 2000-gebied beschreven en beoordeeld die van invloed kunnen zijn op de instandhoudingsdoelstellingen. Deze beoordeling geeft inzicht in de mogelijke effecten op de instandhoudingsdoelstellingen³⁹. Uit deze beoordeling volgt of de activiteit, al dan niet onder voorwaarden, kan worden voortgezet.

Het gaat hierbij om een beoordeling van het feitelijke gebruik en niet om het vergunde gebruik. In enkele voorkomende gevallen is ook het vergund gebruik beoordeeld op eventuele effecten. Wanneer dit het geval is, dan is dit expliciet vermeld.

5.4.1 Drinkwaterwinning

Beschrijving drinkwaterwinning

Het grootste potentiële effect van drinkwaterwinning op de instandhoudingsdoelstellingen is verdroging. Dat uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is daardoor mogelijk lager dan de gewenste of benodigde grondwaterstand voor de aanwezige habitattypen en -soorten. Mogelijke neveneffecten van verdroging op de instandhoudingsdoelstellingen zijn vermesting en verzuring. Deze neveneffecten zijn niet meegenomen in deze beoordeling omdat zij onderdeel uitmaken van het PAS.

Daarnaast kan door de aanleg of uitbreiding van locaties voor drinkwaterwinning lokaal oppervlakteverlies of versnippering optreden van het leefgebied van soorten of van habitattypen. Deze zijn niet nader bepaald in dit onderzoek, aangezien dit reeds onderdeel uitmaakt van de m.e.r. en vergunningsaanvragen die bij zo'n ontwikkeling worden opgesteld.

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat binnen een afstand van tien kilometer⁴⁰ van het Dinkelland twee drinkwaterwinning liggen. De relevante informatie over deze drinkwaterwinning staat in Tabel 13⁴¹.

Tabel 13 Drinkwaterwinningen rondom Dinkelland

Locatie	Afstand (kilometer)	Werkelijke onttrekking 2011 (Mm ³ /jaar)	Vergunde onttrekking 2011 (Mm ³ /jaar)
Rodenmors	3,9	1,5	1,5
Lossen	3,0	1,5	2,4

Beoordeling drinkwaterwinning

Een drinkwaterwinning kan leiden tot verdroging. Dat uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is daardoor mogelijk lager dan de gewenste of benodigde grondwaterstand van de aanwezige habitattypen en -soorten. De beoordeling van de drinkwaterwinningen bestaat uit de volgende stappen:

- Ligt de verlagingscontour binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied?
- Zo ja, is de verlaging binnen het Natura 2000-gebied groter dan 5 centimeter⁴²?

Uit het Centrale Beoordeling blijkt dat het beïnvloedingsgebied van de huidige onttrekking van drinkwaterwinning Lossen niet reikt tot aan het Natura 2000-gebied Dinkelland. Een negatief effect op het Natura 2000-gebied Dinkelland als gevolg van de huidige onttrekkingshoeveelheid van drinkwaterwinning Lossen kan daarom uitgesloten worden. Het beïnvloedingsgebied van de vergunde situatie is niet bekend. Mogelijk reikt deze wel tot in het Natura 2000-gebied Dinkelland. Omdat de vigerende onttrekkingsvergunning, die deze winning op basis van de Waterwet heeft, beperkt gaat worden tot de huidige onttrekkingshoeveelheden is nader onderzoek naar de effecten van het onttrekken van de vergunde hoeveelheid niet nodig.

³⁹ Artikel 19a, lid 3, onder a, Natuurbeschermingswet

⁴⁰ Voor de onderbouwing van de effectafstand zie de Centrale Beoordeling.

⁴¹ De drinkwaterwinning Weerseloseweg is in 2013 gesloten. Daarom wordt in dit Natura 2000-beheerplan niet op deze winning ingegaan.

⁴² Bij verlagingen kleiner dan 5 cm is causaal verband tussen grondwateronttrekking en schade niet aantoonbaar. Dit is gebaseerd op onder meer het protocol van de Commissie van Deskundigen Grondwaterwet (CDG).

Uit het Centrale Beoordeling blijkt verder dat het beïnvloedingsgebied van de vergunde onttrekking van drinkwaterwinning Rodenmors niet reikt tot aan het Natura 2000-gebied Dinkelland. Deze winning heeft dan ook geen invloed op de grondwaterstanden in het Natura 2000-gebied Dinkelland. Een negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van de vergunde onttrekkingshoeveelheid van drinkwaterwinning Rodenmors kan daarom uitgesloten worden.

Voorwaarden

Drinkwaterwinning Losser is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met mitigerende maatregelen uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. De voorwaarde betreft het beperken van de vergunning die deze winning op basis van de Waterwet heeft tot de huidige onttrekkingshoeveelheid.

Conclusie drinkwaterwinning

Groen	Drinkwaterwinning Rodemors
Geel	Drinkwaterwinning Losser kan worden gecontinueerd onder de voorwaarde dat de vergunning wordt beperkt tot de huidige onttrekking.

5.4.2 Industriële grondwateronttrekkingen

In deze paragraaf worden alleen vergunde grondwateronttrekkingen met als hoofddoel industrie behandeld. De vergunde capaciteit van deze winningen is in de meeste gevallen groter dan 150.000 m³/jaar. Overige vergunningen die niet als hoofddoel 'Industrie' hebben en meldingsplichtige grondwateronttrekkingen worden behandeld in paragraaf 5.4.3.

Beschrijving industriële grondwateronttrekking

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat ten tijde van deze beoordeling binnen een afstand van tien kilometer⁴³ van het Dinkelland twee industriële grondwateronttrekkingen lagen. De relevante informatie over deze grondwateronttrekkingen staat in Tabel 14.

Tabel 14 Industriële grondwateronttrekkingen rondom Dinkelland

Locatie	Afstand (kilometer)	Werkelijke onttrekking 2011 (Mm ³ /jaar)	Vergunde onttrekking 2011 (Mm ³ /jaar)
Grolsch bierbrouwerij	10	0,4	1,39
Coöperatie Zuivelindustrie	0,58	Onbekend	0,19

Beoordeling industriële grondwateronttrekking

Industriële grondwateronttrekkingen kunnen leiden tot verdroging. Die uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is daardoor mogelijk lager dan de gewenste of benodigde grondwaterstand van de aangewezen habitattypen en habitatrictijnsoorten.

De beoordeling van de industriële grondwateronttrekkingen bestaat uit de volgende stappen:

- Ligt de verlagingcontour binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied?
- Zo ja, is de verlaging binnen het Natura 2000-gebied groter dan 5 centimeter⁴⁴?

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat de Cooperatie Zuivelindustrie in het verleden in cumulatie met een kleine grondwateronttrekking ten behoeve van sanering een lichte verlaging van de grondwaterstanden in het Natura 2000-gebied Dinkelland veroorzaakte. De grondwateronttrekking van Coöperatie Zuivelindustrie is inmiddels beëindigd (op het terrein van de voormalige zuivelfabriek staan inmiddels woningen). Op het effect van de kleine grondwateronttrekking ten behoeve van sanering wordt in paragraaf 5.4.3 ingegaan.

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat het beïnvloedingsgebied van de onttrekking van Grolsch buiten het Natura 2000-gebied Dinkelland blijft. Deze onttrekking heeft dus geen effect op de grondwaterstanden binnen het Natura 2000-gebied. Negatieve effecten op de

⁴³ Voor de onderbouwing van de effectafstand zie de Centrale Beoordeling.

⁴⁴ Bij verlagingen kleiner dan vijf centimeter is causaal verband tussen grondwateronttrekking en schade niet aantoonbaar. Dit is gebaseerd op onder meer het protocol van de Commissie van Deskundigen Grondwaterwet (CDG).

instandhoudingsdoelstellingen kunnen daarom worden uitgesloten en de huidige industriële grondwateronttrekking kan worden voortgezet.

Conclusie industriële grondwateronttrekking

Groen	Grolsch bierbrouwerij
-------	-----------------------

5.4.3 Kleine (niet agrarische) grondwateronttrekkingen onder verantwoordelijkheid van het waterschap

Beschrijving

Deze paragraaf behandelt de grondwateronttrekkingen die op grond van de waterwet vergunningplichtig zijn bij het waterschap. Het gaat hier specifiek om winningen kleiner dan 150.000 m³ (art. 6.4 Waterwet jo art. 3.5 Keur Waterschap Vechtstromen). Deze grondwateronttrekkingen hebben diverse doeleinden waaronder: grondwatersanering, tijdelijke en permanente bronbemaling, proceswater, koude-warmte opslag, koelwater, kleine drinkwateronttrekkingen voor zowel dierlijke als menselijke consumptie en beregening met grondwater. In paragraaf 5.4.4 wordt specifiek ingegaan op onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten.

In onderstaande tabel (Tabel 15) staat het overzicht van de kleine, niet agrarische, onttrekkingen rondom het Natura 2000-gebied Dinkelland die in de Centrale Beoordeling zijn beoordeeld. Het betreft onttrekkingen binnen een straal van 10 kilometer voor vergunningplichtige en een straal van 0,3 kilometer voor meldingsplichtige grondwateronttrekkingen. Agrarische onttrekkingen worden behandeld in paragraaf 5.4.4.

Tabel 15 Kleine niet agrarische grondwateronttrekkingen rondom Dinkelland

Type winning	Aantal vergunningen	Aantal meldingen
Bronbemaling	9	0
Sanering	2	0

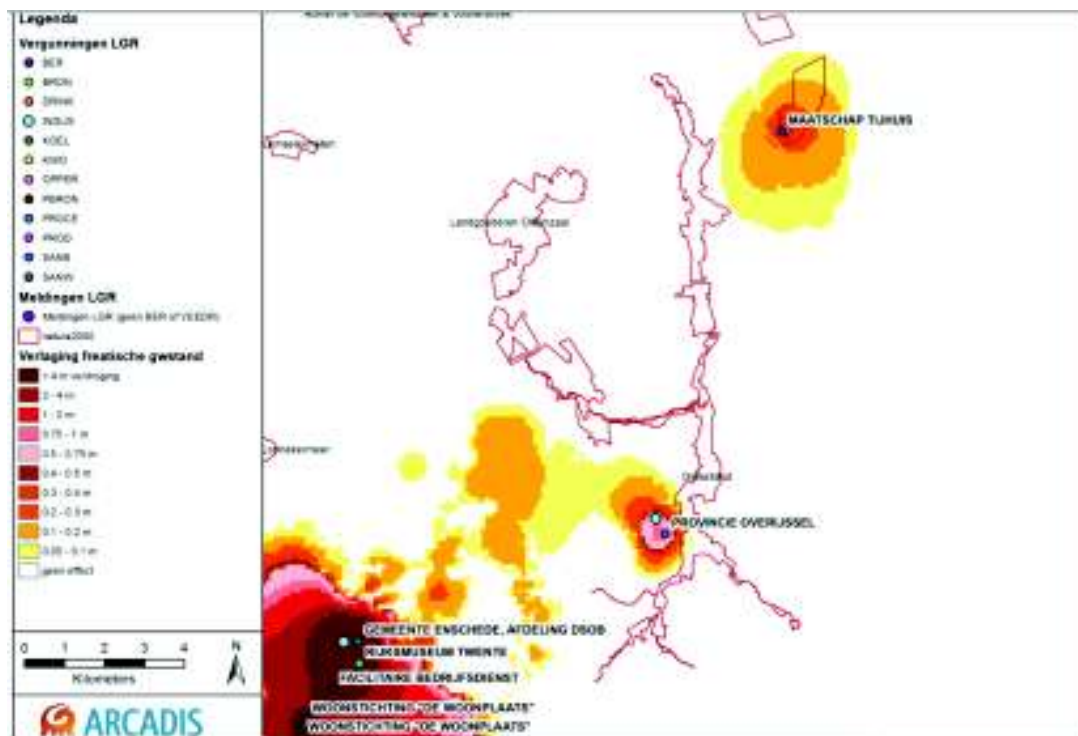
Beoordeling

In de Centrale Beoordeling is het effect van de grondwateronttrekkingen op de grondwaterstanden in het Natura 2000-gebied Dinkelland bepaald. Hierbij is rekening gehouden met cumulatieve effect van de onttrekkingen. Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat twee vergunningplichtige grondwateronttrekkingen tot een verlaging van de grondwaterstanden in het Natura 2000-gebied Dinkelland leiden. Het gaat om de volgende onttrekkingen:

- Maatschap Tijhuis (zie paragraaf 5.4.4), dit betreft een agrarische grondwateronttrekking.
- Sanering van de Provincie Overijssel. Aan de zuidkant van het Dinkelland valt het beïnvloedingsgebied van deze onttrekking samen met het beïnvloedingsgebied van een industriële onttrekking (Coöperatie Zuivelindustrie). Ten tijde van het opstellen van de Centrale Beoordeling hadden deze twee onttrekkingen samen een verlangend effect op de grondwaterstand binnen het Natura 2000-gebied Dinkelland. Het ging hier om een zeer beperkt deel van het Natura 2000-gebied Dinkelland (zie Figuur 6). Inmiddels (najaar 2014) is de grondwateronttrekking van de Coöperatie Zuivelindustrie beëindigd. Op dit moment is onduidelijk hoe groot het effect van alleen de sanering is.

Conclusie kleine (niet agrarische) grondwateronttrekkingen onder verantwoordelijkheid van het waterschap

Groen	Bestaande grondwateronttrekkingen, en nieuwe grondwateronttrekkingen buiten een straal van 10 kilometer van Dinkelland.
-------	---

Figuur 6 Beïnvloedingsgebied kleine winningen (niet zijnde beregening en veedrenking) rondom de Natura 2000-gebieden Dinkelland en Landgoederen Oldenzaal⁴⁵

5.4.4 Onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten

Beschrijving

Het doel van deze paragraaf is het treffen van een regeling voor beregeningsonttrekkingen en onttrekkingen ten behoeve van veedrenking. Waar mogelijk wordt aangesloten bij de beregeningsregeling van de waterschappen (zie paragraaf 4.5). Echter, voor het effect op de instandhoudingsdoelstellingen is het niet van belang waarvoor een onttrekking wordt gebruikt. Het onttrekkingsregime (pompcapaciteit, duur, periode, maximale hoeveelheid) is wel van belang. In aansluiting op het beleid van de waterschappen wordt in het Natura 2000-beheerplan onder onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten het volgende verstaan: *'Een onttrekking met een pompcapaciteit kleiner dan 60 m³ per uur, met een maximum van 25.000 m³ per jaar'*. Onder deze definitie vallen zowel de beregeningsonttrekkingen en de onttrekkingen ten behoeve van veedrenking die bij het waterschap meldingsplichtig zijn, als de zeer kleine onttrekkingen met een pompcapaciteit kleiner dan 10 m³ per uur die bij het waterschap noch meldingsplichtig, noch vergunningplichtig zijn.

Beoordeling

Bestaande onttrekkingen

Beregening Maatschap Tuijthuis. De beregeningsinstallatie ligt op ongeveer 70 meter afstand van het Natura 2000-gebied en zorgt voor een verlaging van de grondwaterstanden in het Beuniger Achterveld en in Punthuizen. De verlaging varieert van vijf tot tien centimeter in het noorden van het Beuniger Achterveld tot ongeveer 50 centimeter in Punthuizen. Gezien deze grote verlaging van de grondwaterstand en het feit dat hier grondwaterafhankelijke habitattypen voorkomen, kan worden gesteld dat deze winning significant negatieve effecten veroorzaakt die niet met eenvoudige mitigerende maatregelen zijn op te lossen.

⁴⁵ Bron: Centrale Beoordeling

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat significant negatieve effecten van onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten buiten een straal van 300 meter uit te sluiten zijn⁴⁶. In bijlage 5 is een kaart opgenomen waarop deze zone is weergegeven. Ten tijde van het opstellen van de Centrale Beoordeling waren er 24 onttrekkingen binnen een straal van 300 meter rond het Dinkelland bekend. Naar alle waarschijnlijkheid is het overzicht dat voor de Centrale Beoordeling is gebruikt echter incompleet. Mogelijk liggen binnen een straal van 300 meter rondom Dinkelland nog onttrekkingen die niet bekend waren ten tijde van het opstellen van de Centrale Beoordeling. Door het uitvoeren van de hydrologische herstelmaatregelen (M1, M3, M6, M14, M26, M27, M28, M29 en M30) uit de PAS-gebiedsanalyse is echter voldoende gewaarborgd dat de habitattypen en het leefgebied van habitatsoorten worden behouden. Aan de hand van de monitoringsresultaten moet worden bepaald of het grondwaterregime een knelpunt vormt voor het behalen van de uitbreidings- en verbeterdoelstellingen. Hiervoor is een onderzoeksmaatregel opgenomen (zie paragraaf 6.2.1). Uit dit onderzoek moet blijken of aanvullende mitigerende maatregelen genomen moeten worden.

Nieuwe onttrekkingen

Met het opnemen van effectafstanden voor kleine onttrekkingen ontstaat er voor meer dan 80% van het oppervlak in Overijssel (de gebieden buiten de grens van de effectafstanden) een vergunningsvrije zone van de Natuurbeschermingswet voor het realiseren van nieuwe onttrekkingen. Voor het overgrote deel van de agrarische ondernemers geeft dit duidelijkheid en gemak. Binnen de effectafstanden blijft de Natuurbeschermingswet van toepassing.

De effecten van het aanleggen van nieuwe grondwateronttrekkingen zijn niet in het PAS meegenomen. Indien nieuwe grondwateronttrekkingen binnen de effectafstand van 300 meter vanaf het Natura 2000-gebied Dinkelland worden aangelegd moet de initiatiefnemer onderzoeken of er negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen op kunnen treden. Indien dit niet uit te sluiten valt, dient de initiatiefnemer een Natuurbeschermingswet-vergunning aan te vragen. Zoals in paragraaf 4.5 al is beschreven staat het waterschap binnen een straal van 200 meter rondom kwetsbare natte natuur geen nieuwe beregeningsonttrekkingen toe.

Het aanleggen van nieuwe onttrekkingen buiten de effectafstand van 300 meter vanaf het Natura2000-gebied Dinkelland is vergunningvrij. In bijlage 5 is een kaart opgenomen waarop deze zone is weergegeven.

Vervangen bestaande onttrekkingen

Indien een bestaande installatie op dezelfde locatie wordt vervangen door een installatie met dezelfde capaciteit en de maximale onttrekking van 25.000 m³ per jaar in acht wordt genomen, verandert het effect van de grondwateronttrekking niet. Een dergelijke wijziging is zowel binnen als buiten de effectafstand van 300 meter vanaf het Natura 2000-gebied Dinkelland vergunningvrij.

Voorwaarden

Bestaande onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten binnen een straal van 300 meter van het Dinkelland zijn beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende voorwaarde:

- Uitvoeren van de hydrologische herstelmaatregelen (M1, M3, M6, M14, M26, M27, M28, M29 en M30) uit de PAS-gebiedsanalyse.

Conclusie grondwateronttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten

Groen	Nieuwe onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten buiten een straal van 300 meter van het Dinkelland. Op dezelfde locatie vervangen van de bestaande grondwateronttrekking met een onttrekking met dezelfde capaciteit, waarbij de maximale onttrekking van 25.000 m ³ per jaar in acht wordt genomen.
Geel	Bestaande onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten binnen een straal van 300 meter van het Natura2000-gebied Dinkelland. Deze grondwateronttrekkingen kunnen worden gecontinueerd onder bovengenoemde voorwaarden.

⁴⁶ Voor de onderbouwing van de effectafstand zie de Centrale Beoordeling. De effectafstand wordt in nader onderzoek nader gespecificeerd, zie paragraaf 6.2.1.

5.4.5 Berekening met oppervlaktewater

Beschrijving berekening met oppervlaktewater

Ten behoeve van beregening en bevoeiing wordt door agrariërs oppervlaktewater onttrokken. Dit mag echter niet uit alle watergangen. Zo is binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied onttrekking uit de Snoeyinksbeek op grond van de Keur van Waterschap Vechtstromen verboden. Ook buiten de begrenzing ligt een aantal beken waaruit niet mag worden onttrokken. Het gaat om de Bethlehemsche beek, Lutterbeek, Roorderheurnerbeek, Lage Kavikbeek en Bloemenbeek.

Beoordeling berekening met oppervlaktewater

Berekening met oppervlaktewater kan ervoor zorgen dat de drainerende werking van watergangen toeneemt. Dit kan effect hebben op de grondwaterstanden in het Natura 2000-gebied, waardoor grondwaterafhankelijke habitattypen en leefgebieden van habitatsoorten kunnen verdrogen.

In de praktijk vindt onttrekking van oppervlaktewater voor beregening plaats uit watergangen die voldoende water aanvoeren. Dit is geregeld in de beregeningsregeling van het Waterschap Vechtstromen (paragraaf 4.5). In deze regeling is vastgelegd dat beregening vanuit oppervlaktewater alleen is toegestaan zolang de eerstvolgend benedenstrooms gelegen stuw nog overstroomt. Zodra de afvoer stagneert, treedt automatisch en met onmiddellijke ingang een beregeningsverbod in werking in het desbetreffende peilgebied. Er mag dus alleen onttrokken worden zonder dat er een verlaging van het waterpeil plaatsvindt. Het oppervlaktewaterpeil in de watergangen waaruit wordt onttrokken is daarmee gegarandeerd.

Wanneer beregening uit oppervlaktewater onder de voorwaarden uit de beregeningsregeling plaatsvindt, leidt dit niet tot een daling van de waterpeilen in de watergangen. Een toename van de drainerende werking van watergangen door beregening met oppervlaktewater is dan ook niet aan de orde. Hierdoor zijn negatieve effecten op grondwaterafhankelijke habitattypen en leefgebieden van habitatsoorten op voorhand uitgesloten.

Voorwaarden

Berekening met oppervlaktewater is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende voorwaarde: 'beregening vanuit oppervlaktewater is alleen toegestaan zolang de afvoer over de eerstvolgende benedenstrooms gelegen stuw niet stagneert'.

Conclusie berekening met oppervlaktewater

Geel	Berekening met oppervlaktewater kan worden gecontinueerd onder de voorwaarde dat de afvoer over de eerstvolgende benedenstrooms gelegen stuw niet stagneert.
------	--

5.4.6 Rioolwaterzuiveringsinstallaties

In de provincie Overijssel bevinden zich enkele tientallen rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). Een RWZI kan vanuit twee invalshoeken invloed hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied:

- Directe effecten: sommige effecten zoals geluidhinder, lichthinder, transportbewegingen, aanwezigheid van mensen en opwerveling van slib hebben, onafhankelijk van de ligging in het stroomgebied, op korte afstand van de RWZI mogelijk invloed.
- Diffuse effecten: een RWZI ligt bovenstrooms ten opzichte van een Natura 2000-gebied: als een RWZI loost in een hoofdwaterloop/beek kan dat op grotere afstand invloed hebben. Dit kan leiden tot verontreiniging.

Significant negatieve effecten van geluid, licht en optische verstoring op instandhoudingsdoelstellingen kunnen op een afstand van meer dan 2 kilometer geheel worden uitgesloten⁴⁷. Significant negatieve effecten van 'verontreiniging' en 'vermesting' kunnen worden uitgesloten als een RWZI benedenstrooms in het stroomgebied ligt.

⁴⁷ Voor de onderbouwing van de effectafstanden zie de Centrale Beoordeling

Beschrijving RWZI's

Binnen twee kilometer van het Natura 2000-gebied Dinkelland en bovenstrooms in het stroomgebied liggen twee RWZI's:

- RWZI Glanerbrug, lozing op de Glanerbeek en de Dinkel;
- RWZI Losser, lozing op de Dinkel.

De RWZI's liggen bovenstrooms respectievelijk naast het Natura 2000-gebied.

Beoordeling RWZI's

Uit de Central Beoordeling blijkt dat significant negatieve effecten als gevolg van de directe effecten boven een afstand van twee kilometer kunnen worden uitgesloten. Hierbij geldt de kanttekening dat voor geluid een effectafstand van 50 meter geldt; voor lichthinder geldt een effectafstand van 300 meter.

Uit de effectenindicator (zie paragraaf 5.3.2) blijkt dat alle verstoringfactoren die een rol spelen bij de RWZI's voor de instandhoudingsdoelstellingen van dit Natura 2000-gebied relevant kunnen zijn.

Uit de PAS-gebiedsanalyse blijkt dat eutrofiëring door de aanvoer van nutriëntenrijk slib een mogelijk knelpunt is voor de habitattypen stroomdalgraslanden en vochtige alluviale bossen die langs de Dinkel en de Snoeyinksbeek liggen. De lozingen van RWZI's dragen bij aan de nutriëntenrijkdom van het slib in de Dinkel, de Snoeyinksbeek staat niet onder invloed van de RWZI's. Het gaat hier om een mogelijk knelpunt, niet om een groot knelpunt of een knelpunt dat overduidelijk is aangetoond.

Directe effecten

RWZI Glanerbrug ligt op ongeveer 430 meter van het Natura 2000-gebied. De RWZI Losser ligt op ongeveer 90 meter van het Natura 2000-gebied. Rondom beide RWZI's zijn bomen aangeplant, waardoor de installaties zijn ingebed in het landschap. Optische verstoring is gezien deze inbedding dan ook niet aan de orde. Verstoring door geluid leidt niet tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. De RWZI Glanerbrug ligt hiervoor te ver van het Natura 2000-gebied af en de landschappelijke inbedding van de RWZI Losser zorgt ervoor dat het geluid wordt gedempt en licht wordt afgeschermd.

De RWZI Glanerbrug loost op de Glanerbeek. Uit de PAS-gebiedsanalyse blijkt dat door deze lozing de Glanerbeek niet droogvalt in de zomer. Deze RWZI heeft daardoor een effect op de stroomsnelheid, overstromingsfrequentie en dynamiek van het substraat van deze beek. Negatief is dit effect echter niet. Sterker nog, doordat de beek niet droogvalt, wordt veel minder kwel afgevangen, waardoor de vochtige alluviale bossen langs deze beek minder verdrogen. De lozingen van deze RWZI leiden niet tot overstroming van de vochtige alluviale bossen langs de Glanerbeek. Hier komt nog bij dat doordat de Glanerbeek niet droogvalt, rivieronderpad in de beek voorkomt.

De RWZI Losser loost op de Dinkel. Gezien de omvang van de Dinkel, heeft de lozing geen significant negatief effect op het debiet van deze beek, de stroomsnelheid, overstromingsfrequentie en de dynamiek van het substraat worden niet wezenlijk beïnvloed door de RWZI. Significant negatieve effecten als gevolg van deze verstoringfactoren zijn dan ook bij voorbaat uitgesloten.

Diffuse effecten

Door lozingen dragen de RWZI's bij aan de stikstof- en fosfaatconcentraties van het oppervlaktewater en het slib. Inundatie met nutriëntenrijk slib kan een knelpunt vormen voor de habitattypen stroomdalgraslanden en vochtige alluviale bossen langs de Dinkel. Voor de rivieronderpad vormen de nutriëntenconcentraties geen knelpunt. Uit het profielendocumentⁱⁱⁱ blijkt dat andere factoren, zoals stroomsnelheid en zuurstofrijkdom, belangrijker zijn dan de concentraties stikstof en fosfaat. Van belang is nog dat als gevolg van de doorstroming van de rivieren in het Natura 2000-gebied Dinkelland algenbloei niet optreedt.

Vanuit de KRW worden bij beide RWZI's maatregelen genomen om de kwaliteit van het effluent te verbeteren. Hierdoor gaan deze RWZI's minder stikstof en fosfaat op het oppervlaktewater lozen^{iv}. Uit onderzoek^v blijkt dat de nutriëntenrijkdom in de Dinkel, behalve door de RWZI's, ook wordt bepaald door afspoeling van meststoffen van landbouwpercelen. In het kader van het PAS worden binnen het Natura 2000-gebied langs de Dinkel en haar zijbeken landbouwpercelen verworven en opnieuw ingericht. De bemesting van deze percelen wordt gestopt, waardoor de afspoeling van mest en daarmee de fosfaat- en stikstofconcentraties in het water van de Dinkel afnemen. In de eerste

beheerplanperiode heeft deze PAS-maatregel betrekking op een aantal gronden dat stroomopwaarts van de habitattypen vochtige alluviale bossen en stroomdalgraslanden ligt. De inspoeling van meststoffen in deze habitattypen neemt in de eerste beheerplanperiode daardoor af. De hydrologische herstelmaatregelen uit de PAS-gebiedsanalyse leiden er tevens toe dat de grondwaterstanden in het Natura 2000-gebied omhoog gaan. Hierdoor neemt de invloed van kwel in de vochtige alluviale bossen toe. De herstelstrategie voor het habitatype vochtige alluviale bossen geeft aan dat herstel van de aanvoer van kwelwater als meest effectieve maatregel wordt beschouwd om de effecten van eutrofiëring teniet te doen. Verhoging van de grondwaterstand vermindert het risico op eutrofiëring door oppervlaktewater, omdat verontreinigd oppervlaktewater bij hoge grondwaterstanden niet of minder kan infiltreren in de wortelzone.

Geconcludeerd wordt dat in en rondom het Natura 2000-gebied maatregelen worden genomen die de fosfaat- en stikstofbelasting sterk verminderen (het herinrichten en uit bemesting nemen van landbouwgronden en hydrologische herstelmaatregelen). De RWZI's staan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen dan ook niet in de weg. Hier komt nog bij dat in het KRW spoor wordt gewerkt om de kwaliteit van het effluent van de RWZI's te verbeteren

Voorwaarden

De RWZI's Glanerbrug en Losser zijn beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende voorwaarde: 'uitvoeren van de maatregelen uit de PAS-gebiedsanalyse'

Conclusie RWZI's

Geel	De RWZI's Glanerbrug en Losser kunnen worden gecontinueerd onder de voorwaarden dat de PAS-maatregelen worden uitgevoerd.
------	---

5.4.7 Riooloverstorten

Mogelijke effecten van riooloverstorten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn vermist en verontreiniging.

Uitgangspunt voor de selectie van riooloverstorten met mogelijk significant negatieve effecten is geweest dat een riooloverstort mogelijk van invloed is op een Natura 2000-gebied als het object zich binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied bevindt of binnen een watersysteem stroomopwaarts ten opzichte van het Natura 2000-gebied is gelegen. Significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen van benedenstroomse overstorten worden uitgesloten.

Beschrijving riooloverstorten

Binnen en in de directe omgeving van het Natura 2000-gebied Dinkelland liggen vier riooloverstorten. De relevante informatie over deze overstorten staat in Tabel 16.

Tabel 16 Riooloverstorten binnen en in de directe omgeving van het Natura 2000-gebied Dinkelland

	Locatie	Code gemeente	Type	Afstand tot Natura 2000-gebied
Vergund gebruik	Overdinkel Hoofdgebied, Invalsweg	Externe overstort randvoorziening BBB	Gemengd stelsel	Ligging nabij het gebied
Vergund gebruik	Glane Hoofdgebied, Weertstraat	Putnummer 45	Gemengd stelsel	Ligging nabij het gebied
Vergund gebruik	Losser Hoofdgebied, Gildehauserweg	Putnummer 1180	Gemengd stelsel	Ligging nabij het gebied
Vergund gebruik	Losser Hoofdgebied, Ravenhorsterweg	Externe overstort randvoorziening BBB	Gemengd stelsel	Ligging nabij het gebied

Beoordeling riooloverstorten

De aanwezige riooloverstorten monden direct of indirect uit in de Dinkel, Glanerbeek en Ruhenbergerbeek. Door lozingen dragen de riooloverstorten bij aan de stikstof- en fosfaatconcentraties van het oppervlaktewater en het slib. Inundatie met nutriëntenrijk slib kan een knelpunt vormen voor de habitattypen stroomdalgraslanden en vochtige alluviale bossen langs de Dinkel. Voor de rivieronderpad vormen de nutriëntenconcentraties over het algemeen geen knelpunt. Uit het profielendocumentⁱⁱⁱ blijkt dat andere factoren, zoals stroomsnelheid en

zuurstofrijkdom, belangrijker zijn dat de concentraties stikstof en fosfaat. Van belang is nog dat als gevolg van de doorstroming van de rivieren in het Natura 2000-gebied Dinkelland algenbloei niet optreedt. Wel kan de beek in de directe omgeving van het riooloverstort ongeschikt zijn voor deze soort. Door lozing kan de bodem bedekt raken met slib, terwijl de rivierdonderpad een gevarieerde bodem met zand en kiezels nodig heeft.

Op dit moment is onbekend hoe vaak de riooloverstorten in werking treden en hoeveel effluent deze overstorten lozen wanneer zij in werking treden. Daardoor is de precieze bijdrage van een afzonderlijke overstort aan de stikstof- en fosfaatconcentraties in het oppervlaktewater niet te bepalen. Wel blijkt uit onderzoek dat alle riooloverstorten die indirect op de Dinkel lozen maar zeer beperkt bijdragen aan de nutriëntenconcentraties in de Dinkel^v. De negatieve effecten op de kwaliteit van het oppervlaktewater en dus op de habitattypen en het leefgebied van de rivierdonderpad is dus zeer beperkt. Hier komt nog bij dat de overstorten alleen in werking treden bij hoge neerslag. Tijdens een lozing is er dus sprake van een sterke verdunning van het vervuilde water, waardoor de nutriëntenconcentraties tijdens een lozing relatief laag zijn. Tevens blijkt uit onderzoek^v dat de nutriëntenrijkdom in de Dinkel mede wordt bepaald door afspoeling van meststoffen van landbouwpercelen. In het kader van het PAS worden binnen het Natura 2000-gebied langs de Dinkel en haar zijbeken landbouwpercelen verworven en opnieuw ingericht. De bemesting van deze percelen wordt gestopt, waardoor de afspoeling van mest en daarmee de fosfaat- en stikstofconcentraties in het water van de Dinkel afnemen. In de eerste beheerplanperiode heeft deze PAS-maatregel betrekking op een aantal gronden dat stroomopwaarts van de habitattypen vochtige alluviale bossen en stroomdalgraslanden ligt. De inspoeling van meststoffen in deze habitattypen neemt in de eerste beheerplanperiode daardoor af. De hydrologische herstelmaatregelen uit de PAS-gebiedsanalyse leiden er tevens toe dat de grondwaterstanden in het Natura 2000-gebied omhoog gaan. Hierdoor neemt de invloed van kwel in de vochtige alluviale bossen toe. De herstelstrategie voor het habitatype vochtige alluviale bossen geeft aan dat herstel van de aanvoer van kwelwater als meest effectieve maatregel wordt beschouwd om de effecten van eutrofiëring teniet te doen. Verhoging van de grondwaterstand vermindert het risico op eutrofiëring door oppervlaktewater, omdat verontreinigd oppervlaktewater bij hoge grondwaterstanden niet of minder kan infiltreren in de wortelzone.

In het kader van de KRW werken de waterschappen en gemeenten aan een verbetering van de waterkwaliteit. In dit kader worden rioolstelsels aangepast (afkoppelen van regenwater), waardoor overstorten minder vaak in werking treden. Ook worden in dit kader riooloverstorten verwijderd^{vi}.

Geconcludeerd wordt dat in en rondom het Natura 2000-gebied maatregelen worden genomen die de fosfaat- en stikstofbelasting sterk verminderen (het herinrichten en uit bemesting nemen van landbouwgronden en hydrologische herstelmaatregelen). De riooloverstorten staan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen dan ook niet in de weg. Hier komt nog bij dat in het KRW spoor wordt gewerkt aan de verbetering van de waterkwaliteit.

Voorwaarden

De in Tabel 16 genoemde riooloverstorten zijn beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Bij deze mitigerende maatregel gaat het om het uitvoeren van de maatregelen uit de PAS-gebiedsanalyse.

Conclusie riooloverstorten

Geel	De genoemde riooloverstorten kunnen worden gecontinueerd onder de voorwaarde dat de PAS-maatregelen worden uitgevoerd.
------	--

5.4.8 Beheer en onderhoud waterinfrastructuur

Beschrijving beheer en onderhoud waterinfrastructuur

Binnen het Natura 2000-gebied en in de directe omgeving daarvan liggen verschillende watergangen. Het beheer van de watergangen bestaat uit het verwijderen van de begroeiing en het op diepte houden van de watergangen. Hiervoor worden de oevers van de watergangen gemaaid en worden de watergangen gebaggerd.

Beoordeling beheer en onderhoud waterinfrastructuur

De onderhoudswerkzaamheden aan de watergangen kunnen leiden tot optische verstoring, verstoring door geluid en verstoring door mechanische effecten. Tevens kan het baggeren van de watergangen ertoe leiden dat de rivierdonderpad wordt weggevangen, waardoor de populatiedynamiek verandert.

Om negatieve effecten op de rivierdonderpad te voorkomen dient in waterwangen waarvan vermoed wordt dat ze leefgebied zijn van de rivierdonderpad op de volgende wijze te worden gewerkt, gebaseerd op ondermeer de Soortenstandaard bittervoorn^{vii} en de gedragscode Flora- en faunawet voor de Waterschappen (2011):

- Faseer schonings- en baggerwerkzaamheden van een watergang in ruimte en tijd. Hierbij moet op minimaal 25% van de oppervlakte van de watergang voldoende geschikt habitat aanwezig blijven. Voer de werkzaamheden niet uit in de voortplantingstijd van deze soorten (maart tot en met augustus). Gebruik apparatuur waarmee de hoeveelheid slachtoffers zo beperkt mogelijk is. Voor baggeren is de beste methode werken met een zuiger/pomp. Bagger niet met apparatuur met vleugels die materiaal naar binnen schuiven (zie ook de genoemde Soortenstandaard). Werk bij het baggeren in de richting van open water en bagger, in watergangen die geen hoofdtaak hebben als waterafvoer, maximaal 50% van de oppervlakte.

De werkzaamheden gebeuren slechts een paar keer per jaar en vinden verspreid over het jaar plaats. Significante negatieve effecten als gevolg van optische verstoring of verstoring door geluid zijn dan ook uitgesloten. Onder de hierboven beschreven voorwaarden staat deze activiteit het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg.

Voorwaarden

Beheer en onderhoud waterinfrastructuur is beoordeeld met code geel: Significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende voorwaarden:

- Schonings- en baggerwerkzaamheden van een watergang faseren in ruimte en tijd. Hierbij moet op minimaal 25% van de oppervlakte van de watergang voldoende geschikt habitat aanwezig blijven;
- Werkzaamheden niet uitvoeren tussen maart en augustus;
- Gebruik maken van apparatuur waarmee de hoeveelheid slachtoffers zo beperkt mogelijk is;
- Werk bij het baggeren in de richting van open water en bagger in watergangen die geen hoofdtaak hebben als waterafvoer maximaal 50% van de oppervlakte.

Conclusie beheer en onderhoud waterinfrastructuur

Geel	Het beschreven beheer en onderhoud van de waterinfrastructuur kan worden gecontinueerd onder bovengenoemde voorwaarden.
------	---

5.4.9 Peilbeheer

Beschrijving peilbeheer

Het waterpeil in en rondom het Natura 2000-gebied Dinkelland wordt ingesteld en gehandhaafd door het Waterschap Vechtstromen. In deze paragraaf wordt ingegaan op de effecten van dit waterpeil op de instandhoudingsdoelstellingen. De effecten van drainage van agrarische percelen en de voorwaarden voor het wijzigen of aanleggen van drainage worden behandeld in paragraaf 5.4.12.

Beoordeling peilbeheer

In de PAS-gebiedsanalyse zijn de knelpunten met betrekking tot het peilbeheer aangegeven. Het gaat om de volgende knelpunten:

- Verlaging waterstand en vermindering kwel door ontwatering door waterlopen en buisdrainage rond het Natura 2000-gebied (dit speelt in Stroothuizen, Beuniger Achterveld, Punthuizen, Dal van de Snoeyinksbeek en dal van de Dinkel);
- Verlaging waterstand en vermindering kwel door laag peil Puntbeek en aanleg Omleidingskanaal (Stroothuizen, Beuniger Achterveld en Punthuizen);
- Verlaging waterstand en vermindering kwel door verdiepen profiel als gevolg van graven en toename afvoerpieken (dal van de Snoeyinksbeek);
- Verlaging waterstand en vermindering kwel door diepe waterloop in Duitsland vlakbij de grens (Punthuizen).

Om het peilbeheer in en rondom het Natura 2000-gebied af te stemmen met de instandhoudingsdoelstellingen is een aantal maatregelen in de PAS-gebiedsanalyse opgenomen (M1, M3, M6, M14, M26, M27, M28, M29 en M30). Het gaat om de volgende maatregelen:

- Verwijderen ontwatering (dempen sloten, verwijderen buisdrains) en inrichten percelen nieuwe natuur binnen het Natura 2000-gebied;
- Omleggen leggerwaterlopen in Dinkeldal;
- Dempen leggerwaterloop (voor Stroothuizen, Beuniger achterveld en Punthuizen);
- Verwijderen detailontwatering, stoppen agrarisch gebruik in verworden nieuwe natuur (EHS) buiten het Natura 200-gebied;
- Dempen greppel in Beuniger Achterheide;
- Lokaal ophogen maaiveld met grond, verondiepen lokale ontwatering, verleggen detailontwatering op Puntbeek en leggerloop.
- Verondiepen Snoeyinksbeek;
- Dempen sloot op grens Nederland-Duitsland ten zuidoosten van Punthuizen.

Door het uitvoeren van deze maatregelen worden de negatieve effecten van het huidige peilbeheer in en rondom het Natura 2000-gebied Dinkelland zo ver verminderd dat de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden.

Voorwaarden

Peilbeheer is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de voorwaarde: Uitvoeren van de maatregelen M1, M3, M6, M14, M26, M27, M28, M29 en M30 uit de PAS-gebiedsanalyse.

Conclusie peilbeheer

Geel	Het beschreven peilbeheer kan worden gecontinueerd onder de voorwaarde dat de hydrologische herstelmaatregelen uit het PAS worden uitgevoerd.
------	---

5.4.10 Rijks- en provinciale wegen

Beschrijving rijks- en provinciale wegen

In de provincie Overijssel ligt circa 850 kilometer provinciale weg en circa 500 kilometer rijksweg. Mogelijke effecten van wegen (door gebruik en regulier beheer en onderhoud zoals van wegdek, kabels en leidingen en berm- en verzorgingslocatiebeheer) zijn: versnippering, verzuring, vermesting, verontreiniging, geluidhinder, lichthinder en optische verstoring. Vermesting en verzuring als gevolg van stikstofemissie door wegverkeer maken onderdeel uit van het PAS en worden in deze paragraaf niet verder behandeld.

Uit het rapport Onderbouwing effectafstanden^{viii} blijkt dat de maximale afstand waarop een weg versturende effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kan hebben drie kilometer is. De volgende wegen liggen binnen een afstand van drie kilometer van Dinkelland (gegevens 1 oktober 2005):

Tabel 17 Rijks- en provinciale wegen rondom het Natura 2000-gebied Dinkelland

Weg	Verkeers-intensiteit (aantal voertuigen per dag)	Aandeel vrachtverkeer (%)	Verlichting	Kortste afstand tot Natura 2000-gebied	Lengte door of langs Natura 2000-gebied
A1	18.250		Ja, op 20 m	Langs gebied	500 m
N342	12.800	11	Deels op > 1km	1,3 km	
N349	4.600	10	Ja, op > 1km	1,5	
N731	7.400	8	Ja, door gebied	Door gebied	350 m
N732	6.200	8	Nee	2,0 km	
N734	10.500	9	Deels, op 900 m	900 m	
N735	5.100	6	Deels, op 350m	350 m	

Beoordeling rijks- en provinciale wegen

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat vanuit boven genoemde rijks- en provinciale wegen geen negatieve effecten te verwachten zijn door versnippering, geluid, optische verstoring en licht.

Conclusie rijks- en provinciale wegen

Groen	A1, N342, N349, N731, N732, N734, N735
-------	--

5.4.11 Industriële en overige bedrijven met een SBI-code

In de Centrale Beoordeling wordt onderscheid gemaakt tussen gieterijen/smelterijen, melkveehouderijen en overige bedrijven met een SBI-code⁴⁸. Voor bedrijven in de sector recreatie en toerisme zie paragraaf 5.4.13.

Gieterijen/smelterijen

Binnen deze SBI-categorie vallen non-ferro-metaalgieterijen/-smelterijen en ijzer- en staalgieterijen/-smelterijen. Deze bedrijven kunnen verontreiniging tot gevolg hebben. Als bij deze bedrijven aluminium wordt gesmolten, kunnen effecten op grote afstand optreden. Er liggen geen bedrijven binnen 10 kilometer⁴⁹ van het Natura 2000-gebied.

Melkveehouderijen/veestallen

Een mogelijk effect van melkveehouderijen (open stallen) op de instandhoudingsdoelstellingen betreft lichthinder. De voor deze verstoringfactor geldende effectafstand is afhankelijk van de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied. Voor Natura 2000-gebied Dinkelland geldt een afstand van 300 meter⁵⁰. Vermesting en verzuring als gevolg van stikstofemissie maken onderdeel uit van het PAS en zijn in deze beoordeling niet meegenomen.

Er liggen 38 melkveehouderijen binnen 300 meter van Natura 2000-gebied Dinkelland.

Op basis van aanvullende (gebied specifieke) informatie vanuit de provincie en haar partners zijn de melkveehouderijen waar mogelijk nader beoordeeld. De lijst van beoordeelde melkveehouderijen inclusief de door de provincie op basis van aanvullende informatie opgestelde eindbeoordeling is te vinden in bijlage 6.

Conclusie stallen melkveehouderijen voor wat betreft lichthinder

Groen	Veestallen van 38 melkveehouderijen (zie bijlage 6)
-------	---

⁴⁸ SBI: Standaard Bedrijfsindeling. Ieder bedrijf dat zich inschrijft in het Handelsregister krijgt een SBI-code. Deze code geeft aan wat de belangrijkste activiteit van een bedrijf is.

⁴⁹ Voor de onderbouwing van de effectafstanden zie de Centrale Beoordeling.

⁵⁰ Voor de onderbouwing van de effectafstanden zie de Centrale Beoordeling

Overige bedrijven

In de Centrale Beoordeling zijn bedrijven met een SBI-code beoordeeld volgens de in paragraaf 5.3.3 gehanteerde werkwijze van 'grof naar fijn'. Bij aanvang zijn ruim 80.000 bedrijven geïnventariseerd. Op basis van de mogelijke verstoringfactoren, de instandhoudingsdoelstellingen en de effectafstanden kon voor ruim 78.000 bedrijven worden uitgesloten dat zij leiden tot significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen. De resterende bedrijven zijn nader beoordeeld.

In 2014 is door ARCADIS een aanvullende beoordeling uitgevoerd van in de Centrale Beoordeling ontbrekende bedrijven⁵¹. Op basis van aanvullende (gebiedspecifieke) informatie vanuit de provincie en haar partners zijn bedrijven waar mogelijk nader beoordeeld. De lijst van beoordeelde bedrijven inclusief de door de provincie op basis van aanvullende informatie opgestelde eindbeoordeling is te vinden in bijlage 8.

Binnen een straal van 1,5 kilometer van het Natura 2000-gebied Dinkelland liggen 49 overige bedrijven. Voor deze bedrijven zijn mogelijk significant negatieve effecten op habitattypen en/of rivieronderpad als gevolg van verstoring door licht, geluid of optische verstoring, op voorhand uitgesloten.

Conclusie overige bedrijven

Groen	49 overige bedrijven (zie bijlage 8)
-------	--------------------------------------

⁵¹ De Centrale beoordeling is gebaseerd op geregistreerde bedrijven. Niet alle bedrijven waren echter geregistreerd omdat dit vanuit voormalige wetgeving niet verplicht was.

5.4.12 Agrarische activiteiten

Beschrijving agrarische activiteiten

Landbouw is in en rond het Natura 2000-gebied aanwezig. In hoofdzaak betreft het melkveehouderijbedrijven. De helft van de agrarische bedrijven bestaat uit grotere bedrijven en de andere helft uit de meer kleinere, vaak hobbymatige bedrijven. Grond- en oppervlaktewateronttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten zijn opgenomen in paragraaf 5.4.3 en 5.4.4.

Agrarische bedrijfsvoeringen zijn over het algemeen erg divers en bestaan uit een groot aantal verschillende, zeer diverse handelingen. Ten aanzien van de Natura 2000-gebieden en mogelijke effecten gaat het voornamelijk om fysieke handelingen die buiten ('op het land') uitgevoerd worden of plaats vinden. Reguliere agrarische activiteiten in en rondom Dinkelland betreffen:

- Machinale bewerkingen op agrarische percelen:
 - Grondbewerking: bewerken van grasland⁵² (bv scheuren);
 - Grondbewerking: ondiepe grondbewerkingen (tot 40 centimeter);
 - Grondbewerking: diepe grondbewerkingen (> 40 centimeter);
 - Bemesten (fysieke activiteit);
 - Maaien;
 - (door)Zaaien/poten;
 - Oogsten van akkerbouwgewassen;
- Bemesting (toepassen van meststoffen);
- Gewasbescherming (toepassen van bestrijdingsmiddelen);
- Drainage;
- Beweiding alle grazers.

Beoordeling agrarische activiteiten

Voor de beoordeling van de agrarische activiteiten wordt gebruik gemaakt van de effectenindicator van het rijk (zie paragraaf 5.3.2). Per gebied is een selectie gemaakt van de relevante verstoringsfactoren (de verstoringsfactoren die specifiek betrekking hebben op stikstofdepositie worden in deze analyse niet meegenomen, aangezien deze in het PAS verwerkt zijn).

Aan de agrarische activiteiten zijn de volgende zes mogelijke verstoringsfactoren gekoppeld:

- Verontreiniging;
- Verdroging;
- Verstoring door geluid;
- Verstoring door licht;
- Optische verstoring;
- Verstoring door mechanische effecten.

Machinale bewerkingen op agrarische percelen

Machinale bewerkingen op agrarische percelen kunnen verstoring door geluid, optische verstoring en verstoring door mechanische effecten tot gevolg hebben. Wat betreft de effecten op de rivierdonderpad en op alle habitattypen behalve het habitatype stroomdalgraslanden geldt:

- De habitattypen en de rivierdonderpad komen niet op de agrarische percelen voor. Omdat machinale bewerkingen op omliggende percelen slechts een paar dagen per jaar en verspreid over het hele jaar plaatsvinden is er alleen sprake van tijdelijke verstoring en zijn significant negatieve effecten als gevolg van geluid en optische verstoring door machinale bewerkingen op voorhand uit te sluiten.
- Omdat de habitattypen en de rivierdonderpad niet op de agrarische percelen voorkomen, zijn significant negatieve effecten van agrarische activiteiten als gevolg van mechanische effecten (betreding en machinale bewerkingen) niet aan de orde.

Wat betreft de effecten op het habitatype stroomdalgraslanden geldt:

- Dit habitatype kan op de agrarische percelen langs de Dinkel voorkomen in een zone van 25 meter langs de Dinkel. Voor dit habitatype is het nodig en zeer urgent dat het vegetatiebeheer in de bestaande voorkomens wordt verbeterd, zodat behoud in de eerste

⁵² Per 1 januari 2015 is de (nieuwe) "Uitvoeringsregeling rechtstreekse betalingen GLB" in werking getreden. In artikel 2.15 lid 1 (zie onder) is formeel vastgelegd dat al het blijvend grasland binnen N2000-gebied wordt aangemerkt als blijvend grasland dat ecologisch kwetsbaar is. In de Europese verordening met betrekking tot het gemeenschappelijk landbouwbeleid (nr. 1307/2013) is dit verbod als volgt vastgelegd: "Landbouwers mogen blijvend grasland dat zich in door de lidstaten uit hoofde van de eerste alinea en, in voorkomend geval, van de tweede alinea aangewezen gebieden bevindt niet omzetten of ploegen."

beheerplanperiode gegarandeerd is en in de tweede en derde beheerplanperiode mogelijkheden kunnen ontstaan voor verbetering van kwaliteit en uitbreiding (conform instandhoudingsdoelstelling). Hiervoor is een PAS maatregel in het Natura 2000-beheerplan opgenomen (in zone van 25 meter langs weerszijde Dinkel binnen Natura 2000 gebied: stoppen bemesting, stoppen weghalen gesedimenteerd zand, gericht inscharen vee op oeverwallen en eventueel maaien en afvoeren (jaarlijks)). Machinale bewerkingen buiten de genoemde zone van 25 meter hebben geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen, omdat:

- Machinale bewerkingen buiten de genoemde zone van 25 meter slechts een paar dagen per jaar en verspreid over het hele jaar plaatsvinden is er alleen sprake van tijdelijke verstoring en zijn significant negatieve effecten als gevolg van geluid en optische verstoring door machinale bewerkingen op voorhand uit te sluiten.
- Omdat het habitattypen niet buiten de genoemde zone van 25 meter voorkomt zijn significant negatieve effecten van agrarische activiteiten als gevolg van mechanische effecten (betreding en machinale bewerkingen) niet aan de orde.

Bemesting (toepassen van meststoffen) en gewasbescherming (toepassen van bestrijdingsmiddelen)
Bemesting en gewasbescherming kunnen verstoring door verontreiniging tot gevolg hebben. Het bemesten en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen kan een negatief effect hebben op de kwaliteit van het grondwater. Het grondwater kan hierdoor geëutrofeerd en vervuild raken. Ook kunnen meststoffen en bestrijdingsmiddelen oppervlakkig afspoelen in sloten en greppels en een negatief effect hebben op de habitattypen en habitatsoorten in het Natura 2000-gebied.

In de PAS-gebiedsanalyse zijn o.a. maatregelen opgenomen waardoor negatieve effecten van bemesting verminderd worden. Door het uitvoeren van deze PAS-maatregelen in de eerste beheerplanperiode worden de negatieve effecten zo ver verminderd dat er geen sprake is van significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen.

Voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen gelden wettelijke kaders. Bij het opstellen van deze kaders is rekening gehouden met effecten van deze middelen op het milieu. Omdat de habitattypen niet op de agrarische percelen voorkomen, is geen sprake van rechtstreekse bespuiting. Wel kan door verwaaiing of door af- of uitspoeling sprake zijn van effecten. De geldende voorwaarden die de emissies van bestrijdingsmiddelen tijdens toediening beperken zijn onder meer: de (verlaagde) spuitboomhoogte, gebruik van driftarme spuitdoppen en kantdoppen, niet spuiten bij harde wind (allen ten behoeve van het beperken van verwaaiing) en de teeltvrije zone tussen landbouwgewassen en de sloot (beperken van af- en uitspoeling). Op basis van de actuele kennis of de mate van verwaaiing, af- en uitspoeling in combinatie met de geldende voorwaarden waaronder gewasbeschermingsmiddelen toegepast mogen worden, worden geen significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen verwacht. Wanneer uit nieuwe kennis en/of monitoring blijkt dat de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar komen als gevolg van het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen, is de provincie bevoegd om nadere voorwaarden te stellen.

Drainage

Drainage kan leiden tot verdroging. In de PAS-gebiedsanalyse zijn de verdrogingseffecten van diverse bestaande activiteiten meegenomen en vertaald in hydrologische maatregelen. Nieuwe activiteiten zijn niet meegenomen. Deze moeten dus separaat beoordeeld worden om negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen uitsluiten.

De afstand waar binnen het vervangen of nieuw aanleggen van drainage effect kan hebben op de instandhoudingsdoelstellingen is voor het Natura 2000-gebied Dinkelland 500 meter (zie bijlage 4). In deze bijlage is een kaart opgenomen met de zone waarbinnen het vervangen of nieuw aanleggen van drainage rond het Natura 2000-gebied mogelijk een negatief effect kan hebben.

Met het opnemen van effectafstanden voor drainage ontstaat er voor meer dan 80% van het oppervlak in Overijssel (de gebieden buiten de grens van de effectafstanden) een vergunningsvrije zone van de Natuurbeschermingswet voor het realiseren van nieuwe drainage. Voor het overgrote deel van de agrarische ondernemers geeft dit duidelijkheid en gemak. Binnen de effectafstanden blijft de Natuurbeschermingswet van toepassing.

De effecten van het aanleggen van nieuwe drainage en het vervangen van bestaande drainage zijn niet in het PAS meegenomen. Om de negatieve effecten van bestaande drainage op te heffen zijn PAS-maatregelen opgenomen in het Natura 2000-beheerplan (zie paragraaf 6.1.1). Deze PAS-maatregelen houden in dat op bepaalde percelen drainage wordt verwijderd of sloten worden verondiept. Door deze PAS-maatregelen is geborgd dat bestaande drainage buiten de aan te pakken

percelen geen negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen heeft en dus vergunningvrij is. Drainage op de aan te pakken percelen is vergunningvrij totdat de PAS-maatregelen worden uitgevoerd.

De effecten van het aanleggen van nieuwe drainage en het vervangen van bestaande drainage zijn niet in het PAS meegenomen. Het aanleggen en vervangen van drainage kan negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Daarom is het niet mogelijk deze activiteiten zonder meer vergunningvrij op te nemen in de Natura 2000-beheerplannen. De afstand waarbinnen het vervangen of nieuw aanleggen van drainage nog negatief effect kan hebben op de instandhoudingsdoelstellingen is voor het Natura 2000-gebied Dinkelland 500 meter. Dit betekent het volgende:

- Nieuwe drainage:
 - Buiten de effectafstand van 500 meter vanaf het Natura 2000-gebied Dinkelland is het aanleggen van nieuwe drainage vergunningvrij;
 - Binnen de effectafstand van 500 meter vanaf het Natura 2000-gebied Dinkelland is het aanleggen van nieuwe drainage niet op voorhand vergunningvrij (zie voor nadere procedure Hoofdstuk 9).
- Wijzigingen in bestaande drainage:
 - Buiten de effectafstand van 500 meter vanaf het Natura 2000-gebied Dinkelland is het wijzigen van bestaande drainage vergunningvrij;
 - Het vervangen van bestaande drainage binnen de effectafstand van 500 meter is vergunningvrij wanneer de vervangende drainage niet meer draineert dan de huidige, mits aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan:
 - Het ontwaterend vermogen niet toeneemt ten opzichte van de oorspronkelijke aangelegde drainage. Dat betekent dat vervanging van bestaande buisdrainage door drainage op dezelfde NAP-hoogte en met dezelfde dichtheid vergunningvrij is, of;
 - Het ontwaterend vermogen aantoonbaar gelijk blijft of zelfs afneemt ten opzichte van de oorspronkelijk aangelegde drainage, en;
 - De initiatiefnemer een aantal weken voordat de drainage wordt vervangen bij de provincie meldt dat de werkzaamheden worden uitgevoerd. Daarmee heeft de provincie de mogelijkheid om te toetsen of de vervangende drainage niet meer gaat draineren dan de oorspronkelijk aangelegde drainage. Op deze manier wordt geborgd dat de vervangende drainage geen verdrogend effect heeft en hoeft de initiatiefnemer geen vergunningprocedure te doorlopen.
 - Wanneer een initiatiefnemer drainage wil vervangen door drainage die meer draineert dan de oorspronkelijk aangelegde drainage, is deze activiteit niet op voorhand vergunningvrij (zie voor nadere procedure hoofdstuk 9).

Beweiding alle grazers

Beweiding door grazers kan verstoring door mechanische effecten (betreding) tot gevolg hebben. Omdat de habitatsoort en de habitattypen niet op de agrarische percelen voorkomen zijn significant negatieve effecten als gevolg van mechanische effecten (betreding) niet aan de orde.

Voor toekomstige nieuwe/gewijzigde vormen van beweiding geldt een vrijstelling van de vergunningplicht op grond van de op 27 april 2016 inwerking getreden wijziging van het Besluit vergunningen Natuurbeschermingswet 1998 (artikel 3a).

Voorwaarden

Een aantal agrarische effecten is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende activiteiten en daarbij behorende voorwaarden:

- Drainage:
 - Bestaande drainage indien:
 - De hydrologische PAS-maatregelen worden uitgevoerd. Deze PAS-maatregelen houden in dat op bepaalde percelen drainage wordt verwijderd of sloten worden verondiept. Ook tot het moment dat de PAS-maatregelen worden uitgevoerd is bestaande drainage vergunningvrij.
 - Vervanging van bestaande drainage binnen de effectafstand van 500 meter door drainage met eenzelfde of lagere drainerende werking dan de oorspronkelijk aangelegde drainage, indien:

- Het ontwaterend vermogen niet toeneemt ten opzichte van de oorspronkelijk aangelegde drainage. Dat betekent vervanging van bestaande buisdrainage op dezelfde NAP-hoogte en met dezelfde dichtheid, of;
 - Het ontwaterend vermogen aantoonbaar gelijk blijft of zelfs afneemt ten opzichte van de oorspronkelijk aangelegde drainage, en;
 - De initiatiefnemer een aantal weken voordat de drainage wordt vervangen bij de provincie meldt dat de werkzaamheden worden uitgevoerd.
- Bemesting (toepassing meststoffen) indien:
- DePAS-maatregelen met betrekking tot bemesting worden uitgevoerd. Deze PAS-maatregelen houden in dat bepaalde percelen uit bemesting genomen worden. Ook tot het moment dat de PAS-maatregelen worden uitgevoerd is bestaande vergunningvrij.

Conclusie agrarische activiteiten

Groen	De beschreven activiteiten machinale bewerking (grondbewerking, bemesten, maaien, (door)zaaien/poten, oogsten van akkerbouwgewassen), vervanging van bestaande drainage buiten de effectafstand van 500 meter, aanleggen van nieuwe drainage buiten de effectafstand van 500 meter, gewasbescherming, beweiding alle grazers.
Geel	De volgende beschreven activiteiten kunnen onder boven genoemde voorwaarden worden gecontinueerd: - Bestaande drainage binnen de effectafstand van 500 meter; - Vervanging van bestaande drainage binnen de effectafstand van 500 meter door drainage met eenzelfde of lagere drainerende werking dan de oorspronkelijk aangelegde drainage; - Bemesting.

De in dit Natura 2000-beheerplan gehanteerde werkwijze om tot een 'robuuste' afstandbepaling te komen waarbinnen negatieve effecten zijn uit te sluiten, is gebaseerd op een algemene theoretische benadering die is gebaseerd op de best beschikbare relevante kennisbronnen. Het is aannemelijk dat aanvullende kennis over het gebied kan leiden tot een nadere verfijning (verkorting) van deze afstanden. De provincie Overijssel is voornemens om in de periode 2016-2017 in samenwerking met het verantwoordelijke waterschap en LTO voor alle gebieden tot een nadere verfijning te komen op grond van de specifieke kenmerken van het gebied. Het is op grond van de nadere verfijning in theorie voorstelbaar dat in specifieke situaties ook rekening moet worden gehouden met grotere afstanden.

Voor de hierna genoemde nieuwe activiteiten moet door de initiatiefnemer worden bepaald of de betreffende nieuwe activiteit mogelijk negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen heeft. Als deze effecten niet uit te sluiten zijn is een Natuurbeschermingswet-vergunning nodig. Het betreft:

- Het aanleggen van drainage binnen de effectafstand van 500 meter;
- Wijzigen van bestaande drainage binnen de effectafstand van 500 meter indien de vervangende drainage meer draineert dan de oorspronkelijk aangelegde drainage. Deze effectafstand wordt in nader onderzoek nader gespecificeerd, zie paragraaf 6.2.1.

5.4.13 Recreatie en Toerisme

De Centrale Beoordeling bevat geen precieze beoordeling van recreatie en toerisme. Er zijn wel een aantal meer algemene uitspraken gedaan wat betreft mogelijke verstoringsfactoren en de bijbehorende effectafstanden. Onderstaande beoordeling is gebaseerd op het oorspronkelijke werkdocument en aanvullende actuele informatie van de provincie en haar partners.

Bijlage 7 bevat de lijst van beoordeelde bedrijven met een aan recreatie en toerisme gerelateerde SBI-code⁵³.

Beschrijving recreatie en toerisme

De recreatieve kwaliteit van het Natura 2000-gebied Dinkelland ligt met name in de afwisseling van het landschap, met bosgebieden, hooilanden, singels, beken en hoogteverschillen. Het gebied is toegankelijk en beleefbaar via openbare wegen en paden. Diverse wandel-, fiets-, ruiter- en mountainbikeroutes doorkruisen één of meerdere keren het gebied, maar van specifieke routes (alleen) binnen het gebied is geen sprake. Tevens vindt recreatieve kanovaart plaats op de Dinkel,

⁵³ SBI: Standaard Bedrijfsindeling. Ieder bedrijf dat zich inschrijft in het Handelsregister krijgt een SBI-code. Deze code geeft aan wat de belangrijkste activiteit van een bedrijf is.

maar dit is wel gereguleerd. Tussen 1 april en 1 september is kanoën niet toegestaan (broed- en bloeiseizoen) en buiten deze periode is varen alleen met een ontheffing van het Waterschap mogelijk (bron: gemeente Losser). Door de omvang en de ruimtelijke begrenzing van het gebied, is een grote samenhang tussen recreatie in en buiten het Natura 2000-gebied. Buiten de wegen en paden (inclusief kanoroutes) is het Natura 2000-gebied niet openbaar toegankelijk. In de Dinkel wordt ook recreatief gevist, waarvoor geen specifieke locaties zijn aangewezen. In de zijbeken is vissen niet toegestaan.

Binnen de maximale effectsafstand van de verstoringsfactoren van recreatie, voor het Natura 2000-gebied Dinkelland is dit 300 meter⁵⁴, liggen diverse recreatieve dag- en verblijfsaccommodaties. Dit betreft horeca bedrijven (zowel cafés en restaurants als hotels en pensions) en diverse campings die zowel grenzen aan als op afstand tot het Natura 2000-gebied liggen (Bijlage 7).

Beoordeling recreatie en toerisme

Verstoringsfactoren

Uit de Effectenindicator en de Centrale Beoordeling blijkt dat recreatieve activiteiten kunnen leiden tot verstoring door geluid, licht, optische verstoring en verstoring door mechanische effecten. Hieronder wordt voor het Natura 2000-gebied Dinkelland aangegeven welke habitattypen en habitatrictlijnsoorten gevoelig zijn voor de bovenbeschreven verstoringsfactoren:

- Habitattypen: gevoelig voor mechanische effecten;
- Rivierdonderpad: zeer gevoelig voor geluid en mechanische effecten en mogelijk gevoelig voor licht en optische verstoring.

Op basis van het beschreven recreatieve gebruik, hebben mechanische effecten in het Natura 2000-gebied Dinkelland betrekking op mogelijke verstoring door betreding en door kanovaart. Andere vormen van mechanische effecten zijn in relatie tot recreatie niet aan de orde. Geluid is aan de rivierdonderpad toegekend als verstoringsfactor omdat geluid een trilling is en trillingen zeer negatief kunnen zijn voor vissen. Omdat de rivierdonderpad geen zwemblaas heeft, geldt dat voor deze soort echter in mindere mate (behoudens zware industriële trillingen die direct effect kunnen hebben op exemplaren), waardoor effecten in relatie tot recreatie niet aan de orde zijn. Tevens geldt dat in het Natura 2000-gebied Dinkelland geen gemotoriseerde waterrecreatie plaats vindt die onderwatertrillingen kunnen veroorzaken (pleziervaart). Andere vormen van mechanische effecten zijn in relatie tot recreatie niet aan de orde en worden in de beoordeling buiten beschouwing gelaten.

Dagrecreatie in het Natura 2000-gebied

In het gebied gelden openstellingsregels (onder andere alleen wandelen op de paden en buiten openbare wegen geen toegang na zonsondergang). Betreding van het gebied buiten de paden en gedurende de donkerteperiode en nacht is niet toegestaan. Op enkele locaties is betreding van de oeverzone van de Dinkel wel toegestaan, namelijk bij het Lutterzand. Dit betreft een steile oeverwand als gevolg van insnijding van de Dinkel in de stuwwal. De steilwand en de oeverzone bestaan geheel uit kaal zand en vormen door zowel de vorm als het materiaal geen geschikte groeilocaties voor de aangewezen habitattypen. Betreding van habitattypen door recreatie kan op voorhand uitgesloten worden.

In het Natura 2000-gebied is alleen op Dinkel kanovaart toegestaan, waarvoor eveneens voorwaarden gelden (alleen in het winterhalfjaar met ontheffing, niet na zonsondergang, geen betreding oevers). Op de zijbeken en op geïsoleerde vennen en dergelijke is varen niet toegestaan. Het aan land gaan is gereguleerd, dit is alleen toegestaan op vast aanlandingsplekken die hiervoor speciaal ingericht zijn. Betreding en aanlanding buiten deze plekken is niet toegestaan, waardoor betreding van oevers of habitattypen niet aan de orde is. In het Natura 2000-gebied zijn geen habitattypen aanwezig die kenmerkend zijn voor of voorkomen in matig stromende laaglandbeken (de Dinkel). Op basis hiervan wordt aantasting door kanovaart op voorhand uitgesloten. Negatieve effecten op habitattypen door mechanische effecten in relatie tot recreatie zijn niet aan de orde.

In de Dinkel mag met een vergunning gevist worden. De locaties waar gevist wordt, zijn bereikbaar via openbaar toegankelijke wegen en paden. Voor betreding buiten de paden is toestemming van de grondeigenaar noodzakelijk. Betreding van het Natura 2000-gebied buiten de wegen en paden in kwetsbare delen van het Natura 2000-gebied is dan ook niet aan de orde. Voor eventueel nachtvisserij is het uitgangspunt dat dit alleen vanaf de 's nachts toegankelijke wegen, paden en faciliteiten plaatsvindt en dat hier geen verlichting bij gebruikt wordt. De verstoring die op deze wijze

⁵⁴ Voor de onderbouwing van de effectafstanden zie de Centrale Beoordeling

uitgaat van vissers is hierdoor gelijk aan de verstoring van de overige, reguliere recreatie. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat optische verstoring slechts incidenteel en lokaal op treedt en significant negatieve effecten uit te sluiten zijn⁵⁵. Naast de effecten van aanwezigheid van vissers, kan ook het vissen zelf een negatief effect hebben. Hierbij zijn twee factoren te onderscheiden: het vangen van beschermde soorten en eutrofiering van wateren door gebruik van lokvoer. Rivierdonderpad is niet een soort waarop actief gevestigd wordt en wordt door de leefwijze (leefgebied) en formaat eveneens niet snel gevangen. De kans dat dergelijke vangsten de instandhoudingsdoelen beïnvloed is hierdoor afwezig. Het gebruik van lokvoer kan leiden tot eutrofiering van het water waarin gevestigd wordt. Hoewel het beekstelsel van de Dinkel matig voedselrijk is, kan kunstmatige toevoeging van voedingsstoffen wel leiden tot eutrofiering van het water en daarmee leiden tot aantasting van het leefgebied van rivierdonderpad. Omdat vissen alleen beperkt is tot de Dinkel en deze door de stroming voedingsstoffen snel afvoert, zal ophoping van eutrofierende stoffen niet snel plaatsvinden. Het gebruik van lokvoer in de Dinkel heeft dan ook geen negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van rivierdonderpad.

De belangrijkste leefgebieden van rivierdonderpad liggen nergens nabij (direct naast) de recreatieve infrastructuur. De mate van geluid die de toegestane dagrecreatie (niet zijnde vissen) veroorzaakt is dusdanig laag⁵⁶ en infrequent, dat dit maar over een korte afstand van enkele meters een effect kan hebben^{ix}. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat verstoring door geluid slechts incidenteel en lokaal op treedt en significant negatieve effecten uit te sluiten zijn. Voor optische verstoring geldt een vergelijkbare redenering. Vanuit het perspectief van rivierdonderpad (onder water tussen stenen of vegetatie) is het zichtbeeld op de omgeving beperkt. Door de ruimtelijke spreiding van leefgebied en recreatieve infrastructuur zijn recreanten niet zichtbaar. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat optische verstoring slechts incidenteel en lokaal op treedt en significant negatieve effecten uit te sluiten zijn.

Dag- en verblijfsrecreatie buiten het Natura 2000-gebied

Omdat de horecabedrijven buiten het Natura 2000-gebied liggen zijn directe effecten (mechanische effecten door betreding) op voorhand uit te sluiten en kan alleen sprake zijn van indirecte als gevolg van licht, geluid of optische verstoring van rivierdonderpad. De voorzieningen liggen grotendeels in de nabijgelegen kernen Glanerbrug, Losser en Over-Dinkel waardoor de bebouwing en stedelijke activiteiten, effecten van de horecavoorzieningen wegvallen in de overige verstoringen. Negatieve effecten van voorzieningen in de kernen zijn niet aan de orde.

Voor de voorzieningen (zowel horeca als campings) die niet direct grenzen aan de Dinkel of een van de zijbeken, wordt gesteld dat op basis van de maximale reikwijdte van geluid⁵⁶ en optische waarneembaarheid als gevolg van de ligging, verstoring van (leefgebied van) rivierdonderpad niet of slechts incidenteel mogelijk is. Geconcludeerd wordt dat verstoring door geluid of optische verstoring niet leidt tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van rivierdonderpad.

Vijf campings grenzen direct tegen het Natura 2000-gebied (Bijlage 7). Op deze locaties kan wel sprake zijn van een directe verstoring door licht, geluid en optische verstoring van het leefgebied van rivierdonderpad. De reikwijdte van de effecten vanaf deze campings is klein, tot circa 50 meter⁵⁷, zeker omdat de Dinkel zelf vanaf de campings niet toegankelijk is. Op basis van het kleine effectgebied en het aantal voorzieningen, blijft het oppervlak leefgebied binnen het Natura 2000-gebied dat daadwerkelijk verstoord kan worden laag. Deze verstoring leidt niet tot een significant negatieve aantasting van de draagkracht van het Natura 2000-gebied voor rivierdonderpad. Het huidige recreatieve gebruik staat de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg.

Conclusie recreatie en toerisme

Groen	Beschreven recreatie en toerisme
--------------	----------------------------------

⁵⁵ Een niet getoetst onderdeel zijn effecten van visdraad en -haken et cetera die voor veel vis-, vogel- en andere diersoorten kunnen leiden tot verstrikking, verstikking, verwonding, vergiftiging of andere dodelijke gevolgen, omdat het achterblijven van dergelijke materialen in principe al niet toegestaan is.

⁵⁶ Het geluidsniveau van conversaties, wat de belangrijkste geluidsproductie is van recreanten, ligt tussen de 60 dB(A) en 75 dB(A) (respectievelijk praten en roepen). Het geluidsniveau van 60dB(A) is op circa 8 meter al afgenomen tot onder de 42 d(BA) dat algemeen als minimale verstoringsgrens wordt gehanteerd voor diersoorten (Reijnen et al, 1997). Dit betreft tevens een piekmeting en niet het 24-uurs equivalent. Deze waarden zal aanzienlijk lager liggen.

⁵⁷ Voor de onderbouwing van de effectafstanden zie de Centrale Beoordeling.

5.4.14 Luchtvaart

De Centrale Beoordeling bevat geen beoordeling van luchtvaart. Onderstaande beoordeling is gebaseerd op actuele informatie van de provincie en haar partners.

Beschrijving luchtvaart

Door Lensink & Aarts is een effectbeoordeling uitgevoerd naar het bestaand gebruik van kleine luchthavens en Natura 2000-beheerplannen^x. Hierin is onderzocht of en welke negatieve effecten kunnen optreden van luchtvaart vanaf kleine luchthavens.

De verstoring heeft vooral betrekking op vogels, van de soorten van de Habitatrichtlijn worden alleen gewone en grijze zeehond als verstoringgevoelig voor luchtvaart beschouwd. Habitattypen worden als niet verstoringgevoelig beschouwd. In geen van de Natura 2000-gebieden in Overijssel zijn beide zeehonden aangewezen. Negatieve effecten op Habitatrichtlijngebieden in Overijssel, als gevolg van vliegbewegingen, zijn dan ook op voorhand uit te sluiten. Van de Vogelrichtlijn zijn een groot aantal van de aangewezen vogelsoorten wel op enigerlei wijze verstoringgevoelig voor luchtvaart, vaak door een combinatie van geluid en optische verstoring (zicht). Bij het overschrijden van een drempelwaarde (hoge frequentie van verstoring) kan dit leiden tot een afname van het aantal exemplaren in een gebied. Verstoringbronnen zonder auditieve component hebben, bij gelijke omgevingsfactoren (leefgebied en gedrag verstorende luchtvaartuigen)^x, minder effecten dan bronnen met een auditieve component. Op Natura 2000-gebieden die (ook) als Vogelrichtlijngebied zijn aangewezen, zijn negatieve effecten niet op voorhand uit te sluiten.

Naast vliegbewegingen van en naar de luchthavens, is het voor enkele soorten luchtvaartuigen mogelijk om buiten een luchthaven op te stijgen en te landen. Dit kan alleen met een door Gedeputeerde Staten verleende ontheffing vanuit Wet luchtvaart, een zogenaamde TUG-ontheffing (Tijdelijk en Uitzonderlijk Gebruik). Het gaat om de volgende luchtvaartuigen:

- Helikopter;
- Microlight airplane (MLA);
- Gemotoriseerd schermvliegtuig (paramotor);
- Heteluchtballon;
- Onbemande luchtvaartuigen: RPAS (remotely piloted aircraft system), UAS (unmanned aircraft system) of drone.

In het provinciaal beleid is geregeld dat voor het landen en opstijgen in een Natura 2000-gebied (en de EHS) geen ontheffing wordt verleend. Negatieve effecten op zowel Vogel- als Habitatrichtlijndoelen door betreding of andere mechanische effecten als gevolg van landen of opstijgen, zijn hierdoor eveneens op voorhand uit te sluiten.

Beoordeling luchtvaart

Het Natura 2000-gebied Dinkelland is alleen aangewezen als Habitatrichtlijngebied. De soorten die aangewezen zijn, zijn niet gevoelig voor verstoringen afkomstig van luchtvaartuigen. Omdat landen en opstijgen niet toegestaan is in Natura 2000-gebieden, treden geen negatieve effecten door mechanische effecten door landen of betreding op. Een nadere beoordeling is voor het Natura 2000-gebied Dinkelland niet aan de orde.

Conclusie luchtvaart

Groen	Beschreven luchtvaart
-------	-----------------------

5.4.15 Motorcrossterreinen

De maximale afstand waarop motorcross kan leiden tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied is gelijk aan die van rijks- en provinciale wegen, namelijk 1 kilometer⁵⁸. Binnen een afstand van 1 kilometer van de in de Centrale Beoordeling behandelde Natura 2000-gebieden liggen geen motorcrossterreinen.

⁵⁸ Voor de onderbouwing van de effectafstand zie de Centrale Beoordeling

5.4.16 Zandwinningen

Beschrijving zandwinningen

Mogelijke effecten van zandwinningen op instandhoudingsdoelstellingen zijn verdroging en verstoring. Significant negatieve of verstoringseffecten op instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden uitgesloten als de afstand van de zandwinning tot het betreffende Natura 2000-gebied groter is dan 1 kilometer⁵⁹. De zandwinlocatie Oerlemans grenst direct aan het Natura 2000-gebied Dinkelland.

Beoordeling zandwinningen

De Centrale Beoordeling geeft aan het geluid van de zandwinlocatie Oerlemans wordt gedempt, maar dat het geluid in het water van de Dinkel nog waarneembaar zal zijn. Omdat het geluid maar tot een kort gedeelte van de Dinkel door zal dringen, zijn significant negatieve effecten op de populaties van de rivierdonderpad uit te sluiten.

In de Centrale Beoordeling is ook vermeld dat uit het werkdocument blijkt dat er verdroging in het Dinkelland is, maar dat dit vooral wordt veroorzaakt door drainage en drainerende watergangen in de omgeving van het Natura 2000-gebied. Tevens verwijst de Centrale Beoordeling naar een studie van TNO waaruit blijkt dat een significant negatief effect van de zandwinning Oerlemans niet waarschijnlijk, maar niet geheel uit te sluiten is. Het is dus niet geheel uit te sluiten dat de zandwinning in cumulatie met drainage en de watergangen effect heeft op de grondwaterstanden in het Dinkelland.

In de PAS-gebiedsanalyse is een aantal hydrologische herstelmaatregelen opgenomen (M1, M3, M6, M14, M26, M27, M28, M29 en M30). Deze maatregelen houden in dat drainage rondom het Natura 2000-gebied wordt verwijderd en drainerende watergangen worden verondiept. Door het uitvoeren van deze maatregelen zal het effect dat de zandwinning in cumulatie met de drainage en drainerende watergangen heeft, teniet worden gedaan en worden de negatieve effecten van de zandwinning zo ver verminderd dat de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden.

Voorwaarden

De zandwinning Oerlemans is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de voorwaarde: Uitvoeren van de maatregelen (M1, M3, M6, M14, M26, M27, M28, M29 en M30) uit de PAS-gebiedsanalyse.

Conclusie zandwinningen

Geel	De Zandwinning Rithbekerzand kan worden gecontinueerd onder de voorwaarde dat bovengenoemde PAS-maatregelen worden uitgevoerd.
------	--

5.4.17 Energiecentrales

Mogelijke effecten van energiecentrales op instandhoudingsdoelstellingen zijn: verstoring door geluid, verstoring door licht, optische verstoring en uitstoot van stoffen (verontreiniging). Significant negatieve of verstoringseffecten op instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden uitgesloten als de afstand van de energiecentrale tot het betreffende Natura 2000-gebied groter is dan 10 kilometer⁶⁰. Vermesting en verzuring als gevolg van stikstofemissie maken onderdeel uit van het PAS en zijn in deze beoordeling niet meegenomen. Binnen een afstand van 10 kilometer van het Dinkelland komen geen energiecentrales voor.

⁵⁹ Voor een onderbouwing van de effectafstand zie de Centrale Beoordeling

⁶⁰ Voor een onderbouwing van de effectafstand zie de Centrale Beoordeling

5.4.18 Afvalverwerkende bedrijven, vuilstorten, composteerinstallaties en vergistingsinstallaties

Afvalverwerkende bedrijven kunnen de volgende effecten hebben: verstoring door geluid, verstoring door licht, optische verstoring en verontreiniging door uitstoot van stoffen via lucht of water. Significant negatieve of verstorende effecten op instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden uitgesloten als de afstand van het afvalverwerkende bedrijf tot het betreffende Natura 2000-gebied groter is dan 10 kilometer⁶¹. Vermesting en verzuring als gevolg van stikstofemissie maken onderdeel uit van het PAS en zijn in deze beoordeling niet meegenomen.

Beschrijving afvalverwerkende bedrijven

Afvalverwerkende bedrijven

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat binnen een afstand van 10 kilometer van het Dinkelland geen afvalverwerkende bedrijven liggen.

Voormalige vuilstorten

In Overijssel zijn ongeveer 250 voormalige vuilstorten aanwezig. Een vuilstort wordt als voormalig aangeduid wanneer deze is gesloten voor 1 september 1996. De risico's van voormalige vuilstorten ten opzichte van Natura 2000-gebieden is dat vervuilende stoffen die op deze plaatsen terecht gekomen zijn, in (de bodem van) de Natura 2000-gebieden komen. Het gaat hierbij dan vooral om stoffen als zware metalen of chemicaliën die in de bodem wegzijgen, in het grondwater terecht komen en vervolgens met dit grondwater getransporteerd te worden. Omdat de vuilstorten aan de bovenzijde afgedekt zijn, is het versneld wegzijgen in de bodem of oppervlakkig afstromen met neerslagwater niet mogelijk.

In de directe nabijheid van het Natura 2000-gebied Dinkelland liggen drie voormalige vuilstorten op korte afstand tot de bovenloop van de Dinkel en de zijbeken Glanerbeek en Ruenbergerbeek (tussen de 200 en 1.100 meter)^{xi}.

Beoordeling afvalverwerkende bedrijven

Voormalige vuilstorten

Uit onderzoek^{xi} blijkt dat bij alle drie de locaties de concentratie potentieel vervuilende stoffen zeer laag of afwezig zijn. Slechts incidenteel is er sprake van een lichte overschrijding van de streefwaarde. De waarden zijn dusdanig laag dat dit geen risico vormt voor de natuurwaarden van het Natura 2000-gebied. Door de lage waarde en de afstand vindt, indien al aan de orde, een dusdanige verdunning plaats dat geen sprake meer zal zijn van meetbare effecten.

Conclusie afvalverwerkende bedrijven

Groen	De beschreven voormalige vuilstorten
-------	--------------------------------------

⁶¹ Voor een onderbouwing van de effectafstand zie de Centrale Beoordeling

5.4.19 Natuurbeheer

Beschrijving natuurbeheer

Staatsbosbeheer voert het beheer in Punthuizen, Stroothuizen en delen van het Dinkeldal. Natuurmonumenten beheert een deel van de Snoeyinksbeek. Het terreinbeheer is onder meer gericht op het instandhouden en ontwikkelen van de Natura 2000-doelen. De terreinbeheerders werken volgens de Flora- en faunawetgedragscodes 'zorgvuldig bosbeheer' en 'natuurbeheer', vastgesteld door het ministerie van LNV. Het beheer is noodzakelijk voor het behalen van de Natura 2000-doelen. Particulieren voeren hun eigen beheer, al dan niet afgestemd op subsidiepakketten.

Binnen het Natura 2000-gebied vinden momenteel de volgende beheermaatregelen plaats:

- Beheer van poelen en vennen;
- Heidebeheer;
- Beheer van pioniervegetaties met snavelbiezen;
- Rasteren;
- Bestrijding invasieve exoten;
- Ringen bomen voor de ontwikkeling dood hout of bestrijding exoten;
- Verwijderen bomen in het kader van veiligheid;
- Ontwikkeling en behoud van mantel- en zoomvegetaties langs bos;
- Verwijderen bosopslag van heide en grasland;
- Bosbeheer;
- Onderhoud recreatievoorzieningen;
- Knotten van bomen en hakhoutbeheer van kleinschalige landschapselementen (houtwallen, singels ect);
- Monitoring flora en fauna;
- Beheer van graslanden en beheer van akkers t.b.v. de botanische en faunistische natuurwaarden.

Beoordeling natuurbeheer

Aan het natuurbeheer zijn de volgende mogelijke verstoringfactoren gekoppeld:

- Oppervlakteverlies;
- Verstoring door geluid;
- Optische verstoring;
- Verstoring door mechanische effecten (betreding en machines);
- Verandering in populatiedynamiek.

Hieronder wordt per beheermaatregel besproken wat de effecten op de instandhoudingsdoelen kunnen zijn en wordt aangegeven of deze maatregelen (al dan niet onder voorwaarden) door kunnen gaan.

Beheer van poelen en vennen

Om te voorkomen dat poelen en vennen verlanden en dichtgroeien worden poelen en vennen periodiek geschoond, gemaaid en wordt struweel afgezet. Te intensief beheer van het habitatype zwakgebufferde vennen kan er echter toe leiden dat dit habitatype verloren gaat. Daarom dient op locaties waar het habitatype zwakgebufferde vennen aanwezig is te worden gewerkt overeenkomstig de aanwijzingen in de PAS-gebiedsanalyse en de herstelstrategieën. Maaien dient laat in het seizoen te gebeuren, waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Het beheer dient periodiek, niet jaarlijks, in droge jaren te worden uitgevoerd. Hierbij dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter niet optreedt, bijvoorbeeld door de inzet van licht materieel. Ook wanneer vennen dicht dreigen te groeien door struweel dient bij het verwijderen van struweel met licht materiaal te worden gewerkt om bodemverdichting te voorkomen. Voor het beheer van poelen en vennen moet het gebied betreden worden en moeten machines het gebied in. Dit kan leiden tot verstoring door geluid en optische verstoring. Zowel beheer van poelen als het beheer van zwakgebufferde vennen wordt met een lage frequentie uitgevoerd. Bij een dergelijk lage frequentie leidt deze activiteit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring of verstoring door geluid.

Heidebeheer

Heidebeheer vindt plaats om te voorkomen dat de heide dichtgroeit en vergrast. Te intensief heidebeheer kan er toe leiden dat heidevegetaties verloren gaan. Daarom dient het beheer te worden uitgevoerd overeenkomstig de aanwijzingen in de PAS-gebiedsanalyse en de herstelstrategieën. Op een groot deel van de bestaande heide is het periodiek verwijderen van opslag van bomen en struiken de enige beheermaatregel. Hierbij worden niet alle bomen en struiken verwijderd omdat

enige opslag waardevol is voor diersoorten van heideterreinen. Verder is gagelstruweel lokaal gewenst. Begrazing dient niet te worden ingezet als beheermaatregel van heidevegetaties, vanwege de kwetsbaarheid van natte laagten voor eutrofiëring. Op sterk vergraste delen wordt aanvullend beheer uitgevoerd. In het habitatype vochtige heiden kunnen sterk vergraste delen kleinschalig worden geplagd in stroken van maximaal 7 meter breed, waarbij evenwijdig aan de hoogtegradiënt (dus loodrecht op de hoogtelijnen) wordt gewerkt. De plagfrequentie is minder dan 1 keer in de 20 jaar. Voordat vochtige heiden wordt geplagd moeten eerst hydrologische herstelmaatregelen worden genomen. Ook in het habitatype droge heiden wordt in sterk vergraste delen aanvullend beheer uitgevoerd. Sterk vergraste delen worden hier in kleine vlakken deels geplagd, in combinatie met eventuele bekalking, of worden deels gechopperd. Chopperen vindt plaats op delen met een dunne humuslaag. Ook hier is de cyclus van plaggen en chopperen langer dan 20 jaar. Niet alle vergraste heidedelen hoeven te worden geplagd of gechopperd omdat grasrijke delen ook waardevol zijn voor diersoorten van de heide. Voor de beschreven beheermaatregelen moet het gebied betreden worden en moeten machines het gebied in. Dit kan leiden tot verstoring door geluid, optische verstoring en verstoring door mechanische effecten. Hierboven is beschreven dat deze beheermaatregelen met een lage intensiteit en frequentie plaats zullen vinden. Bij een dergelijk lage intensiteit en frequentie leidt deze activiteit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring, verstoring door geluid of verstoring door mechanische effecten.

Beheer van pioniervegetaties met snavelbiezen

Voor behoud van het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen zijn periodieke beheermaatregelen noodzakelijk. Overeenkomstig de PAS-maatregelen dient het habitatype beheerd te worden door periodiek plaggen. Voorafgaand aan het plaggen dienen hydrologische herstelmaatregelen te worden genomen. Verder dient de plagfrequentie te worden afgestemd op de vegetatieontwikkeling, waarbij niet vaker dan eens per vijf jaar kleinschalig en gefaseerd wordt geplagd. Voor dit beheer moet het gebied betreden worden en moeten machines het gebied in. Dit kan leiden tot verstoring door geluid, optische verstoring en verstoring door mechanische effecten. Hierboven is beschreven dat deze beheermaatregel met een lage frequentie plaats zal vinden, waarbij gefaseerd wordt gewerkt. Bij een dergelijk lage frequentie en intensiteit leidt deze activiteit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring, verstoring door geluid of verstoring door mechanische effecten.

Rasteren

Om kwetsbare vegetaties te beschermen tegen een te hoge graasdruk worden rasters geplaatst in het gebied. Omdat aan de randen van kwetsbare vegetaties wordt gewerkt en het een handeling betreft die in lage frequentie wordt uitgevoerd, waarbij voor de plaatsing van rasters minder dan eenmaal per jaar een vegetatie wordt betreden, zijn negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen uitgesloten. De activiteit staat het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen dan ook niet in de weg.

Bestrijding van invasieve exoten

Invasieve uitheemse plantensoorten kunnen een bedreiging vormen voor de instandhouding van vegetatietypen doordat ze inheemse soorten belemmeren en verdringen. Deze maatregel is erop gericht aanwezige natuurwaarden te behouden en te herstellen. Het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen bij deze activiteit kan met name een bedreiging vormen voor amfibieën^{xii}. Chemische onkruidbestrijdingsmiddelen mogen daarom alleen worden toegepast op stobben voor de nabehandeling van Amerikaanse eik, Amerikaanse vogelkers en Robinia pseudoaccacia, en alleen op locaties die meer dan 2 meter van open water zijn verwijderd. Aangezien deze beheeringreep slechts een paar dagen per jaar plaatsvindt, leidt dit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring of verstoring door betreding. De activiteit staat het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg.

Ringen bomen voor de ontwikkeling dood hout of bestrijding uitheemse boomsoorten

Het ringen van bomen voor de ontwikkeling van dood hout is erop gericht het aandeel dood hout in het bos te vergroten. Dood hout vormt het leefgebied voor tal van dier- en plantensoorten en een hoger aandeel dood hout in het bos draagt bij aan het herstel en het behoud van natuurwaarden. Uitheemse boomsoorten kunnen een bedreiging vormen voor de instandhouding van vegetatietypen doordat ze inheemse soorten belemmeren en verdringen. Het ringen van uitheemse bomen is erop gericht aanwezige natuurwaarden te behouden en te herstellen. Beide activiteiten zijn positief voor de instandhouding van natuurwaarden. Aangezien deze activiteiten slechts een paar dagen per jaar plaatsvindt, leidt dit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring of

verstoring door betreding. De activiteit staat het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg.

Verwijderen bomen in het kader van veiligheid

Het verwijderen van bomen in het kader van veiligheid is een activiteit die slechts een paar dagen per jaar plaatsvindt op zeer kleine schaal. Hierdoor zijn significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring uitgesloten. Bij het verwijderen van bomen zou de bodem kunnen worden verdicht. Er dient daarom zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden. De activiteit staat het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg.

Ontwikkeling en behoud van mantel- en zoomvegetaties langs bos

Mantel- en zoomvegetaties langs bossen herbergen vaak belangrijke natuurwaarden. Deze activiteit draagt dan ook bij aan het behoud en herstel van natuurwaarden in het gebied. Ook voor de Kamsalamander zijn goed ontwikkelde mantel- en zoomvegetaties zeer waardevol. Deze activiteit draagt positief bij aan het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. Voor het uitvoeren van dit beheer moet het gebied worden betreden en moeten machines het gebied in. Hierbij kan de bodem van kwetsbare vegetaties worden verdicht. Er dient daarom zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden. De activiteit kan verder leiden tot verstoring door geluid of tot optische verstoring. Echter, deze activiteit vindt met een lage frequentie plaats, waarbij hooguit enige dagen per jaar in het gebied wordt gewerkt. Bij een dergelijk lage frequentie leidt deze activiteit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring of verstoring door geluid.

Verwijderen bosopslag, van heide en grasland

Om heide en grasland open te houden wordt periodiek opslag verwijderd. Deze maatregel draagt bij aan het behoud en het herstel van natuurwaarden van heide en grasland. Voor het uitvoeren van dit beheer moet het gebied worden betreden. Dit kan leiden tot verstoring door geluid, optische verstoring en verstoring door mechanische effecten. Deze activiteit vindt echter met een lage frequentie plaats, waarbij hooguit enige dagen per jaar in het gebied wordt gewerkt. Bij een dergelijk lage frequentie leidt deze activiteit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring, verstoring door geluid of verstoring door mechanische effecten. Significant negatieve effecten van deze activiteit op de instandhoudingsdoelen zijn dan ook uitgesloten.

Bosbeheer

In het aanwezige bos worden periodiek bomen en struiken gekapt ten behoeve van de ontwikkeling van het bos of de productie van hout. Ook worden lokaal boomsoorten ingebracht om de strooiselkwaliteit van bostypen te verbeteren. Voor het beheer moet het gebied worden betreden en moeten machines het gebied in. Dit kan leiden tot verstoring door geluid, optische verstoring en verstoring door mechanische effecten. Met name wanneer met machines gewerkt wordt in het habitattypen vochtige alluviale bossen zou bodemverstoring op kunnen treden. Er dient daarom zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden. Overige verstoring als gevolg van bosbeheer zijn uit te sluiten, doordat deze activiteit plaats vindt met een lage frequentie waarbij bosdelen slechts enkele dagen per jaar worden betreden.

Onderhoud recreatievoorzieningen

Het reguliere onderhoud van de recreatievoorzieningen betreft het in bruikbare conditie houden van bebording, routepaaltjes, recreatiepaden en andere voorzieningen als banken en kijkhutten. Dit onderhoud wordt uitgevoerd vanaf of op de bestaande wegen en paden, wordt slechts incidenteel uitgevoerd en betreft werkzaamheden die maar kort (enkele dagen) duren. Als gevolg zijn negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen op voorhand uitgesloten.

Knotten van bomen en hakhoutbeheer van kleinschalige landschapselementen

Om knotbomen, houtwallen en singels in stand te houden vindt beheer plaats. Dit beheer is erop gericht aanwezige natuurwaarden te behouden en te herstellen. De landschapselementen behoren niet tot habitattypen en werkzaamheden vinden met een lage frequentie plaats, waarbij slechts enkele dagen per jaar in het gebied wordt gewerkt. Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen door optische verstoring of verstoring door geluid zijn uitgesloten.

Voor het uitvoeren van dit beheer moet het gebied worden betreden. Om bodemverdichting in kwetsbare vegetaties te voorkomen dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden.

Monitoring flora en fauna

Ten behoeve van het natuurbeheer vindt monitoring plaats van flora en fauna. Hierbij vindt ook betreding van habitattypen plaats. Doordat ten behoeve van dit onderzoek gebiedsdelen slechts enkele dagen per jaar worden betreden leidt deze activiteit niet tot significant negatieve gevolgen en staat deze activiteit het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg.

Beheer van graslanden en beheer van akkers ten behoeve van botanische en faunistische waarden

Voor dit beheer vinden maatregelen plaats als maaien, beweiden en bemesten. Een deel van de graslanden behoort tot de habitattypen stroomdalgraslanden en blauwgraslanden. Om deze kwetsbare habitattypen te beschermen dient het beheer uitgevoerd te worden overeenkomstig de aanwijzingen in de PAS-gebiedsanalyse en de herstelstrategieën:

- De aanwezige stroomdalgraslanden dienen als hooiland te worden beheerd, eventueel met nabeweidings. Deze delen worden laat in het groeiseizoen gemaaid, waarna het maaisel wordt afgevoerd. Maaien en afvoeren gebeurt met klein materiaal om microreliëf te sparen. Er dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in het habitatype niet optreedt. Op de percelen vindt geen bemesting en gebruik van bestrijdingsmiddelen meer plaats en deze delen worden uitgerasterd om eutrofiëring door mest van vee te voorkomen. Wanneer in deze delen de verruiging afneemt kan worden overgeschakeld op seizoensbeweidings.
- De aanwezige blauwgraslanden worden beheerd middels een hooilandbeheer, van laat in het groeiseizoen maaien en afvoeren van maaisel. Hierbij wordt licht materieel gebruikt vanwege de kwetsbare bodem. Er dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter niet optreedt. Aanwezig struweel wordt teruggezet.

Om de uitbreiding van het habitatype stroomdalgraslanden mogelijk te maken, is in de PAS-gebiedsanalyse een maatregel opgenomen om in een zone van 25 meter aan weerszijde van de Dinkel graslandpercelen middels seizoensbeweidings of hooilandbeheer te beheren. Bij dit beheer moet met licht materieel en laat in het seizoen worden gemaaid en het maaisel worden afgevoerd. Ook dient op deze percelen geen bemesting en gebruik van bestrijdingsmiddelen plaats te vinden en dienen deze percelen deels uitgerasterd te worden om eutrofiëring door mest van vee te voorkomen. Zand dat hier sedimenteert dient niet te worden verwijderd. Deze beheermaatregel wordt uitgevoerd nadat de betreffende percelen, binnen de 25 meter zone, uit intensief agrarisch gebruik zijn genomen.

Overige graslandpercelen en akkers behoren zelf niet tot habitattypen, zodat directe verstoring als gevolg van mechanische effecten zijn uitgesloten. Wel zouden als gevolg van beheermaatregelen op de akkers en graslanden nabij gelegen habitattypen kunnen worden verstoord. Om bodemverdichting te voorkomen, wanneer materieel zich naar de akkers en graslanden verplaatst, dient altijd zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden. Bemesting en gewasbescherming op deze percelen kunnen verder verstoring door verontreiniging tot gevolg hebben van nabij gelegen habitattypen. Om de negatieve effecten van bemesting te niet te doen zijn in de PAS-gebiedsanalyse maatregelen opgenomen. Door het uitvoeren van deze PAS-maatregelen in de eerste beheerplanperiode worden de negatieve effecten zo ver verminderd dat er geen sprake is van significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen gelden wettelijke kaders. Bij het opstellen van deze kaders is rekening gehouden met effecten van deze middelen op het milieu. Omdat de habitattypen niet op bespoten percelen voorkomen, is geen sprake van rechtstreekse bespuiting. Wel kan door verwaaiing of door af- of uitspoeling sprake zijn van effecten. Op basis van de actuele kennis over de mate van verwaaiing, af- en uitspoeling in combinatie met de geldende voorwaarden waaronder gewasbeschermingsmiddelen toegepast mogen worden, zijn significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen uitgesloten. Wanneer uit nieuwe kennis en/of monitoring blijkt dat de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar komen als gevolg van het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen, is de provincie bevoegd om via aanschrijving nadere voorwaarden stellen.

Bij de activiteit wordt tot slot het gebied betreden, wat kan leiden tot optische verstoring. Aangezien deze activiteit slechts enige dagen per jaar plaatsvindt, leidt dit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring.

Voorwaarden

Een aantal beheermaatregelen is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. Het gaat om de volgende voorwaarden:

- Beheer van poelen en vennen. Op locaties waar het habitatype zwakgebufferde vennen aanwezig is dient het maaien laat in het seizoen te gebeuren, waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Het maaibeheer dient periodiek, niet jaarlijks, in droge jaren te worden uitgevoerd. Bij het maaien en het verwijderen van struweel bij zwakgebufferde vennen dient zodanig te worden gewerkt dat insporing van de bodem dieper dan 5 centimeter niet optreedt.
- Heidebeheer. Op een groot deel van de bestaande heide is het periodiek verwijderen van opslag van bomen en struiken de enige beheermaatregel. Hierbij worden niet alle bomen en struiken verwijderd omdat enige opslag waardevol is voor diersoorten van heideterreinen. Verder is het voorkomen van gagelstruweel lokaal gewenst. Begrazing dient niet te worden ingezet als beheermaatregel van heidevegetaties. In het habitatype vochtige heiden kunnen sterk vergraste delen kleinschalig worden geplagd in stroken van 7 meter breed, waarbij evenwijdig aan de hoogtegradiënt (dus loodrecht op de hoogtelijnen) wordt gewerkt. De plagfrequentie is minder dan 1 keer in de 20 jaar. Voordat vochtige heiden wordt geplagd moeten eerst hydrologische herstelmaatregelen worden genomen. In het habitatype droge heiden worden sterk vergraste delen in kleine vlakken deels geplagd, in combinatie met eventuele bekalking, of worden deels gechopperd. Chopperen vindt plaats op delen met een dunne humuslaag. Ook hier is de cyclus van plaggen en chopperen langer dan 20 jaar. Niet alle vergraste heidedelen hoeven te worden geplagd of gechopperd omdat grasrijke delen ook waardevol zijn voor diersoorten van de heide.
- Beheer van pioniervegetaties met snavelbiezen. Het habitatype dient te worden geplagd. Voorafgaand aan het plaggen dienen hydrologische herstelmaatregelen te worden genomen. Verder dient de plagfrequentie te worden afgestemd op de vegetatieontwikkeling, waarbij niet vaker dan eens per vijf jaar kleinschalig en gefaseerd wordt geplagd.
- Verwijderen bomen in het kader van veiligheid. Er dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden.
- Ontwikkelen en behoud van mantel- en zoomvegetaties. Er dient zodanig gewerkt te worden dat insporing van de bodem dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt.
- Bosbeheer. Om bodemverdichting te voorkomen dienen werkzaamheden zodanig uitgevoerd te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden.
- Knotten van bomen en hakhoutbeheer van kleinschalige landschapselementen. Om bodemverdichting in kwetsbare vegetaties te voorkomen dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt.
- Bestrijding invasieve exoten. Chemische onkruidbestrijdingsmiddelen mogen alleen worden toegepast op stobben voor de nabehandeling van Amerikaanse eik, Amerikaanse vogelkers en Robinia pseudoacacia, en alleen op locaties die meer dan 2 meter van open water zijn verwijderd.
- Beheer van graslanden en beheer van akkers ten behoeve van botanische en faunistische waarden.
 - Om bodemverdichting te voorkomen dient altijd zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden.
 - De aanwezige stroomdalgraslanden dienen als hooiland te worden beheerd, eventueel met nabeweidings. Deze delen worden laat in het groeiseizoen gemaaid, waarna het maaisel wordt afgevoerd. Maaien en afvoeren gebeurt met klein materieel om microreliëf te sparen. Op de percelen vindt geen bemesting en gebruik van bestrijdingsmiddelen meer plaats en deze delen worden uitgerasterd om eutrofiëring door mest van vee te voorkomen. Wanneer in deze delen de verruiging afneemt kan worden overgeschakeld op seizoensbeweidings.
 - Graslandpercelen in een zone van 25 meter aan weerszijde van de Dinkel worden, na herinrichting, beheerd middels seizoensbeweidings of middels hooilandbeheer, waarbij met licht materieel laat in het seizoen wordt gemaaid en maaisel wordt afgevoerd. Ook hier vindt geen

bemesting en gebruik van bestrijdingsmiddelen plaats en deze delen worden uitgerasterd om eutrofiëring door mest van vee te voorkomen. Zand dat hier sedimenteert wordt niet verwijderd.

- De aanwezige blauwgraslanden worden beheerd middels een hooilandbeheer, van laat in het groeiseizoen maaien en afvoeren van maaisel. Hierbij wordt licht materieel gebruikt vanwege de kwetsbare bodem. Aanwezig struweel wordt teruggezet.

Conclusie natuurbeheer

Groen	De beschreven activiteiten rasteren, ringen van bomen, verwijderen bosopslag van heide en grasland, onderhoud recreatievoorzieningen, monitoring flora en fauna.
Geel	De volgende beschreven activiteiten kunnen onder boven genoemde voorwaarden worden gecontinueerd: - Beheer van poelen en vennen; - Heidebeheer; - Beheer van pioniervegetaties met snavelbiezen; - Bosbeheer; - Ontwikkeling en behoud van mantel- en zoomvegetaties langs bos; - Verwijderen bomen in het kader van veiligheid; - Bestrijden van invasieve exoten; - Knotten van bomen en hakhoutbeheer van kleinschalige landschapselementen; - Beheer van graslanden en beheer van akkers ten behoeve van botanische en faunistische waarden.

5.4.20 Jacht, faunabeheer en schadebestrijding

Beschrijving jacht, faunabeheer en schadebestrijding

De Flora- en faunawet stelt dat iedereen zorg in acht moet nemen voor in het wild levende planten en dieren. Beschermen van dieren staat in deze wet voorop en bepaalde handelingen, als verontrusten en doden van dieren zijn alleen onder strikte voorwaarden mogelijk.

Naar alle waarschijnlijkheid treedt in januari 2017 de Wet natuurbescherming in werking. De Flora- en faunawet komt dan te vervallen. Omdat het merendeel van de toestemmingen voor jacht, faunabeheer en schadebestrijding onder het overgangsrecht vallen, verandert er in de praktijk in het veld weinig. Het is echter mogelijk dat jacht, faunabeheer en schadebestrijding, zoals beschreven in deze paragraaf, op onderdelen afwijkt van wat straks is toegestaan. Deze nieuwe situatie is niet getoetst in dit Natura 2000-beheerplan. Wanneer een nieuwe situatie afwijkt van wat in dit Natura 2000-beheerplan is beschreven, moeten de effecten van deze nieuwe situatie worden beoordeeld. Wanneer negatieve effecten niet zijn uit te sluiten, kan een vergunning nodig zijn.

Jacht

In Nederland mag op grond van de Flora- en faunawet op zes diersoorten worden gejaagd (zie Tabel 18). Deze soorten zijn op een landelijke lijst aangewezen als bejaagbare wildsoorten. Jagen op andere soorten is verboden. De Flora- en faunawet verbiedt de jacht in Vogelrichtlijngebieden, Watergebieden van internationale betekenis (Wetlands), beschermde natuurmonumenten en beschermde natuurmonumenten die behoren tot een Habitatrichtlijngebied en waarvoor de status van beschermd natuurmonument is vervallen met de definitieve aanwijzing als Natura 2000-gebied.

Tabel 18 Bejaagbare wildsoorten en openstellingsperioden

Soort	Jagen toegestaan tussen
Wilde eend	15 augustus tot en met 31 januari
Haas	15 oktober tot met 31 januari
Fazant	Hen: 15 oktober tot en met 31 december Haan: 15 oktober tot en met 31 januari
Houtduif	15 oktober tot met 31 januari
Konijn	15 augustus tot en met 31 januari
Patrijs ⁶²	Jacht niet geopend

⁶² Naar alle waarschijnlijkheid is de patrijs onder de Wet natuurbescherming (die naar verwachting in januari 2017 in werking treedt) geen bejaagbare wildsoort meer. De overige soorten blijven waarschijnlijk wel bejaagbare wildsoorten.

Faunabeheer en schadebestrijding

Naast jacht geldt er binnen de Flora- en faunawet ook in het kader van beheer en schadebestrijding een uitzondering op de algemene bescherming van dieren.

Enkele diersoorten zijn aangewezen als zogeheten landelijke schadesoorten, waarvoor een landelijke vrijstelling geldt om belangrijke schade te voorkomen of te beperken. Het gaat om de soorten van bijlage 1 van het 'Besluit beheer en schadebestrijding dieren': Canadese gans, houtduif, kauw, konijn, vos en zwarte kraai. De grondgebruiker is hierbij ondermeer bevoegd deze soorten te doden of te verontrusten (verjagen). Daarnaast zijn soorten aangewezen die in delen van het land veelvuldig belangrijke schade aanrichten, de zogeheten provinciale schadesoorten. Provincies kunnen in een verordening aan grondgebruikers bepaalde handelingen toestaan, zoals het doden of verjagen van dieren, ter voorkoming van belangrijke schade door deze soorten. Het gaat om de volgende schadesoorten (bijlage 2 van het Besluit beheer en schadebestrijding dieren): brandgans, ekster, fazant, grauwe gans, haas, holenduif, huismus, kleine rietgans, knobbeltwaan, kolgans, meerkoet, rietgans, ringmus, roek, rotgans, smient, spreeuw, wilde eend en woelrat..

De overige provinciale soorten mogen zonder ontheffing alleen worden verjaagd. De grondgebruiker kan ook anderen schriftelijke toestemming verlenen om de handelingen uit te oefenen om de schade te voorkomen.

Het is verder mogelijk om Gedeputeerde Staten van de provincie om ontheffing te vragen van bepaalde verboden van de Flora- en faunawet, bijvoorbeeld een ontheffing om beschermde inheemse dieren in het kader van beheer en schadebestrijding te verontrusten en te doden. In beginsel wordt een dergelijke ontheffing slechts verleend aan erkende faunabeheereenheden, op basis van een goedgekeurd faunabeheerplan. Om de ontheffing te kunnen gebruiken dient de grondgebruiker schriftelijk toestemming te verlenen voor betreding. In Overijssel is stichting Faunabeheereenheid Overijssel door Gedeputeerde Staten erkend als samenwerkingsverband van jachthouders voor het hele grondgebied van Overijssel. Door deze faunabeheereenheid is het door Gedeputeerde Staten goedgekeurde faunabeheerplan Overijssel 2014-2019 opgesteld.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten personen aanwijzen om de stand van een bepaalde diersoort te beperken, eventueel ook zonder toestemming van de grondgebruiker. Het kan daarbij gaan om de diersoorten vermeld op bijlage 1 van de 'Regeling beheer en schadebestrijding dieren': brandgans, Canadese gans, damhert, edelhert, grauwe gans, knobbeltwaan, konijn, kolgans, ree, vos, wild zwijn, wilde eend, beverrat, grijze eekhoorn, huiskraai, Indische gans, marterhond, moeflon, muntjak, muskusrat, Amerikaanse nerts, Nijlgans, Pallas' eekhoorn, rosse stekelstaart, Siberische grondeekhoorn, wasbeer, zwarte zwaan, verwilderde duif en verwilderde kat. In de provincie Overijssel zijn personen aangewezen die in dienst van het waterschap de stand van muskusrat en beverrat beperken (paragraaf 5.4.21) en zijn personen aangewezen die op last van politie de stand van de soorten ree, edelhert en wild zwijn kunnen beperken indien deze een gevaar vormen voor de verkeersveiligheid.

Situatie Dinkelland

Binnen en buiten het gebied vindt jacht, schadebestrijding en faunabeheer plaats.

Beoordeling jacht, faunabeheer en schadebestrijding

Mogelijke negatieve effecten van jacht, faunabeheer en schadebestrijding op instandhoudingsdoelen kunnen ontstaan door verandering in soortensamenstelling en populatiedynamiek, verstoring door geluid, optische verstoring, verstoring door licht en verstoring door mechanische effecten als gevolg van betreding. In het verleden, toen nog met lood werd geschoten, was van jacht ook verstoring door verontreiniging te verwachten. Sinds het gebruik van loodhagel is verboden, is verstoring door verontreiniging uitgesloten^{xiii}.

Verstoring door verandering in soortensamenstelling en populatiedynamiek

Wanneer bewust wordt ingegrepen in de soortensamenstelling kan dit enerzijds direct effect hebben op soorten. Daarnaast zijn indirecte effecten mogelijk wanneer soorten zeldzaam worden en er een verschuiving plaatsvindt in het evenwicht in een ecosysteem. Er vindt in dit Natura-2000 gebied geen jacht, beheer of schadebestrijding plaats van soorten waarvoor een instandhoudingsdoel geldt, zodat een directe verandering van de soortensamenstelling is uitgesloten. Bij het faunabeheer en schadebestrijding worden soorten bestreden op basis van een landelijke of provinciale vrijstelling, op basis van een ontheffing of op basis van aanwijzing. Uitgangspunt bij zowel vrijstelling, ontheffing en aanwijzing is de eis uit de Flora- en faunawet, die stelt dat de handelingen ten behoeve van beheer

en schadebestrijding geen afbreuk mogen doen aan de gunstige staat van instandhouding van de soorten. Op deze wijze blijven populaties duurzaam behouden. Significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen door een verandering in populatiedynamiek zijn hierdoor uitgesloten.

Optische verstoring, verstoring door geluid

Optische verstoring en verstoring door geluid zijn belangrijke verstoringfactoren die op kunnen treden bij jacht, beheer en schadebestrijding. Door de aanwezigheid van mensen en jachthonden en het geluid van gewoenshoten kunnen diersoorten worden verstoord. Vooral vogels en middelgrote en grote zoogdiersoorten zijn gevoelig voor deze vorm van verstoring^{xiii}. Voor dit Natura 2000-gebied zijn geen diersoorten aangewezen die gevoelig zijn voor deze vormen van verstoring.

Wanneer jagers het gebied betreden kan optische verstoring van habitattypen optreden. Echter, doordat jacht, faunabeheer en schadebestrijding plaatsvindt met een lage frequentie, waarbij gebieds delen slechts enkele dagen in het jaar worden bezocht, zijn significant negatieve effecten als gevolg van deze vorm van verstoring uitgesloten.

Verstoring door licht

Verstoring door licht kan optreden wanneer kunstlicht wordt gebruikt bij beheer en schadebestrijding. Voor dit Natura 2000-gebied gelden echter geen instandhoudingsdoelstellingen voor soorten die verstoord kunnen worden bij beheer en schadebestrijding met kunstlicht, zodat negatieve effecten als gevolg van verstoring door licht zijn uitgesloten.

Verstoring door mechanische effecten

Uit de effectenindicator blijkt dat alle habitattypen in het algemeen gevoelig zijn voor mechanische effecten. Onder mechanische effecten vallen betreding en mechanische effecten door het rijden met machines over de habitattypen. Uiteraard leidt betreding door één of enkele personen tot minder verstoring dan het rijden met machines. Betreding van habitattypen kan negatief zijn, doordat de bodem wordt verstoord en vegetatie wordt beschadigd. Bij jacht, faunabeheer en schadebestrijding vindt betreding plaats door één persoon of kleine groepjes van personen. Deze personen bezoeken het gebied met een lage frequentie waarbij ze gedurende enige dagen in het jaar in bepaalde gebieds delen aanwezig zijn. Op vegetatietypen die weinig gevoelig zijn voor betreding, zijn als gevolg hiervan significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen uitgesloten. Op vegetatietypen die gevoelig tot zeer gevoelig zijn voor betreding kan hierdoor wel verstoring plaatsvinden.

Gezien de intensiteit en frequentie waarmee betreding tijdens jacht, faunabeheer en schadebestrijding plaatsvindt, kan in het Dinkelland betreding tijdens deze activiteit alleen een knelpunt opleveren het habitatype blauwgraslanden en de randen van het habitatype zwakgebufferde vennen^{xiii}. Om negatieve effecten op deze habitattypen te voorkomen dienen deze habitattypen niet te worden betreden.

Voorwaarden

Jacht, faunabeheer en schadebestrijding is beoordeeld met code geel. Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende voorwaarde: 'Betreding ten behoeve van jacht, beheer en schadebestrijding van het habitatype blauwgraslanden en de randen van het habitatype zwakgebufferde vennen is niet toegestaan. Op de habitattypenkaart staat aangegeven waar deze habitattypen voorkomen'.

Conclusie jacht, faunabeheer en schadebestrijding

Geel	Beschreven jacht, faunabeheer en schadebestrijding kan onder boven genoemde voorwaarden worden gecontinueerd.
------	---

5.4.21 Muskusrattenbestrijding

Beschrijving muskusrattenbestrijding

In en rondom het Dinkelland vindt bestrijding van muskus- en beverratten plaats. Hiervoor wordt het gebied betreden. Tijdens de trekperiodes van muskusratten (voorjaarsrek van februari tot en met april en najaarsrek van september tot en met november) wordt het gebied circa één keer in de week door één tot twee personen bezocht om de vangmiddelen te plaatsen en te controleren. Dit gebeurt veelal lopend, maar soms ook per quad. Buiten de trekperiodes is de intensiteit van de bestrijding lager, de watergangen worden in de zomer en winter hooguit één keer geïnspecteerd.

Voor de bestrijding worden verschillende vangmiddelen gebruikt, namelijk:

- Loslaatkooien;
- Schijnduikers;
- Kooien voor duikers en afzettingen, en;
- Klemmen.

De eerste drie vangmiddelen worden gebruikt tijdens de trekperiodes. De rest van het jaar wordt gewerkt met klemmen die voor de hollen worden gezet.

Beoordeling muskusrattenbestrijding

Mogelijke effecten van de muskus- en beverrattenbestrijding zijn: verstoring door geluid, optische verstoring, verstoring door betreding (in de effectenindicator wordt dit 'mechanische effecten' genoemd) en verandering in populatiedynamiek (het daadwerkelijk veranderen van de omvang en opbouw van de populatie). Hieronder wordt voor het Dinkelland aangegeven welke habitattypen en -soorten gevoelig zijn voor deze verstoringfactoren:

- Habitattypen: Alle habitattypen zijn gevoelig voor optische verstoring en verstoring door betreding, verstoring door geluid is niet van toepassing;
- De rivierdonderpad is gevoelig voor verstoring door geluid en verandering in populatiedynamiek, zeer gevoelig voor betreding en mogelijk gevoelig voor optische verstoring.

Muskus- en beverrattenbestrijding vindt in en rondom het Natura 2000-gebied met een zeer geringe intensiteit plaats (hooguit 1 keer per week door 1 tot 2 personen). Significante negatieve effecten als gevolg van optische verstoring en verstoring door geluid zijn dan ook op voorhand uit te sluiten; de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen komt niet in gevaar als gevolg van verstoring door geluid en optische verstoring door de muskus- en beverrattenbestrijding. Betreding van habitattypen kan negatief zijn, doordat de bodem wordt verstoord en vegetatie wordt beschadigd. Bij muskus- en beverrattenbestrijding vindt betreding plaats door één persoon of kleine groepjes van personen. Deze personen bezoeken het gebied met een lage frequentie waarbij ze gedurende enige dagen in het jaar in bepaalde gebiedsdelen aanwezig zijn. Op vegetatietypen die weinig gevoelig zijn voor betreding, zijn als gevolg hiervan significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen uitgesloten. Op vegetatietypen die gevoelig tot zeer gevoelig zijn voor betreding kan hierdoor wel verstoring plaatsvinden. Gezien de intensiteit en frequentie waarmee betreding tijdens muskus- en beverrattenbestrijding plaatsvindt, kan in het Dinkelland betreding tijdens deze activiteit alleen een knelpunt opleveren voor het habitatype blauwgraslanden en de randen van het habitatype zwakgebufferde vennen^{xiii}. Om negatieve effecten op deze habitattypen te voorkomen dienen deze habitattypen niet te worden betreden.

Rijden met een quad kan een negatief effect hebben op de natte habitattypen (verstoring door mechanische effecten). De bodems van deze habitattypen zijn namelijk gevoelig voor verstoring van de bodemstructuur. Uiteraard is het effect van het rijden met een quad groter dan het effect van betreding door enkele personen, daardoor zijn meer habitattypen gevoelig voor deze vorm van verstoring dan voor verstoring door betreding. De volgende habitattypen zijn gevoelig voor verstoring door het rijden met een quad: blauwgraslanden, vochtige heiden, pioniervegetaties met snavelbiezen en vochtige alluviale bossen. Op de habitatypekaart staat aangegeven waar deze habitattypen voorkomen. Zolang niet met een quad of een soortgelijk voertuig over deze habitattypen wordt gereden, zijn negatieve effecten door bodemverstoring (verstoring door mechanische effecten) op deze habitattypen uitgesloten.

Muskus- en beverratbestrijding kan ingrijpen in de populatiedynamiek van de rivierdonderpad. Wanneer schijnduikers en kooien voor duikers en afzettingen worden gebruikt, is het mogelijk dat de rivierdonderpad als bijvangst wordt gevangen. Uit landelijk onderzoek^{xiv} en bijvangstgegevens die de muskus- en beverratbestrijders in Overijssel bijhouden blijkt dat deze soort nooit wordt bijgevangen.

De muskus- en beverrattenbestrijding heeft dus geen negatief effect op de populatiedynamiek van de rivierdonderpad.

Voorwaarden

Muskus- en beverrattenbestrijding is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende voorwaarden:

- Het habitattypen blauwgraslanden en de randen van het habitattypen zwakgebufferde vennen niet betreden. Op de habitattypenkaart staat aangegeven waar deze habitattypen voorkomen;
- Niet met een quad of een soortgelijk voertuig rijden over de habitattypen blauwgraslanden, (de randen van) zwakgebufferde vennen, vochtige heide, pioniervegetaties met snavelbiezen en vochtige alluviale bossen. Op de habitattypenkaart staat aangegeven waar deze habitattypen voorkomen.

Conclusie muskusrattenbestrijding

Geel	Beschreven muskus- en beverrattenbestrijding kan onder boven genoemde voorwaarden worden gecontinueerd.
------	---

5.5 Cumulatietoets

Wat is cumulatie

In dit Natura 2000-beheerplan zijn in bovenstaande paragrafen de bestaande activiteiten getoetst. Zowel de effecten van de afzonderlijke bestaande activiteiten als het eventuele cumulatieve effect moeten worden bepaald. Activiteiten die elk afzonderlijk kleine effecten hebben, kunnen gezamenlijk (in cumulatie) wel significante gevolgen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Deze zogenoemde cumulatietoets is een verplicht onderdeel van het Natura 2000-beheerplan.

Beoordeling cumulatie in het Natura 2000-beheerplan

In de cumulatietoets is eerst bekeken welke bestaande activiteiten vanuit welke verstoringsfactoren een negatief effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Vervolgens is gekeken of de verschillende bestaande activiteiten met dezelfde verstoringsfactoren, die individueel geen significant negatief effect hebben, samen wel significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen hebben. In dat geval is sprake van een cumulatief effect.

Bij de beoordeling van cumulatieve effecten is gekeken naar:

- Effecten van bestaande activiteiten;
- Effecten van voorgenomen maatregelen die in het Natura 2000-beheerplan zijn opgenomen.

Cumulatieve effecten

Uit de effectbeoordelingen van de bestaande activiteiten blijkt dat negatieve effecten als gevolg van mechanische effecten, verdroging en eutrofiëring van het oppervlaktewater niet zonder voorwaarden uit te sluiten zijn.

Mechanische effecten betreft betreding van habitattypen of leefgebied door natuurbeheermaatregelen, gedurende jacht, faunabeheer, schadebestrijding en muskus- en beverrattenbestrijding. Doordat het natuurbeheer zorgvuldig uitgevoerd wordt ten gunste van de habitattypen wordt mechanische schade aan de habitattypen voorkomen. Betreding van (betredingsgevoelige) habitattypen en leefgebieden gedurende jacht, faunabeheer, schadebestrijding en muskus- en beverrattenbestrijding is zeer beperkt en is in principe niet toegestaan. Met inachtneming van de te nemen maatregelen en voorwaarden zijn cumulatieve effecten van door betreding (mechanische effecten) uit te sluiten.

Verdroging kan optreden door drainage of grond- en oppervlaktewaterwinning. Om negatieve effecten van deze activiteiten te voorkomen, zijn voorwaarden opgenomen om een toename van verdroging te voorkomen. Ook worden in het kader van de PAS-maatregelen getroffen voor behoud en herstel van de habitattypen (onder andere hydrologische maatregelen). De voorwaarden betreffen onder andere geen toename van de drainerende werking van omliggende gronden en geen verlaging van het (grond)waterpeil. Onder deze voorwaarden worden significant negatieve effecten uitgesloten. Met inachtneming van de te nemen maatregelen of voorwaarden zijn cumulatieve effecten door verdroging eveneens uit te sluiten.

Eutrofiëring van het oppervlaktewater kan optreden door lozing van de RWZI's, het inwerking treden van riooloverstorten en bemesting van agrarische percelen. Om de aanvoer van vermestende stoffen te verminderen worden in de PAS-gebiedsanalyse maatregelen genomen. Deze maatregelen houden in dat percelen in en rondom het Natura 2000-gebied uit bemesting worden genomen. Tevens leiden hydrologische herstelmaatregelen uit de PAS-gebiedsanalyse ertoe dat verontreinigd oppervlaktewater niet of minder kan infiltreren in de wortelzone van habitattypen. Door het uitvoeren van deze maatregelen worden significant negatieve effecten van eutrofiëring van het oppervlaktewater uitgesloten. Met inachtneming van de te nemen maatregelen zijn cumulatieve effecten door eutrofiëring eveneens uit te sluiten.

Geconcludeerd wordt dat cumulatieve effecten van bestaande activiteiten in combinatie met effecten van de voorgenoemde maatregelen niet leiden tot een significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Enig voorbehoud hierbij zijn de resultaten van de in dit Natura 2000-beheerplan opgenomen onderzoeksopgaven (bijv. kleine grondwateronttrekkingen en drainage).

6 *Instandhoudingsmaatregelen*

In dit hoofdstuk worden de maatregelen besproken die nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren. Op korte termijn (1^e beheerplanperiode van 6 jaar) zijn de herstelmaatregelen gericht op het voorkomen van verslechtering van de aangewezen instandhoudingsdoelstellingen. Op langere termijn (2^e en 3^e beheerplanperiode, jaar 6 tot 18) worden oppervlakte-uitbreiding en kwaliteitsverbetering (indien tot doel gesteld voor de aangewezen habitattypen) gerealiseerd (zie ook paragraaf 3.2). In bijlage 9 is een overzicht opgenomen van zowel de PAS- als niet PAS-maatregelen.

6.1 *PAS-maatregelen*

6.1.1 *Maatregelen op gebiedsniveau*

Maatregelen in de waterhuishouding op de korte termijn

De maatregelen zijn gebaseerd op de analyse in voorgaande paragrafen en de scenario-analysen van de GGOR-studie op basis van hydrologische modellering en vertaling van de hydrologische effecten naar zowel de realisatie van habitattypen (WRD 2011). Er is ook gekeken naar de mate waarin landbouwgronden vernatten door het raadplegen van kaarten met verandering van gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG), gemiddelde voorjaarsgrondwaterstand (GVG) en gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG). Het uitgewerkte maatregelpakket voor de waterhuishouding komt in belangrijke mate overeen met dat van scenario 2 uit de GGOR-studie. Dit scenario bestaat uit het verwijderen van ontwatering uit en rond Natura 2000 gebied met grondwaterafhankelijke habitattypen. De meeste maatregelen worden genomen voor de deelgebieden Stroothuizen, Beuninger Achterveld en Punthuizen. Daarnaast worden maatregelen getroffen in en rond het Natura 2000 gebied in het Beneden-Dinkeltraject en in de Snoeyinksbeek. In aanvulling op scenario 2 van de GGOR-studie ten behoeve van behoud van grondwaterafhankelijke habitattypen in Stroothuizen voor een sterkere vermindering van de ontwatering gekozen (verwijderen van een legger waterloop in plaats van verleggen). Het alleen verleggen van deze waterloop legt sterke beperkingen op aan de mogelijkheden voor vernatting.

Met landbouwpercelen wordt als volgt omgegaan:

- percelen binnen Natura 2000 gebied met status nieuwe natuur EHS63 worden verworven (indien niet verworven), tevens wordt de detailontwatering verwijderd en vindt omvorming naar natuur plaats;
- percelen buiten Natura 2000 gebied met status nieuwe natuur EHS die dusdanig sterk vernatten dat landbouw veel natschade ondervinden door het dempen van leggerwaterlopen, en verwijderen van de detailontwatering worden verworven (indien niet verworven); in veel van deze percelen wordt wegens de noodzaak van het dempen van benedenstrooms gelegen leggerwaterloop de afwatering op een voor landbouw voldoende laag niveau onmogelijk; waar deze percelen intrekgebied van lokale grondwatersystemen bevatten die het Natura 2000 gebied voeden of gaan voeden na vernatting wordt inrichting naar natuur voorgesteld; in percelen waar dat niet het geval is kan de verdere inrichting nader gezien worden;
- percelen zonder Natura 2000 gebied zonder status nieuwe natuur EHS die vernatten worden opgehoogd met grond indien verminderen van de ontwatering en voortzetten van agrarisch gebruik niet gaat leiden tot vermesting van grondwater dat kwelzones in Natura 2000 gebied voedt;
- percelen zonder Natura 2000 gebied zonder status nieuwe natuur EHS die vernatten en waar verminderen van de ontwatering en voortzetten van agrarisch gebruik gaat leiden tot vermesting van grondwater dat kwelzones in Natura 2000 gebied wordt agrarisch gebruik beëindigd en worden daarom verworven.

Hieronder worden de maatregelen per deelgebied beschreven:

Stroothuizen

- leggerwaterlopen aan de noord-, oost-, en noordwestzijde worden gedempt (M3a);
- stroomafwaarts wordt de oostelijke leggerwaterloop verondiept (M28);

⁶³ Waar in dit document de term EHS wordt gebruikt, is de situatie bedoeld van voor de 'Herijking EHS'.

- in percelen binnen het Natura 2000 gebied de ontwatering stoppen (M1a en M1b) en inrichten als natuur;
- landbouwpercelen buiten het Natura 2000 gebied met status nieuwe natuur EHS die sterk vernatten ontwatering verwijderen (M26 en M27); deze liggen aan de noordwestzijde en oostzijde;
- in een perceelblok aan de zuidzijde van de Natura 2000 begrenzing van Stroothuizen worden twee maatregelopties voorgesteld; een met voortzetting van het agrarisch gebruik (M3b) en een ander met beëindiging van agrarisch gebruik (M3c); de keuze van deze opties wordt gebaseerd op onderzoek in de 1e beheerplanperiode naar het risico op vermesting van het grondwater dat toestroomt richting Stroothuizen en daar kwelafhankelijke en eutrofiëringsgevoelige habitattypen voedt (onderzoeksopgave M11); als er wel een risico op vermesting via het grondwater bestaat, dan wordt het zuidelijke perceelblok op korte termijn verwerven, wordt de ontwatering verwijderd en wordt bemesting gestopt (M3c); als er geen risico op grondwatervermesting is, dan wordt in deze percelen alleen de detailontwatering verminderd, landbouwkundig gebruik gehandhaafd en het maaiveld met grond opgehoogd.

Beuninger Achterveld

- dempen greppel in de het natuurreservaat Beuninger Achterheide (M29);
- leggerwaterlopen aan de noord-, west- en zuidzijde dempen (M3a);
- landbouwpercelen binnen de Natura 2000 begrenzing en met status nieuwe natuur EHS ontwatering verwijderen en inrichten als natuur (M1b);
- landbouwpercelen buiten het Natura 2000 gebied met status nieuwe natuur EHS die sterk vernatten ontwatering verwijderen (M27); deze liggen aan de noordzijde; verwerving is hier ook noodzakelijk omdat de afwatering van dit perceel niet meer mogelijk is door het dempen van de leggerwaterloop aan de oostzijde van Stroothuizen;
- landbouwperceel ten westen van Beuninger Achterheide verondiepen lokale ontwatering in delen die sterk vernatten maaiveld ophogen met grond (M30).

Punthuizen

- leggerwaterlopen aan de noord-, west- en zuidzijde dempen (M3a);
- sloot aan de zuidoostzijde op de Nederlands-Duitse-grens dempen voor zo ver daar aanwezig (M14a);
- landbouwpercelen binnen de Natura 2000 begrenzing en met status nieuwe natuur EHS ontwatering verwijderen en inrichten als natuur (M1b); betreft percelen aan de noordzijde (deels ook nodig voor Beuninger Achterveld) en enkele kleine enclaves in deelgebied Punthuizen;
- lokaal tegen gaan natschade in perceel met status beheergebied EHS buiten Natura 2000 begrenzing ten westen van Punthuizen (M32)

Dal van de Dinkel

- dempen van benedenstroomse delen van leggerwaterlopen die uitmonden in de Dinkel (M1e). Op korte termijn dient te worden onderzocht wat de drainerende werking van de leggerwaterlopen is. Op basis van het veldbezoek van Camiel Aggenbach (KWR) en Maarten Zonderwijk (ws Regge & Dinkel) kan niet worden uitgesloten dat er geen drainage plaatsvindt door de betreffende leggerwaterlopen. De noodzaak voor dit onderzoek hangt direct samen met maatregel onderzoeksopgave M13: onderzoek naar de toestand en knelpunten van habitatype H91E0C Vochtige alluviale bossen in het Dinkedal, en dient derhalve ook als een gecombineerde onderzoeksopgave gelezen te worden. Beide onderzoeksopgaven zijn aangeduid als KT-maatregel;
- omleggen afwatering leggerwaterloop (M1c) ten behoeven van maatregel M1e;
- agrarische percelen die vernatten als gevolg van maatregel M1e verwerven of vergoeden natschade (M1d).

Dal van de Snoeyinksbeek

- verondiepen Snoeyinksbeek (M6a); beekophoging vindt geleidelijk plaats met kleileem of zand, eventueel ook grind toevoegen;
- beheersgebied EHS dat vernat door maatregel M6a verwerven (M6b); de buisdrains van deze percelen kunnen na verondiepen van de beek niet meer goed afwateren;
- perceel met status nieuwe natuur EHS binnen Natura 2000 gebied dat vernat door maatregel M6a verwerven, verwijderen detailontwatering en inrichten als natuur (M6c).

Maatregelen in de Snoeyinksbeek moeten in samenhang worden gezien met maatregelen in het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal.

Maatregelen in de waterhuishouding op de lange termijn

Voor de lange termijn kunnen extra vernattingsmaatregelen bijdragen aan de verbeterdoelen voor de habitattypen H3130 zwakgebufferde vennen, H4010A vochtige heiden, H6410 blauwgraslanden en H91E0C vochtige alluviale bossen. Maatregelen in de waterhuishouding voor de lange termijn worden uitgewerkt op basis van:

- evaluatie van de effecten van maatregelen die in de 1e beheerplanperiode zijn gepland ; op basis daarvan wordt bekeken of aanvullende maatregelen in de waterhuishouding zinvol zijn; aanvullende maatregelen kunnen bestaan uit het verhogen van de drainagebasis van de Puntbeek, verwijderen/ verminderen van diepe ontwatering in Duitsland ten zuidoosten van Punthuizen en vermindering van ontwatering aan de westzijde van Stroothuizen (onderzoeksopgave M31);
- voor Dinkeldal onderzoek naar de toestand en knelpunten van habitatype H91E0C Vochtige alluviale bossen beïnvloeden (onderzoeksopgave M13); de uitkomsten van dit onderzoek kunnen leiden tot het verwijderen/ verminderen van ontwatering. Als de uitkomsten van het onderzoek er aanleiding toe geven om op korte termijn maatregelen tot uitvoering te brengen dan wordt in de 1e beheerplanperiode gestart om uitvoering aan deze maatregelen te geven;
- voor Dinkeldal onderzoek de mate waarin door overstroming eutrofiëring optreedt (onderzoeksopgave M12); dit is van belang de habitattypen H6120 Stroomdalgraslanden en H91E0C Vochtige alluviale bossen; met betrekking tot lange termijn maatregelen is dit onderzoek van belang voor het wel of niet toelaten van overstroming in het Beneden-Dinkeltraject.

Tabel 19 vat de herstelmaatregelen op gebiedsniveau samen en geeft weer op welke knelpunten deze maatregelen betrekking hebben. In tabel 19 zijn de maatregelen op gebiedsniveau samengevat, waarbij per maatregel wordt aangegeven:

- Op welke habitattypen deze effect heeft;
- Wat de effectiviteit is;
- Wat de responstijd is;
- Wat de frequentie van de uitvoering is en
- In welk tijdvak de maatregel wordt uitgevoerd.

Tabel 19 Herstelmaatregelen op gebiedsniveau. Aangegeven wordt op welke knelpunten deze maatregelen betrekking hebben

Maatregel			Knelpunt
M1a	herstel hydrologie	Verwijderen ontwatering (dem-pen sloten, verwijderen buis-drains) en inrichten in percelen nieuw natuur EHS en binnen Natura 2000 gebied (rond Stroothuizen, rond Beuninger Achterveld, rond Punthuizen)	K2+K17+ K18+19
M1b	herstel hydrologie	Verwerven, verwijderen ontwatering (dempens sloten, verwijderen buisdrains) en inrichten in percelen nieuw natuur EHS en binnen Natura 2000 gebied (rond Stroothuizen, rond Beuninger Achterveld, rond Punthuizen)	K2+K17+ K18+19
M1e	herstel hydrologie	Onderzoek drainerende werking leggerwaterlopen in Dinkeldal, mogelijke uitvoering LT	K1+K2+K17+K18+19
M1c	herstel hydrologie	Omleggen leggerwaterlopen in Dinkeldal	K2+K17+ K18+19
M1d	herstel hydrologie	Verwerven grond of vergoeden vernattings schade in verband dempen waterloop in Dinkeldal	K1+K17+ K18+19
M3a	herstel hydrologie	Dempens leggerwaterloop (voor Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen)	K2+K17+ K18+19
M3b	herstel hydrologie	Optie 1 voor perceel noord van Natura 2000-begrenzing Stroothuizen (buiten EHS): verwijderen huidige detailontwatering, ophogen bodem met voortzetting agrarisch gebruik; deze maatregel kan leiden tot een sterkere vermessing van het grondwater en daarmee nadelig zijn voor behoud van kwelafhankelijke habitattypen in Stroothuizen. Met onderzoeksopgave M11 wordt keuze gemaakt	K1+K17+ K18+19

Maatregel			Knelpunt
M3c	herstel hydrologie	Optie 2 voor perceel noord van Natura 2000-begrenzing Stroothuizen (buiten EHS): verwer-ven, verwijderen huidige detail-ontwatering en stoppen bemesting; deze optie geeft meer zekerheid over behoud van kwelafhankelijke habitat-typen in Stroothuizen. Met onderzoeksopgave M11 wordt keuze gemaakt	K1+K17+ K18+19
M26	herstel hydrologie	Verwijderen detailontwatering, stoppen agrarisch gebruik in verworven nieuwe natuur EHS buiten Natura 2000 gebied ivm met sterke vernatting, eventueel inrichten (voor Stroothuizen)	K1+K17+ K18+19
M27	herstel hydrologie	Verwerven, verwijderen detail-ontwatering, stoppen agrarisch gebruik in verworven nieuwe natuur EHS buiten Natura 2000 gebied ivm met sterke vernatting, eventueel inrichten (voor Stroothuizen, Beuniger Achterveld)	K1+K17+ K18+19
M28	herstel hydrologie	Verondiepen leggerwater-loop (voor Stroothuizen, Beuniger Achterveld, Punthuizen)	K1+K17+ K18+19
M29	herstel hydrologie	Dempen greppel in Beuninger Achterheide	K2+K17+ K18+19
M30	herstel hydrologie	Lokaal ophogen maaiveld met grond, verondiepen lokale ontwatering, verleggen detailontwatering op Puntbeek en leggerloop 32010002 (herstel waterhuishouding; grondwaterregime)	K1+K17+ K18+19
M32	herstel hydrologie	Eventueel vergoeding nat-schade of ophogen maaiveld in beheersgebied EHS ivm met vernatting door dempen legger-waterloop; nog uit te werken in samenspraak met eigenaar/ pachter	K1+K17+ K18+19
M6a	herstel hydrologie	Verondiepen Snoeyinksbeek	K4+K17+ K18+19
M6b	herstel hydrologie	Verwerven beheersgebied EHS ivm met verondiepen Snoeyinksbeek	K4+K17+ K18+19
M6c	herstel hydrologie	Verwerven, verwijderen ontwatering en inrichten van perceel nieuwe natuur EHS	K4+K17+ K18+19
M14a	herstel hydrologie	Dempen sloot op grens Nederland-Duitsland ten zuidoosten van Punthuizen (herstel waterhuishouding)	K1+K17+ K18+19
M9	herstel geo morfologie	Verwijderen oeverbescherming Dinkel binnen Natura 2000 gebied en toestaan erosie. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de ligging van de Glane.	K9+K17+ K18+19
M31	herstel hydrologie	Onderzoeksopgave: noodzaak verder verminderen ontwatering buiten N2000 gebied na uitvoering van geplande maatregelen in waterhuishouding voor korte termijn: het betreft ontwatering in Duitsland vlak over grens bij Punthuizen en Beuninger Achterheide, ontwatering in het gebied ten westen van het Beuninger Achterveld en Stroothuizen; en ontwatering ten noorden en noordoosten van Stroothuizen; dit onderzoek vindt mede plaats op basis van evaluatie van de effecten van korte termijn maatregelen op de waterhuishouding en grond-waterafhankelijke habitat-typen; het onderzoek vindt plaats aan het eind van de 1e beheerplanperiode en leidt indien zinvol tot aanvullende maatregelen in de 2e beheerplanperiode	K1+K3+ K25
M11	herstel chemische kwaliteit	Onderzoeksopgave: effecten van bemesting op de chemische samenstelling van grond-water dat toestroomt naar kwel-afhankelijke habitattypen; in bijzonder gaat het waar liggen intrekgebieden van kwelzones in Stroothuizen, Snoeyingsbeek en Dinkeldal, welke percelen dragen sterk bij aan vermessing van het toestromende grond-water. Verminderen bemesting in intrekgebied buiten Natura 2000 gebied. Indien noodzakelijk leidt het onderzoek tot localiseren van percelen waar bemesting wordt gestopt.	K20

Maatregel			Knelpunt
M12	herstel chemische kwaliteit	Onderzoeksopgave: nutriëntentoeestand en nutriënteninput via slibafzetting door overstroming in actuele en potentiële locaties habitattypen H6120 en H91E0C in het Dinkeldal; indien nutriënteninput door overstroming te hoog is nagaan door welke oorzaken in het stroomgebied de nutriëntenbelasting te hoog is en met welke maatregelen dat te verhelpen is; het onderzoek vindt plaats in de 1e beheerplanperiode en leidt mogelijk tot maatregelen voor de lange termijn	K21
M13	herstel hydrologie & beheer	Onderzoeksopgave: toestand vegetatie, abiotiek en vroegere en actuele beheer van habitat-type H91E0C in Dinkeldal in beeld brengen, knelpunten in waterhuishouding en beheer voor dit habitatype vaststellen; het onderzoek richt zich mede op knelpunten in mbt verdroging, wegvallen kwel, wegvallen overstroming in Beneden-Dinkel traject en te hoge input nutriënten door overstroming (zie ook M12); het onderzoek vindt plaats in de 1e beheerplanperiode en leidt tot een plan voor maatregelen ten behoeve van het instandhoudingsdoel voor het habitatype in de 2e beheerplanperiode (Dinkeldal). Als de uitkomsten van het onderzoek er aanleiding toe geven om op korte termijn maatregelen tot uitvoering te brengen dan wordt in de 1e beheerplanperiode gestart om uitvoering aan deze maatregelen te geven.	K1+K2+ K8+K9+ K21

Maatregelen ihkv. vermessing via het grondwater

Op de korte termijn wordt met mogelijke vermessing van grondwater als volgt vertaald in maatregelen voor de korte termijn:

- agrarische percelen met status "nieuwe natuur EHS in Natura 2000 gebied" worden omgevormd naar natuur zodat bemesting hier stopt; dit betreft tevens percelen waar ontwatering wordt verwijderd; deze percelen liggen in het zuidelijke deel van de Natura 2000 begrenzing van Stroothuizen (M16), tussen de natuurreservaten Beuninger Achterveld en Punthuizen (M1b); ten noorden van en als enclave in Punthuizen (M16); in het dal van de Snoeyingsbeek (M6b en M6c); in deze percelen ligt intrekgebied van lokale grondwatersystemen die grondwaterafhankelijke habitattypen voeden of na vernattingsmaatregelen gaan voeden;
- agrarische percelen met status nieuwe natuur EHS buiten Natura 2000 gebied en met een zekere ligging van intrekgebied van lokale grondwatersystemen die kwelzones in Natura 2000 gebied voeden of door vermindering/ verwijdering van de ontwatering gaan voeden; dit betreft een kleine oppervlakte ten noorden van Stroothuizen (M16);
- agrarische percelen zonder status nieuwe natuur EHS ten zuiden van Stroothuizen wordt bemesting beëindigd indien uit onderzoek op de korte termijn (onderzoeksopgave M11) blijkt dat voortzetten van bemesting in combinatie met verminderen van de ontwatering een eutrofiërisingsrisico gaat vormen voor kwelzones in Stroothuizen (zie boven bij *Maatregelen in de waterhuishouding op de korte termijn*).

Voor de lange termijn wordt met onderzoek op de korte termijn uitgezocht of voor kwelafhankelijke habitattypen in Stroothuizen, Punthuizen, Dinkeldal en Snoeyingsbeek maatregelen nodig zijn die vermessing van toestromend grondwater tegengaan (onderzoeksopgave M11).

Maatregelen tegen eutrofiëring door overstroming Maatregelen die eutrofiëring door overstroming in het Dinkeldal tegen gaan worden niet op de korte termijn voorgesteld omdat onduidelijk is of en in hoeverre dit een knelpunt is voor habitattypen die overstromen. Er is daarom voor het Dinkeldal een onderzoeksopgave geformuleerd (onderzoeksopgave M12).

Maatregelen voor herstel morfodynamiek

Om zandafzetting op oeverwallen en kronkelwaardruggen langs de Boven-Dinkel op de korte termijn te bevorderen, wordt oeverbescherming (steenstort) binnen het Natura 2000 gebied verwijderd (M9). Hierbij dient rekening te worden gehouden met de ligging van Glane en met de aanwezigheid van de vuilstort bij de uitstroom van de Snoeyingsbeek in de Dinkel. Deze maatregel is urgent en nodig voor behoud van habitatype H6120 Stroomdalgraslanden. Deze maatregel bevordert namelijk de zand aanvoer tijdens overstromingen. Tevens wordt afzetting van zand in een graslandpercelen in een zone van 25 m aan weerszijde van de Dinkel binnen de Natura 2000 begrenzing toegelaten door verandering van het beheer (M17). Voor de Stroomdalgraslanden langs de Dinkel geldt een

uitbreidingsopgave. Hiervoor is in de gebiedsanalyse aangegeven dat in een strook van 25 meter het beheer gericht moet zijn op ontwikkeling van nieuwe locaties met Stroomdalgrasland. Uitbreiding met nieuwe locaties is nodig omdat het bestaande areaal te klein is om behoud op lange termijn te garanderen. Bovendien treedt van nature verzuring op, waardoor Stroomdalgrasland overgaat in Heischraal grasland en hervestiging op nieuwe locaties nodig is om behoud te garanderen.

Hervestiging van Stroomdalgraslanden kan plaatsvinden op plekken waar de Dinkel nieuw zand afzet, waarna zich bij optimaal beheer Stroomdalgraslanden ontwikkelen. Uit onderzoek van Hommel et al. (1994) blijkt dat zand wordt afgezet binnen enkele tientallen meters van de Dinkel: "Komende vanuit de bedding verliest het water veel snelheid. Het zand transporterend vermogen wordt dan ook snel kleiner, met als gevolg dat veel van het door het snelstromende water meegevoerde materiaal niet verder kan worden meegenomen en wordt afgezet." Afzetting van zand vindt plaats in de vorm van zandbanken in de binnenbochten, die zich op termijn ontwikkelen tot kronkelwaarden en op oeverwallen. Uit kaarten van het huidige voorkomen van kronkelwaarden en oeverwallen (Hommel et al., 1993, p.66) blijkt dat deze op verschillende locaties in het Dinkeldal voorkomen, maar altijd binnen enkele tientallen meters van de beek. Met monitoring van de zandafzetting gedurende eerste beheerplanperiode wordt vastgesteld of voldoende zandafzetting plaatsvindt voor abiotisch herstel van herstellocaties. Waar precies zand zal worden afgezet binnen de zone van 25 m aan weerszijde van de Dinkel kan ruimtelijk niet worden gelocaliseerd. Daarom is het nodig hiervoor de gehele zone te reserveren.

Herinrichtingmaatregelen in voormalige landbouwpercelen

Herinrichting van voormalige landbouwgrond binnen het Natura 2000 gebied vindt plaats ten behoeve van uitbreiding van de habitattypen H4030 Droge heiden en H6410 Blauwgraslanden. Het is dan nodig om fosfaatrijke toplaag te verwijderen. De afgraafdiepte wordt bepaald aan fosfaatprofielen en reconstructie van de maaiveldhoogte van oude dichtgeschoven laagten. Het voordeel van herstel van oude laagten, die vroeger met de ruilverkaveling zijn dichtgeschoven, is dat dit ook kan zorgen voor terugkeer van plantensoorten uit zaadbank, zoals vermoedelijk het geval was bij de herinrichting van perceel Groener bij Stroothuizen. Tevens zorgt dit voor ontwikkeling van hele gradiënten (nat-droog, basenrijk-basenarm) waardoor de herstelkans voor kenmerkende soorten van habitattypen wordt vergroot. Bij het herstellen van oude laagten moet rekening worden gehouden deze niet bestaande voorkomens van habitattypen te sterk gaan draineren door diep af te graven. Daar moet onder andere gelet worden bij de herinrichting van de laagte ten noordwesten van het huidige reservaat Stroothuizen. Betreffend stuk is een voorzetting van de grote slenk in het huidige reservaat. Een ander aandachtspunt is dat dekzandkoppen deels voldoende hoog blijven zodat ze voldoende berging behouden voor de opbolling van de freatische spiegel. Dit is van belang voor het functioneren van lokale grondwatersystemen.

Voor percelen die op de korte termijn al een functieverandering moet ondergaan wegens vernattingsmaatregelen kunnen de herinrichtingsmaatregelen uit praktisch oogpunt het beste ook meteen worden uitgevoerd (M23). Dit betreft percelen bij Stroothuizen en tussen het Beuninger Achterveld en Punthuizen. Dit voorkomt ook sterke mobilisatie van fosfaat uit de bouwvoor door vernatting.

6.1.2 Maatregelen op habitattypenniveau

De onderstaande beschrijvingen van herstelmaatregelen op habitattypenniveau zijn gebaseerd op de PAS-herstelstrategieën die voor alle stikstofgevoelige habitattypen landelijk zijn opgesteld (Ministerie van EZ, 2012). De maatregelen die hier zijn opgenomen, zijn aanvullend op het huidige beheer.

Habitatype H3130 Zwakgebufferde vennen

Voorkomen verslechtering korte termijn

Maatregelen in de waterhuishouding dragen bij aan behoud en hebben prioriteit boven andere maatregelen. Verschrallingsbeheer (laat in groeiseizoen maaien en afvoeren) noodzakelijk voor behoud (M18). Dit beheer hoeft niet jaarlijks, maar kan periodiek in droge jaren worden uitgevoerd. Gezien de kwetsbaarheid van de bodem is hier inzet van licht maaimaterieel vereist. Verlies van oppervlakte door struweelvorming dient voorkomen worden door het afzetten van struweel (M18).

Realiseren instandhoudingsdoelen lange termijn

Dezelfde maatregelen op de korte termijn dragen bij aan verbetering van de kwaliteit. Eventuele aanvullende maatregelen in de waterhuishouding kunnen dat versterken. Wanneer het habitatype door successie dreigt te verdwijnen dan wordt periodiek de organische toplaag verwijderd (M25).

Hooguit eens in de 20 jaar wordt dit gedaan indien noodzakelijk na het uitvoeren van een vooronderzoek. De herstelstrategie voor het habitatype geeft specifieke richtlijnen voor de uitvoering, Op de korte termijn is hiervoor nog geen aanleiding.

Toelichting maatregelen

- Vernatting en herstel van kwel van gebufferd grondwater door maatregelen in de waterhuishouding zijn bewezen maatregelen met een langdurig effect;
- Maaien, verwijderen struweel en plaggen (M18, M25) zijn ook bewezen maatregelen met een werking op de middellange termijn;
- Al deze maatregelen verlichten deels de negatieve effecten van atmosferische depositie die voor dit habitatype in het gebied erg hoog is;
- De overige maatregelen die in de Herstelstrategie voor dit habitatype worden genoemd, wordt niet geschikt geacht vanwege de beperkte omvang van het gebied en/of ongewenste neveneffecten van de maatregelen.

Habitatype H4010A Vochtige heiden

Voorkomen verslechtering korte termijn

Maatregelen in de waterhuishouding dragen bij aan behoud en hebben prioriteit boven andere maatregelen. Vergraste locaties kunnen geplagd worden (M19). Het is zaak om kleinschalig te plaggen in stroken van 10 tot 20 m breed) op de hoogtegradiënt. De plagfrequentie is laag (> 20 j), gespreid in ruimte en tijd en plaggen wordt alleen uitgevoerd als daar wegens sterke vergrassing aanleiding toe is. Voordat er wordt geplagd, moeten eerst hydrologische herstelmaatregelen worden genomen. Het herstelsucces is namelijk groter als het gebied eerst wordt vernat door maatregelen in de waterhuishouding. Opslag van bomen en struiken wordt tegengegaan door periodiek opslag te verwijderen (M21). Daarbij hoeven niet alle bomen en struiken verwijderd te worden aangezien een verspreid voorkomen hiervan gunstig is voor fauna. Tevens is het voorkomen van Gagelstruweel, dat een onderdeel is van het habitatype, lokaal gewenst.

Realiseren instandhoudingsdoelen lange termijn

Dezelfde maatregelen op de korte termijn dragen bij aan verbetering van de kwaliteit. Eventuele aanvullende maatregelen in de waterhuishouding kunnen dat versterken. Dezelfde herstelbeheer- en beheermaatregelen genoemd bij de korte termijn worden voortgezet.

Toelichting maatregelen

- Vernatting door maatregelen in de waterhuishouding zijn bewezen maatregelen met een langdurig effect;
- Verwijderen struweel en plaggen (M19, M21) zijn ook bewezen maatregelen met een werking op de middellange termijn;
- Al deze maatregelen verlichten deels negatieve effecten van atmosferische depositie;
- Extensieve begrazing als is wegens de kleine omvang van de terreinen en de kwetsbaarheid van natte laagte voor eutrofiëring geen optie;
- De overige maatregelen die in de Herstelstrategie voor dit habitatype worden genoemd, wordt niet geschikt geacht vanwege de beperkte omvang van het gebied en/of ongewenste neveneffecten van de maatregelen.

Habitatype H4030 Droge heide

Voorkomen verslechtering korte termijn

Droge heide vertoont op dit moment een negatieve trend. Om die trend om te keren, is het dus nodig dat maatregelen worden genomen die leiden tot uitbreiding van het huidige (gekrompen) areaal. Er worden hierbij drie sporen voor herstel gevolgd:

1. Een klein deel van de bestaande droge heide die sterk is vergrast, wordt in kleine vlakken aanvullend op het reguliere beheer, deels geplagd in combinatie met eventuele bekalking en deels gechopperd (M20). Deze maatregelen worden gebaseerd op lokaal vooronderzoek. De plagcyclus en de cyclus van chopperen zijn langer dan 20 jaar. Bij plaggen wordt een dunne humuslaag gehandhaafd. Bekalken wordt alleen in verzuurde situaties uitgevoerd in combinatie met plaggen. Chopperen wordt uitgevoerd op plekken met een dunne humuslaag. Niet alle vergraste droge heide hoeft te worden aangepakt met plaggen aangezien een kleinschalig voorkomen van grasrijke delen van belang is voor de faunadiversiteit.

2. Een groot deel van de bestaande droge heide wordt nauwelijks beheerd. Het enige beheer dat wel plaatsvindt, is periodieke verwijdering van opslag van bomen en struiken (M21). Daarbij hoeven niet alle bomen en struiken verwijderd te worden aangezien een verspreid voorkomen hiervan gunstig is voor fauna.
3. Nieuwe voorkomens worden ontwikkeld door omvorming van landbouwgrond binnen de Natura 2000 begrenzing. Het betreft delen rond Stroothuizen, Beuninger Achterheide en Punthuizen (M16 en M23). Deze inrichting kan gecombineerd worden met inrichting die nodig is voor maatregelen in de waterhuishouding. Ontwikkeling kan daarom al starten vanaf de eerste beheerplanperiode. Voor ontwikkeling van droge heide is het noodzakelijk de fosfaatrijke toplaag te verwijderen. Plaggen en strooisel uit soortenrijke droge heide wordt ingebracht ten behoeve van herstel van soortenrijkdom. Deze nieuwe voorkomens zorgen er tevens voor dat bemesting binnen het gebied wordt terug gebracht.

Realiseren instandhoudingsdoelen lange termijn

Gelijk aan korte termijn. De hierboven beschreven maatregelen zijn niet alleen voldoende om de negatieve trend te stoppen, maar ook om de instandhoudingsdoelstellingen (uitbreiding van oppervlak) te realiseren. Dit gebeurt met name door het omvormen van landbouwgronden binnen de Natura 2000-begrenzing (M16 en M23).

Toelichting maatregelen

- Plaggen met bekalken en chopperen (M20) zijn maatregelen die op kleine schaal ingezet kunnen worden voor herstel van kwaliteit en het verlichten van stikstofdepositie. Plaggen kan wel bij een hoge stikstofdepositie leiden tot een onbalans in de nutriëntenhuishouding. Bekalken na het plaggen zorgt ervoor dat de ammoniumpiek die vaak na plaggen optreedt sterk vermindert (Beije et al., 2012).
- Geen of nauwelijks beheer draagt bij aan de ontwikkeling van oude heide met humusprofiel van sterk verteerde strooisel. Dit is gunstig voor een stabiele vochthuishouding en een meer evenwichtige balans van nutriënten. Oudere heidestadia leveren ook een bijdrage aan de kwaliteit. Op een middellange termijn kan deze herstelstrategie werken, op een langere termijn is dat nog niet duidelijk.
- Periodiek opslag verwijderen (M21) is een bewezen maatregel.
- Extensieve begrazing, die gunstig is voor ontwikkeling van een gevarieerde microstructuur in oude heiden, is wegens de kleine omvang van de terreinen en de kwetsbaarheid van natte laagte voor eutrofiëring door uitwerpselen geen optie.
- Omvormen en afgraven van landbouwgrond is een maatregel die op de lange termijn tot resultaat leidt.
- De overige maatregelen die in de Herstelstrategie voor dit habitattype worden genoemd, wordt niet geschikt geacht vanwege de beperkte omvang van het gebied en/of ongewenste neveneffecten van de maatregelen.

Habitattype H6120 *Stroomdalgraslanden

Voorkomen verslechtering korte termijn

Voor dit habitattype is het nodig en zeer urgent dat het vegetatiebeheer in de bestaande voorkomens wordt verbeterd, zodat behoud in de eerste beheerplanperiode gegarandeerd is en in de tweede en derde beheerplanperiode mogelijkheden kunnen ontstaan voor verbetering van kwaliteit en uitbreiding (conform instandhoudingsdoelstelling). In de eerste beheerplanperiode kan dat het beste met maaien en afvoeren laat in het groeiseizoen eventueel in combinatie met nabeweiding (M17). Wanneer de verruiging afneemt kan worden overgeschakeld op seizoensbeweiding (M17). De huidige kleine locaties worden ook uitgerasterd van vee wegens het risico op eutrofiëring door uitwerpselen. Maaien en afvoeren vindt plaats met klein materieel ten einde afname van microreliëf zo veel mogelijk te voorkomen. Dezelfde beheermaatregel in combinatie met het stoppen van bemesting en het stoppen van verwijderen van gesedimenteed zand wordt ook toegepast in overige graslandpercelen in de 25 m-zone aan weerszijde van de Dinkel ten einde uitbreiding van het habitattype mogelijk te gaan maken (M17). Sedimentatie van zand wordt hier ook bevorderd door het verwijderen van de oeverbescherming (steenstort) uit de Dinkel (M9). Deze maatregelen voor uitbreiding worden al op de korte termijn ingezet wegens de slechte kwaliteit en kleine oppervlakte van het habitattype. Reden hiervoor is het geringe huidige oppervlakte van het habitattype en de matige kwaliteit daarvan. Uitbreiding van de oppervlakte op korte termijn is nodig om populaties van kenmerkende plantensoorten veilig te stellen.

Het vegetatiebeheer van deze nieuwe delen moet nader bekeken worden. Omdat de oppervlakte van het habitattype ook in de toekomst klein blijft ten opzichte van productieve graslanden in de kommen is het zeer de vraag of het stroomdalgrasland schraal blijft als ze onderdeel zijn van grotere begrazingseenheden waarin veel voedselrijk grasland zit. Vee heeft snel de voorkeur voor grazen in de productieve delen en rusten de droge delen. Als beweiding van de nieuwe delen niet goed werkt is ook hooilandbeheer noodzakelijk. Eventueel zouden stukken stroomdalgrasland kunnen worden uitgerasterd voor nabeweiding. Nabeweiding wordt namelijk voor gemaaide stroomdalgraslanden van belang geacht omdat ze dan kort de winter ingaan.

Omdat de vestigingskans van een aantal kenmerkende plantensoorten gering is wegens een kortlevende zaadbank, herstel op substraat zonder zaadbank en zeer geringe dispersiekans via overstroming vanuit bovenstrooms gebied, is het nodig soorten te herintroduceren. Dit betreft in ieder geval steenanjer. Deze maatregel wordt in de eerste beheerplan periode uitgevoerd zodat de lokale populatie van deze soorten, die sterk afnemen, kunnen worden veilig gesteld op herstellocaties. Herintroductie kan via maaisel van goed ontwikkelde locaties of via gerichte inbreng van zaad (M24).

Realiseren instandhoudingsdoelen lange termijn
Beheermaatregelen zijn gelijk aan de korte termijn.

Toelichting maatregelen

- Adequaat beheer (bij voorkeur seizoensbeweiding en anders hooien met nabeweiding) is voor behoud en herstel van het habitattype een bewezen en randvoorwaardelijke maatregel. Vanwege de zeer kleine voorkomens moet de effectiviteit van het beheer jaarlijks worden gevolgd en indien nodig worden bijgesteld (M17)
- Herstel van de morfodynamiek waarbij afzetting van zand gaat optreden draagt ook bij aan herstel (M9+M17). Dit is van belang voor het herstel van jonge stadia.
- Het stoppen van bemesting (M17) is randvoorwaardelijk voor herstel.
- Inbreng van maaisel of zaad (M24) kan nodig zijn omdat de meeste kenmerkende soorten van stroomdalgrasland een kortlevende zaadbank hebben en niet meer in de buurt voorkomen. Momenteel is weinig bekend over de effectiviteit van deze maatregel.

De overige maatregelen die in de Herstelstrategie voor dit habitattype worden genoemd, wordt niet geschikt geacht vanwege de beperkte oppervlakte van het habitattype, omvang van het gebied en/of ongewenste neveneffecten van de maatregelen. Kleinschalig plaggen is alleen onder zeer specifieke omstandigheden die in Dinkelland niet voorkomen (zandbodem optimaal, geen dynamisch waterbeheer mogelijk en vegetatie komt voor op vroeger uitgegraven plekken) geschikt voor het behouden van de Associate van vetkruid en thijm (Adams et al, 2012), of voor het behoud van zeldzame soorten die eveneens niet in Dinkelland zijn aangetroffen. In de herstelstrategie (Adams et al., 2012) is ook dijkverlegging aangegeven als mogelijke uitbreidingsmaatregel. Deze maatregel is vooral geschikt voor gebieden langs grote rivieren. In Dinkelland is deze maatregel niet relevant.

Habitattype H6410 Blauwgraslanden

Voorkomen verslechtering korte termijn

Maatregelen in de waterhuishouding dragen bij aan behoud, vooral door toename van kwel van basenrijk grondwater. Hooilandbeheer (laat in groeiseizoen maaien en afvoeren) noodzakelijk voor behoud (M18). Gezien de kwetsbaarheid van de bodem is hier inzet van licht maaimaterieel vereist. Struweelvorming die heeft geleid tot afname van de oppervlakte wordt teruggezet (M21). Van belang is om te voorkomen dat de randen van de slenken dichtlopen met struweel. Juist in deze randen zijn van belang voor inundatiegevoelige plantensoorten van het habitattype. Nieuwe voorkomens worden ontwikkeld door omvorming van landbouwgrond binnen de Natura 2000 begrenzing (M16 en M23). Het betreft delen ten noordwesten van het huidige reservaat Stroothuizen. Deze inrichting kan gecombineerd worden met grondverwerving die nodig is voor maatregelen in de waterhuishouding. Voor ontwikkeling van het habitattype is het noodzakelijk de fosfaatrijke toplaag te verwijderen. De inrichting wordt vooraf gegaan door een lokaal vooronderzoek.

Realiseren instandhoudingsdoelen lange termijn

Dezelfde maatregelen op de korte termijn dragen bij aan verbetering van de kwaliteit. Eventuele aanvullende maatregelen in de waterhuishouding kunnen dat versterken. Dezelfde beheermaatregelen genoemd bij de korte termijn worden voortgezet.

Met maatregelen in de waterhuishouding wordt uitbreiding van oppervlakte gerealiseerd in verzuurde delen van de grote slenk in Stroothuizen (vooral in het noordelijke deel). Eventueel kan dit bespoedigd worden met plaggen (M22). Plaggen vindt hier pas plaats als 1) maatregelen in de waterhuishouding leiden tot toestroming van basenrijk grondwater naar de wortelzone van verzuurde plekken (vast te stellen met chemische monitoring) en ook 2) herstel van vegetatie niet optreedt (de vegetatie blijft te productief waardoor kenmerkende soorten van habitattypen niet meer kunnen vestigen). Plaggen vooraf aan maatregelen in de waterhuishouding of voordat de basenrijkdom van de bodem voldoende is hersteld, werkt averechts omdat dan herverzuring optreedt.

Toelichting maatregelen

- Herstel van de waterhuishouding zijn bewezen, effectieve maatregelen op een lange termijn.
- Hooilandbeheer (M18) en het tegengaan van struweelvorming (M21) zijn randvoorwaardelijk.
- Plaggen (M22) is alleen effectief wanneer het grondwaterstandsregime en kwel van basenrijk grondwater voldoende zijn hersteld.
- Omvormen en afgraven van landbouwgrond (M16 en M23) is ook effectief mits dit gecombineerd wordt met herstel van waterstandsregime en kwel en deze maatregel in de buurt van bestaande voorkomens van het habitatype wordt uitgevoerd (i.v.m. met dispersie van soorten).
- De overige maatregelen die in de Herstelstrategie voor dit habitatype worden genoemd, wordt niet geschikt geacht vanwege de beperkte omvang van het gebied en/of ongewenste neveneffecten van de maatregelen.

Habitatype 7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen

Voorkomen verslechtering korte termijn

Herstel van de waterhuishouding heeft prioriteit boven alle andere maatregelen. Dit habitatype komt in het Natura 2000 gebied voor op relatief recente plagplekken. Voor behoud is het periodiek plaggen nodig in kleine vlakken (M19). Het herstelstrategiedocument schrijft eens in de vijf jaar voor. Omdat in de grote laagte Punthuizen dit habitatype al veel langer dan 5 jaar voorkomt in geplagde delen is hier een lagere frequentie vereist. Het habitatype kan hier goed gehandhaafd worden op een middellange termijn met hooilandbeheer (M18). De plagfrequentie kan daarom het beste worden afgestemd op de vegetatieontwikkeling. De plagwerkzaamheden worden gespreid in ruimte en tijd uitgevoerd. Voordat er wordt geplagd, moeten eerste hydrologische herstelmaatregelen worden genomen. Het herstelsucces is namelijk groter als het gebied eerst wordt vernat door maatregelen in de waterhuishouding.

Realiseren instandhoudingsdoelen lange termijn

Gelijk aan korte termijn, vanwege de relatief korte levensduur van dit habitatype op één specifiek oppervlak.

Toelichting maatregelen

- Kleinschalig plaggen (M19) is een beproefde maatregel voor herstel en de instandhouding van het habitatype.
- Bij verschrallingsbeheer (M18) blijkt het habitatype zich relatief lang te kunnen handhaven in deelgebied Punthuizen.
- Gezien de kleine omvang van de heidelocaties in het Natura 2000/gebied is begrazing als maatregel voor instandhouding geen optie.
- De overige maatregelen die in de Herstelstrategie voor dit habitatype worden genoemd, wordt niet geschikt geacht vanwege de beperkte omvang van het gebied en/of ongewenste neveneffecten van de maatregelen

Habitatype H91E0C *Vochtige alluviale bossen

Voorkomen verslechtering korte termijn

Voor behoud van het habitatype in het dal van de Snoeyinksbeek wordt betreffende beek verondiept en voor behoud in het Dinkeldal worden ook op lokale schaal maatregelen uitgevoerd. Voor voorkomens van dit habitatype in het Dinkeldal zijn in de eerste beheerplan periode geen maatregelen met betrekking tot beheer gepland wegens kennislacunes ten aanzien van de toestand en knelpunten (zie paragraaf 3.3).

Realiseren instandhoudingsdoelen lange termijn

Onderzoek in de eerste beheerplanperiode (onderzoeksopgave M13) waarbij vegetatie, abiotiek en beheer nader worden beschouwd in hun onderlinge samenhang geeft uitsluitsel of in de tweede beheerplanperiode maatregelen wenselijk zijn voor verbetering van de kwaliteit. Op basis van genoemd onderzoek worden in de tweede beheerplanperiode maatregelen in de waterhuishouding op

specifieke locaties in het Dinkeldal genomen. Indien zinvol worden ook het interne vegetatiebeheer aangepast. Als de uitkomsten van het onderzoek er aanleiding toe geven om op korte termijn maatregelen tot uitvoering te brengen dan wordt in de 1e beheerplanperiode gestart om uitvoering aan deze maatregelen te geven.

Toelichting maatregelen

- Maatregelen in de waterhuishouding die leiden tot vernatting en meer kwel zijn effectief.
- De overige maatregelen die in de Herstelstrategie voor dit habitattype worden genoemd, wordt niet geschikt geacht of kunnen niet bepaald worden wegens kennislacunes ten aanzien van de toestand en knelpunten.

Samenvatting

Tabel 20 vat de herstelmaatregelen op habitattypeniveau samen en geeft weer op welke knelpunten deze maatregelen betrekking hebben. In Tabel 21 zijn de maatregelen op gebiedsniveau en habitattypeniveau samengevat waarbij per maatregel wordt aangegeven:

- Op welke habitattypen deze effect heeft;
- Wat de effectiviteit is;
- Wat de responstijd is;
- Wat de frequentie van de uitvoering is en
- In welk tijdvak de maatregel wordt uitgevoerd.

Tabel 20 Herstelmaatregelen op habitattypeniveau. Aangegeven wordt op welke knelpunten deze maatregelen betrekking hebben

Maatregel			Knelpunt
M17	beheer en inrichting	In zone van 25 m langs weerszijden Dinkel binnen N2000 gebied: stoppen bemesting, stoppen weghalen gesedimenteerde zand, gerichte begrazing op oeverwallen en eventueel maaien en afvoeren (jaarlijks) (Dinkeldal) (herstel waterdynamiek)	K13+K17 +K18+K19
M16	beheer en inrichting	Stoppen bemesting in percelen binnen N2000 gebied en stoppen bemesting van percelen in lokaal intrekgebied van Natura 2000 gebied (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen)	K13+K17 +K18+K19
M18	beheer en inrichting	Maaien en afvoeren (jaarlijks) (Stroothuizen, Punthuizen)	K14+K17 +K18+K19
M19	beheer en inrichting	Periodiek plaggen (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen) (H4010 1x/20 jaar of langer, H7150 1x/5 jaar of langer)	K15+K17 +K18+K19
M20	beheer en inrichting	Plaggen met eventuele bekalving of chopperen (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen) (1x/20 jaar of langer)	K15, K17 +K18+K19
M21	beheer en inrichting	Periodiek opslag verwijderen en verder geen beheer (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen) (1x/5-10 jaar)	K14+K17+K18 + K19
M22	beheer en inrichting	Eenmalig kleinschalig plaggen (Stroothuizen e.o.)	K1, K2, K3+ K17+K18+K19
M23	natuurontwikkeling	Eenmalig ondiep afgraven/ uitgraven oorspronkelijke laagten voor natuurherstel in voormalig landbouwpercelen (omgeving Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen)	K13+K17 +K18+K19
M24	beheer en inrichting	Herintroductie van kenmerkende plantensoorten door inbreng van maaisel of zaad	K24+K17 +K18+K19
M25	beheer en inrichting	Periodiek plaggen (1x/20 jaar of langer)	K15+K17 +K18+K19

Vanwege de samenhang in het ecologisch systeem hebben maatregelen vaak effect op meerdere habitattypen. De begrenzing van de maatregelen wordt vaak bepaald door de ligging van het habitattype waarvoor de maatregelen bedoeld zijn.

De maatregelen die in deze gebiedsanalyse voor de habitats zijn opgenomen, hebben ook betrekking op locaties waar het habitat zou kunnen voorkomen, maar waar de aanwezigheid niet met zekerheid is vastgesteld op de habitatkaart. Dit betreft locaties met een zoekgebied voor dat habitat en/of locaties waar meerdere habitats niet kunnen worden uitgesloten (code H9999 op de habitatkaart). Of in dit gebied zoekgebieden en/of H9999 voorkomen, blijkt uit de habitattypenkaart. In de praktijk zullen maatregelen alleen worden uitgevoerd waar uit nader onderzoek blijkt dat het betreffende habitat daadwerkelijk voorkomt.

Tabel 21 Samenvattende tabel herstelmaatregelen op gebieds- en habitattypeniveau

Maatregel	Ten behoeve van	Potentiële effectiviteit *	Respons-tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per (1e, 2e of 3e) tijdvak ***
Mo1a Verwijderen ontwatering (dempensloten, verwijderen buisdrains) (rond Stroothuizen, rond Beuninger Achterveld, rond Punthuizen)	H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	8,3 ha	Eenmalig (1)
	H6410 Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5		
	H6230 Heischrale graslanden	● ● ●	1 - 5		
	H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen	● ● ●	1 - 5		
	H91EoC Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
Mo1b Verwerven, verwijderen ontwatering (dempensloten, verwijderen buisdrains) en inrichten in percelen nieuw natuur EHS en binnen Natura 2000 gebied (rond Stroothuizen, rond Beuninger Achterveld, rond Punthuizen)	H6410 Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5	8,5 ha	Eenmalig (1)
	H6230 Heischrale graslanden	● ● ●	1 - 5		
	H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen	● ● ●	1 - 5		
	H91EoC Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	< 1		
Mo1b Verwerven, verwijderen ontwatering (dempensloten, verwijderen buisdrains) en inrichten in percelen nieuw natuur EHS en binnen Natura 2000 gebied (rond Stroothuizen, rond Beuninger Achterveld, rond Punthuizen) <i>respons-tijd overige inrichting langer dan hydrologie</i>	H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	8,5 ha	Eenmalig (1)
Mo1c Omleggen leggerwaterlopen in Dinkeldal	H91EoC Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	-	0,4 km	Eenmalig (1)
Mo1d Verwerven grond of vergoeden vernattingschade in verband dempen waterloop in Dinkeldal	H91EoC Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	-	8,5 ha	Eenmalig (1)
Mo1e onderzoek drainerende werking leggerwaterlopen in Dinkeldal	H91EoC Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	-	± nog niet bekend	Eenmalig (1)

Maatregel	Ten behoeve van		Potentiële effectiviteit *	Respons-tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per (1e, 2e of 3e) tijdvak ***
Mo3a Demping leggerwaterloop (voor Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen)	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5	6,1 km	Eenmalig (1)
	H6230	Heischrale graslanden	● ● ●	1 - 5		
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	● ● ●	1 - 5		
	H3130	Zwakgebufferde vennen	● ● ●	1 - 5		
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
Mo3a Demping leggerwaterloop (voor Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen)	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	8,5 ha	Eenmalig (1)
Mo3b Optie 1 voor perceel noord van Natura 2000-begrenzing Stroothuizen (buiten EHS): verwijderen huidige detailontwatering, ophogen bodem met voorzetting agrarisch gebruik; deze maatregel kan leiden tot een sterkere vermessing van het grondwater en daarmee nadelig zijn voor behoud van kwelafhankelijke habitattypen in Stroothuizen. Met onderzoeksopgave M11 wordt keuze gemaakt.	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5	31,7 ha	Eenmalig (1)
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5		
	H6230	Heischrale graslanden	● ● ●	1 - 5		
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	● ● ●	1 - 5		
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
	H3130	Zwakgebufferde vennen	● ● ●	1 - 5		
Mo3c Optie 2 voor perceel noord van Natura 2000-begrenzing Stroothuizen (buiten EHS): verwerven, verwijderen huidige detailontwatering en stoppen bemesting; deze optie geeft meer zekerheid over behoud van kwelafhankelijke habitattypen in Stroothuizen. Met onderzoeksopgave M11 wordt keuze gemaakt.	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	13,8 ha	Eenmalig (1)
	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5		
	H6230	Heischrale graslanden	● ● ●	1 - 5		
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	● ● ●	1 - 5		
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
	H3130	Zwakgebufferde vennen	● ● ●	1 - 5		
Mo6a Verondiepen Snoeyinksbeek	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5	3,1 km	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
Mo6b Verwerven beheergebied EHS ivm met verondiepen Snoeyinksbeek opp nader te bepalen	H6410	Blauwgraslanden	-	-	nog niet bekend	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	-		
Mo6c Eventueel verwerven perceel buiten EHS ivm met overloop en verondiepen Snoeyinksbeek	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	5 - 10	6 ha	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	>= 10		

Maatregel	Ten behoeve van		Potentiële effectiviteit *	Respons- tijd (Jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per (1e, 2e of 3e) tijdvak ***
Mog Verwijderen oeverbescherming Dinkel binnen Natura 2000 gebied en toestaan erosie	H6120	Stroomdalgraslanden	● ● ●	5 - 10	29,3 km	Eenmalig (1)
M11 herstel chemische kwaliteit: Onderzoeksopgave: effecten van bemesting op de chemische samenstelling van grondwater dat toestroomt naar kwelafhankelijke habitattypen; in bijzonder gaat het waar liggen intrekgebieden van kwelzones in Stroothuizen, Stroothuizen, Snoeyinksbeek en Dinkeldal, welke percelen dragen sterk bij aan vermeting van het toestromende grondwater.	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	-	± nog niet bekend	Eenmalig (1)
	H6410	Blauwgraslanden	-	-		
	H3130	Zwakgebufferde vennen	-	-		
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	-		
M12 herstel chemische kwaliteit: Onderzoeksopgave: nutrienteninput en nutrienteninput via silbafzetting door overstroming in actuele en potentiele locaties habitattypen H6120 en H91EoC in het Dinkeldal; indien nutrienteninput door overstroming te hoog is nagaan door welke oorzaken in het stroomgebied de nutrientenbelasting te hoog is.	H6120	Stroomdalgraslanden	-	-	± nog niet bekend	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	-		
M13 herstel hydrologie & beheer: Onderzoeksopgave: toestand vegetatie, abiotiek en vroegere en actuele beheer van habitattype H91EoC in Dinkeldal in beeld brengen, knelpunten in waterhuishouding en beheer voor dit habitattype vaststellen; het onderzoek richt zich mede op knelpunten in mbt verdroging, wegvallen kwel, wegvallen overstroming in Beneden-Dinkel traject en te hoge input nutriënten door overstroming	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	-	± nog niet bekend	Eenmalig (1)
M14a Dempen sloot op grens Nederland-Duitsland ten zuidoosten van Punthuizen (herstel waterhuishouding)	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	0,9 km	Eenmalig (1)
	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5		
	H6230	Heischrale graslanden	● ● ●	1 - 5		
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	● ● ●	1 - 5		
	H3130	Zwakgebufferde vennen	● ● ●	1 - 5		

Maatregel	Ten behoeve van		Potentiële effectiviteit *	Respons- tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per (1e, 2e of 3e) tijdvak ***
M16 Stoppen bemesting in percelen binnen N2000 gebied voor uitbreiding habitatype (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen, Dinkeldal) <i>Direct (abiotisch), even geduld (biotisch)</i>	H4030	Droge heiden	● ● ●	< 1	41,63 ha	Eenmalig (1,2,3)
M16 Stoppen bemesting in percelen binnen N2000 gebied voor uitbreiding habitatype (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen, Dinkeldal) <i>Direct (abiotisch), even geduld (biotisch)</i>	H6410	Blauwgraslanden	● ● ○	< 1	5,44 ha	Eenmalig (1,2,3)
M16 Stoppen bemesting in percelen binnen N2000 gebied voor uitbreiding habitatype (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen, Dinkeldal) <i>Direct (abiotisch), even geduld (biotisch)</i>	H3130	Zwakgebufferde vennen	● ● ●	< 1	0,52 ha	Eenmalig (1,2,3)
M16 Stoppen bemesting in percelen binnen N2000 gebied voor uitbreiding habitatype (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen, Dinkeldal)	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	18,5 ha	Eenmalig (1,2,3)
M16 Stoppen bemesting in percelen binnen N2000 gebied voor uitbreiding habitatype (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen, Dinkeldal) <i>Direct (abiotisch), even geduld (biotisch)</i>	H6230	Heischrale graslanden	● ● ○	< 1	0,45 ha	Eenmalig (1,2,3)
M17 In zone van 25 m langs weerszijde Dinkel binnen N2000 gebied: stoppen bemesting, stoppen weghalen gesedimenteerd zand, gericht inscharen vee op oeverwallen en eventueel maaien en afvoeren (Dinkeldal) (herstel waterdynamiek) <i>pm opp nader bepalen</i>	H6120	Stroomdalgraslanden	● ● ●	>= 10	nog niet bekend	Cyclisch (1)
M18 maaien en afvoeren/oogsten gew en afvoeren, struweelopslag verwijderen (Stroothuizen, Punthuizen)	H6230	Heischrale graslanden	● ● ○	5 - 10	0,45 ha	Cyclisch (1,2,3)
M18 maaien en afvoeren/oogsten gew en afvoeren, struweelopslag verwijderen (Stroothuizen, Punthuizen)	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	● ● ○	1 - 5	1,08 ha	Cyclisch (1,2,3)

Maatregel	Ten behoeve van		Potentiële effectiviteit *	Respons- tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per (1e, 2e of 3e) tijdvak ***
M18 maaien en afvoeren/oogsten gew en afvoeren, struweelopslag verwijderen (Stroothuizen, Punthuizen)	H6410	Blauwgraslanden	● ● ○	1 - 5	5,44 ha	Cyclisch (1,2,3)
M18 maaien en afvoeren/oogsten gew en afvoeren, struweelopslag verwijderen (Stroothuizen, Punthuizen) <i>Direct (abiotisch), even geduld (biotisch)</i>	H3130	Zwakgebufferde vennen	● ● ●	< 1	0,52 ha	Cyclisch (1,2,3)
M19 verwijderen toplaag <i>Direct (abiotisch) en vertraagd (biotisch)</i>	H6230	Heischrale graslanden	● ● ●	< 1	0,45 ha	Cyclisch (1,2,3)
M19 verwijderen toplaag	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	18,5 ha	Cyclisch (1,2,3)
M19 verwijderen toplaag	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	● ● ●	1 - 5	1,08 ha	Cyclisch (1,2,3)
M20 verwijderen toplaag <i>Direct (abiotisch) en vertraagd (biotisch)</i>	H6230	Heischrale graslanden	● ● ●	< 1	0,45 ha	Cyclisch (1,2,3)
M20 verwijderen toplaag	H4030	Droge heiden	● ● ●	1 - 5	41,63 ha	Cyclisch (1,2,3)
M21 periodiek opslag verwijderen <i>opp en locatie afh van habitattypenkaart</i>	H4030	Droge heiden	● ● ○	1 - 5	41,63 ha	Cyclisch (1,2,3)
M21 periodiek opslag verwijderen <i>opp en locatie afh van habitattypenkaart</i>	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ○	1 - 5	18,5 ha	Cyclisch (1,2,3)
M22 Eenmalig plaggen (lage deel slenk Stroothuizen)	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5	5,44 ha	Eenmalig (1)
M23 Ondiep afgraven/uitgraven oorspronkelijke laagten voor natuurherstel in voormalig landbouwpercelen (omgeving Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen)	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	5 - 10	36,2 ha	Eenmalig (1)
	H4030	Droge heiden	● ● ○	1 - 5		
M24 herintroductie van kenmerkende plantensoorten door inbreng van maaisel of zaad	H6120	Stroomdalgraslanden	-	< 1	1,02 ha	Eenmalig (1,2,3)
M25 verwijderen toplaag <i>Direct (abiotisch), even geduld (biotisch)</i>	H3130	Zwakgebufferde vennen	● ● ●	< 1	0,52 ha	Cyclisch (2,3)

Maatregel	Ten behoeve van		Potentiële effectiviteit *	Respons- tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per (1e, 2e of 3e) tijdvak ***
M26 Verwijderen detailontwatering, stoppen agrarisch gebruik in verworven nieuwe natuur EHS buiten Natura 2000 gebied ivm met sterke vernatting, eventueel inrichten (voor Stroothuizen)	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	9,4 ha	Eenmalig (1)
	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5		
	H6230	Heischrale graslanden	● ● ●	1 - 5		
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	● ● ●	1 - 5		
	H3130	Zwakgebufferde vennen	● ● ●	1 - 5		
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
M27 Verwerven, verwijderen detailontwatering, stoppen agrarisch gebruik in verworven nieuwe natuur EHS buiten Natura 2000 gebied ivm met sterke vernatting, eventueel inrichten (voor Stroothuizen, Beuninger Achterveld)	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5	50, 8 ha	Eenmalig (1)
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5		
	H6230	Heischrale graslanden	● ● ●	1 - 5		
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	● ● ●	1 - 5		
	H3130	Zwakgebufferde vennen	● ● ●	1 - 5		
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
M28 Verondiepen leggerwaterloop (voor Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen)	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	1,2 km	Eenmalig (1)
	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5		
	H6230	Heischrale graslanden	● ● ●	1 - 5		
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	● ● ●	1 - 5		
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
	H3130	Zwakgebufferde vennen	● ● ●	1 - 5		
M29 Dempen greppel in Beuninger Achterheide	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	0,6 km	Eenmalig (1)
	H3130	Zwakgebufferde vennen	● ● ●	1 - 5		
M30 Lokaal ophogen maaiveld met grond, verondiepen lokale ontwatering, verleggen detailontwatering op Puntbeek en leggerloop 32010002 (herstel waterhuishouding; grondwaterregime)	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5	74,6 ha	Eenmalig (1)
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5		
	H6230	Heischrale graslanden	● ● ●	1 - 5		
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	● ● ●	1 - 5		
	H3130	Zwakgebufferde vennen	● ● ●	1 - 5		
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		

Maatregel	Ten behoeve van		Potentiële effectiviteit *	Respons- tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per (1e, 2e of 3e) tijdvak ***
M31 Onderzoeksopgave: noodzaak verder verminderen ontwatering buiten N2000 gebied na uitvoering van geplande pas.maatregelen in waterhuishouding voor korte termijn: het betreft ontwatering in Duitsland vlak overgrens bij Punthuizen en Beuninger Achterheide, ontwatering in het gebied ten westen van het Beuninger Achterveld en Stroothuizen; en ontwatering ten noorden en noordoosten van Stroothuizen; dit onderzoek vindt mede plaats op basis van evaluatie van de effecten van korte termijn pas.maatregelen op de waterhuishouding en grondwaterafhankelijke habitattypen; het onderzoek vindt plaats aan het eind van de 1e beheerplanperiode en leidt indien zinvol tot aanvullende pas.maatregelen in de 2e beheerplanperiode	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	-	± nog niet bekend	Eenmalig (1)
	H6410	Blauwgraslanden	-	-		
	H6230	Heischrale graslanden	-	-		
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	-		
	H3130	Zwakgebufferde vennen	-	-		
M32 Eventueel vergoeding natschade of ophogen maaiveld in beheersgebied EHS ivm vernatting door dempen leggerwaterloop; nog uit te werken in samenspraak met eigenaar/pachter	H6410	Blauwgraslanden	-	-	6,1 ha	Eenmalig (1)
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	-		
	H6230	Heischrale graslanden	-	-		
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	-		
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	-		
	H3130	Zwakgebufferde vennen	-	-		

Legenda:

- * ● ○ ○ klein
● ● ○ matig
● ● ● groot

** De responstijd is de tijd waarvan verwacht wordt dat de maatregel effect zal hebben:
< 1 jr; 1 tot 5 jr; 5 tot 10 jr; 10 jr of langer

*** De frequentie, per tijdvak van zes jaar, is eenmalig of cyclisch

6.1.3 Maatregelen voor habitatsoorten

Habitatsoort H1163 Rivierdonderpad

Het leefgebied van deze soort is niet stikstofgevoelig, er hoeven voor deze soort daarom geen PAS-maatregelen worden genomen. Wel is het zo dat maatregelen voor verondieping van de Snoeyinks- en Glanerbeek invloed kunnen hebben op het voorkomen van Rivierdonderpad waarvoor geldt dat het leefgebied in omvang en kwaliteit in stand moet worden gehouden. De Snoeyinksbeek herbergt een belangrijke populatie in het Natura 2000 gebied. Verondieping van de Snoeyinksbeek kan geleidelijk plaatsvinden met zandsuppletie of takkenbossen. Gezien de reeds hoge dynamiek van deze stuwwalbeek (hoge piekafvoeren met zandtransport) in de huidige situatie wordt niet verwacht dat deze wijze van verondiepen nadelig is voor de omvang en kwaliteit van het leefgebied. Het GGOR-document noemt aanwezigheid stenig substraat als belangrijke factor voor de soort. Met ophogen van de Snoeyinksbeek kan dat onder het zand verdwijnen. Met verondiepen daarom of (1) het grind eruit schrapen, op de kant zet en het grind na het verondiepen weer terug brengen, of (2) inbrengen van grind na het verondiepen met zand.

6.1.4 *Interactie PAS- maatregelen met andere habitattypen en -soorten*

De maatregelen ter behoud en verbetering van de habitattypen zullen geen negatieve gevolgen hebben voor andere habitattypen. De maatregelen richten zich op herstel van het hele (water-) systeem en elk habitatype heeft zijn eigen plaats binnen dit systeem. Negatieve effecten worden niet verwacht. Wel is het zo dat vernattingsmaatregelen op gebiedsniveau effecten zullen hebben op meerdere grondwaterafhankelijke habitattypen tegelijkertijd, denk aan H3130, H6410 en H4010A.

6.2 ***niet-PAS maatregelen***

6.2.1 *Maatregelen op gebiedsniveau*

Onderzoek drainage en kleine grondwateronttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten

In samenwerking met waterschappen en belanghebbende partners wordt een onderzoek gedaan naar gebiedsspecifieke effectafstanden van drainage en agrarische onttrekkingen rondom N2000-gebieden met als doel:

- Bescherming van natuur binnen bestaande juridische kaders met minimale beperking van activiteiten en een zo klein mogelijke onderzoeksplicht.
- Eenduidige uitwerking van het beleid op basis Natuurbeschermingswet en Waterwet.
- Zoveel mogelijk eenduidigheid voor ondernemers voor onttrekkingen en drainage rondom Natura 2000-gebieden.

Het onderzoek bestaat uit een ontwerpfasen waarin de onderzoeksvraag wordt geformuleerd en een uitvoeringsfase waarin het onderzoek wordt uitgevoerd.

6.2.2 *Maatregelen voor habitatsoorten*

H1163 Rivierdonderpad

OP dit moment lijkt de soort zich redelijk te handhaven in een aantal zijbeken van de Dinkel en lokaal ook in de Dinkel zelf. Voor de rivierdonderpad is de bodemdynamiek vermoedelijk niet optimaal. De soort heeft profijt van de hydrologische herstelmaatregelen uit de PAS-gebiedsanalyse. Er zijn geen aanvullende maatregelen nodig om de instandhoudingsdoelstellingen te halen.

6.3 ***Effectbeoordeling instandhoudingsmaatregelen***

Het totale maatregelenpakket dient het behalen van de behoud-, verbeter- en uitbreidingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied. Toch zijn negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen mogelijk, namelijk wanneer een maatregel die wordt genomen voor een specifiek habitatype of voor een specifieke habitatrichtlijnsoort nadelig is voor een ander habitatype of voor een andere habitatrichtlijnsoort. Bijvoorbeeld wanneer de uitbreiding van het habitatype droge heiden ten koste zou kunnen gaan van het habitatype beuken-eikenbossen, doordat bos wordt omgevormd naar heide.

In deze paragraaf worden de mogelijke negatieve effecten van het maatregelenpakket op de instandhoudingsdoelstellingen beoordeeld. Daarmee wordt ook duidelijk of en zo ja welke maatregelen vergunningvrij in dit Natura 2000-beheerplan kunnen worden opgenomen. Bij de beoordeling wordt onderscheid gemaakt tussen maatregelen uit het PAS-maatregelenpakket en maatregelen die niet in het kader van het PAS worden genomen. Daarnaast wordt onderscheid gemaakt tussen de effecten die op kunnen treden wanneer een maatregel is uitgevoerd en de mogelijke effecten tijdens de uitvoeringsfase van een maatregel. Met uitvoeringsfase wordt de fase bedoeld wanneer fysiek in het gebied wordt ingegrepen om de maatregel tot stand te brengen.

6.3.1 *Maatregelenpakket PAS*

Effecten na inwerking treding

De effecten van de PAS-maatregelen zijn beoordeeld (zie paragraaf 6.1.4). De conclusie van deze beoordeling is dat negatieve effecten als gevolg van de PAS-maatregelen uitgesloten zijn.

Effecten tijdens de uitvoeringsfase

Van een aantal maatregelen (M17, M18, M19, M20 en M21) kon de uitvoeringsfase worden beoordeeld. Het betreft hier de maatregelen die een aanpassing inhouden van het bestaande, cyclische (steeds terugkerende) reguliere natuurbeheer. In paragraaf 5.4.19 zijn deze maatregelen beoordeeld. Waar nodig worden in deze paragraaf aanvullende voorwaarden gesteld aan de uitvoering van deze maatregelen. Op basis van die beoordeling, en de gestelde voorwaarden, zijn negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van deze maatregelen uitgesloten.

Voor de overige PAS-maatregelen kunnen de effecten van de uitvoeringsfase nog niet worden beoordeeld. Hiervoor mist specifieke informatie over de wijze van uitvoering. Voor deze maatregelen geldt dat de uitvoerder voorafgaand aan de uitvoering bepaalt of tijdens de uitvoeringsfase negatieve effecten kunnen optreden op soorten en habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden. Mocht dat zo zijn, dan bepaalt de uitvoerder op welke wijze deze negatieve effecten zijn te voorkomen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het werken met aangepast materieel, het werken op een aangepast tijdstip of het ontzien van habitattypen bij de keuze van aan- en afvoerroutes. Het is aan te bevelen de werkwijze vooraf te bespreken met de provincie Overijssel (bevoegd gezag). Wanneer negatieve effecten als gevolg van de uitvoering kunnen worden uitgesloten, is geen Natuurbeschermingswet-vergunning nodig voor de uitvoering van de maatregel (zie hoofdstuk 9).

6.3.2 *Overige, niet PAS-gerelateerde maatregelen*

Het in beeld brengen van de effecten van kleine grondwateronttrekkingen (ten behoeve van agrarische activiteiten) en drainage gebeurt aan de hand van gegevens van het waterschap Vechtstromen en (veld) inventarisaties rondom het Natura 2000-gebied. Het Natura 2000-gebied hoeft hiervoor niet te worden betreden. De invloed van de onttrekkingen/drainage wordt met modellen berekend. Tijdens de uitvoeringsfase heeft deze onderzoeksmaatregel dus geen effect op de instandhoudingsdoelstellingen.

7 *Sociaal-economisch perspectief*

Bij het opstellen van dit Natura 2000-beheerplan en het bepalen van de daarin opgenomen maatregelen is het uitgangspunt dat negatieve sociaal-economische effecten zo veel mogelijk worden voorkomen. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de sociaal-economische gevolgen van de in het Natura 2000-beheerplan opgenomen maatregelen en de sociaal-economische gevolgen in relatie tot vergunningverlening. Tenslotte wordt kort ingegaan op de waarde van het Natura 2000-gebied voor andere functies dan natuur.

7.1 Sociaal-economische gevolgen van de maatregelen

7.1.1. Sociaal-economische effecten PAS-Maatregelen

Het belangrijkste deel van de maatregelen in dit Natura 2000-beheerplan komt voort uit het PAS. In 2013 heeft het Landbouw Economisch Instituut (LEI) de sociaaleconomische effecten van de PAS onderzocht voor de periode tot 2030. Daarbij is gekeken naar effecten op werkgelegenheid en leefbaarheid en de verdeling van de lusten en de lasten. Deze zijn in het rapport in beeld gebracht voor heel Nederland^{xv}. Voor een goede beoordeling en weging van de regionale en plaatselijke effecten is ook specifiek op Overijssel^{xvi} gericht onderzoek uitgevoerd.

Het rapport van het LEI dat gaat over de provinciale, regionale en plaatselijke effecten voor Overijssel laat zien dat de sociaaleconomische effecten van het PAS op regionaal en provinciaal niveau positief zijn. Het PAS heeft een positief effect op de werkgelegenheid en biedt duidelijkheid over ontwikkelingsmogelijkheden. Dat laat onverlet dat de werkgelegenheid in de landbouw in Overijssel waarschijnlijk van jaar tot jaar blijft dalen. Het PAS zal die autonome trend niet ombuigen, maar zorgt naar verwachting wel voor een minder sterke afname van de werkgelegenheid.

De effecten op leefbaarheid zijn neutraal tot positief: andere ontwikkelingen zoals de toegenomen mobiliteit van bewoners en schaalvergroting van voorzieningen hebben een grotere invloed dan het PAS. Het positieve effect op de werkgelegenheid werkt wel door en heeft een licht positief effect op het in stand houden van voorzieningen.

Het rapport laat tevens zien dat plaatselijke effecten van het PAS negatief kunnen uitpakken voor individuele bedrijven. Dit heeft vooral te maken met het aanleggen van hydrologische bufferzones rond de Natura 2000-gebieden. Het positieve effect op provinciale en regionale schaal is groter dan de negatieve effecten die plaatselijk optreden.

Het LEI geeft in haar aanbevelingen aan dat deze negatieve sociaal-economische effecten kunnen worden voorkomen of verzacht door een zorgvuldige uitvoering en door sociaal flankerend beleid. Bij de nadere uitwerking en uitvoering van de maatregelen in gebiedsprocessen is er ruimte om met de SWB-partners invulling te geven aan deze aanbeveling.

Ook de verdeling van de lusten en de lasten is onderzocht. Op hoofdlijnen zal het PAS vooral positief zijn voor de landbouwsector. Er moeten weliswaar kosten worden gemaakt voor emissiearme technieken, maar deze kosten wegen niet op tegen de ontwikkelingsruimte die het PAS de landbouwsector kan bieden. Het PAS brengt ook financiële lasten mee voor de overheid. Zo worden er kosten gemaakt voor de uitvoering van het systeem en voor extra herstelmaatregelen voor stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten.

7.1.2. Sociaal-economische effecten van niet-PAS-maatregelen

In de Natura 2000-beheerplannen zijn in aanvulling op de PAS-maatregelen ook niet-stikstof gerelateerde maatregelen opgenomen. Deze zijn veelal gericht op het voorkomen van verstoring van soorten. Voorbeelden daarvan zijn verduistering en afspraken over de zonering van recreatie. Bij de invulling van deze maatregelen en het maken van de benodigde afspraken streeft Gedeputeerde Staten naar het hand in hand gaan van natuur en economie, ter voorkoming van negatieve effecten op de werkgelegenheid en/of de leefbaarheid. Mocht onverhoopt schade bij belanghebbenden ontstaan dan kan een beroep worden gedaan op schadeloosstelling (zie hiervoor paragraaf 8.4.2).

7.2 Sociaal-economische gevolgen in relatie tot vergunningverlening

Hoofdstuk 5 beschrijft en beoordeelt de bestaande activiteiten. Uit dat hoofdstuk blijkt of en zo ja onder welke voorwaarden bestaande activiteiten kunnen worden gecontinueerd.

7.2.1 Nieuwe activiteiten

Voor toekomstige activiteiten geldt het vergunningstelsel op grond van de Natuurbeschermingswet (zie ook hoofdstukken 5 en 9). Als een activiteit mogelijk negatieve effecten heeft voor de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, is een Natuurbeschermingswet-vergunning nodig. Deze vergunningplicht geldt niet alleen binnen het Natura 2000-gebied maar ook daarbuiten.

Het PAS bevat generieke rijksmaatregelen die leiden tot een afname van stikstofdepositie en maatregelen die leiden tot een versterking van de natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden (zie de PAS-maatregelen die in dit Natura 2000-beheerplan zijn opgenomen). Het doel is het beschermen en ontwikkelen van kwetsbare, voor stikstof gevoelige natuur, terwijl tegelijkertijd economische ontwikkelingen mogelijk blijven. Vanaf het moment dat het PAS in werking treedt kan daarom bij de verlening van toestemming aan activiteiten, die stikstofdepositie veroorzaken met mogelijke schadelijke gevolgen voor een Natura 2000-gebied, voor het aspect stikstof gebruik gemaakt worden van het PAS. Voor de verlening van toestemming is depositie- en ontwikkelingsruimte beschikbaar. Voor de uitgifte van de ruimte worden regels vastgesteld. Deze regels zijn vastgelegd in het PAS en in landelijke en provinciale regelgeving.

Voor zover nieuwe activiteiten negatieve niet stikstof gerelateerde effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen zijn, moet uit een passende beoordeling blijken of een vergunning kan worden verleend (zie hoofdstuk 9). Een vergunningprocedure kan vaak sneller worden doorlopen als in een vroeg (plan)stadium van een project of een activiteit rekening wordt gehouden met mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden. Door 'natuurinclusief' denken kan een project vaak zo vorm worden gegeven dat negatieve effecten op de natuurwaarden kunnen worden voorkomen. Met deze werkwijze worden negatieve sociaal-economische effecten tengevolge van een beperkende werking van de Natuurbeschermingswet voor de ontplooiing van nieuwe activiteiten, voorkomen.

7.3 De waarde van het gebied voor andere functies dan natuur

Dit Natura 2000-beheerplan beschrijft welke maatregelen nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen en wat het beschermingsregime betekent voor bestaande activiteiten in en rond het Natura 2000-gebied. Daarbij is in eerste instantie met een ecologische bril naar het gebied gekeken; wat is nodig om de internationaal karakteristieke biodiversiteit te behouden, te herstellen en te ontwikkelen. Het Natura 2000-gebied levert echter ook andere diensten aan de maatschappij: schoon water, rust, een plek om te ontspannen en te recreëren, landschappelijke waarde, identiteit, een mooie woonomgeving etc. Met (de uitvoering van) dit Natura 2000-beheerplan zijn de instandhouding en versterking van de unieke kwaliteiten van dit Natura 2000-gebied, ook voor volgende generaties, verzekerd.

8 *Uitvoeringsprogramma*

8.1 *Ter inzage legging PAS en Natura 2000 ontwerp-beheerplannen*

Zoals al is aangegeven in paragraaf 1.6 wordt in de Natura 2000-beheerplannen onderscheid gemaakt tussen onderdelen die wel en die niet gerelateerd zijn aan het PAS. Dit onderscheid is belangrijk bij de ter inzage legging van de Natura 2000-beheerplannen.

Zienswijzen op het PAS-deel zijn ingebracht bij de door het rijk georganiseerde ter inzage legging van het PAS. Zienswijzen op het niet-PAS deel kunnen worden ingebracht in de door het bevoegd gezag (voor dit Natura 2000-beheerplan is dat de Provincie Overijssel) te georganiseerde ter inzage legging van het Natura 2000 ontwerp-beheerplan.

De zienswijzen op het niet-PAS deel zijn betrokken bij het opstellen van het definitieve Natura 2000-beheerplan. Nadat het Natura 2000-beheerplan is vastgesteld door Gedeputeerde Staten bestaat voor belanghebbenden de mogelijkheid tegen het plan in beroep te gaan bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. In de Natuurbeschermingswet is geregeld dat het beroep tegen de vaststelling van een Natura 2000-beheerplan alleen gericht kan zijn op de onderdelen die betrekking hebben op de beschrijving van handelingen die het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengen, en de daarbij in voorkomend geval aangegeven voorwaarden en beperkingen.⁶⁴ Voor die handelingen fungeert het Natura 2000-beheerplan immers als een besluit, omdat die handelingen door opname in het Natura 2000-beheerplan niet (meer) vergunningplichtig zijn.⁶⁵ Onderdelen van het Natura 2000-beheerplan die de beschrijving bevatten van het (op uitvoering gerichte) beleid, waaronder bijvoorbeeld de beschrijving van de instandhoudingsmaatregelen, zijn niet aan te merken als een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Tegen dergelijke onderdelen van het Natura 2000-beheerplan kan geen beroep worden ingesteld.

De ter inzage legging van het PAS (10 januari tot en met 20 februari 2015) maakte het mogelijk dat de ter inzage legging van de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen en het PAS deels parallel in de tijd liepen. Dit conform de op 18 december 2013 door het bestuurlijk overleg SWB geuite wens. Deze samenloop vereiste dat het merendeel van de ontwerp-beheerplannen Natura 2000 begin 2015 was afgerond. Dit is ook gelukt. In 2015 bleek dat er al snel een herziening van het PAS zou worden doorgevoerd (inclusief wijzigingen van de PAS-gebiedsanalyses). Omdat de PAS-gebiedsanalyses en de Natura 2000-beheerplannen inhoudelijk zijn gekoppeld, werken de gewijzigde PAS-gebiedsanalyses door in de Natura 2000-beheerplannen. Door het proces van vaststelling van de Natura 2000-beheerplannen hier op af te stemmen zijn die wijzigingen meegenomen in dit beheerplan. Zoals in paragraaf 1.6 is aangegeven zullen de PAS-gebiedsanalyses tijdens de eerste beheerplanperiode nog diverse keren worden aangepast (veelal als gevolg van technische wijzigingen in het reken-instrument van het PAS (AERIUS) of ontwikkelingen vanuit het gebiedsproces). Deze wijzigingen worden niet doorgevoerd in dit Natura 2000-beheerplan. Voor zover nodig zal dit beheerplan dan ook in combinatie met de meest recent door Gedeputeerde Staten vastgestelde gebiedsanalyse moeten worden gelezen.

8.2 *Uitvoering*

In het op 29 mei 2013 ondertekende akkoord SWB hebben 15 organisaties⁶⁶ afspraken gemaakt over uitvoering van de Overijsselse opgaven voor natuur, water en landelijk gebied. Diverse ontwikkelingen (waaronder de decentralisatie van het natuurbeleid) vragen een andere manier van denken en handelen van de betrokken partijen. Zij hebben daarom gekozen voor een nieuwe samenhangende aanpak van de opgaven voor ecologie en economie. Daarvoor is een concrete uitvoeringsagenda^{xvii} opgesteld. Belangrijk element in deze uitvoeringsagenda is de realisatie van de ontwikkelopgave EHS/Natura 2000/PAS.

⁶⁴ Artikel 39, lid 2, Natuurbeschermingswet

⁶⁵ Artikel 19d, lid 2, Natuurbeschermingswet

⁶⁶ Landschap Overijssel, LTO Noord, Natuurmonumenten, Natuur en Milieu Overijssel, Natuurlijk Platteland Oost, Overijssels Particulier Grondbezit, Provincie Overijssel, RECRON, Staatsbosbeheer, Vereniging Nederlandse Gemeenten Overijssel, VNO-NCW Midden, Waterschap Groot Salland, Waterschap Reest en Wieden, Waterschap Regge en Dinkel, Waterschap Rijn en IJssel, Waterschap Velt en Vecht

In de vanuit SWB in gang gezette gezamenlijke verkenningen en de daaruit volgende gebiedsprocessen draagt elke partner vanuit de eigen rol verantwoordelijkheden en mogelijkheden bij aan het realiseren van de opgaven.

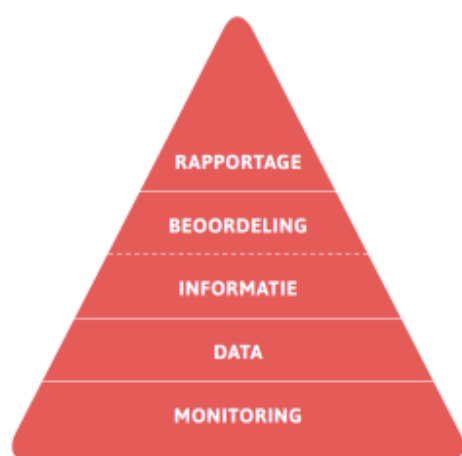
8.3 Monitoring

In deze paragraaf wordt toegelicht wat er in het kader van het Natura 2000-beheerplan wordt gemonitord, door wie en waarom.

Met monitoring wordt gevolgd of de instandhoudingsmaatregelen het gewenste resultaat opleveren en of veranderingen in het gebied of het gebruik in en om het gebied effect hebben op het realiseren van de doelen.

Er zijn verschillende meetnetten die de benodigde informatie leveren. Voor de KRW en (beleids)doelen van de Waterschappen worden de waterkwaliteit en kwantiteit gemonitord. De grondwaterkwaliteit en kwantiteit worden gemonitord onder regie van de provincie (het Meetnet Verdroging). Daarnaast zijn nog twee voor Natura 2000 belangrijke meetnetten over natuurkwaliteit: het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) en de monitoring in het kader van Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL)⁶⁷.

De meetnetten zijn zo vormgegeven dat deze informatie opleveren die gebruikt kan worden voor het beantwoorden van verschillende vragen. De rapportages van de verschillende overheden kunnen wat betreft het detailniveau verschillen. Zo is voor zowel de Natura 2000-rapportage voor de Europese Commissie als de PAS-rapportage voor het rijk informatie nodig over de omvang en de kwaliteit van habitattypen. Voor de rapportage aan de Europese Commissie volstaat een abstracter niveau dan voor het PAS. Figuur 7 laat de verschillende fasen van de monitoringscyclus zien. In de volgende paragraaf worden deze fasen verder toegelicht.

Figuur 7 MDIAR-keten (Bron: Europees Milieuagentschap)

8.3.1 Rapportage en beoordeling

De uit de monitoring volgende informatie wordt gebruikt bij het opstellen van het Natura 2000-beheerplan voor de daaropvolgende beheerplanperiode en voor de door het rijk aan de Europese Commissie te leveren natuurrapportage. De informatie is ook van belang voor vergunningverlening, handhaving en beheer van het Natura 2000-gebied en voor het PAS.

Voor het Natura 2000-beheerplan moeten de volgende vragen worden beantwoord:

- Hoe verhouden de oppervlakte en kwaliteit van de instandhoudingsdoelstellingen zich ten opzichte van de uitgangssituatie?

⁶⁷ Op <http://www.portaalnatuurenlanschap.nl/themas/monitoring-en-natuurkwaliteit/monitoring-en-natuurkwaliteit-downloads/> is de werkwijze natuurmonitoring beschreven.

- Wat is de voortgang van de uitvoering van de herstelmaatregelen van het Natura 2000-beheerplan ten opzichte van de uitgangssituatie?

Ten behoeve van het PAS wordt per gebied jaarlijks een gebiedsrapportage opgesteld met als doel de ontwikkeling van de stikstof gevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten en de voortgang van de uitvoering van de herstelmaatregelen in beeld te brengen (zie voor volledige tekst paragraaf 8.3.5).

Naast de hierboven beschreven informatiebehoefte is er voor het Natura 2000-gebied Dinkelland nog de specifieke informatiebehoefte, zie hiervoor paragraaf 0 en 0.

Beoordeling vindt op specifieke momenten plaats. De voortgang van de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen wordt na 6 jaar beoordeeld ten behoeve van het Natura 2000-beheerplan voor de volgende beheerplanperiode. Het rijk levert op basis van deze informatie elke zes jaar een rapportage aan de Europese Commissie over de ontwikkeling van de stand van soorten en de kwaliteit van habitattypen in Nederland.

Voor de beoordeling is een vergelijking nodig tussen twee (of meer) situaties. De datum van deze situaties verschilt voor de diverse rapportages. Voor de Vogel- en Habitatrichtlijnen geldt de datum van aanmelding als datum voor de uitgangssituatie. Voor het Natura 2000-beheerplan en het PAS geldt de inwerkingtredingsdatum als datum voor de uitgangssituatie.

8.3.2 Informatie

INFORMATIE

De natuurkwaliteit van een Natura 2000-gebied wordt afgemeten aan de flora en fauna en aan de omstandigheden die het mogelijk maken dat plant- en diersoorten ergens kunnen gedijen. Die omgevingsfactoren kunnen door beheerders en overheden worden beïnvloed.

De monitoring van habitattypen richt zich op oppervlakte en kwaliteit en wordt gevolgd aan de hand van (zie voor uitleg Natura 2000 Profielendocument⁶⁸):

- Vegetatietype;
- Abiotische randvoorwaarden;
- Typische soorten;
- Overige kenmerken van een goede structuur en functie

De in het aanwijzingsbesluit genoemde soorten worden gevolgd aan de hand van:

- Omvang populatie;
- Omvang, kwaliteit en draagkracht leefgebied.

8.3.3 Data

DATA

De basisgegevens uit het veld worden na validatie centraal opgeslagen en toegankelijk gemaakt. Zo zijn ze door verschillende partijen en voor verschillende doeleinden te gebruiken. De Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) wordt gebruikt voor de opslag van biotische gegevens. De uitkomsten van de kwaliteitsbeoordeling voor het Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS zullen op termijn worden opgeslagen in het InformatieModel Natuur (IMNa). Daarnaast wordt er ook gewerkt aan een landelijke database voor kaarten van de vegetatie- en habitattypen.

8.3.4 Natuurmonitoring

MONITORING

Uitvoering en verantwoordelijkheid

De provincie is verantwoordelijk voor de in dit Natura 2000-beheerplan beschreven natuurmonitoring van haar Natura 2000-gebieden. De provincie maakt met betrokken partijen afspraken over de uitvoering van de monitoring. De uitvoering van de aspecten vegetatie, typische soorten en structuur zal veelal uitgevoerd worden door de terreinbeheerders. Waterschappen voeren veelal de monitoring van de waterkwaliteit en -kwantiteit uit. De provincie bewaakt de uitvoering van de afspraken.

Aanpak

Over de manier waarop de monitoring wordt uitgevoerd zijn landelijke afspraken gemaakt. De belangrijkste is dat de Natura 2000-monitoring integraal is opgenomen in de 'Werkwijze

⁶⁸(<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/documenten/profielen/habitattypen/Leeswijzer%20N2000%20profiel%20endoc%202014.pdf>)

Natuurmonitoring en -beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS^{xviii} (hierna: werkwijze SNL-monitoring). In deze werkwijze wordt gedetailleerd beschreven hoe de kwaliteit van natuur moet worden gemonitord. De beschreven monitoringsmethodiek is onafhankelijk van het Natura 2000-gebied: eenzelfde habitattypen wordt overal op dezelfde manier gemonitord. Deze werkwijze is te vinden op het portaal Natuur en Landschap⁶⁹. Aanvullend op deze werkwijze dienen nog enkele zaken te worden meegenomen:

- Natuurmonitoring specifiek ten behoeve van het PAS:
 1. Jaarlijks veldbezoek
 2. Gebruik en keuze procesindicatoren
- Gebiedsspecifieke natuurmonitoring:
 1. Rivierdonderpad;
 2. keuze te monitoren typische soorten. De typische soorten van de habitattypen zijn te opgenomen in het profielendocument⁴⁹. Deze typische soorten zijn één van de parameters aan de hand waarvan de kwaliteit van de habitattypen wordt bepaald. Een groot aantal typische soorten betreft vaatplanten. Deze worden reeds in het kader van de SNL gemonitord. Voor een aantal habitattypen zijn echter ook typische soorten opgenomen uit soortgroepen die niet in het kader van de SNL worden gemonitord. Omdat het voor een onderbouwde uitspraak over de kwaliteit van een habitattypen niet nodig is alle typische soorten in beeld te hebben, moet nader bekeken worden voor welke typische soorten extra monitoringsinzet nodig is
 3. Monitoring trend en kwaliteit van de heide en graslandhabitattypen H4010A, H4030, H6120 en H6410.

Planning natuurmonitoring

De provincie heeft een 'provinciebreed' monitoringsprogramma opgesteld. De natuurmonitoringsactiviteiten kennen een cyclus van 3, 6 of 12 jaar. De planning van de SNL-monitoring is afgestemd met de terreinbeherende organisaties. In onderstaande tabel staat aangegeven in welk jaar welke soortgroepen in Natura 2000-gebied Dinkelland worden gemonitord.

Tabel 22 Planning natuurmonitoring

Dinkelland	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Vegetatie				S						X		
Flora				X						X		
Broedvogels				X						X		
Dagvlinders/ sprinkhanen				X						X		
Libellen				X						X		
Structuur				S						X		

X: standaard-monitoring SNI/Natura 2000/PAS conform werkwijze SNL-monitoring

S: stikstofgevoelige habitattypen en stikstofgevoelige leefgebieden van soorten

8.3.5 Monitoring voor de Programmatische Aanpak Stikstof

De totale PAS-monitoring is beschreven in hoofdstuk 6 van het PAS programma. Verder is er een PAS-Monitoringsplan dat beschrijft welke informatie nodig is en wat daarvoor gemonitord wordt en zijn er standaarden voor de werkwijze van monitoring en beoordeling PAS waarin de procedures beschreven zijn voor de verzameling en interpretatie van data.

Ten behoeve van de PAS-monitoring wordt per Natura-2000 gebied jaarlijks een gebiedsrapportage opgesteld met als doel de ontwikkeling van de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten en de voortgang van de uitvoering van de herstelmaatregelen in beeld te brengen.

De gebiedsrapportage bevat:

- Presentatie van stand van zaken natuurontwikkeling en uitvoering herstelmaatregelen op gebiedsniveau:
 - o Geactualiseerde informatie over omvang en kwaliteit van de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten (eenmalig per tijdvak, zodra beschikbaar)
 - o De procesindicatoren zodra relevant) en de informatie op basis van de indicatoren
 - o Verslag van jaarlijks veldbezoek (ontwikkelen de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten zich volgens verwachting)

⁶⁹ <http://www.portaalnatuurenlanschap.nl/themas/monitoring-en-natuurkwaliteit/monitoring-natuurkwaliteit/>

- Verslag van voortgangsoverleg over de ontwikkeling van natuurkwaliteit en uitvoering en effecten van herstelmaatregelen tussen voortouwnemers/ bevoegd gezag en uitvoerende organisaties/terreinbeheerders.
- Inzicht in de voortgang van de voorbereiding en uitvoering van (gewijzigde) herstelmaatregelen
- Aanvullende monitoring en onderzoek zoals beschreven in de gebiedsanalyses (inhoudelijke resultaten uit aanvullende monitoring en onderzoek, wanneer relevant)
- Evaluatie monitoringssystematiek, ten behoeve van eventuele verbeteringen van de monitoring.
- Samenvatting van relevante signalen over bovenstaande onderdelen.

Procesindicatoren worden gebruikt om de voortgang van het herstelproces als gevolg van het uitvoeren van een bepaalde herstelmaatregel te volgen. De procesindicatoren worden ingezet bij het uitvoeren van die herstelmaatregelen, waarbij de planning van de uitvoering van de 'meting' zodanig wordt gekozen dat zij logisch is ten opzichte van de responstijd van de herstelmaatregel. Informatie op basis van procesindicatoren wordt opgenomen in de gebiedsrapportages. Vijf jaar na inwerkingtreding van dit programma wordt de informatie op basis van de procesindicatoren benut voor de evaluatie en actualisatie van de gebiedsanalyses ten behoeve van het volgende tijdvak van dit programma. Ook wordt informatie op basis van procesindicatoren betrokken bij doorontwikkeling van de herstelstrategieën en voor onderzoek in het kader van geconstateerde kennisleemtes.

Gebiedsspecifieke monitoring

Naast de landelijk vastgestelde monitoring, zijn er ook een aantal specifieke punten die gemonitord moeten worden, die vaak al zijn opgenomen in de landelijke monitoring, maar wel extra aandacht verdienen. Deze worden hieronder kort genoemd:

- Monitoren of verdroging en verzuring effectief wordt bestreden met de hydrologische herstelmaatregelen.
- Monitoren trend en kwaliteit van de heide en graslandhabitattypen H4010A, H4030, H6120 en H6410.

8.4 Financiering

In deze paragraaf wordt aangegeven hoe de financiering van de uitvoering van het Natura 2000-beheerplan wordt geregeld. Uitgangspunt hierbij is dat monitoring en maatregelen 'haalbaar en betaalbaar' zijn en gefinancierd worden uit bestaande budgetten.

8.4.1 Dekking

Provinciale staten hebben op 23 april 2014 de realisering van de ontwikkelopgave EHS/Natura 2000/PAS en het (agrarisch) natuurbeheer gewaarborgd (Statenbesluit 'Uitvoeringsreserve EHS' d.d. 23 april 2014, kenmerk PS/2014/62). Dit besluit volgt op het besluit van Provinciale Staten van 3 juli 2013 ('Samen verder aan de slag met de EHS', d.d. 3 juli 2013, kenmerk PS/2013/412) waarin uitvoeringskaders zijn vastgesteld en de 'uitvoeringsreserve EHS' is ingesteld en met provinciale middelen gevuld.

De 'uitvoeringsreserve EHS' bevat voldoende middelen voor de uitvoering van de ontwikkelopgave en het beheer. In totaal is er tot en met 2021 € 785 miljoen beschikbaar. De vanaf 2022 structureel beschikbare middelen voor natuurbeheer en uitvoeringskosten zijn bovendien voldoende om de dan te verwachten kosten te kunnen dekken. Daarmee wordt voldaan aan de belangrijke in SWB geformuleerde voorwaarde: 'opgaven en middelen in balans'.

Voor de uitvoering van de ontwikkelopgaven gelden ondermeer de volgende principes:

- De middelen van de uitvoeringsreserve EHS zijn bestemd voor het realiseren van de EHS inclusief de ontwikkelopgave Natura 2000/PAS en het (agrarisch) natuurbeheer;
- Deze door Provinciale Staten in de Omgevingsvisie gedefinieerde opgaven worden samen met de SWB-partners binnen de gestelde termijnen gerealiseerd;
- Gebiedsgewijze realisering van de EHS waar mogelijk met synergie door ontwikkelopgaven te combineren met versterking van de landbouw, de regionale economie en de wateropgave, met ruimte voor maatwerk.

De kosten van de uitvoering van dit Natura 2000 -beheerplan^{xix} maken onderdeel uit van de onder de uitvoeringsreserve EHS liggende kostenramingen. Bij deze kostenramingen is uitgegaan van de geactualiseerde Omgevingsvisie, de onderliggende PAS-gebiedsanalyses en de afspraken over

middelen en grond zoals vastgelegd in het Bestuursakkoord Natuur^{xx} en het Natuurpact⁷⁰, alsmede de afspraken in de daarop gebaseerde Bestuurovereenkomst grond⁷¹. Met het vaststellen van het Statenvoorstel is er dekking voor de kosten. Met de partners van SWB zijn procesafspraken gemaakt om tot voorbereiding en realisatie van de opgave te komen. Op 8 december 2014 hebben de SWB-partners specifieke borgingsafspraken over de programmering en uitvoering van de PAS-maatregelen gemaakt. Deze zijn in een overeenkomst vastgelegd.

8.4.2 *Schadevergoeding*

De Natuurbeschermingswet biedt iedere belanghebbende de mogelijkheid een verzoek tot schadevergoeding bij het bevoegd gezag in te dienen in het geval een aanwijzingsbesluit en/of Natura 2000-beheerplan schade veroorzaakt (art. 31 e.v. Natuurbeschermingswet). Alleen voor schade die redelijkerwijs niet ten laste van de belanghebbende hoort te komen, kan een vergoeding worden toegekend. Daarbij moet onder andere rekening worden gehouden met overige, al verleende, vergoedingen. In het algemeen gesproken komt alle schade die tot de risicosfeer van de betrokkene behoort, niet voor vergoeding in aanmerking.

⁷⁰ Natuurpact: overeenkomst tussen rijk en provincie in nauw overleg met maatschappelijke organisaties over de ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland voor de periode tot en met 2027

⁷¹ Bestuurovereenkomst grond: overeenkomst tussen het ministerie van Economische Zaken en de Provincies d.d. 26 september 2013

9 *Vergunningverlening en handhaving*

Dit hoofdstuk gaat in op de vergunningplicht en –procedure vanuit de Natuurbeschermingswet. Bij de beschrijving en beoordeling van bestaande activiteiten (hoofdstuk 5) en de instandhoudingsmaatregelen (zie hoofdstuk 6) wordt voor wat betreft een eventuele vergunningplicht verwezen naar dit hoofdstuk. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk is beschreven hoe nu en in de toekomst invulling wordt gegeven aan de handhaving van de Natuurbeschermingswet.

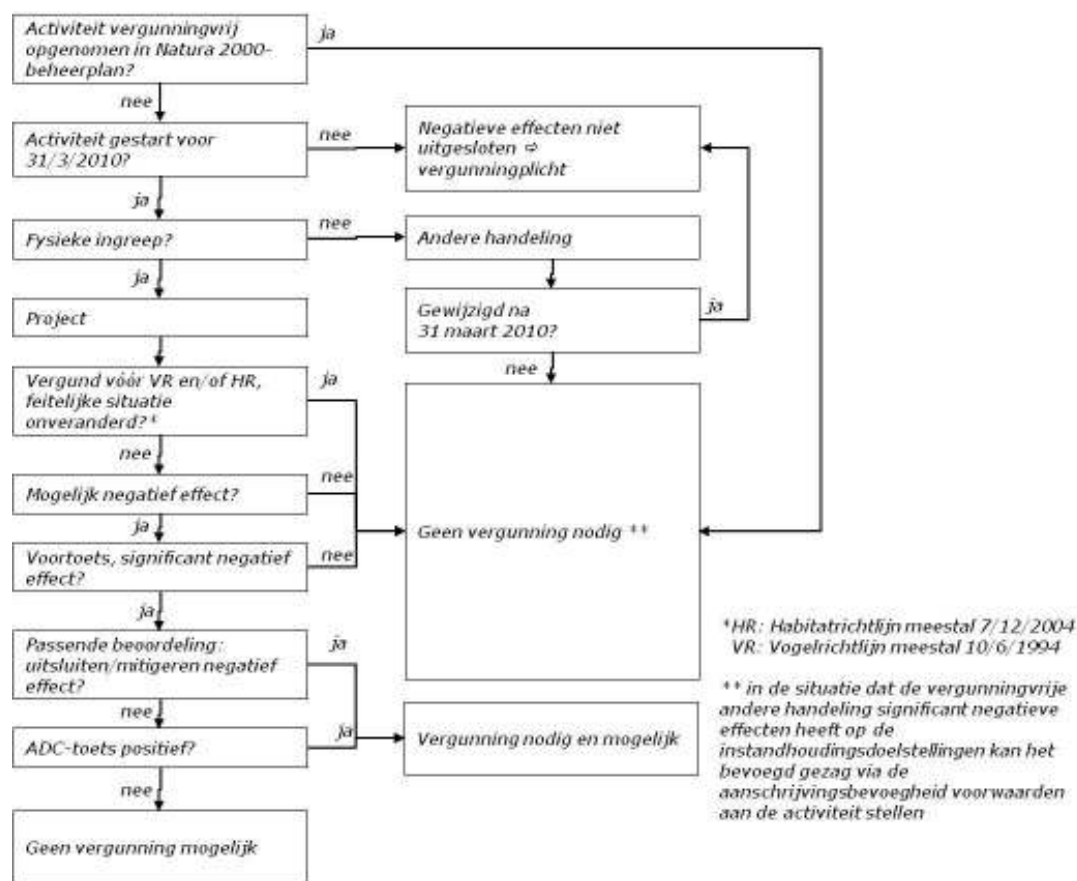
9.1 Vergunningverlening

9.1.1 Vergunningplicht

De Natuurbeschermingswet bevat regels die moeten voorkomen dat activiteiten in of buiten een Natura 2000-gebied effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. De Natuurbeschermingswet en de Natura 2000-beheerplannen vormen samen het juridisch kader voor het stellen van voorwaarden aan bestaande activiteiten en het verlenen van een Natuurbeschermingswet-vergunning.

Natura 2000-beheerplannen bevatten een beschrijving en beoordeling van de bestaande activiteiten in en/of nabij het betreffende Natura 2000-gebied. Waar nodig zijn in het Natura 2000-beheerplan voorwaarden opgenomen voor de continuering van deze bestaande activiteiten (zie hoofdstuk 5).

Of een activiteit mag plaatsvinden, of daar voorwaarden aan verbonden zijn en of een Natuurbeschermingswet-vergunning nodig is, is afhankelijk van een aantal factoren. Uit figuur 10 is af te leiden wanneer een activiteit vergunningplichtig is. Deze figuur is bepalend voor niet-stikstof gerelateerde effecten van activiteiten. Voor stikstof gerelateerde effecten van activiteiten wordt verwezen naar de website 'PAS in uitvoering' (<http://pas.bij12.nl/>).

Figuur 10 Activiteiten en vergunningplicht

Voor afwijkingen van bestaande of nieuwe, niet in het Natura 2000-beheerplan beschreven activiteiten in en rondom een Natura 2000-gebied, moet het effect op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied worden bepaald. De initiatiefnemer van de activiteit is verantwoordelijk voor een gemotiveerde beoordeling van de activiteit, rekening houdend met mogelijke cumulatieve effecten. De effectenindicator van het rijk⁷² (zie ook paragraaf 5.3.2) kan daarbij helpen voor niet-stikstof gerelateerde effecten van activiteiten. De effectenindicator geeft aan welke verstoringsfactoren in het betreffende Natura 2000-gebied tot negatieve effecten kunnen leiden. Via het rekeninstrument van het PAS (AERIUS) kunnen de stikstof gerelateerde effecten van activiteiten bepaald worden.

Bij de beoordeling van het niet-stikstof gerelateerde deel kan ook gebruik worden gemaakt van de in hoofdstuk 5 gehanteerde methodiek voor het beoordelen van bestaande activiteiten en de daarbij gehanteerde effectafstanden. Deze methodiek is gebaseerd op de meest actuele kennis van mogelijke verstoringsfactoren voor habitattypen en -soorten en de bijbehorende effectafstanden⁷³. Deze werkt als volgt:

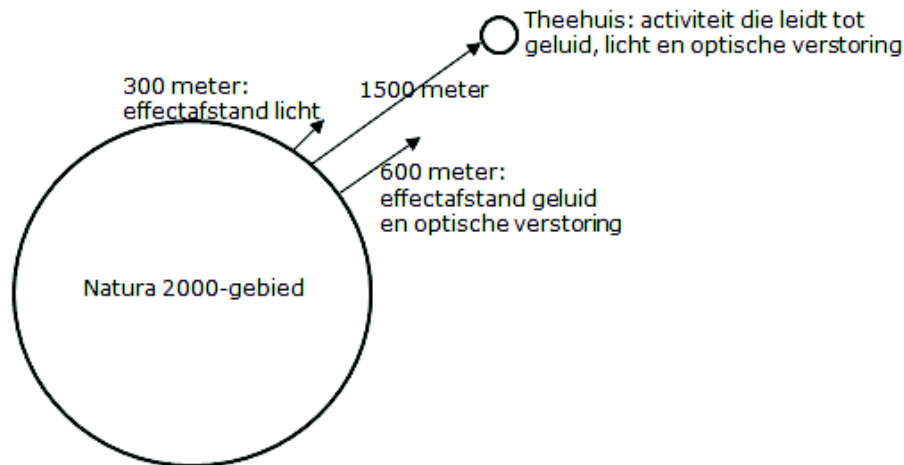
- Stap 1 Beschrijving van de activiteit
Beschrijf de activiteit en benoem de daaruit voortkomende mogelijke verstoringsfactoren.
- Stap 2 Beoordeling van de activiteit
Bepaal of de benoemde mogelijke verstoringsfactoren effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen (via de effectenindicator voor dit Natura 2000-gebied, paragraaf 5.3.2). Bepaal de afstand van de activiteit tot het Natura 2000-gebied. Bepaal per verstoringsfactor of de bijbehorende effectafstand groter of kleiner is dan de afstand van de activiteit tot het Natura 2000-gebied.

Als alle effectafstanden van de bij de activiteit behorende mogelijke verstoringsfactoren kleiner zijn dan de afstand van de activiteit tot het Natura 2000-gebied kunnen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen naar alle waarschijnlijkheid worden uitgesloten (zie voor een

⁷² De effectenindicator is een instrument van het rijk waarmee mogelijke schadelijke effecten ten gevolge van de activiteit en plannen kunnen worden verkend (zie <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>)

⁷³ Voor een nadere toelichting zie de Centrale beoordeling

voorbeeld figuur 11). Voor meer duidelijkheid is aan te bevelen dat de initiatiefnemer met het bevoegd gezag in overleg treedt.

Figuur 11 Voorbeeld activiteit en effectafstanden

Wanneer uit de beoordeling volgt dat de activiteit mogelijk negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen heeft (de activiteit bevindt zich binnen de voor de activiteit geldende relevante effectafstanden) moet de initiatiefnemer een habitattoets opstellen. Wanneer uit de habitattoets blijkt dat negatieve effecten kunnen worden uitgesloten is het niet nodig de vergunningprocedure te doorlopen. Het is aan te bevelen deze bevindingen in een overleg tussen initiatiefnemer en het bevoegd gezag door het bevoegd gezag te laten bevestigen.

Indien negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen niet kunnen worden uitgesloten is de activiteit vergunningplichtig. Als sprake is van significant negatieve effecten, dan is een passende beoordeling nodig. In de passende beoordeling worden de effecten van de activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen bepaald. Daarbij worden alle aspecten van de activiteit, ook in combinatie met andere activiteiten of plannen, geïnventariseerd en getoetst en worden waar nodig en mogelijk mitigerende maatregelen benoemd. Het bevoegd gezag bepaalt op basis van de resultaten van de passende beoordeling of de betreffende activiteit kan plaatsvinden en onder welke voorwaarden en legt dit vast in een Natuurbeschermingswet-vergunning.

Een Natuurbeschermingswet-vergunning kan worden verleend als één van onderstaande situaties van toepassing is:

1. er zijn wel effecten, maar deze staan het behoud en de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg. In deze situatie hoeft geen volledige passende beoordeling te worden opgesteld maar kan worden volstaan met een toets waarin de effecten worden beschreven en maatregelen worden meegewogen die de effecten verminderen of teniet doen.
2. de effecten kunnen de instandhoudingsdoelstellingen significant negatief beïnvloeden:
 - a. in de passende beoordeling zijn verzachtende maatregelen beschreven, die de effecten verminderen of voorkomen, of
 - b. uit de passende beoordeling blijkt dat er andere alternatieven zijn om het project te realiseren met geen of minder ernstige effecten, de passende beoordeling bevat een uitgewerkt en passend beoordeeld alternatief (n.b. de vergunning wordt in deze situatie verleend voor het alternatief), of
 - c. uit de passende beoordeling blijkt dat er geen andere alternatieven zijn en dat er dwingende redenen van groot openbaar belang met de activiteit gemoeid zijn. Dit laatste geldt niet voor prioritaire habitatsoorten of prioritaire habitattypen. Daarvoor kan in deze situatie alleen een Natuurbeschermingswet-vergunning worden verleend als de activiteit noodzakelijk is in verband met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of om wezenlijk gunstige effecten voor het milieu te bereiken.

Als er sprake is van een situatie onder 2c. kan de Natuurbeschermingswet-vergunning alleen worden verleend als er tevens compenserende maatregelen zijn uitgewerkt om de instandhoudingsdoelstellingen elders⁷⁴, in of grenzend aan het Natura 2000-gebied te herstellen.

9.1.2 Vergunningprocedure

Activiteiten (zie ook hoofdstuk 5) die negatieve effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied zijn vergunningplichtig. Deze vergunning wordt op basis van de Natuurbeschermingswet verleend. Daarnaast kan een omgevingsvergunning op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht worden verleend met een verklaring van geen bedenkingen voor het onderdeel Natuurbeschermingswet.

De initiatiefnemer vraagt de vergunning aan bij het bevoegd gezag en levert de daarvoor benodigde informatie aan inclusief (en voor zover nodig) een passende beoordeling waaruit de mogelijke effecten van de voorgenomen activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied blijken.

Het bevoegd gezag toetst of de activiteit het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen en de instandhoudingsmaatregelen (zie hoofdstuk 6) niet belemmert.

Als de bij de vergunningaanvraag aangeleverde informatie niet volledig is, vraagt het bevoegd gezag de initiatiefnemer de vergunningaanvraag voor een bepaalde datum aan te vullen. De vergunningprocedure stopt tot het moment dat de gevraagde aanvullende informatie binnen is of tot de datum die in het verzoek is aangegeven. Als de aanvullende informatie niet of niet volledig wordt geleverd stopt het bevoegd gezag de behandeling van de vergunningaanvraag. De initiatiefnemer kan desgewenst een nieuwe vergunningaanvraag indienen.

Voor de behandeling van de vergunningaanvraag geldt een wettelijke termijn van dertien weken exclusief de weken die nodig zijn voor de aanvulling van de vergunningaanvraag. Het bevoegd gezag kan de behandeltermijn eenmalig met dertien weken verlengen.

Op 8 december 2015 hebben gedeputeerde staten beslist dat vergunningaanvragen worden behandeld volgens de Uniforme Openbare Voorbereidingsprocedure (verder UOV). Om aanvragen correct volgens deze procedure af te handelen is dertien weken te kort. Daarom wordt standaard de behandeltermijn verlengd met de termijn die in de geldende wet is opgenomen. De Natuurbeschermingswet 1998 kent een extra termijn van dertien weken. De Wet natuurbescherming kent waarschijnlijk een extra termijn van zeven weken.

De UOV betekent dat er eerst een ontwerp-besluit op de aanvraag wordt opgesteld en ter inzage wordt gelegd. Belanghebbenden kunnen op dit ontwerpbesluit gedurende zes weken zienswijzen indienen. Na de zienswijzentermijn wordt een definitief besluit op de aanvraag genomen. Hierbij wordt ook ingegaan op de eventueel ingediende zienswijzen. Het definitieve besluit ligt eveneens zes weken ter inzage. Binnen deze tijd kan tegen het definitief besluit beroep worden ingediend bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. Beroep is alleen mogelijk voor belanghebbenden die zienswijzen hebben ingediend. In uitzonderingsgevallen is voor belanghebbenden beroep toch mogelijk als hen redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijzen te hebben ingediend. Op de website van de provincie Overijssel is meer informatie te vinden over de procedures.

⁷⁴ Guideline Europese Commissie mbt artikel 6 van de Habitatrichtlijn: compenserende maatregelen mogen ook in andere Natura 2000-gebieden plaatsvinden; mits het gebied waar de compensatie plaatsvindt de vereiste functies kan vervullen en voldoet aan de voor het oorspronkelijke gebied gehanteerde selectiecriteria.

9.2 *Toezicht en handhaving*

De Natuurbeschermingswet biedt het kader voor toezicht en handhaving in relatie tot de Natura 2000-beheerplannen (gebiedscontrole, naleving vergunningen etc.). Adequaat toezicht en handhaving zijn nodig voor een goede naleving en dus voor een goede uitvoering van de Natuurbeschermingswet. Toezicht en handhaving zien toe op de controle op de naleving van vergunningen en op het opsporen van en optreden (in het veld) tegen overtredingen van een aantal artikelen van de Natuurbeschermingswet.

De Natuurbeschermingswet biedt het bevoegd gezag ook de mogelijkheid maatregelen te nemen ter voorkoming van schade aan natuurwaarden in een Natura 2000-gebied. Zo kan het bevoegd gezag verleende vergunningen intrekken of wijzigen als de situatie daartoe noopt. Het bevoegd gezag kan als dat nodig is ook besluiten de toegang tot een beschermd gebied te beperken.

Op basis van de landelijk ontwikkelde en vastgestelde 'Handreiking handhavingsplan Natura 2000' (IPO, 2013) worden toezicht en handhaving nader uitgewerkt in toezichts- en handhavingsplannen voor de Natura 2000-beheerplannen en handhavingsuitvoeringsprogramma's. Bij het opstellen van het handhavingsplan wordt samengewerkt met de partijen die een taak hebben op dit gebied (zoals de terreinbeherende organisaties).

10 Referenties

Referenties algemeen

- i Provincie Overijssel, Soortenrijk Dinkelland, Natura 2000-werkdocument Dinkelland, Europese waarden vertaalt naar regionale biodiversiteit, 18 augustus 2009, Provincie Overijssel
- ii Centrale beoordeling van bestaande handelingen in en rond Natura 2000-gebieden in Overijssel, ARCADIS, 1 juni 2012, Onderbouwing effectafstanden bestaande handelingen Natura 2000-gebieden in Overijssel, ARCADIS, 21 september 2011 en daarin opgenomen referenties
- iii Natura 2000 Profielendocument, Ministerie van Economische Zaken, Programmadirectie Natura 2000, september 2014.
- iv Waterschap Regge en Dinkel, 27 november 2009. Ecologische doelen en verantwoording status waterlichamen waterschap Regge en Dinkel.
- v De Straat Milieu-adviseurs B.V. (in opdracht van Provincie Overijssel), 27 oktober 2004, De waterkwaliteit in het stroomgebied Vecht/Zwarte Water.
- vi Waterkwaliteitsspoor, van vijf sporen naar één spoor. Waterschappen Groot Salland, Reest en Wieden, Regge en Dinkel (thans vechtstromen), Rijn en IJssel en Velt en Vecht.
- vii RVO 2014. Soortenstandaard Bittervoorn *Rhodeus amarus*. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Maart 2014
- viii ARCADIS (2011) Onderbouwing effectafstanden bestaande handelingen rond Natura 2000-gebieden in Overijssel, ARCADIS-rapport 075516336, september 2011
- ix Reijnen, R., Foppen, R. en G. Veenbaas. 1997. Disturbance by traffic of breeding birds: evaluation of the effect and considerations in planning and managing road corridors. *Biodiversity and Conservation*. 6:567-581.
- x Lensink, R. Aarts, B.G.W. Anema, L.S. 2011. Bestaand gebruik kleine luchtvaart en beheerplannen Natura 2000. Rapport bureau Waardenburg.
- xi Provincie Overijssel (2011) Werklijst Evaluatieverslag Beoordeling van voormalige stortplaatsen in de provincie Overijssel.
- xii Vijver, M.G. Tamis, W.L.M. 2013. Bestrijden van de Trosbosbes in de Peel. Overzicht van de mogelijkheden voor het inzetten van het chemische bestrijdingsmiddel glyfosfaat en biologische bestrijding. Centrum voor Milieuwetenschappen Leiden. Notitienummer 187. 20pp.
- xiii Brenninkmeijer, A. Van der Heide, Y. Oord, I.G. 2008. Effectenstudie jacht, beheer en schadebestrijding in Natura 2000-gebieden. Altenburg en Wymenga ecologische onderzoek. Rapport 1036. In opdracht van Provincie Gelderland. 89pp.
- xiv Royal Haskoning, 2011. Bijvangsten muskusrattenbestrijding, trends oorzaken en maatregelen.
- xv Sociaaleconomisch perspectief van de PAS; Sociaaleconomische effecten van de Programmatische Aanpak Stikstof, LEI, juni 2013
- xvi Sociaaleconomisch perspectief van de PAS; Provinciale, regionale en plaatselijke effecten voor Overijssel, LEI, juni 2013
- xvii Uitvoeringsagenda Samen Werkt Beter, november 2013
- xviii Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS, IPO, 5 maart 2014
- xix PAS-maatregelen, niet-PAS maatregelen en onderzoeksmaatregelen (conform 'Maatregelen voor Natura 2000 soorten in Overijssel en in De Wieden en Weerribben in het bijzonder', augustus 2012)
- xx Bestuursakkoord Natuur: het geheel aan afspraken tussen rijk en provincies over de decentralisatie van het natuurbeleid, te weten het onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur

Referenties PAS-gebiedsanalyse Dinkelland

- Aggenbach, C.J.S. & A.J.M. Jansen (2003): OBN-Monitoring Middelduinen, Stroothuizen, Punthuizen en Lemselermaten. Eindrapportage monitotingsperiode 1990-2003. Rapport KIWA, KWR 03.016.
- Aggenbach, C.J.S. & A.J.M. Jansen (2004). Effectgerichte maatregelen tegen verdroging, verzuring en stikstofdepositie in beekdalen (Twenthe) en natte duinvalleien in het Renodunale District (Goeree-Overflakkee). KWR 02.103, Kiwa Water Research, Nieuwegein.
- Atlas van Overijssel. November 2011. Provincie Overijssel.
<http://gisopenbaar.overijssel.nl/website/atlasoverijssel/atlasoverijssel.html>
- Beije, H.M., R.W. de Waal & N.A.C. Smits, 2012b. Herstelstrategie H4030: droge heiden. Versie november 2012.
- Bremer, P. en P. Scholte Albers, 2010. Begrenzing Natura 2000 gebied Dinkeldal, onderbouwing. Provincie Overijssel,
- Dorland, E en A. van Loon (2011) Verkenning kwantificering processen ten behoeve van herstelstrategieën Programmatische Aanpak Stikstof. KWR 2011.008. I.o.v. Ministerie van EZ, Programmadiirectie Natura 2000.
- Everts, F.H. A.J.M. Jansen, G.J. Maas, J.H. Bouwman, A.T.W. Eysink & E. Takman, 2012a. Herstelstrategie op landschapsschaal: Rivierenlandschap, versie november 2012.
- Everts, F.H., E. Brouwer, A.T.W. Eysink, R. van der Burg & H. van Kleef, 2012b. Nat zandlandschap. Herstelstrategie op landschapsschaal, versie november 2012.
- Everts, F.H. & N.P.J. de Vries 1991. De vegetatieontwikkeling van beekdalsystemen; een landschapsecologische studie van enkele Drentse beekdalen. Historische Uitgeverij Groningen, 223 pp.
- Eysink, A.T.W. & A.J.M. Jansen, 1993. Punthuizen, een Twents blauwgrasland: waterhuishouding, vegetatie en beheer. In: Weeda, E.J. (red.) blauwgraslanden in Twente, schatkamers van het natuurbehoud, pp. 50-64. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Grootjans, A.P., Jalink, M.H. J. Grijpstra, & A.C. Zuidhoff, 2003. Hydro-ecologische systeemtypen met schraallanden in Pleistoceen Nederland. Rapport EC-LNV nr 2003/2250, 75pp.
- Everts, A.T.W. Eysink, A.J.M. Jansen, A.J.P. Smolders & E. Takman, 2012. Herstelstrategie op landschapsschaal: Beekdallandschap, versie november 2012.
- Hommel PWF et al, 1996,. Natuurbehoud langs Bloemenbeek en Boven-Dinkel, Staringscentrum iov waterschap Regge en Dinkel.
- Hommel, P.W.F.M., G.H.P. Dirkx, A.H. Prins, H.P. Wolfert & J.G. Vrielink, 1994. Natuurbehoud en natuurontwikkeling langs Bloemenbeek en Boven-Dinkel. Gevolgen van ingrepen in de waterhuishouding van het Dinkelsysteem voor enkele karakteristieke vegetatietypen. SC-rapport 304.
- Jansen, A.J.M. (1996). Hydro-ecologische analyse van de Beuninger Achterheide (Noord-Oost Twente). Kiwa-rapport SWI 96.127, Kiwa, Nieuwegein.
- Jansen, A.J.M. & C.J.S. Aggenbach (1991). Lokale hydrologische en hydro-ecologische analyse van Stroothuizen. Kiwa-rapport SWE 90.038, Kiwa, Nieuwegein.
- Jansen, A.J.M., Grootjans, A.P. & M.H. Jalink, 2000. Hydrology of Dutch *Cirsio-Molinietum* meadows: prospects for restoration. Applied Vegetation Science 3: 51-64.
- Jansen, A.J.M., Eysink, A.Th.W. & C. Maas, 2001. Hydrological processes in a *Cirsio-Molinietum* fen meadow: implications for restoration. Ecological Engineering 17: 3-20.

-
- Kemmers, R.H. , Van Delft, S.P.J., Jansen, P.C., 2003. Iron and sulphate as possible key factors in the restoration ecology of rich fens in discharge areas. *Wetlands Ecology and Management* 11, 367-381.
- Ministerie van EZ, 2013. Definitief aanwijzingsbesluit, Programmadirectie Natura 2000.
- Ministerie van EZ, 2011. 99% versie aanwijzingsbesluit, Programmadirectie Natura 2000.
- Ministerie van EZ, 2011. Juridisch houdbare ecologische toets van het maatregelenpakket per Natura2000-gebied. Programmadirectie Natura 2000, versie 29 april 2011.
- Ministerie van EZ, 2012. Herstelstrategieën voor de habitattypen (versies per maart 2012).
- Ministerie van LNV, 2007: Ontwerp aanwijzingsbesluit Natura 2000 gebied Dinkelland.
- Ministerie van LNV, 2008: Profielendocument habitattypen.
- Molenaar, W., 2008. Meetnet verdroging Noord-Oost Nederland, Meetnet Dinkelland, Royal Haskoning, Groningen.
- Oranjewoud, 2009. Soortenrijk Dinkelland. Natura 2000-werkdocument Dinkelland. Europese waarden vertaalt naar regionale biodiversiteit.
- Runhaar, J., Jalink, M.H., Hunneman, H., Witte, J.P.M., Hennekens, S.M., 2009. Ecologische vereisten habitattypen. KWR en Alterra, i.o.v. Ministerie van LNV, directie Kennis. Rapportnummer KWR 09.018.
- Schaffers, A.P., K.V.; Sykora, H.P.J. Huiskes & J.H.J. Schaminée, 2008. De droge stroomdalgraslanden van het *Sedo-Cerastion* in Nederland: verspreiding en soortensamenstelling van het *Medicagini-Avenetum* en het *Sedo-Thymetum* vóór 1960 en daarna. Rapport Directie Kennis nr. 2008/DK092-O. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Smolders, A.J.P., Lucassen, E.C.H.E.T., Poelen, M. & R. Kuiperij, 2010. Onderzoek ten behoeve van ecohydrologische analyse Stelkampsveld. Concept-rapport 2010.058, onderzoekcentrum B-Ware. In opdracht van Staatsbosbeheer.
- Stevens, C.J., C. Duprè, E. Dorland, C. Gaudnik, D.J.G. Gowing, A. Bleeker, M. Diekmann, D. Alard, R. Bobbink, D. Fowler, E. Corcket, J.O. Mountford, V.Vandvikj, P.A. Aarrestad, S. Muller, N.B. Dise (2010) Nitrogen deposition threatens species richness of grasslands across Europe. *Environmental Pollution* 158 (9), 2940-2945.
- Takman, B. 2010. Historisch-geografische analyse van de buurtschap Varsen. Uitgave in eigen beheer. 25 pp.
- Van Dobben, H., Bobbink, R., Bal, D. en Van Hinsberg, A., 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Alterra rapport 2397, Alterra, Wageningen UR.
- Van Gerven, K.W. & L.M.M. Jehee, zonder jaar. Het effect van een tijdelijk beregeningsverbod op de grondwaterstand in het Denekampse Veld: aanzet tot beregeningsbeleid in de provincie Overijssel.
- Van Gerven, M.W., 1995. Berekeningsscenario's in het Denekampse Veld. Effectberekeningen met een geohydrologisch model. KIWA, Nieuwegein.
- Waterschap Regge en Dinkel, 2011. GGOR – Dinkelland. Achtergronddocument Natura 2000 gebied.
- Wolfert, H.P. 2001. Geomorphological Change and River Rehabilitation: Case Studies on Lowland Fluvial Systems in the Netherlands. PhD Thesis, Scientific Publications 6, Alterra Green World Research, Wageningen.
- Wolfert, H.P., G.J. Maas en G.H.P. Dirkx 1996. Het meandergedrag van de Overijsselse Vecht. historische morfodynamiek en kansrijkdom voor natuurontwikkeling. Rapport no 408, DLO-Staringcentrum, Wageningen.
- Wolfert, H.P., Hommel, P.W.F.M., Prins, A.H., Stam, M.H. 2002. The formation of natural levees as a disturbance process significant to the conservation of riverine pastures. *Landscape Ecology* 17, Supplement 1: 47-57.

Bijlage 1 Habitattypenkaart

Bijlage 2 PAS beheermaatregelen kaart

Bijlage 3 PAS inrichtingsmaatregelenkaart

Natura2000 Habitatkarteringen

Dinkelland

aanduidingen

 Natura-2000 begrenzing

Habitattypen

- H0000, geen habitatype
- H2310, Stufzandheiden met strukhei
- H2330, Zandverstuivingen
- H3130, Zwakgebufferde vennen
- H3160, Zure vennen
- H4010A, Vochtige heiden (hogere zandgronden)
- H4030, Droge heiden
- H5130, Jeneverbesstruwelen
- H6120, Stroomdalgraslanden
- H6410, Blauwgraslanden
- H7140A, Overgangs- en trilvenen (trilvenen)
- H7150, Pioniervegetaties met snavelbiezen
- H7230, Kalkmoerassen
- H9120, Beuken-eikenbossen met hulst
- H9160A, Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)
- H9190, Oude eikenbossen
- H91D0, Hoogveenbossen
- H91E0A, Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)
- H91E0B, Vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen)
- H91E0C, Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)
- H9999, onbekend (eventueel zoekgebied)

Zoekgebieden

- ZGH3160, Zoekgebied zure vennen
- ZGH3260A, Zoekgebied beken en rivieren met waterplanten (waterranonkel)
- ZGH4010A, Zoekgebied vochtige heiden (hogere zandgronden)
- ZGH4030, Zoekgebied droge heiden
- ZGH6410, Zoekgebied blauwgraslanden
- ZGH9120, Zoekgebied beuken- eikenbossen met hulst
- ZGH91E0B, Zoekgebied vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen)
- ZGH91E0C, Zoekgebied vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)

Combinaties

- Combinatie H4010A, H4030 (met dominantie van H4010A)
- Combinatie H6410, ZGH6410 (met dominantie van H6410)
- Combinatie H3130, ZGH6410 (met dominantie van H3130)
- Combinatie H4010A, H4030, (met dominantie van H4010A)
- Combinatie H4010A, H4030, H4010A (met dominantie van H4010A)
- Combinatie H4010A, H4030, H7150 (met dominantie van H4010A)
- Combinatie H4010A, H7150, (met dominantie van H4010A)
- Combinatie H4030, H4010A, (met dominantie van H4030)
- Combinatie H4030, H4010A, H7150 (met dominantie van H4030)
- Combinatie H4030, H7150, (met dominantie van H4030)
- Combinatie H6410, H7140A, (met dominantie van H6410)
- Combinatie H7150, H4010A, (met dominantie van H7150)
- Combinatie H7150, H4010A, H4030 (met dominantie van H7150)
- Combinatie H91E0B, H91E0C, (met dominantie van H91E0B)

Beleidsinformatie, juli 2015 nr. 150215-49

0 500 1.000 1.500 2.000 Meters

Beheermaatregelenkaart PAS Overijssel

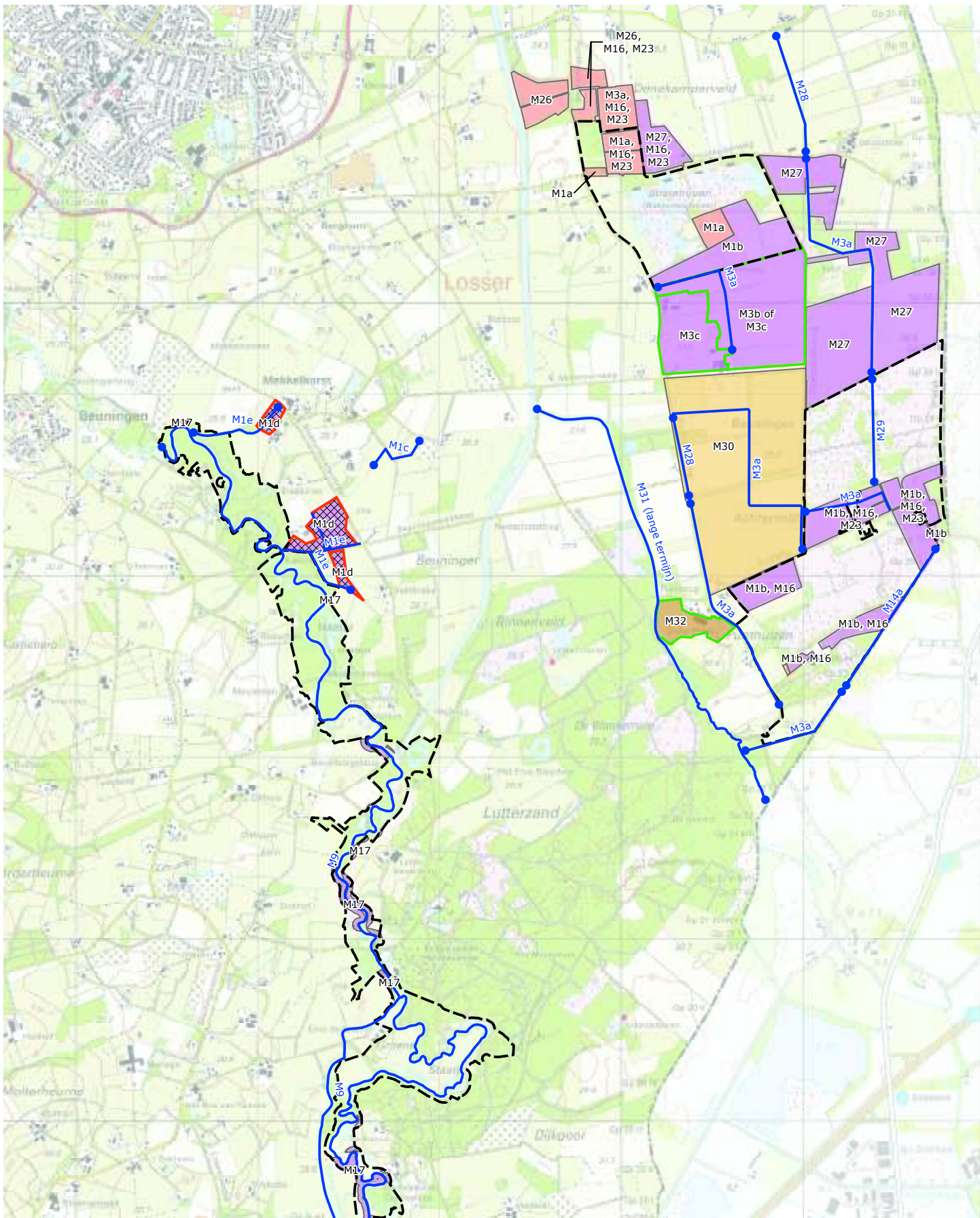
Dinkelland

Deze kaart hoort bij de Gebiedsanalyse PAS, zie tabellen h4. Inrichtingsmaatregelen zijn in een aparte kaart opgenomen. Maatregelen die een onderzoeksopgave betreffen zijn niet op kaart weergegeven.

 Natura2000 begrenzing
 beheermaatregel (zie maatregelnummers op kaart)

Beleidsinformatie mei 2015 tek.nr 150118-Dinkelland

0 2.000 Meters

Inrichtingsmaatregelenkaart PAS Overijssel

Dinkelland 1

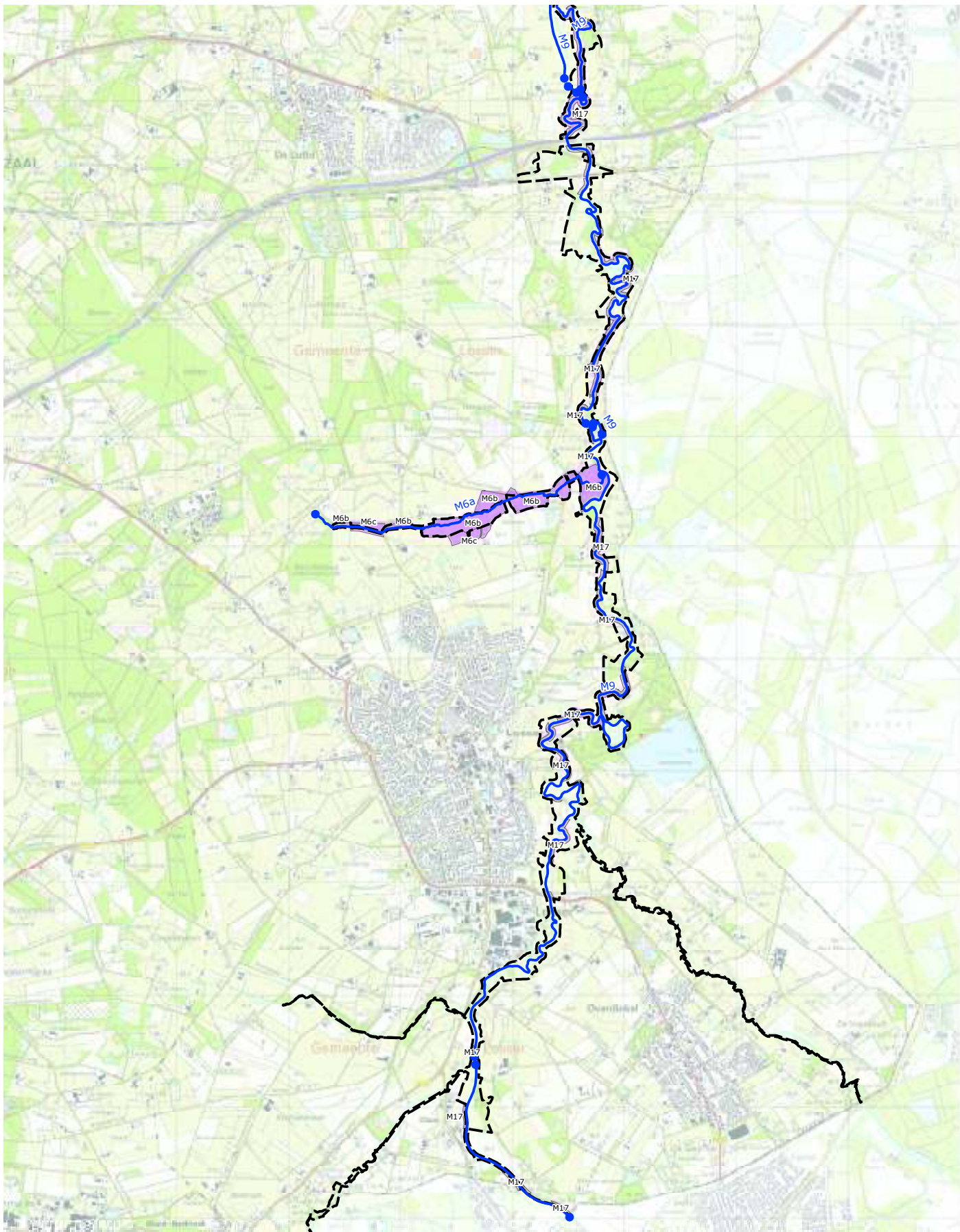
Deze kaart hoort bij de Gebiedsanalyse PAS, zie tabellen h4. Beheermaatregelen zijn in een aparte kaart opgenomen. Maatregelen die een onderzoeksopgave betreffen zijn niet op kaart weergegeven.

Vererving van gronden gebeurt op basis van een door Gedeputeerde Staten vastgesteld verwervingsplan voor dit Natura 2000 gebied.

 Natura2000 begrenzing	Termijn
Maatregel	 Lange termijn
 verwerven/inrichten	 Korte termijn
 inrichten	Begrenzing en noodzaak
 ophogen	 begrenzing onzeker, noodzaak zeker
 natschade/ophogen	 begrenzing zeker, noodzaak onderzoek (aanname alleen LT)
 waterloop	

Beleidsinformatie mei 2015 tek.nr 150117-Dinkelland_1

0 500 Meters

Inrichtingsmaatregelenkaart PAS Overijssel

Dinkelland 2

Deze kaart hoort bij de Gebiedsanalyse PAS, zie tabellen h4. Beheermaatregelen zijn in een aparte kaart opgenomen. Maatregelen die een onderzoeksopgave betreffen zijn niet op kaart weergegeven.

Vererving van gronden gebeurt op basis van een door Gedeputeerde Staten vastgesteld verwervingsplan voor dit Natura 2000 gebied.

 Natura2000 begrenzing
Maatregel
 verwerven/inrichten
 waterloop

Termijn
 Lange termijn
Korte termijn

Beleidsinformatie augustus 2015 tek.nr 150269-Dinkelland_2

0 1.000 Meter

Bijlage 4 Invloedsafstand perceelontwatering

Provincie Overijssel, december 2014

1. Beheerplannen Natura2000

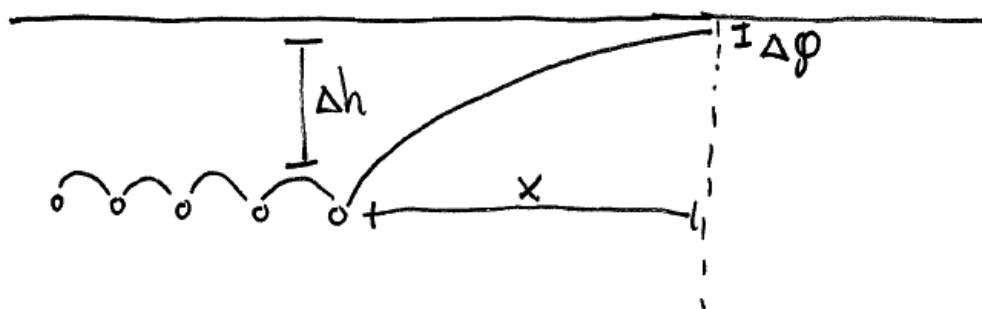
Het aanleggen van perceelontwatering (buisdrainage of greppels) kan leiden tot daling van de grondwaterstand in een nabijgelegen Natura 2000-gebied en daarmee tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen. Aanleg van perceelontwatering wordt daarom beoordeeld als activiteit in de beheerplannen.

In deze notitie wordt onderbouwd vanaf welke afstand een significante verlaging van de grondwaterstand door perceelontwatering kan worden uitgesloten. Aanleg van perceelontwatering buiten deze afstand kan op basis daarvan worden vrijgesteld van vergunningplicht in het kader van de Natuurbeschermingswet.

2. Conceptueel model

De invloedsafstand van een gedraineerd gebied kan analytisch worden berekend (Schunselaar et al. 2013). De berekening gaat uit van een gedraineerd gebied dat zich op een afstand x van een nat natuurgebied bevindt. Op de grens met het natuurgebied is de verlaging van de grondwaterstand ($\Delta\phi$) als gevolg van drainage maximaal 5 cm (figuur 4.1). Dit is een algemeen geaccepteerde grenswaarde voor het beoordelen van effecten van een verandering van de grondwaterstand (ACSG, 2014).

Figuur 4.1. Schematische voorstelling van het effect van perceelontwatering in een conceptueel model

In het gedraineerde gebied is voor aanleg van nieuwe perceelontwatering al reguliere landbouwkundige ontwatering aanwezig, maar door bijvoorbeeld een lage maaiveldhoogte ligt de grondwaterstand in de winter en het voorjaar te dicht onder maaiveld voor een optimale draagkracht.

Aanleg van perceelsdrainage heeft twee gevolgen: de drainageweerstand in het gedraineerde gebied wordt verlaagd van enkele honderden dagen naar enkele tientallen dagen en de grondwaterstand in het perceel wordt verlaagd tot een niveau dat in de winter en het voorjaar iets boven het niveau van de drains ligt. Dit leidt tot een verandering Δh van de grondwaterstand in het gedraineerde gebied als gevolg van de aanleg van perceelontwatering.

3. Berekening

De afstand x waar een maximaal toelaatbare verlaging van de grondwaterstand $\Delta\phi$ optreedt is analoog aan de werkwijze van Van der Gaast & Massop (2003) te berekenen met de volgende formule¹ (Wesseling, 1973):

$$x = -\lambda \ln (\Delta\phi/\Delta h)$$

Hierin is x de afstand tot het gedraineerde gebied, $\Delta\phi$ de verlaging van de grondwaterstand op de grens van het natuurgebied en Δh de verlaging van de grondwaterstand in het gedraineerde gebied. De parameter λ is de spreidingslengte van het freatisch grondwater in het tussenliggende landbouwgebied met reguliere ontwatering.

Op basis van de gekozen technische uitgangspunten (zie tekstkader) geldt $\Delta\phi=5$ cm en $\Delta h=50$ cm. De formule is daarmee te vereenvoudigen tot:

$$x = -2,3 \lambda$$

¹ Deze formule staat bekend als de formule van Mazure en geeft de verlaging van de grondwaterstand in een gebied met watervoerende sloten vanaf een gebied met een gegeven grondwaterstand. De formule is hier zo geschreven dat de invloedsafstand x direct is te berekenen.

Technische uitgangspunten

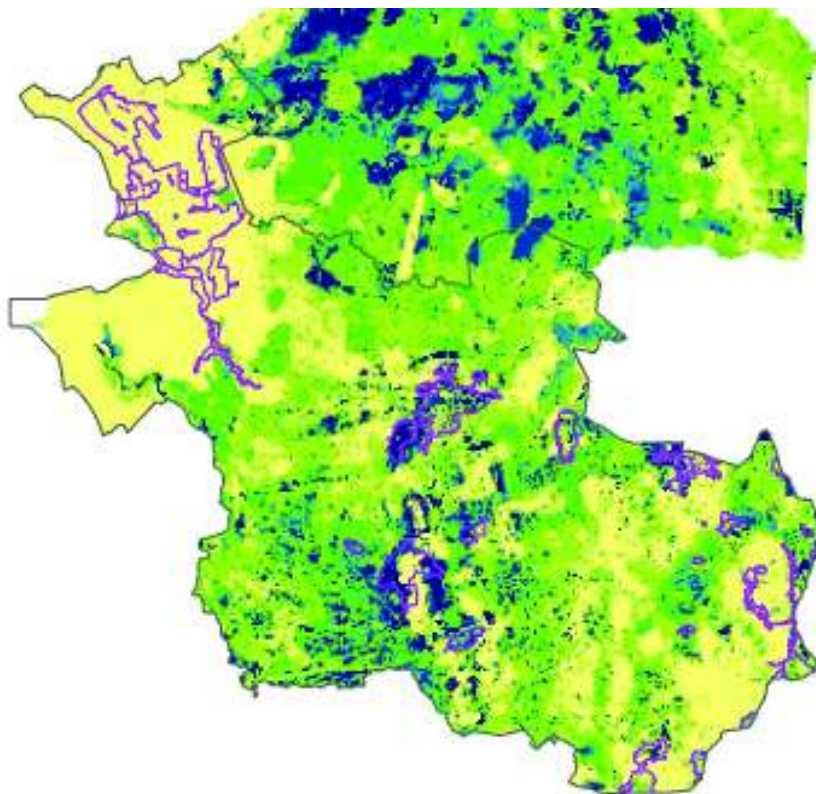
Voor de berekening gelden de volgende technische uitgangspunten:

1. Het effect van perceelsdrainage werkt over een langere periode en mag daarom stationair worden berekend (Schunselaar et al. 2013)
 2. Perceelsdrainage voert alleen water af in de winter en het voorjaar, in de zomer is de grondwaterstand weggezakt en voert de perceelsdrainage geen water af (Schunselaar et al. 2013).
 3. Aangenomen wordt dat de verlaging Δh van de grondwaterstand in gedraineerde percelen in de winter en het voorjaar maximaal 50 cm bedraagt. Deze veronderstelling wordt nader onderbouwd in bijlage 4.1.
 4. Een verlaging $\Delta \phi$ van de freatische grondwaterstand van 5 cm of meer wordt beoordeeld als een verlaging waarbij significant negatieve effecten op natte natuur niet meer zijn uit te sluiten. De grondwaterverlaging op de grens met het Natura2000 gebied mag daarom niet meer zijn dan $\Delta \phi = 5$ cm. Dit is het gebruikelijke criterium voor het beoordelen van effecten van grondwaterstandsverandering (ACSG, 2014).
-

Freatische spreidingslengte

Voor de berekening is spreidingslengte λ bepaald uit de kaart van de freatische spreidingslengte van Alterra (Massop et al. 2012). Per Natura2000-gebied is de mediaan bepaald van alle voorkomende freatische spreidingslengtes per gridcel van 250 bij 250 meter in het landbouwgebied in een kilometer rondom het Natura2000-gebied².

Figuur 4.2. Kaart van freatische spreidingslengte (Massop et al. 2012))

² De mediaan geldt als een schatter die weinig gevoelig is voor uitschieters (extreem hoge of extreem lage waarden, in dit geval van de spreidingslengte). In dit geval blijkt de mediaan van de spreidingslengte lager te zijn dan het gemiddelde. Dat is te verklaren door het veelvuldig voorkomen van hoger gelegen gronden met een hoge spreidingslengte. Omdat deze gronden veelal niet drainagebehoefstig zijn is het onwenselijk als deze zwaar meetellen in het bepalen van de spreidingslengte rondom een Natura2000-gebied.

4. Te hanteren invloedsafstanden

Op basis van de beschreven werkwijze worden invloedsafstanden berekend zoals weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 4.1. Spreidingslengte, berekende invloedsafstand en relatieve kwelflux vanuit het gebied buiten de te hanteren invloedsafstand voor Natura2000 gebieden in Overijssel

Gebied	Lambda	Berekende afstand	Te hanteren afstand
Aamsveen	59	136	200
Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	318	731	700
Bergvennen & Brecklenkampse veld	347	798	800
Boetelerveld	688	1582	1500
De Borkeld	322	741	700
Buurserzand & Haaksbergerveen	149	343	350
De Wieden	20	46	
Dinkelland	217	499	500
Engbertsdijksvenen	442	1017	1000
Landgoederen Oldenzaal	55	127	200
Lemselermaten	468	1076	1000
Lonnekermeer	386	888	900
Oldematen en Veerslootlanden	17	39	
Sallandse heuvelrug ³	535	1231	1200
Springendal & Dal van de Mosbeek	416	957	900
Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht	33	76	
Vecht & Beneden-Regge	301	692	700
Weerribben	21	48	
Wierdense veld	505	1162	1100
Witte veen	146	336	350

Afronding van invloedsafstanden

Gezien de onzekerheidsmarge in uitgangsmateriaal en berekeningsmethode zijn de berekende invloedsafstanden afgerond naar een te hanteren invloedsafstand voor het beoordelen van vergunningplicht. De afronding is gebaseerd op een deskundigenoordeel waarbij grote afstanden waar mogelijk naar beneden zijn afgerond en kleine afstanden naar boven.

In de gekozen werkwijze wordt aangenomen dat de eigenschappen van het ontwateringstelsel constant zijn over een groter gebied. Bij een relatief kleine invloedsafstand zal deze aanname minder goed opgaan, zodat het voor de hand ligt naar boven af te ronden. Daarentegen is bij een grote invloedsafstand de kans groter dat het effect van perceelsdrainage extra wordt gedempt door aanwezigheid van grote drainerende watergangen. Daarom ligt bij een grote invloedsafstand afronding naar beneden voor de hand.

Door afronding van de berekende invloedsafstanden wordt voorkomen dat ten onrechte een te kleine afstand wordt gehanteerd, zonder dat onnodige vergunningplicht ontstaat.

Invloedsafstand in veengebieden

Voor Natura2000-gebieden in het laagveengebied worden zeer geringe invloedsafstanden berekend. Dit geldt voor Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, Oldematen en Veerslootlanden, Wieden en Weerribben.

Uit navraag bij Alterra blijkt dat wordt verondersteld dat effecten van een ingreep beperkt blijven tot het freatisch grondwater in de veenlaag. Veen heeft een geringe horizontale doorlatendheid en een hoge verticale weerstand, wat leidt tot een geringe spreidingslengte van maximaal 20 – 40 meter. Deze veronderstelling sluit

³ De spreidingslengte voor het Natura2000-gebied Sallandse heuvelrug is gebaseerd op de mediaan van gridcellen in een kilometer rondom de stuwwal. Hiermee wordt voorkomen dat de spreidingslengte deels wordt gebaseerd op de spreidingslengte van het bosgebied op de stuwwal dat niet binnen de Natura2000-begrenzing ligt.

aan bij de praktijk: Oppervlaktewaterpeilen in laagveengebieden liggen dicht onder maaiveld en het effect van perceelontwatering zal daarom in de praktijk beperkt blijven tot de veenlaag. Voor de Natura2000-gebieden in laagveen kan daarom in het beheerplan een geringe invloedsafstand voor perceelsdrainage gehanteerd worden, met de aanvullende voorwaarde dat perceelsdrainage in de veenlaag wordt aangelegd.

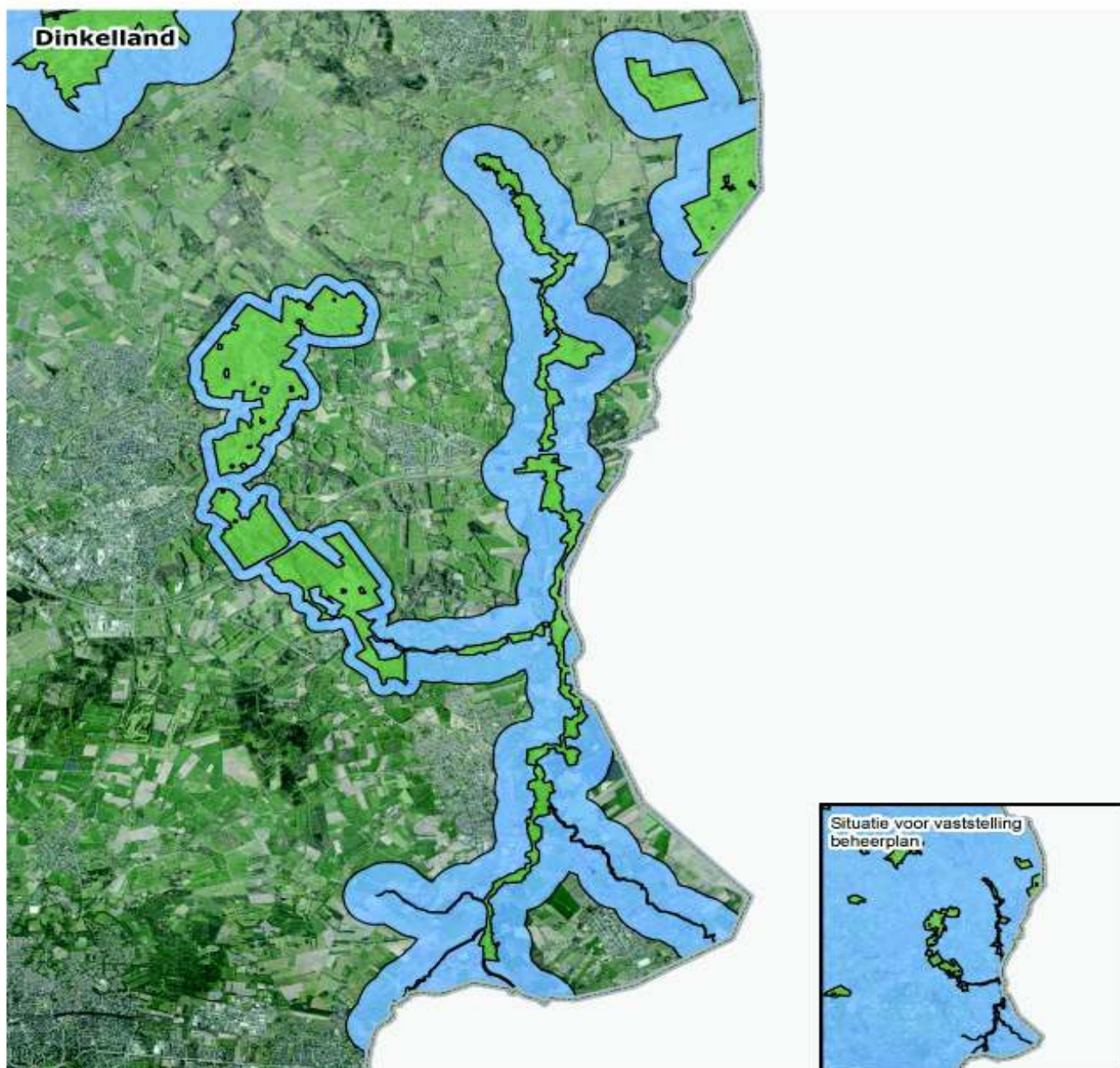
Ingrepen die effect hebben op de zandondergrond onder het veenpakket zullen juist een zeer grote invloedsafstand hebben. Dat komt doordat het zandpakket onder de veenlaag een zeer grote spreidingslengte heeft. Peilveranderingen in waterschapsleidingen waarvan de bodem onder de veenlaag ligt kunnen daardoor tot op zeer grote afstand effect hebben. Hetzelfde geldt voor perceelsdrainage die in de zandondergrond wordt aangelegd. Het effect van een ingreep in de zandondergrond dient per situatie te worden beoordeeld.

Beoordeling van effecten binnen de invloedsafstand

Binnen de berekende invloedsafstanden kan een significant negatief effect van aanleg van perceelontwatering niet op voorhand worden uitgesloten. Voor aanleg van nieuwe perceelontwatering binnen deze afstand dient de initiatiefnemer dan ook zelf aan te tonen dat significant negatief effect is uit te sluiten. Dat vraagt een onderbouwing die per situatie kan verschillen. De initiatiefnemer is daarbij niet gebonden aan de algemene uitgangspunten in deze notitie aangezien bij het optreden van effecten op korte afstand de lokale omstandigheden een relatief grote invloed zullen hebben. Een benadering zoals in deze notitie, waarbij effecten van ontwatering gemiddeld worden over grotere afstanden, is dan minder goed toepasbaar.

Referenties

- ACSG (2014). **Protocol. Beschrijving behandeling verzoeken om onderzoek naar schade.** AdviesCommissie Schade Grondwater, Utrecht.
- Massop, H.Th.L, C. Kwakernaak & P.J.T. van Bakel (2012). **Fysieke onderlegger voor het Deltaprogramma. Kansen voor waterconservering in regionale stroomgebieden.** Alterra-rapport 2287. Alterra, Wageningen.
- Naudin-Ten Cate, R., T. Tjooitink & M. Wentink (2000) **Cultuurtechnisch Vademecum. Handboek voor inrichting en beheer van land, water en milieu** Doetinchem, Elsevier bedrijfsinformatie.
- Schunselaar, S.S., P.E. Dik & S. Rijpkema (2013). **Uitwerking beïnvloedingszones N2000. Externe werking drainage en beregening.** Grontmij, Assen.
- Sluijter, R. (2011). **De Bosatlas van het klimaat.** Noordhoff Uitgevers Groningen/KNMI De Bilt.
- Van Bakel, P.J.T., E.M.P.M. van Boekel & I.G.A.M. Noij (2008). **Modelonderzoek naar effecten van conventionele en samengestelde, peilgestuurde drainage op de hydrologie en nutriëntenbelasting.** Alterra-rapport 1647. Alterra, Wageningen.
- Van der Gaast, J.W.J. & H. Th. L. Massop (2003). **Spreidingslengte voor het beheergebied van Waterschap Veluwe.** Alterra-rapport 653. Alterra, Wageningen.
- Wesseling, J. (1973). **Theories of Field Drainage and Watershed Runoff. 13 Seepage.** ILRI, Wageningen.

WPage/kaart:

Zone mogelijk effect agrarische activiteit drainage op Natura 2000 gebied

Effect-afstand drainage Dinkelland: 500 m

- beelduidingen
- Natura 2000 gebied
 - Zone mogelijke vergunningplicht Nb-wet agrarische activiteit drainage
 - Geen vergunningplicht Nb-wet voor agrarische activiteit drainage*

* N.B. Nabij een provinciegrens kan vergunningplicht gelden i.v.m. Natura 2000 gebied in naastgelegen provincie(s).

Beleidsinformatie, januari 2014, nr. 100115-1 Dinkelland

0 600 1.200 1.800 Meter

provincie **Overijssel**

Bijlage 4.1. Onderbouwing verlaging grondwaterstand in een gedraineerd perceel

Voor de berekening in deze notitie dient de verlaging van de grondwaterstand in een gebied met nieuwe perceelsontwatering te worden opgegeven. De gebruikte schatting $\Delta h=50$ cm wordt in deze bijlage nader onderbouwd.

Schatting op basis van vuistregels

Uitgangspunt is dat drainage wordt aangelegd in een landbouwgebied, dus in een situatie waarin al ontwatering aanwezig is. Bij een drainageweerstand van 300 tot 400 dagen en een neerslagoverschot in het winterhalfjaar van 200 mm (Sluijter, 2011) is de opbolling $300 \cdot (200/180/1000) = 34$ cm. Bij aanleg van buisdrainage neemt de drainageweerstand af tot ongeveer 70 dagen en wordt de opbolling 8 cm. Aangenomen dat buisdrainage 5 tot 10 cm boven het slootpeil ligt is de verlaging van het grondwater op perceelsniveau als gevolg van aanleg van perceelsontwatering in de winter ongeveer 30 – 40 cm.

Onderbouwing op basis van modelberekeningen

Onderstaande tabel met getallen uit Van Bakel et al. (2008, p58) geeft een onderbouwing op basis van modelberekeningen. In deze studie zijn berekeningen uitgevoerd met een landelijk grondwatermodel, gekoppeld aan een model van de onverzadigde zone. Onderstaande getallen geven effecten van aanleg van perceelsdrainage in voorheen ongedraineerd landbouwgebied (voor enkele zandgebieden in Brabant).

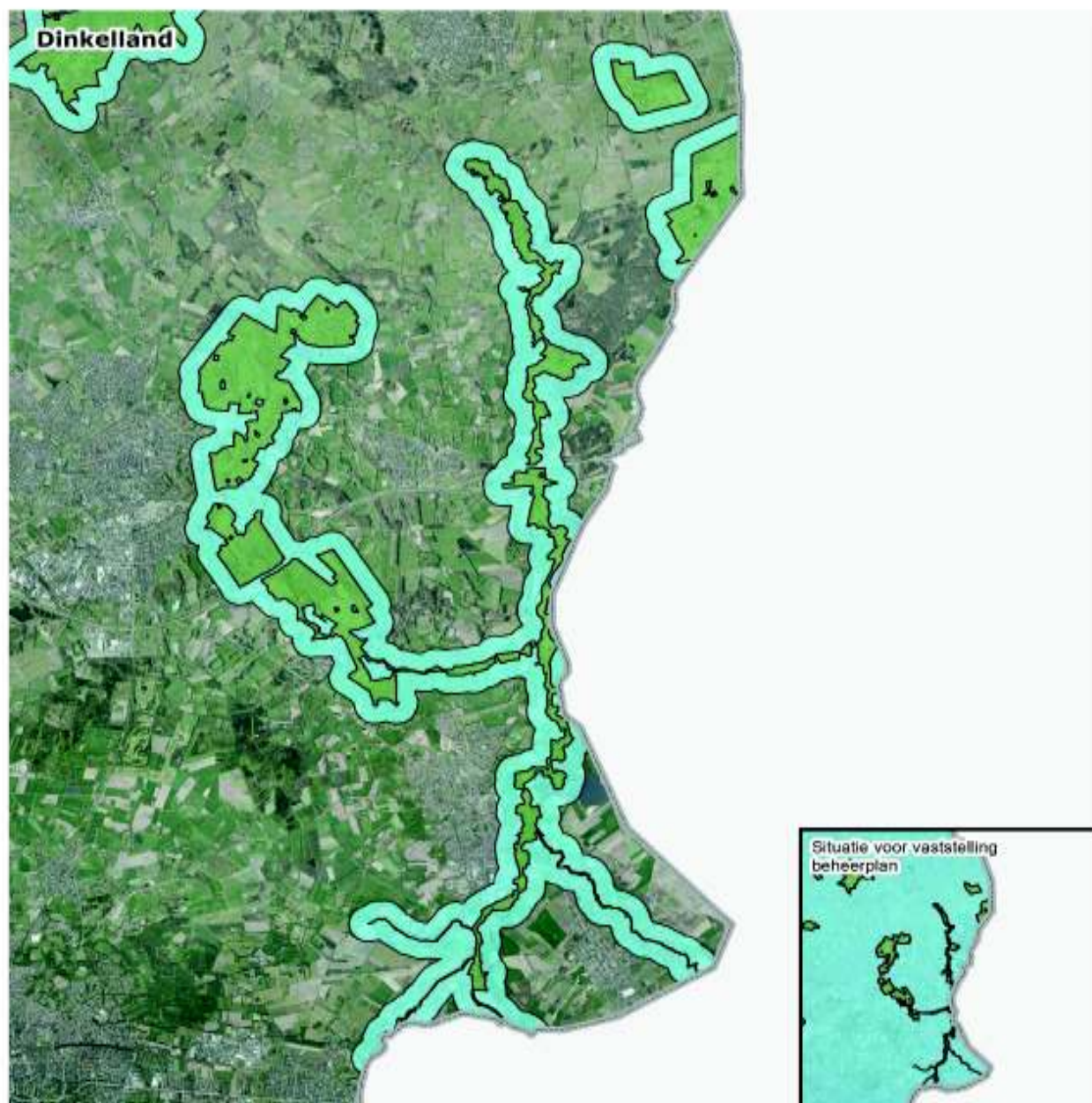
Tabel 4.2. Effect van perceelsdrainage op de GHG, GLG en GVG in zandgebieden (de flux betreft de toestroming door de onderrand, een positief getal is kwel naar het perceel)

Plot	3059	4603	4974	5055	5325	5496	5622	5654	5724
GHG	18	23	46	52	28	42	34	26	47
GLG	137	139	142	147	123	153	123	79	148
GVG	68	47	65	76	46	54	51	45	71
flux mm/d	0,11	0,36	-0,01	-0,26	0,28	0,02	0,4	2,35	-0,24
GHG	70	71	78	82	77	80	77	71	85
GLG	143	146	144	151	127	158	126	104	153
GVG	96	85	90	96	87	88	87	81	97
flux mm/d	0,48	0,58	0,2	0,06	0,63	0,3	0,69	2,52	0,04
dGHG	-52	-48	-32	-30	-49	-38	-43	-45	-38
dGLG	-6	-7	-2	-4	-4	-5	-3	-25	-5
dGVG	-28	-38	-25	-20	-41	-34	-36	-36	-26
dFlux	0,37	0,22	0,21	0,32	0,35	0,28	0,29	0,17	0,28

Uit bovenstaande blijkt dat de verlaging van de wintergrondwaterstand (GHG) weliswaar in de orde grootte van 40 cm ligt, maar dat een verlaging tot 50 cm niet is uit te sluiten. Omdat voor het vergunning vrij stellen ieder significant negatief effect op voorhand moet kunnen worden uitgesloten wordt in deze notitie gerekend met 50 cm, wat als een maximaal te verwachten verlaging wordt beschouwd.

De tabel laat ook zien dat buisdrainage ertoe leidt dat aanzienlijke toename van de kwel naar gedraineerde percelen wordt berekend. Dat is in lijn met de verwachting, dat gedraineerde percelen grondwater uit de omgeving zullen aantrekken.

Bijlage 5 Invloedsafstand kleine grondwateronttrekkingen

Inlegkaart

Zone mogelijk effect kleine grondwateronttrekkingen op Natura 2000 gebied

Effect-afstand: 300 m

aanduidingen

- Natura 2000 gebied
- Zone mogelijke vergunningplicht Nb-wet kleine grondwateronttrekkingen
- Geen vergunningplicht Nb-wet voor kleine grondwateronttrekkingen*

* N.B. Nabij een provinciegrens kan vergunningplicht gelden i.v.m. Natura 2000 gebied in naastgelegen provincie(s)

Beleidsformule, januari 2016, nr. 149115-1 Dinkelland

0 200 400 600 meter

provincie Overijssel

Bijlage 6 Beoordeelde melkveehouderijen op het aspect lichthinder

Bestaande melkveehouderijen binnen 300 meter van Dinkelland. In hoofdstuk 5 zijn alle agrarische activiteiten beoordeeld. Deze bijlage gaat specifiek in op lichthinder op lichtgevoelige habitatsoorten

Voor bestaande melkveehouderijen geldt:

- Als in de huidige situatie geen lichtverstoring optreedt is de beoordeling van de (open) stallen⁴ groen.
- Indien sprake is van een open stal kunnen significant negatieve effecten door lichtverstoring op instandhoudingsdoelstellingen niet worden uitgesloten. Met mitigerende maatregelen zijn deze effecten waarschijnlijk te voorkomen of te verzachten (beoordeling geel).
- Als het niet bekend is of sprake is van een open stal is meer informatie nodig (beoordeling oranje).

De Centrale Beoordeling geeft geen uitsluitsel over mogelijk significant negatieve effecten als gevolg van lichthinder door stallen. De beoordeling is gebaseerd op informatie van de partners (met name gemeenten).

Beoordeling	Bedrijfsnaam	Straat	Nr.	Postcode	Plaats	Onderbouwing beoordeling
Groen	G.H.J. Aveskamp	Glanerbrugdijk	12	7582RC	Losser	Open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	G.B.M. Nijmeijer	Lossersedijk	2	7587RC	De Lutte	Dichte stal.
Groen	H.J. Elferink	Bredelweg	3	7582RA	Losser	Open stal, tussenliggende bebouwing en afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	B.H.M. Blokhuis	Stroothuizerweg	36	7591NB	Denekamp	Dichte stal.
Groen	Maatschap Keizer en Keizer-Nijmeijer	Holtweg	10	7588PC	Beuningen	Half open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	G.W. van der Velde	Holtweg	9	7588PC	Beuningen	Dichte stal
Groen	T.H.G. Rolink	Lutterzandweg	23	7588PB	Beuningen	Open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	Maatschap Reimer	Molterheurneweg	6	7587LG	De Lutte	Open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	Maatschap Luttikhuis	Lutterstraat	140	7581PL	Losser	Half open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	Welpelo A.H.H. en Welpelo-Goor A.E. Mts	Wepeloweg	43	7586BJ	Overdinkel	Dichte stal.

⁴ Met stal wordt bedoeld de fysieke aanwezigheid van het gebouw

Beoordeling	Bedrijfsnaam	Straat	Nr.	Postcode	Plaats	Onderbouwing beoordeling
Groen	Maatschap B.J.H. Welman en A.G. Welman-Nagel	Kolkersweg	1	7586RN	Overdinkel	Open stal met zeil, stal afgeschermd door bebouwing en bebossing, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	H.G.F. Kortman	Honingloweg	4	7581PK	Losser	Dichte stal.
Groen	Kraesgenberg J. en Kraesgenberg-Keizers A.	Luyrinksweg	8	7586RM	Overdinkel	Dichte stal.
Groen	Rosink Maatschap	Wewwelstad	1	7587PE	De Lutte	Dichte stal.
Groen	Maatschap J. Rolink & P. Rolink-uit het Broek	Lutterzandweg	11	7587LH	De Lutte	Open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	J.H. Klieverik	Glanerbrugstraat	18	7585PL	Glane	Dichte stal.
Groen	G.J.B. Snippert	Winkelscholtweg	6	7581PT	Losser	Open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	Maatschap Luyrink	Strootsweg	6	7586RR	Overdinkel	Half open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	J.L. ter Beek	Ravenhorster-weg	5	7581PB	Losser	Dichte stal
Groen	H.G.L. Kraesgenberg	Denekamperdijk	50	7581PJ	Losser	Half open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	Hulst V.O.F.	Lutterstraat	138	7581PL	Losser	Open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	Mts Engbers	Glanerbrugstraat	49	7585PK	Glane	Open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
	H.C.M. Evertman	Kremersveenweg	3	7585PN	Glane	Geen agrarisch bedrijf meer.
Groen	Maatschap Haarmann	Ruhenbergerweg	29	7586RE	Overdinkel	Open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	J.G. Droste	Fleuerweg	5	7586RH	Overdinkel	Dichte stal.
Groen	J.G. Benneker	Schaapskooiweg	2	7586RJ	Overdinkel	Dichte stal.
Groen	J.H. Olde Heuvel	Glanestraat	14	7586RX	Overdinkel	Dichte stal.
Groen	J.G.J. Notkamp	Zandhuizerweg	15	7587LA	De Lutte	Half open stal (deels gemetselde muur), afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.

Beoordeling	Bedrijfsnaam	Straat	Nr.	Postcode	Plaats	Onderbouwing beoordeling
Groen	F.G.A. Zanderink	Austweg	11	7587LB	De Lutte	Open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	Maatschap Tijans	Roorderheurne- weg	2	7587LJ	De Lutte	Dichte stal.
	Maatschap Tijans	Roorderheurne- weg	6	7587LJ	De Lutte	Geen agrarisch bedrijf meer.
Groen	Maatschap Haarman	Postweg	56	7587PE	De Lutte	Open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	Maatschap Wonniger	Lossersedijk	36	7587RD	De Lutte	Half open stal (deels gemetselde muur, met zeil), afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	Maatschap Nieuwhuis	Punthuizerweg	19	7588PE	Beuningen	Open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	J.F.A. Bos	Punthuizerweg	21	7588PE	Beuningen	Half open stal (met zeil), afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	Maatschap Roeleveld	Punthuizerweg	22	7588PE	Beuningen	Open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	J. Olde Heuvel	Tiekenveenweg	4	7586SC	Overdinkel	Dichte stal.
Groen	Maatschap H. Olde Bolhaar / E. Olde Bolhaar-Keultjes	Rotermansweg	4	7586RZ	Overdinkel	Open stal, afstand tot beekbiotoop sluit directe lichtinstraling uit.
Groen	Maatschap Veehouderij ter Denge	Hoofdstraat	4	7586BT	Overdinkel	Dichte stal.
Groen	HBJ & FHJ ter Linde	Ravenhorster-weg	3	7581PB	Losser	Voor ¾ omzoomd door bebossing en bebouwing, overige deel (noordzijde) op circa 80 meter van de Dinkel, hierdoor (in verband met stralingshoek) geen directe lichtinval in water mogelijk.
Groen	Maatschap Sanderink	Lossersedijk	10	7587 RC	De Lutte	Open stal, omzoomd door bebossing en bebouwing

Bijlage 7 Beoordeelde recreatiebedrijven

Voor bestaande recreatiebedrijven geldt:

- Als in de huidige situatie geen significant negatieve effecten optreden op de instandhoudingsdoelstellingen is de beoordeling van de bestaande activiteiten van het betreffende bedrijf groen;
- Indien significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen niet kunnen worden uitgesloten maar met mitigerende maatregelen waarschijnlijk te voorkomen of te verzachten zijn is de beoordeling geel;
- Als niet bekend is of er mogelijk significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn is meer informatie nodig (beoordeling oranje).

Zie voor een nadere toelichting op de beoordeling paragraaf 5.4.13.

Beoordeling	Bedrijfsnaam	Adres	Plaats	Afstand tot Natura 2000-gebied
Groen	Gem Losser Zwembad Brilmansdennen	Bookholtlaan 11	Losser	396 meter
Groen	Hotel Rest Marktzicht	Martinusplein 25	Losser	623 meter
Groen	Florilympa	Lutterzandweg 16	de Lutte	257 meter
Groen	Chin Rest Siang Jiang	Brinkstraat 41	Losser	612 meter
Groen	Natuurcamping Olde Kottink	Kampbrugweg 3	Beuningen	22 meter
Groen	VOF Heydemann	Smalmaatstraat 55	Losser	49 meter
Groen	Hotel Smit	Brinkstraat 34	Losser	592 meter
Groen	Cafe Geerdink C.V.	Pastoor van Laakstraat 43	Overdinkel	863 meter
Groen	Cafe de Grens	Hoofdstraat 270	Overdinkel	866 meter
Groen	Minicamping De Dinkelweide	Zandhuizerweg 15	de Lutte	270 meter
Groen	Camping Dennenlust V.O.F.	Zandhuizerweg 19	de Lutte	35 meter
Groen	Caferestaurant Dinkelsweide B.V.	Gronausestraat 341	Glane	102 meter
Groen	Paviljoen 't Lutterzand	Lutterzandweg 12	de Lutte	33 meter
Groen	Cafe-Restaurant 't Sterrebos	Beuningerstraat 71	Beuningen	711 meter
Groen	Hotel Rest de Lutt	Beuningerstraat 20	de Lutte	767 meter
Groen	Cafe-Slijterij	Kerkstraat 265	Enschede	485 meter
Groen	Cafe Biljart Nationaal	Heldersplein 20	Enschede	826 meter
Groen	Openbare Bibliotheek Losser	Brinkstraat 1	Losser	690 meter
Groen	Sporthal de Fakkel	Gronausestraat 109	Losser	527 meter
Groen	Restaurant Saksenstal Gerrit	Hoofdstraat 195	Overdinkel	750 meter
Groen	Openbare Bibliotheek	Prins Hendrikstraat 4	Overdinkel	592 meter
Groen	DEM Eetcafe	Gronausestraat 1319	Enschede	896 meter
Groen	Cafetaria de Boemerang	Hoofdstraat 174	Overdinkel	689 meter
Groen	Snackbar de Esch V.O.F.	Gronausestraat 160	Losser	517 meter
Groen	Coffeeshop the Grasshopper	Gronausestraat 1208A	Enschede	923 meter
Groen	Fa. Isolabella D.Ena	De Brink 6	Losser	725 meter
Groen	Dream Fireworks Entertainment B.V.	Gronausestraat 1240	Enschede	850 meter
Groen	De Oude Apotheek	Teylersstraat 4	Losser	629 meter
Groen	Robby's Eetcafe	Kerkstraat 61	Enschede	793 meter
Groen	Erve Rolink	Lutterzandweg 11	de Lutte	85 meter
Groen	Adventure King B.V.	Lutterzandweg 16	de Lutte	257 meter
Groen	J.R.F. Boeke-Beltman	Neercasselstraat 72	Losser	874 meter
Groen	Eetcafe Shalom	Gronausestraat 203	Losser	443 meter

Beoordeling	Bedrijfsnaam	Adres	Plaats	Afstand tot Natura 2000-gebied
Groen	Cafetaria de Tuffel	Kerkstraat 12	Losser	685 meter
Groen	Harrow Productions	Broekhoekweg 28	Losser	858 meter
Groen	Sportschool Even	Vlasakker 1	Losser	974 meter
Groen	A. Kruse-Kolk Kunst & Design	Wepeloweg 31	Overdinkel	145 meter
Groen	Lust Ende Jubel B.V.	Paandersdijk 11	Beuningen	641 meter
Groen	De Nachtwacht-Rembrandt	Hoofdstraat 69	Overdinkel	529 meter
Groen	Landgoed 'de Kunne' B.V.	Zandhuizerweg 21	de Lutte	112 meter
Groen	TenD Catering	Bentheimerstraat 80	de Lutte	343 meter
Groen	Landgoedcamping Het Meuleman	Lutterzandweg 16	de Lutte	257 meter
Groen	Mini Camping Notkamp ANWB-Vkbo	Zandhuizerweg 7 a	de Lutte	270 meter
Groen	Tonnie Nijenhuis Catering Service	Holtinkstraat 10	Losser	660 meter
Groen	Afhaalrestaurant Bella Pyramide	De Brink 57	Losser	650 meter
Groen	Bistro the Lodge	Martinusplein 8	Losser	642 meter
Groen	Chinees-Indisch Restaurant 'De Iris'	Gronausestraat 1	Losser	855 meter
Groen	Vakantiewoning Huize Ruhenberg	Ruhenbergerweg 2a	Overdinkel	209 meter
Groen	Tekstbureau Sensine	Ruhenbergerweg 3	Overdinkel	296 meter
Groen	Michjon	Dr Staringstraat 39	Losser	818 meter
Groen	Pannenkoekenservice.nl	Hoofdstraat 231	Overdinkel	833 meter
Groen	Eldorado	Gronausestraat 467	Glane	89 meter
Groen	F.H. Damhuis	Gronausestraat 109	Losser	527 meter
Groen	J.W. Meijer	Tiekenveenweg 15	Overdinkel	595 meter
Groen	Wok Restaurant China Plaza	Gronausestraat 199	Losser	448 meter
Groen	Olde Heuvel	Honingloweg 10	Losser	529 meter
Groen	Youri Entertainment	Molenstraat 85	Losser	737 meter
Groen	Gert Timmerman Productions	Dr AriÛnsstraat 39	Overdinkel	957 meter
Groen	Olympic Gym B.V.	Smitsbreeweg 8	Losser	242 meter
Groen	Sate Anders	Bentstraat 93	Enschede	830 meter
Groen	Patita Asian Food	Kerkstraat 274	Enschede	440 meter
Groen	Laserdecoratie Twente	Lakerinksweg 13 a	Overdinkel	931 meter
Groen	IJssalon 'Arrevederci'	Bernard Leurinkstraat 9	Losser	867 meter
Groen	Marcel Reuvers	Invalsweg 16	Overdinkel	281 meter
Groen	Punte Bed and Breakfast	Invalsweg 12	Overdinkel	269 meter
Groen	Diwali	Schildkampstraat 33	Enschede	552 meter
Groen	Smiley Smart, Heat & Growshop	Kerkstraat 121	Enschede	66 meter
Groen	Cafe 't Geveltje	Gronausestraat 1214	Enschede	917 meter
Groen	Gerd's Grill	Ververstraat 35	Overdinkel	866 meter
Groen	Chin. Ind Restaurant 'De Mandarijn'	Hoofdstraat 151	Overdinkel	650 meter
Groen	Ultra Music	Dubbeleweg 13	Overdinkel	468 meter
Groen	H. Welter	Gronausestraat 471	Glane	107 meter
Groen	Snellenberg Bedrijfscatering	Bultsbosweg 50	Enschede	934 meter
Groen	T.O.V. Music	Herman ter Hoentelaan 34	Losser	881 meter
Groen	Ton vd Zanden Bronzen Beelden en Tekeningen	Spinnersweg 134	Overdinkel	881 meter
Groen	Erfje Kuiper	Kloppenstraat 42	Losser	431 meter

Beoordeling	Bedrijfsnaam	Adres	Plaats	Afstand tot Natura 2000- gebied
Groen	De Kleine Ponderosa	Wilgenkamp 62	Losser	101 meter
Groen	Cafe Lits V.O.F.	Hoofdstraat 94	Overdinkel	572 meter
Groen	Lunchroom de Brink	De Brink 12	Losser	745 meter
Groen	American Steakhouse Enschede	De Brink 11	Losser	694 meter
Groen	MBG Music	Wolshagen 7	Losser	897 meter
Groen	Partycentrum Drost	Hoofdstraat 63	Overdinkel	500 meter
Groen	Kay's Productions B.V.	Hagenvoorde 6	Losser	926 meter
Groen	Gymo	Torenmolen 32	de Lutte	908 meter
Groen	Vakantiewoning Dinkelzicht en IJsvogel	Beverborgseweg 8	Beuningen	121 meter
Groen	Appartement Benneker	Lossersedijk 3a	de Lutte	256 meter
Groen	Minicamping Erve Beernink	Beerninksweg 1	Overdinkel	<10 meter

Bijlage 8 Overige beoordeelde bedrijven met een SBI-code

Voor bestaande overige bedrijven met een SBI-code geldt:

- Als in de huidige situatie geen significant negatieve effecten optreden op de instandhoudingsdoelstellingen is de beoordeling van de bestaande activiteiten van het betreffende bedrijf groen;
- Indien significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen niet kunnen worden uitgesloten maar met mitigerende maatregelen waarschijnlijk te voorkomen of te verzachten zijn is de beoordeling geel;
- Als niet bekend is of er mogelijk significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn is meer informatie nodig (beoordeling oranje).

Beoordeling	Bedrijf	Categorie	Afstand tot Natura 2000-gebied	Mogelijke verstorings-factor	Onderbouwing beoordeling
Groen	Mike's Car-Cleaning	Autospuitinrichtingen	156 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	R. Maartens,	Autospuitinrichtingen	140 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	Final Plastics Nederland BV, De Zoeker Esch	Kunstharsenfabrieken e.d.	597 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	Aura Lapis Natuursteen	Zand en grind	814 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	Autodemontage-bedrijf Westerhof	Overige groothandel in afval en schroot	191 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	Monnikhof Auto-Onderdelen-bedrijf V.O.F.	Overige groothandel in afval en schroot	178 meter	Licht	Licht is afgeschermd door landschapselementen tussen het bedrijf en de Dinkel / Glanerbeek.
Groen	Metaalinkoop Losser	Overige groothandel in afval en schroot	172 meter	Licht	Licht is afgeschermd: tussen het bedrijf en het Natura 2000-gebied ligt een waterzuivering met rondom bomen.
Groen	B. Geisink Schroothandel	Overige groothandel in afval en schroot	339 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	Euregio	Zand en grind	867 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	F.L. Metalen	Overige groothandel in afval en schroot	982 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	Gedyeco B.V.	Groothandel in chemische produkten	228 meter	Licht	Dichte bedrijfsgebouwen op bedrijventerrein.
Groen	Groothandel W. Slagter	Overige groothandel in afval en schroot	840 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	HAGO Metaalhandel	Overige groothandel in afval en schroot	1.365 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling

Beoordeling	Bedrijf	Categorie	Afstand tot Natura 2000-gebied	Mogelijke verstorings-factor	Onderbouwing beoordeling
Groen	Johma Sandwiches BV	Groothandel in overige voedings- en genotmiddelen	113 meter	Licht	Bedrijfsgebouwen op bedrijventerrein, licht is afgeschermd door bomen tussen het bedrijventerrein en de Dinkel.
Groen	Keizers Bouwmaterialen en Sanitair BV	Zand en grind	351 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	Harry Bloemen BV	Zand en grind	326 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	HDL Ond Stoevenbeld J. BV	Zand en grind	927 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	HPL Geluids en lichttechniek VOF	Verhuurbedrijven voor transportmiddelen (excl. personenauto's)		Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	L.H. van der Woning Glas BV	Zand en grind	391 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	Mondo Wagenpark BV	Verhuurbedrijven voor transportmiddelen (excl. personenauto's)	76 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	Mulder Schuttingen	Zand en grind	283 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	N. Puttenaar	Overige groothandel in afval en schroot	673 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	Nicari Schouwen en Natuursteen	Zand en grind	969 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	Pro-Eco BV	Zand en grind	421 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	Propex Timber BV	Zand en grind	748 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	Renoflex Kunststoftechniek	Zand en grind	438 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	Ruhenberg BV	Groothandel in ruwe tabak, groenten, fruit en consumptie-aardappelen	365 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	T.K.S. Twentse Kart Service	Groothandel in vuurwerk en munitie	465 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	van der Ham Licht & Geluid	Verhuurbedrijven voor transportmiddelen (excl. personenauto's)	1.453 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	Welkoop / Elferink	Groothandel in ruwe tabak, groenten, fruit en consumptie-aardappelen	475 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling
Groen	WielTank BV	Zand en grind	421 meter	Geluid	Zie Centrale Beoordeling

Beoordeling	Bedrijf	Categorie	Afstand tot Natura 2000-gebied	Mogelijke verstorings-factor	Onderbouwing beoordeling
Groen	Sushi Ran Noordoost Nederland	Groothandel in overige voedings- en genotmiddelen	205 meter	Licht	Licht is afgeschermd door een landschaps-element tussen het bedrijf en het Natura 2000-gebied.
Groen	T' Hofhuuske	Groothandel in bloemen en planten	253 meter	Licht	Licht is afgeschermd door bomen tussen het bedrijf en de Dinkel.
Groen	Mulder Schuttingen	Groothandel in hout en bouwmaterialen	283 meter	Licht	Licht is afgeschermd, bedrijf is omzoomd door bomen en tussen het bedrijf en de Dinkel bevindt zich een Klooster.
Groen	Romoga	Groothandel in hout en bouwmaterialen	220 meter	Licht	Licht is afgeschermd, tussen het bedrijf en het Natura 2000-gebied liggen diverse singels en bos.
Groen	J. Nylant	Groothandel in ruwe tabak, groenten, fruit en consumptie-aardappelen	0 meter	Licht	Directe instraling is vanwege lage ligging Dinkel uitgesloten.
Groen	Autodemontagebedr Westerhof	Overige groothandel in afval en schroot	191 meter	Licht	Licht is afgeschermd, het bedrijf is geheel omzoomd door beplanting (heg).
Groen	Euro-Vital	Groothandel in voedings- En genotmiddelen algemeen assortiment	350 meter	Licht	Licht is afgeschermd, het bedrijf is geheel omzoomd door beplanting.
Groen	HUID&HAAR ENZO	Onbekend	140 meter	Licht	Licht is afgeschermd, het bedrijf is geheel omzoomd door beplanting.
Groen	V.H. Gaffelbrook	Persoonlijke dienstverlening n.e.g. (dierenpension)	112 meter	Licht	Licht is afgeschermd, het perceel is omzoomd door bos.
Groen	Woning J J. vd	Persoonlijke dienstverlening n.e.g.	420 meter	Licht	Bedrijf is gehuisvest in woonwijk.
Groen	Gilde Sfeer	Detailhandel in vuurwerk tot 10 ton verpakt	138 meter	Licht	Bedrijf is gehuisvest in woonwijk.

Beoordeling	Bedrijf	Categorie	Afstand tot Natura 2000-gebied	Mogelijke verstoring-factor	Onderbouwing beoordeling
Groen	Kohlkamp Buitenhout	Bouwmarkten, tuincentra, hypermarkten	68 meter	Licht	Licht is afgeschermd, het industrieterrein is omzoomd door een bossingel.
Groen	Boerderij & Zo	Detailhandel niet via winkel of markt	265 meter	Geluid, licht, optische verstoring	Optische verstoring is afgeschermd door singels. Afstand tot rivierdonderpad-biotoop sluit licht- en geluidhinder uit.
Groen	H&P Schilders	Afwerking van gebouwen	239 meter	Geluid, licht, optische verstoring	Afstand tot rivierdonderpad-biotoop sluit licht- en geluidhinder uit.
Groen	H. Welter	Cafés	107 meter	Geluid, licht, optische verstoring	Optische verstoring is afgeschermd door singels. Afstand tot rivierdonderpad-biotoop sluit licht- en geluidhinder uit.
Groen	Hydromiek BV	Vervaardiging van overige keramische producten	150 meter	Geluid, licht, optische verstoring	Optische verstoring is afgeschermd door ligging in bebouwde kom. Afstand tot rivierdonderpad-biotoop sluit licht- en geluidhinder uit.
Groen	Melissa's Trend Fashion	Markthandel	114 meter	Geluid, licht, optische verstoring	Optische verstoring is afgeschermd door ligging in bebouwde kom. Afstand tot rivierdonderpad-biotoop sluit licht- en geluidhinder uit.
Groen	Poorthuis Metselwerken	Dakbouw en overige gespecialiseerde werkzaamheden in de bouw	149 meter	Geluid, licht, optische verstoring	Afscherming door bedrijfsgebouwen sluit optische verstoring uit. Afstand tot rivierdonderpad-biotoop sluit licht- en geluidhinder uit.

Bijlage 9 overzicht PAS- en niet-PAS maatregelen

(zie ook hoofdstuk 6)

Voor uitvoeringsperiode van de PAS-maatregelen zie de PAS-gebiedsanalyse

Maatregel		
PAS		
M1a	herstel hydrologie	Verwijderen ontwatering (dem-pen sloten, verwijderen buisdrains) en inrichten in percelen nieuw natuur EHS en binnen Natura 2000 gebied (rond Stroothuizen, rond Beuninger Achterveld, rond Punthuizen)
M1b	herstel hydrologie	Verwerven, verwijderen ontwatering (dempen sloten, verwijderen buisdrains) en inrichten in percelen nieuw natuur EHS en binnen Natura 2000 gebied (rond Stroothuizen, rond Beuninger Achterveld, rond Punthuizen)
M1c	herstel hydrologie	Omleggen leggerwaterlopen in Dinkeldal
M1d	herstel hydrologie	Verwerven grond of vergoeden vernattingsschade in verband dempen waterloop in Dinkeldal
M1e	herstel hydrologie	Onderzoek drainerende werking leggerwaterlopen in Dinkeldal, mogelijke uitvoering LT
M3a	herstel hydrologie	Dempen leggerwaterloop (voor Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen)
M3b	herstel hydrologie	Optie 1 voor perceel noord van Natura 2000-begrenzing Stroothuizen (buiten EHS): verwijderen huidige detailontwatering, ophogen bodem met voortzetting agrarisch gebruik; deze maatregel kan leiden tot een sterkere vermessing van het grondwater en daarmee nadelig zijn voor behoud van kwelafhankelijke habitattypen in Stroothuizen. Met onderzoeksopgave M11 wordt keuze gemaakt
M3c	herstel hydrologie	Optie 2 voor perceel noord van Natura 2000-begrenzing Stroothuizen (buiten EHS): verwijderen huidige detailontwatering en stoppen bemesting; deze optie geeft meer zekerheid over behoud van kwelafhankelijke habitattypen in Stroothuizen. Met onderzoeksopgave M11 wordt keuze gemaakt
M6a	herstel hydrologie	Verondiepen Snoeyinksbeek
M6b	herstel hydrologie	Verwerven beheersgebied EHS ivm met verondiepen Snoeyinksbeek
M6c	herstel hydrologie	Verwerven, verwijderen ontwatering en inrichten van perceel nieuwe natuur EHS
M9	herstel geomorfologie	Verwijderen oeverbescherming Dinkel binnen Natura 2000 gebied en toestaan erosie. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de ligging van de Glane.
M11	herstel chemische kwaliteit	Onderzoeksopgave: effecten van bemesting op de chemische samenstelling van grondwater dat toestroomt naar kwelafhankelijke habitattypen; in bijzonder gaat het waar liggen intrekgebieden van kwelzones in Stroothuizen, Snoeyingsbeek en Dinkeldal, welke percelen dragen sterk bij aan vermessing van het toestromende grondwater. Verminderen bemesting in intrekgebied buiten Natura 2000 gebied. Indien noodzakelijk leidt het onderzoek tot localiseren van percelen waar bemesting wordt gestopt.
M12	herstel	Onderzoeksopgave: nutriëntentoestand en nutriënteninput via slibafzetting door overstroming in actuele en potentiële locaties

	chemische kwaliteit	habitattypen H6120 en H91E0C in het Dinkeldal; indien nutrienteninput door overstrooming te hoog is nagaan door welke oorzaken in het stroom-gebied de nutriëntenbelasting te hoog is en met welke maatregelen dat te verhelpen is; het onderzoek vindt plaats in de 1e beheerplanperiode en leidt mogelijk tot maatregelen voor de lange termijn
M13	herstel hydrologie & beheer	Onderzoeksopgave: toestand vegetatie, abiotiek en vroegere en actuele beheer van habitat-type H91E0C in Dinkeldal in beeld brengen, knelpunten in waterhuishouding en beheer voor dit habitattype vaststellen; het onderzoek richt zich mede op knelpunten in mbt verdroging, wegvallen kwel, wegvallen overstroming in Beneden-Dinkel traject en te hoge input nutrienten door overstroming (zie ook M12); het onderzoek vindt plaats in de 1e beheer-planperiode en leidt tot een plan voor maatregelen ten behoeve van het instandhoudingsdoel voor het habitattype in de 2e beheerplanperiode (Dinkeldal). Als de uitkomsten van het onderzoek er aanleiding toe geven om op korte termijn maatregelen tot uitvoering te brengen dan wordt in de 1e beheerplanperiode gestart om uitvoering aan deze maatregelen te geven.
M14	herstel hydrologie	Dempen sloot op grens Nederland-Duitsland ten zuidoosten van Punthuizen (herstel waterhuishouding)
M16	beheer en inrichting	Stoppen bemesting in percelen binnen N2000 gebied en stoppen bemesting van per-celen in lokaal intrekgebied van Natura 2000 gebied (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen)
M17	beheer en inrichting	In zone van 25 m langs weers-zijden Dinkel binnen N2000 gebied: stoppen bemesting, stoppen weghalen gesedimen-teerd zand, gerichte begrazing op oeverwallen en eventu-eel maaien en afvoeren (jaarlijks) (Dinkeldal) (herstel waterdynamiek)
M18	beheer en inrichting	Maaien en afvoeren (jaarlijks) (Stroothuizen, Punthuizen)
M19	beheer en inrichting	Periodiek plaggen (Stroothui-zen, Beuninger Achterveld, Punthuizen) (H4010 1x/20 jaar of langer, H7150 1x/5 jaar of langer)
M20	beheer en inrichting	Plaggen met eventuele bekal-king of chopperen (Stroothui-zen, Beuninger Achterveld, Punthuizen) (1x/20 jaar of langer)
M21	beheer en inrichting	Periodiek opslag verwijderen en verder geen beheer (Stroot- huizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen) (1x/5-10 jaar)
M22	beheer en inrichting	Eenmalig kleinschalig plaggen (Stroothuizen eo)
M23	natuuront- wikkeling	Eenmalig ondiep afgraven/ uitgraven oorspronkelijke laagten voor natuurherstel in voormalig landbouwpercelen (omgeving Stroothuizen, Beu-ninger Achterveld, Punthuizen)
M24	beheer en inrichting	Herintroductie van kenmerkende plantensoorten door inbreng van maaisel of zaad
M25	beheer en inrichting	Periodiek plaggen (1x/20 jaar of langer)
M26	herstel hydrologie	Verwijderen detailontwatering, stoppen agrarisch gebruik in verworven nieuwe natuur EHS buiten Natura 2000 gebied ivm met sterke vernatting, eventueel inrichten (voor Stroothuizen)
M27	herstel hydrologie	Verwerven, verwijderen detail-ontwatering, stoppen agrarisch gebruik in verworven nieuwe natuur EHS buiten Natura 2000 gebied ivm met sterke vernat-ting, eventueel inrichten (voor

		Stroothuizen, Beuniger Achterveld)
M28	herstel hydrologie	Verondiepen leggerwater-loop (voor Stroothuizen, Beuniger Achterveld, Punthuizen)
M29	herstel hydrologie	Dempen greppel in Beuninger Achterheide
M30	herstel hydrologie	Lokaal ophogen maaiveld met grond, verondiepen lokale ontwatering, verleggen detailontwatering op Puntbeek en leggerloop 32010002 (herstel waterhuishouding; grondwaterregime)
M31	herstel hydrologie	Onderzoeksopgave: noodzaak verder verminderen ontwatering buiten N2000 gebied na uitvoering van geplande maatregelen in waterhuishouding voor korte termijn: het betreft ontwatering in Duitsland vlak over grens bij Punthuizen en Beuninger Achterheide, ontwatering in het gebied ten westen van het Beuninger Achterveld en Stroothuizen; en ontwatering ten noorden en noordoosten van Stroothuizen; dit onderzoek vindt mede plaats op basis van evaluatie van de effecten van korte termijn maatregelen op de waterhuishouding en grondwaterafhankelijke habitat-typen; het onderzoek vindt plaats aan het eind van de 1e beheerplanperiode en leidt indien zinvol tot aanvullende maatregelen in de 2e beheerplanperiode
M32	herstel hydrologie	Eventueel vergoeding nat-schade of ophogen maaiveld in beheersgebied EHS ivm met vernatting door dempen leggerwaterloop; nog uit te werken in samenspraak met eigenaar/pachter
Niet-PAS		
	onderzoek	Onderzoek drainage en kleine grondwateronttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten (korte termijn)

Bijlage 10 Begrippen- en afkortingenlijst

Begrippen

Onderstaande lijst bevat de in dit Natura 2000-beheerplan gehanteerde begrippen. Nadere uitleg over Natura 2000 en daar mee samenhangende begrippen is ook te vinden op website: <http://www.natura2000.nl>

- *Aanwijzingsbesluit*: Besluit waarmee een Natura 2000-gebied wordt aangewezen en begrensd en waarin de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied worden aangegeven.
- *Andere handeling*: Bestaand gebruik niet zijnde een project. Uit jurisprudentie blijkt dat ook het uitvoeren van strandexcursies met een strandbus op Terschelling, het opnieuw open stellen van een bestaande verharde weg voor ontsluitingsverkeer en het wijzigen van het veebestand onder een andere handeling vallen.
- *Beheerplan*: Een door het bevoegd gezag vastgesteld plan waarin is vastgelegd wat er wordt gedaan om de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied te realiseren.
- *Belanghebbende*: (Rechts)personen zoals bestuursorganen, bewoners, bedrijven, recreanten die een direct belang kunnen aantonen tav het betreffende Natura 2000 gebied.
- *Bestaand gebruik*: gebruik dat op 31 maart 2010 bekend was, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag (artikel 1 lid m, Natuurbeschermingswet 1998).
- *Beschermde Natuurmonumenten*: wettelijk beschermde gebieden die vanaf de jaren 70 van de vorige eeuw zijn aangewezen. Een deel van de beschermde Natuurmonumenten ligt binnen Natura 2000-gebieden.
- *Bestuursakkoord Natuur*: overeenkomst tussen rijk en provincie in nauw overleg met maatschappelijke organisaties over de ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland voor de periode tot en met 2027
- *Bevoegd gezag*: Overheidsinstelling die is belast met een bepaalde taak, bijvoorbeeld vergunningverlening of vaststellen van beheerplannen.
- *Biodiversiteit*: soortenrijkdom.
- *Ecologische Hoofdstructuur (EHS)*: een samenhangend netwerk van in (inter)nationaal opzicht belangrijke duurzaam te behouden ecosystemen. De EHS is opgebouwd uit natuurkerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones.
- *Fauna*: De totaliteit van de diersoorten van een bepaald gebied.
- *Foerageergebied*: Bepaald gebied waarin dieren regelmatig gebruik maken voor het zoeken van voedsel.
- *Gedeputeerde Staten (GS)*: Dagelijks bestuur van een provincie.
- *Gunstige staat van instandhouding*: Van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitattype is sprake als de biotische en abiotische omstandigheden waarin de soort of het habitattype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitattype.
- *Habitat*: Kenmerkend leefgebied van een soort.
- *Habitatrichtlijn*: EU-richtlijn (EU-Richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992) die als doel heeft het in stand houden van de biodiversiteit in de Europese Unie door het beschermen van natuurlijke en halfnatuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.
- *Habitattype*: Land- of waterzone met bijzondere geografische, abiotische en biotische kenmerken die zowel geheel natuurlijk als halfnatuurlijk kunnen zijn (= letterlijke definitie die in de Richtlijn staat) of beschrijving van tot een bepaald habitattype behorende vegetatietypen, waarbij ook minder goed ontwikkelde vormen zijn aangegeven.
- *Herstelstrategieën*: De herstelstrategie betreft de maatregelen die nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelen.
- *Kritische depositiewaarde*: de hoeveelheid stikstof die een ecosysteem over langere tijd kan weerstaan zonder dat de structuur of het functioneren van het ecosysteem significant negatief beïnvloed worden.
- *Instandhouding*: Geheel aan maatregelen die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten.
- *Instandhoudingsdoelstelling*: de habitattypen en soorten waarvoor een gunstige staat van instandhouding moet worden behouden of gerealiseerd.
- *Landschapsecologische systeemanalyse*: Een beschrijving van het ontstaan van een gebied, het functioneren van dit gebied en van de processen die bepalend zijn voor het voorkomen van planten en dieren in dit gebied. Dit inzicht vormt de basis voor de aanduiding van duurzame beheer- en/of inrichtingsmaatregelen.
- *Monitoring*: Het door de tijd blijven volgen van het verloop van de waarde van een of meer grootheden volgens een vastgestelde werkwijze.
- *Natura 2000*: Een samenhangend netwerk van leefgebieden en soorten die van belang zijn vanuit het perspectief van de Europese Unie als geheel, ingesteld door de Europese Unie. Op de gebieden is de Vogel- en/of Habitatrichtlijn van toepassing.
- *Natura 2000 doelendocument*: Beleidsdocument van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (december 2006), het document biedt het kader voor de aanwijzingsbesluiten en geeft sturing aan de beheerplannen.
- *Natura 2000-gebied*: Gebied behorende tot het Natura 2000 netwerk; in Nederland een gebied beschermd volgens de Natuurbeschermingswet 1998, tevens aangewezen en/of aangemeld als Vogel- en/of Habitatrichtlijn-gebied (art 10a Natuurbeschermingswet).
- *Natuurbeschermingswet 1998*: Wet die natuurgebieden beschermt (gebiedsbescherming). Bescherming vindt plaats door ingrepen met mogelijke verslechterende of significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het beschermde gebied niet toe te staan, tenzij een vergunning kan worden verkregen.

- *Natuurpact*: overeenkomst tussen het ministerie van Economische Zaken en de Provincies d.d. 26 september 2013
- *Negatieve effecten*: Gevolgen voor soorten en voor de kwaliteit van habitattypen en de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied zonder dat deze gevolgen de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar brengen.
- *Ontwerp-beheerplan*: Beheerplan dat helemaal gereed is om de inspraak in te gaan, inclusief de formele instemming van de betrokken bevoegde gezagen.
- *Open stal*: Stal met (gedeeltelijk) open gevel
- *PAS (Programmatistische Aanpak Stikstof)*: een projectplan met als doel het omlaag brengen van de stikstofdepositie in Natura 2000 gebieden, om zo de vergunningverlening in het kader van Natuurbeschermingswet 1998 vlot te trekken. Aangezien deze depositie het probleem is van meerdere overheidslagen en meerdere sectoren, wordt dit in gezamenlijkheid opgepakt. De essentie van het PAS is daarom verkennen en afspreken hoe op verschillende niveaus (generiek, provinciaal en gebiedsgericht) en vanuit verschillende sectoren (landbouw, industrie, verkeer en vervoer) wordt bijgedragen aan het aanpakken van het probleem. Uitgebreide informatie over PAS is te vinden op de PAS-website: <http://pas.natura2000.nl>.
- *Procesindicator*: Procesindicatoren zijn plantensoorten die kunnen helpen bij het tijdig signaleren van (dreigende) verslechtering, en ook optredende verbetering van de kwaliteit van Habitattypen. Procesindicatoren geven inzicht in veranderingen van de standplaatscondities als gevolg van verdroging, verzuring, vermeting.
- *Profielendocument*: In het profielendocument zijn voor alle aangewezen habitattypen, habitatsoorten en vogels beschrijvingen opgenomen. Aan de hand van deze beschrijvingen en de staat van instandhouding in een Natura 2000-gebied worden de instandhoudingsdoelstellingen (behoud, verbetering, uitbreiding, etc.) voor dat Natura 2000-gebied vastgesteld.
- *Project*: Een activiteit is 'een project' in de zin van de Nbwet als er sprake is van 'de uitvoering van bouwwerken of de totstandbrenging van andere installaties of (materiële) werken en andere (materiële) ingrepen in het natuurlijke milieu of landschap, inclusief de ingrepen voor de ontginning van bodemschatten'.
- *SBI*: Standaard Bedrijfsindeling. Ieder bedrijf dat zich inschrijft in het Handelsregister krijgt een SBI-code. Deze code geeft aan wat de belangrijkste activiteit van een bedrijf is.
- *Sense of urgency*: Een sense of urgency is toebedeeld als binnen enkele jaren mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat waardoor de kernopgave en de daarbij behorende instandhoudingsdoelstellingen niet meer realiseerbaar zijn.
- *Significant negatieve effecten*: Gevolgen voor soorten en voor de kwaliteit van habitattypen en de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied waardoor de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar worden gebracht. Bijvoorbeeld wanneer ten opzichte van de instandhoudingsdoelstellingen de toekomstige oppervlakte van een habitatype of het leefgebied van een soort vermindert, het aantal van een soort vermindert of de kwaliteit van een habitatype of het leefgebied van een soort achteruitgaat.
- *Staat van instandhouding*: Het effect van de som van de invloeden die op de betrokken soort inwerken en op lange termijn een verandering kunnen bewerkstelligen in de verspreiding en de grootte van de populaties van die soort op het grondgebied van de Europese Unie.
- *Vastgesteld beheerplan*: Het beheerplan zoals dat (na de inspraakprocedure) is vastgesteld door het bevoegde gezag. Een eventueel daarna ingesteld beroep bij de Raad van State valt hier dus buiten.
- *Vegetatie*: Het ruimtelijk voorkomen van planten in samenhang met de plaats waar zij groeien en in de rangschikking die zij spontaan hebben aangenomen.
- *Versnippering*: Schade aan faunapopulaties als gevolg van doorsnijding van het leefgebied door infrastructuur en/of door andere vormen van habitatdoorsnijding.
- *Verstoring*: Storen van dieren door lawaai, betreding, licht en dergelijke.
- *Vogelrichtlijn*: De Vogelrichtlijn is een EU-richtlijn (EU-Richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979) die tot doel heeft om alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het grondgebied van de Europese Unie te beschermen, inclusief en in het bijzonder de leefgebieden van kwetsbare en bedreigde soorten.
- *Voortouwnemer*: De voortouwnemer is hét aanspreekpunt voor het beheerplan voor de buitenwereld. Vanuit haar positie als 'frontoffice' is de voortouwnemer verantwoordelijk voor het totale externe proces.

Afkortingen

– ABRvS	Afdeling Bestuursrechtspraak Raad van State
– ADC	Alternatieven, dwingende redenen van groot openbaar belang, compenserende maatregelen
– Awb	Algemene wet bestuursrecht
– BN	Beschermd Natuurmonument
– CDG	Commissie van Deskundigen en Grondwaterwet
– EHS	Ecologische Hoofdstructuur
– GGOR	Gewenst Grond en Oppervlaktewaterregime
– GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
– GS	Gedeputeerde Staten
– HvJ	Hof van Justitie van de Europese Unie, voorheen Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.
– ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
– KDW	Kritische Depositiewaarde
– KRW	Kaderrichtlijn Water
– LEI	Landbouw Economisch Instituut
– MLA	Microlight airplane
– NAP	Normaal Amsterdams Peil
– Nbwet	Natuurbeschermingswet 1998
– NEM	Netwerk Economische Monitoring
– PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
– RPAS	Remotely piloted aircraft system
– RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
– SBB	Staatsbosbeheer
– SBI	Standaard Bedrijfsindeling
– SGBP	Stroomgebiedsbeheerplan
– SKNL	Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap
– SNL	Subsidiestelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer
– SRNL	Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer
– SVIR	Structuurvisie Infrastructuur en ruimte
– SWB	Samen Werkt Beter
– TBO	Terreinbeherende organisatie
– TUG	Tijdelijk en uitzonderlijk gebruik
– UAS	Unmanned aircraft system
– Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
– Wav	Wet ammoniak en veehouderij
– Wro	Wet ruimtelijke ordening